

Homework by

νέο φροντιστήριο

Κέντρο μελέτης για μαθητές Δημοτικού & Γυμνασίου

νέο φροντιστήριο

ΠΗΧΑΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ
ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ ΠΑΝ.ΚΡΗΤΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΕΚΠΑ
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣ HOMEWORK ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ

ΤΗΣ Α ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

HOMEWORK

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Με το ανά χείρας Βοήθημα επιχειρείται η συστηματική παρουσίαση του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών από πρωτότυπο της Α' Γυμνασίου. Το Βοήθημα αυτό απευθύνεται στους μαθητές των Κέντρων Μελέτης Homework και αποσκοπεί στην επιπλέον βοήθειά τους για καλύτερη οργάνωση και μελέτη του μαθήματος των Αρχαίων Ελληνικών. Ο μαθητής, όπως και ο ίδιος θα αντιληφθεί, δεν θα βρει λύσεις των ασκήσεων του σχολικού βιβλίου, αλλά θα έχει ένα πλήρη επικουρικό οδηγό που θα τον βοηθήσει να ενισχύσει τις γνώσεις του στο αντικείμενο των αρχαίων ελληνικών.

Το βιβλίο είναι διαρθρωμένο σε κεφάλαια, τα οποία με τη σειρά τους χωρίζονται σε τρία μέρη. Το Α μέρος αφορά το κείμενο της κάθε ενότητας, τη μετάφρασή του, τις ερωτήσεις του σχολικού βιβλίου άλυτες και την ανάλυση του κειμένου. Ο μαθητής θα βοηθηθεί από την ανάλυση του κειμένου για να βρει τις λύσεις των ερωτήσεων του σχολικού εγχειριδίου. Οι μεταφράσεις είναι προϊόν δημιουργίας των Γιάννη Παπαθανασίου-Κατερίνας Πρανδέκου από την ιστοσελίδα *Ελληνικός Πολιτισμός*. Η επιλογή δανεισμού των μεταφράσεων των συναδέλφων γίνεται για λόγους δημοφιλίας τους στους σχολικούς χώρους. Αποποιούμαι κάθε δικαίωμα συγγραφής και εμπνεύσεως των μεταφράσεων που έχω παραθέσει. Το Β μέρος είναι διαρθρωμένο, επίσης, όπως το σχολικό εγχειρίδιο. Το Β1 μέρος αφορά το λεξιλογικό πίνακα της εκάστοτε ενότητας, ερμηνεία των άγνωστων λέξεων του πίνακα (προέλευση ορισμών των όρων, *Πύλη για την ελληνική γλώσσα*) και ασκήσεις κατανόησης (εν μέρει δικές μου και κάποιες από την ιστοσελίδα *Ελληνικός Πολιτισμός*) και το Β2 μέρος σχετίζεται με θεωρία ετυμολογίας λέξεων και η θεωρία είναι προϊόν προερχόμενο του σχολικού εγχειριδίου και οι ασκήσεις είναι δημιουργημένες με βάση τη σχολική γραμματική της αρχαίας ελληνικής γλώσσας (ΜΙΧ. Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ). Το Γ μέρος αποσκοπεί στην παρουσία των γραμματικών και συντακτικών φαινομένων που παρουσιάζονται στο σχολικό εγχειρίδιο με συνοδεία ασκήσεων. Στο τέλος του βοηθήματος υπάρχουν ασκήσεις εφ' όλης της ύλης, που θα βοηθήσουν το μαθητή για την εξάσκησή του στις τελικές εξετάσεις (Επίσης, αποποιούμαι τη δημιουργία των ασκήσεων. Αποτελούν προϊόν δημιουργίας από άλλους συναδέλφους και συλλογής τους από το διαδίκτυο). Τέλος, παρατίθενται συνοπτικά πίνακες με τα σημαντικότερα γραμματικά φαινόμενα που διδάχθηκαν οι μαθητές καθόλη τη διάρκεια του σχολικού έτους.

Ευελπιστώ το παρόν βιβλίο να αποτελέσει αρωγός των μαθητών για τη μελέτη της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και μέσο έμπνευσης για την αγάπη που οφείλουμε στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό.

Επιμέλεια
Πήχας Νεκτάριος

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

Α ΜΕΡΟΣ — ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἐν Ἀθήναις τοὺς παῖδας μετ' ἐπιμελείας

Στην Αθήνα τα παιδιά με φροντίδα

διδάσκουσι καὶ νουθετοῦσι.	διδάσκουν και συμβουλεύουν.
Πρῶτον μὲν καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ	Πρώτα απ' όλους και η παραμάνα και η μητέρα
καὶ παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ ἐπιμελοῦνται,	και ο παιδαγωγός και ο ίδιος ο πατέρας φροντίζουν
ὥπως βέλτιστος γενήσεται ὁ παῖς,	πὼς θα γίνει το παιδί ακόμα καλύτερο
διδάσκοντες ὅτι τὸ μὲν δίκαιόν ,	διδάσκοντας ὅτι το ένα είναι δίκαιο,
τὸ δὲ ἄδικον καὶ τότε μὲν καλόν, τότε δὲ αἰσχρόν ἐστι.	το άλλο άδικο, αυτό ωραίο, το άλλο άσχημο.
Εἴτα δέ, ἐπειδὴν οἱ παῖδες εἰς ἡλικίαν ἔλθωσιν,	Ἐπειτα, τα παιδιά όταν φτάσουν στην κατάλληλη ηλικία
οἱ γονεῖς εἰς (οἴκους) διδασκάλων πέμπουσιν	οι γονεῖς τα στέλνουν στα σπίτια των δασκάλων,
ἐνθα οἱ μὲν γραμματισταὶ ἐπιμελοῦνται	όπου οι δάσκαλοι της γραφής και της ανάγνωσης φροντίζουν
ὥπως γράμματα μάθωσιν καὶ τὰ γεγραμμένα ἐννοῶσι,	να μάθουν γράμματα και να καταλαβαίνουν όσα είναι γραμμένα,
οἱ δὲ κιθαρισταὶ τῷ κιθαρίζειν ἡμερωτέρους αὐτοὺς ποιεῖν πειρῶνται	ενώ οι κιθαριστές με το να παίζουν λύρα προσπαθοῦν να τα κάνουν πιο ἡμερα
καὶ τὰς τῶν παίδων ψυχὰς πρὸς τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν ἁρμονίαν οἰκιοῦσι.	και εξοικειώνουν την ψυχή τους στο ρυθμό και την αρμονία.
Ἔτι οἱ παῖδες ἐν γυμνασίοις καὶ παλαίστραις φοιτῶσιν,	Επιπλέον, τα παιδιά συχνάζουν στα γυμναστήρια και στις παλαίστρες,
ἐνθα οἱ παιδοτρίβαι βελτίω τὰ σώματα αὐτῶν ποιοῦσι,	όπου οι δάσκαλοι της γυμναστικής κάνουν τα σώματά τους πιο δυνατά,
ἵνα μὴ ἀναγκάζωνται ἀποδειλιάν	για να μην αναγκάζονται να δειλιάζουν
διὰ τὴν τῶν σωμάτων πονηρίαν.	εξαιτίας της κακῆς σωματικῆς κατάστασης.

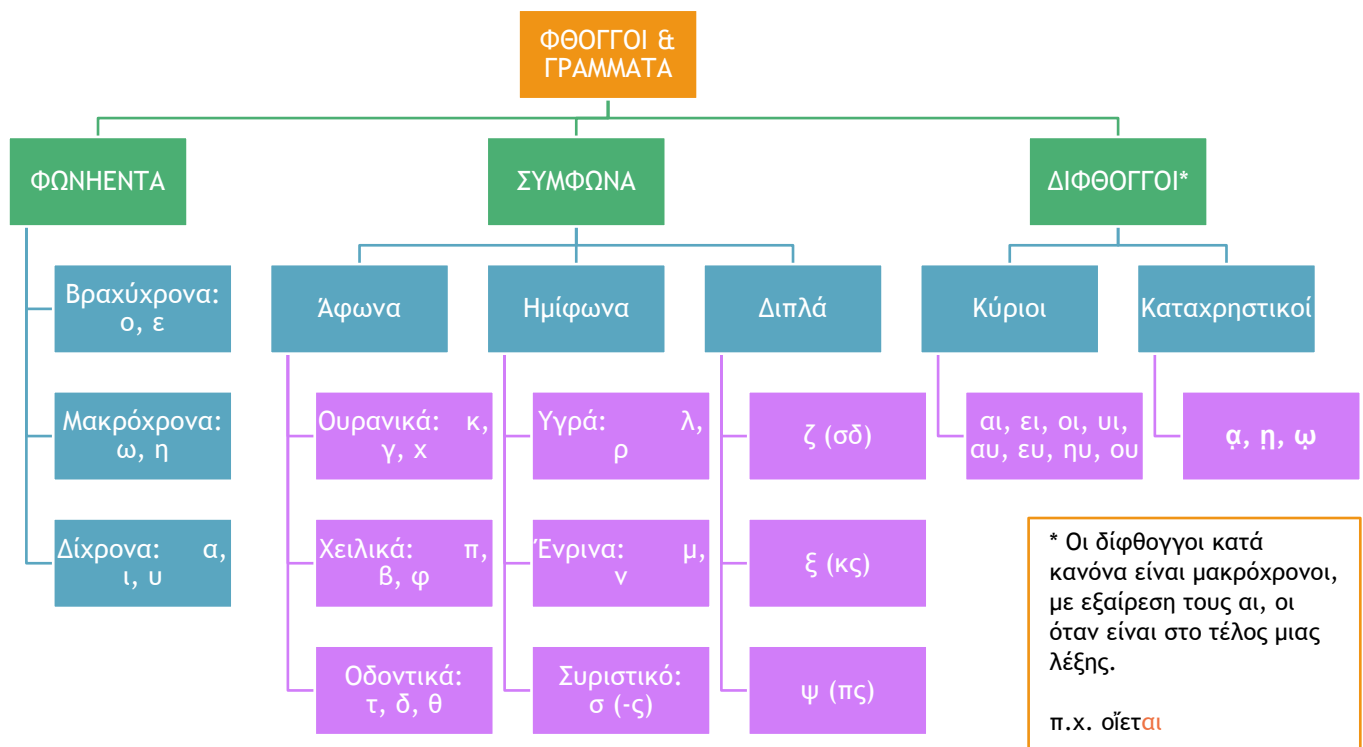
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Ποιοι είχαν την ευθύνη για τα πρώτα στάδια της αγωγής των παιδιών στην αρχαία Αθήνα;
2. Σε ποια σχολεία φοιτούσαν οι μικροί Αθηναίοι, από ποιες ειδικότητες δασκάλων εκπαιδεύονταν και τι μάθαιναν από τον καθένα;

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Η εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Αθήνα αποτέλεσε πρότυπο για πολλές αρχαίες ελληνικές πόλεις. Ιδεώδες της ήταν να γίνουν οι νέοι «καλοὶ κάγαθοί». Αυτό επιτυγχανόταν με την άσκηση του σώματός τους, ώστε αυτό να αποκτήσει ευρωστία και ομορφιά, και της ψυχής τους, ώστε να γίνουν ενάρετοι. Το κείμενο είναι απόσπασμα από το έργο του Πλάτωνα, *Πρωταγόρας* και ασχολείται με την εκπαίδευση των παιδιών στην αρχαία Αθήνα. Βασικά πρόσωπα που έχουν αναλάβει τη διδασκαλία και συμβουλή των νέων στα πρωταρχικά στάδια της ζωής τους είναι η παραμάννα, η μητέρα, ο πατέρας και ο παιδαγωγός του νέου άνδρα. Τα παιδιά διδάσκονται πρωτίστως ηθική, τη σημασία του δικαίου και της σωστής πράξης, έπειτα πηγαίνουν στο σχολείο και εκεί μαθαίνουν γραφή και ανάγνωση. Ακόμα μέσω της μουσικής διαπαιδαγωγούν την ψυχή τους και μέσω της γυμναστικής κάνουν πιο δυνατά τα σώματά τους, ώστε να αποφεύγουν τη δειλία.

ΦΘΟΓΓΟΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να χαρακτηρίσετε τα φωνήεντα του κειμένου που ακολουθεί.

ἦλθον Ἀθηναῖος ἀνὴρ ἐγώ, ἐταῖρος Δίωνος, σύμμαχος αὐτῷ, πρὸς τὸν τύραννον, ὅπως ἀντὶ πολέμου φιλίαν ποιήσαιμι· διαμαχόμενος δὲ τοῖς διαβάλλουσιν ἡττήθην. Πείθοντος δὲ Διονυσίου τιμαῖς καὶ χρήμασιν γενέσθαι μετ' αὐτοῦ ἐμὲ μάρτυρά τε καὶ φίλον πρὸς τὴν εὐπρέπειαν τῆς ἐκβολῆς τῆς Δίωνος αὐτῷ γίγνεσθαι, τούτων δὴ τὸ πᾶν διήμαρτεν.

2. Να χαρακτηρίσετε τις μακρόχρονες (-) και βραχύχρονες (υ) συλλαβές των παρακάτω λέξεων.

ἦθη, κέρδη, ἀνθρώποις, ἐποπτεύειν, ποιήσαιμι, κελεύειν, θεῖναι, νόμους

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

A ΜΕΡΟΣ — ΚΕΙΜΕΝΟ

Αθηναῖοι, ὥς καὶ οἱ ἑτέρας πόλεις κατοικοῦντες,	Οἱ Αθηναῖοι, ὅπως καὶ αὐτοὶ που κατοικοῦν στις ἄλλες πόλεις,
πολλὰ ἐν τῷ βίῳ ἐπιτηδεύουσι,	ασκοῦν πολλὰ ἐπαγγέλματα στὴ ζωὴ τους,
ἵνα τὰ ἀναγκαῖα πορίζωνται:	για νὰ εξασφαλίζουν τὰ ἀναγκαῖα:
Ναυσικύδης ναύκληρος ὢν περὶ τὴν τοῦ σώματος τροφὴν	Ὁ Ναυσικύδης που ἦταν πλοιοκτήτης, γιὰ τὴ συντήρησιν
ἑαυτῷ καὶ τοῖς οἰκείοις ἐσπούδαζε,	τοῦ εαυτοῦ του καὶ τῶν δικῶν του μεριμνοῦσε
τοῦτ' αὐτὸ δ' ἐποίουν	καὶ τὸ ἴδιο ἀκριβῶς ἔκαναν
Ξένων ὁ ἔμπορος καὶ Ξενοκλῆς ὁ κάπηλος.	ὁ Ξένων ὁ ἔμπορος καὶ ὁ Ξενοκλῆς ὁ μικροπωλητής.
Πολύζηλος ἀπὸ ἀλφιτοποιίας ἑαυτὸν καὶ οἰκέτας ἔτρεφε,	Ὁ Πολύζηλος συντηροῦσε τὸν εαυτὸ του καὶ τοὺς οἰκιακοὺς του δούλους με τὴν παρασκευὴ κριθάλευρου,
ἔτι δὲ πολλάκις τῇ πόλει ἐλειτούργει.	καὶ ἀκόμα μερικὲς φορές προσέφερε δημόσια υπηρεσία στὴν πόλιν με δικά του χρήματα.
Γλαύκων ὁ Χολαργεὺς ἐγεώργει καὶ βοῦς ἔτρεφε,	Ὁ Γλαύκων ἀπὸ τὸ Χολαργὸ ἦταν γεωργός καὶ ἔτρεφε βόδια,
Δημέας δὲ ἀπὸ χλαμυδουργίας διετρέφετο,	ὁ Δημέας ζοῦσε ἀπὸ τὴν τέχνη τῆς κατασκευῆς χλαμύδων,
Μεγαρέων δ' οἱ πλεῖστοι ἀπὸ ἐξωμιδοποιίας.	καὶ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Μεγαρεῖς ἀπὸ τὴν τέχνη τῆς κατασκευῆς ἐξωμίδων.
Οὐκ ὀλίγοι τῶν πολιτῶν τέχνην τινὰ ἐξεμάνθανον,	Ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς πολῖτες μάθαιναν καλὰ κάποια τέχνη,
οἷον τὴν τῶν λιθοξόνων, κεραμέων, τεκτόνων, σκυτοτόμων,	ὅπως τὴν τέχνη τοῦ μαρμαρά, τοῦ κεραμέα, τοῦ μαραγκοῦ, τοῦ τσαγκάρη,
καὶ πλεῖστα ἐπιτήδεια τῷ βίῳ ἐξειργάζοντο.	καὶ εξασφάλιζαν πάρα πολλὰ ἀναγκαῖα ἀγαθὰ γιὰ τὴ ζωὴ τους.

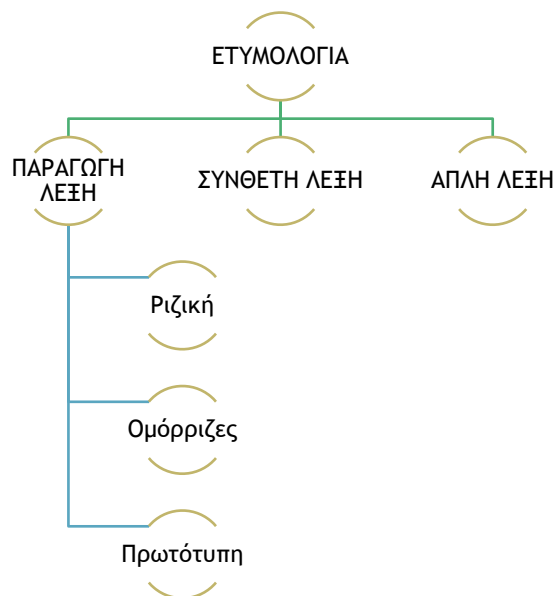
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Να αναφέρετε στηριζόμενοι στο κείμενο επαγγέλματα των αρχαίων Αθηναίων.
2. Σε ποια επαγγελματική δραστηριότητα διακρίθηκαν οι Αθηναίοι εξαιτίας της αδυναμίας της γης τους να τους συντηρήσει; Ποια επαγγέλματα που αναφέρονται στο κείμενο σχετίζονται με αυτή τη δραστηριότητα;

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Το άνωθεν απόσπασμα από τα *Απομνημονεύματα* του Ξενοφώντα μας παρουσιάζει τα επαγγέλματα που ασκούσαν οι αρχαίοι Αθηναίοι. Γίνεται αναφορά σε αρκετούς Αθηναίους και στα επαγγέλματά τους, καθώς και στα οφέλη τους από τα κέρδη που αποκομούσαν. Μόλις ένας νεαρός Αθηναίος ολοκλήρωνε τη βασική εκπαίδευση που περιγράψαμε στην προηγούμενη Ενότητα, μπορούσε να ακολουθήσει - ιδιαίτερα από τον 5ο αι. π.Χ. - ανώτερες σπουδές κοντά στους φιλοσόφους και τους σοφιστές. Αυτό βέβαια ίσχυε, κυρίως, για τα αγόρια των εύπορων οικογενειών. Τα υπόλοιπα στρέφονταν στο βιοπορισμό ακολουθώντας, συνήθως, τα επαγγέλματα των γονέων τους. Μερικά επαγγέλματα που γίνονται αναφορά στο κείμενο είναι, ιδιοκτήτης πλοίου, έμπορος, μικροπωλητής, παρασκευαστής κριθάλευρου, γεωργός, κτηνοτρόφος, κατασκευαστής χλαμύδων και ενδυμάτων, μαρμαράς, κεραμεύς, μαραγκός και τσαγκάρης. Τέλος, να σημειωθεί ότι η Αθήνα είχε φτωχό έδαφος και αδυνατούσε να συντηρήσει τον πληθυσμό της, γι' αυτό οι Αθηναίοι δεν ασχολήθηκαν τόσο με τη γεωργία, όσο με το εμπόριο. Έτσι, ασχολήθηκαν με το λιανικό εμπόριο, με τις εισαγωγές και εξαγωγές προϊόντων ή έγιναν πλοιοκτήτες και κυβερνήτες εμπορικών πλοίων.

Β ΜΕΡΟΣ — ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

- 🔗 Η λέξη που δεν παράγεται από άλλη, αλλά σχηματίζεται απευθείας από κάποια ρίζα με την προσθήκη μιας κατάληξης λέγεται **ριζική** λέξη.
π.χ. γράφ → γράφω
- 🔗 **Ομόρριζες** λέγονται οι λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέξεων με κοινή ρίζα.
π.χ. γράφ (ρίζα) → γράφω, γραφεύς, γραπτός, διέγραφον

- 📌 Η λέξη από την οποία σχηματίζεται μια άλλη λέξη λέγεται **πρωτότυπη**. Η λέξη που παράγεται από μια πρωτότυπη λέξη λέγεται **παράγωγη**. Οι παράγωγες λέξεις σχηματίζονται από τις πρωτότυπες με την προσθήκη **παραγωγικών καταλήξεων**.
π.χ. οικῶ → οικία (παραγωγική κατάληξη: -ια)
- 📌 Μια λέξη που σχηματίζεται από δύο άλλες ονομάζεται **σύνθετη** λέξη. Οι λέξεις που τη σχηματίζουν αποτελούν τα **συνθετικά μέρη** της.
π.χ. βραχύς + βίος = βραχύβιος
- 📌 Κάθε λέξη που δεν είναι σύνθετη λέγεται **απλή**.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να χαρακτηρίσετε τις κάτωθι λέξεις ως απλές ή σύνθετες.

άτιμος, δόξα, εχθρός, περιγράφω, αυτόνομος, ανίκανος, άεργος, διατρέφομαι, αφορισμός, ομιλώ.

2. Να βρείτε σύνθετες λέξεις με τις παρακάτω λέξεις.

ΑΠΛΗ
τέχνη
πόλις
βίος
μνήμη
ξένος
χείρ
ναῦς

ΣΥΝΘΕΤΕΣ

3. Βρείτε ομόρριζες λέξεις των παρακάτω.

γράφω
ζωή
ψῦχος
ἄλμα
γεωργός
λόγος
παιδεύω

ΟΜΟΡΡΙΖΕΣ

4. Να βρείτε τα συνθετικά μέρη των παρακάτω λέξεων.

κωμόπολις, κατοικισμόν, διαφέροντες, άνέτρεψέν, μεταπέμψασθαι, άφιππεύει, προσπολεμῶν

Γ ΜΕΡΟΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΟΝΟΙ

Σε κάθε λέξη, επάνω στο φωνήεν ή στη δίφθογγο της συλλαβής που **τονίζεται**, σημειώνουμε έναν ορισμένο **τόνο**. Οι τόνοι είναι: η **οξεΐα** (´), η **βαρεία** (˘) και η **περισπωμένη** (ˊ).

ΠΝΕΥΜΑΤΑ

Κάθε λέξη που αρχίζει από φωνήεν ή δίφθογγο ή από το σύμφωνο **ρ**- παίρνει πάνω σε αυτό ένα πνεύμα. Τα πνεύματα είναι: η **ψιλή** (´) και η **δασεία** (ˆ).

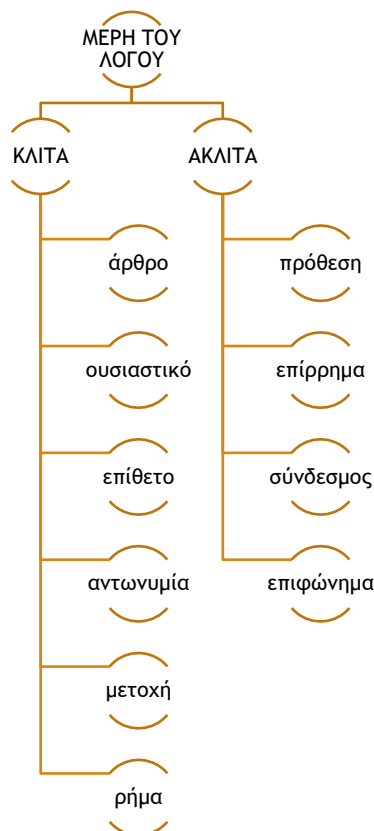
- ✎ Οι περισσότερες λέξεις που αρχίζουν από φωνήεν ή δίφθογγο παίρνουν ψιλή.
- ✎ Η **δασεία** δηλώνοταν αρχικά με το γράμμα «Η» και προφερόταν σαν ένα αχνό «χ», περίπου όπως ο αγγλικός φθόγγος «h» (π.χ. στη λέξη «history»). Έτσι, όταν σε μια αρχαία επιγραφή διαβάζουμε «ΗΕΛΛΑΣ», μεταγράφουμε «Έλλάς».
- ✎ Στη *Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής* θα βρείτε τον κατάλογο με τις δασυνόμενες λέξεις. Εύκολα μπορείτε να θυμάστε ότι **δασύνονται πάντα το υ και το ρ**, όταν βρίσκονται στην αρχή μιας λέξης, π.χ. ὕδωρ, ῥοή

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΝΙΣΜΟΥ

Οι πέντε βασικοί κανόνες τονισμού:

- ✎ Όταν η **λήγουσα** είναι **μακρόχρονη**, **δεν τονίζεται** η **προπαραλήγουσα**, π.χ. ἀνθρώπου.
- ✎ Μια **μακρόχρονη παραλήγουσα**, όταν τονίζεται, παίρνει **οξεΐα**, αν η **λήγουσα** είναι **μακρόχρονη**, π.χ. μνήμη.
- ✎ Μια **μακρόχρονη παραλήγουσα**, όταν τονίζεται, παίρνει **περισπωμένη**, αν η **λήγουσα** είναι **βραχύχρονη**, π.χ. μήλον, οἶκος.
- ✎ Η **προπαραλήγουσα** παίρνει πάντοτε **οξεΐα**, ποτέ **περισπωμένη**, π.χ. ἄτομον.
- ✎ Μια **βραχύχρονη συλλαβή** παίρνει πάντοτε **οξεΐα**, ποτέ **περισπωμένη**, π.χ. τόμος.

ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Στο κείμενο της Ενότητας συναντήσατε όλα τα μέρη του λόγου (εκτός από επιφωνήματα):

άρθρο	ουσιαστικό	επίθετο	αντωνυμία	ρήμα	μετοχή	επίρρημα	πρόθεση	σύνδεσμος
οί	πόλεις	πολλά	έτερας	έσπούδαζε	κατοικοῦντες	ὡς	έν	καί

ΠΤΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΑΡΕΠΟΜΕΝΑ ΤΩΝ ΠΤΩΤΙΚΩΝ

Από τα μέρη του λόγου το άρθρο, το όνομα (ουσιαστικό ή επίθετο), η αντωνυμία και η μετοχή σχηματίζουν πτώσεις, γι' αυτό και ονομάζονται **πτωτικά**.

- 📌 **ΠΤΩΣΕΙΣ:** Στα αρχαία Ελληνικά οι πτώσεις είναι: ονομαστική (πόλεμος), γενική (πολέμου),
 - δοτική (πολέμῳ), αιτιατική (πόλεμον), κλητική (πόλεμε). Για να αποδώσουμε τη δοτική στη
 - ν. ε., χρησιμοποιούμε κυρίως **φράσεις με τις προθέσεις με, σε (στον, στην, στο),**
 - **για ή απλή αιτιατική πτώση.** Τα πτωτικά που στην δοτική έχουν κατάληξη σε -ω, -η, -α
 - παίρνουν υπογεγραμμένη α, η, ω. Η ονομαστική και η κλητική χαρακτηρίζονται **ορθές**, ενώ
 - η γενική, δοτική και αιτιατική χαρακτηρίζονται **πλάγιες**.
- 📌 **ΓΕΝΗ:** αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο.
- 📌 **ΑΡΙΘΜΟΙ:** ενικός και πληθυντικός.
- 📌 **ΚΛΙΣΕΙΣ:** πρώτη, δεύτερη, τρίτη.

ΠΑΡΕΠΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

- ✎ ΠΡΟΣΩΠΑ: α', β', γ'
- ✎ ΑΡΙΘΜΟΙ: ενικός, πληθυντικός
- ✎ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ: οριστική, υποτακτική, ευκτική, προστακτική
- ✎ ΟΝΟΜΑΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ: απαρέμφατο, μετοχή
- ✎ ΧΡΟΝΟΙ: ενεστώτας, παρατατικός, μέλλοντας, αόριστος, παρακείμενος, υπερσυντέλικος
- ✎ και συντελεσμένος μέλλοντας
- ✎ ΔΙΑΘΕΣΕΙΣ: ενεργητική, παθητική, μέση, ουδέτερη
- ✎ ΦΩΝΕΣ: ενεργητική, μέση, παθητική
- ✎ ΣΥΖΥΓΙΕΣ: α' (-ω), β' (-μι)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να τονίσετε τις παρακάτω λέξεις, εφαρμόζοντας τους κανόνες τονισμού:

μηκος, πολις, εμπορος, ναυκληρος, τεχνην, νησοι, δουλос, σωμα, δουλων, οινος, πλουτος, καπηλος.

2. Να σημειώστε τόνους και πνεύματα στις ακόλουθες λέξεις:

καθηκον, οικειος, διαμετρος, ηρωων, ωραιοι, αγαθος, ημεις, Ελλας, οιμωγη, Ευβοια, ριπτω, υψηλος, αγωτερος, ηττα, λογων, πληθος, φευγε, θρηνος, τοιχος, χειμωνες, μαθητων, πεμπω, πιστευω, γιγνωσκετε, κινδυνου, απιστος, αμπελω, κωνος, αγκυραι, διδασκαλος, διδασκαλους, δουλοι, Θηβαιοι, δυναμεθα, παιδες, γενναιοι, δικαιος

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ

A ΜΕΡΟΣ — ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλέομεν ὅσον τριακοσίους σταδίους

Πλέουμε περίπου τριακόσια στάδια

καὶ νήσῳ μικρᾷ καὶ ἐρήμῃ προσφερόμεθα.	και αγκυροβολούμε σ' ένα νησί μικρό και έρημο.
Μείναντες δὲ ἡμέρας ἐν τῇ νήσῳ πέντε, τῇ ἕκτῃ ἐξορμῶμεν	Κι αφού μείναμε στο νησί πέντε μέρες, την έκτη ξεκινούμε
καὶ τῇ ὁγδόῃ καθορῶμεν ἀνθρώπους πολλοὺς	και την όγδοη διακρίνουμε πολλούς ανθρώπους
ἐπὶ τοῦ πελάγους διαθέοντας,	να τρέχουν εδώ κι εκεί πάνω στη θάλασσα,
ἅπαντα ἡμῖν προσεικότας καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ μεγέθη,	που έμοιαζαν με μας σε όλα και στο σώμα και στο ανάστημα
πλὴν τῶν ποδῶν μόνων·	εκτός μόνο από τα πόδια·
ταῦτα γὰρ φέλλινα ἔχουσιν·	γιατί αυτά τα είχαν κατασκευασμένα από φελλό·
ἂφ' οὗ δή, οἶμαι, καλοῦνται Φελλόποδες.	γι' αυτό το λόγο μάλιστα, νομίζω, και ονομάζονται Φελλόποδες.
Θαυμάζομεν οὖν ὀρῶντες οὐ βαπτιζομένους,	Απορούμε, λοιπόν, βλέποντάς τους να μη βουλιάζουν,
ἀλλὰ ὑπερέχοντας τῶν κυμάτων	αλλά να μένουν πάνω στα κύματα
καὶ ἀδεῶς ὁδοιποροῦντας.	και να βαδίζουν χωρίς φόβο.
Οἱ δὲ καὶ προσέρχονται καὶ ἀσπάζονται ἡμᾶς	Και αυτοί μας πλησιάζουν και μας καλωσορίζουν
ἐλληνικῇ φωνῇ λέγουσί τε	και μας λένε στα ελληνικά
εἰς Φελλῶ τὴν αὐτῶν πατρίδα ἐπείγεσθαι.	ότι βιάζονται (να φτάσουν) στη Φελλώ, την πατρίδα τους.
Μέχρι μὲν οὖν τινος συνοδοιποροῦσι ἡμῖν παραθέοντες,	Ως ένα σημείο, λοιπόν, μας συνοδεύουν τρέχοντας δίπλα μας,
εἴτα ἀποτρεπόμενοι τῆς ὁδοῦ βαδίζουσιν	και έπειτα, αλλάζοντας δρόμο, προχωρούν
εὖπλοιαν ἡμῖν ἐπευχόμενοι.	ευχόμενοι σε μας «καλό ταξίδι».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Ποια αξιοπερίεργα χαρακτηριστικά παρουσιάζουν οι Φελλόποδες που περιγράφει ο Λουκιανός;
2. Πώς συμπεριφέρθηκαν οι Φελλόποδες στον αφηγητή και στους συντρόφους του;
3. Να συγκρίνετε τους φανταστικούς ήρωες του Λουκιανού με τους αγαπημένους σας χαρακτήρες από τον κόσμο των κινουμένων σχεδίων ή της επιστημονικής φαντασίας.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ο Λουκιανός (γεννήθηκε το 120 μ.Χ. περίπου) καταγόταν από τη Συρία. Άριστος γνώστης της ελληνικής γλώσσας, στρέφεται με το έργο του εναντίον καθιερωμένων αντιλήψεων και καυτηριάζει τα κακώς κείμενα της εποχής του. Ένα σημαντικό έργο του είναι η *Άληθής Ιστορία*, που αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της δημιουργικής φαντασίας και του ανήσυχου πνεύματός του. Σε αυτό, με χαριτωμένο λόγο και περιπαικτική διάθεση, σατιρίζει τα περιπετειώδη μυθιστορήματα της εποχής του επινοώντας ένα υπερπόντιο ταξίδι που τον οδηγεί σε μια απίστευτη συνάντηση. Ενώ είχαν μείνει σε ένα έρημο νησί για πέντε ημέρες, την έκτη ημέρα απέπλευσαν και την όγδοη ημέρα τους περίμενε μία μεγάλη έκπληξη. Διέκριναν ανθρώπους να τρέχουν παραπλεύρως του πλοίου. Η μορφή τους ήταν όμοια με ανθρώπου εκτός των ποδιών τους, τα οποία ήταν κατασκευασμένα από φελλό. Εξαιτίας αυτής της ιδιαιτερότητας τους αποκαλεί φελλόποδες. Αυτή η ιδιαιτερότητά τους τους επέτρεπε να μπορούν να μην βουλιάζουν, αλλά να μπορούν να μετακινούνται επί της θάλασσας. Παρότι δεν ήταν συνηθισμένα πλάσματα, ήταν εξαιρετικά ευγενείς και στο τέλος μάλιστα ευχήθηκαν στους επιβάτες του πλοίου καλό ταξίδι.

Ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον στοιχείο του τρόπου με τον οποίο ο Λουκιανός παρουσιάζει τους φανταστικούς ήρωές του είναι τα σχεδόν ανθρωπομορφικά χαρακτηριστικά τους. Ο ανθρωπομορφισμός στην παρουσίαση φανταστικών πλασμάτων είναι ένα χαρακτηριστικό που επιβιώνει έως τις μέρες μας. Ας θυμηθούμε τις ταινίες κινουμένων σχεδίων, όπου τα διάφορα ζώα σκέφτονται, ενεργούν και αντιδρούν όπως ακριβώς και οι άνθρωποι. Από το χαρακτηριστικό αυτό ελάχιστες φορές έχει ξεφύγει και η πλέον προωθημένη «επιστημονική φαντασία» στη λογοτεχνία και στον κινηματογράφο, όπου ακόμα και τα πιο αποκρουστικά εξωγήινα και άλλα εχθρικά όντα έχουν χαρακτηριστικά ανθρώπου.

Β ΜΕΡΟΣ — ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ΒΛ. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ή φωνή

ΟΜΟΡΡΙΖΑ	ΑΠΛΑ	φώνημα φωνητικός φωνήεν	φωνάζω φωναχτά φωνακλάς φωνηεντικός
	ΣΥΝΘΕΤΑ	φωνασκέω, φωνασκῶ [= (α.ε.) καλλιεργώ τη φωνή μου, (ν.ε.) φωνάζω δυνατά, κραυγάζω] ή φωνασκία ευφωνία κακοφωνία άναφωνέω, άναφωνῶ διαφωνέω, διαφωνῶ ή διαφωνία συμφωνέω, συμφωνῶ ή συμφωνία σύμφωνος ἄφωνος ή άφωνία καλλίφωνος παράφωνος παραφωνῶ ή παραφωνία πολύφωνος ή πολυφωνία αναφωνῶ αποφώνηση βροντοφωνῶ εκφωνῶ επιφωνῶ, επιφώνημα μαγνητοφωνῶ, μαγνητόφωνο κασετόφωνο ξεφωνῶ ομοφωνῶ, ομοφωνία ορθοφωνία ραδιοφωνία, ραδιόφωνο, ραδιοφωνικός προσφωνῶ, προσφώνηση στερεοφωνία, στερεοφωνικός τετραφωνία τηλεφωνῶ, τηλέφωνο, τηλεφώνημα, τηλεφωνητής	ευφωνικός μικρόφωνο μεγάφωνο πολυφωνικός μεγαλόφωνα (ή ως) γραμμόφωνο φωνογράφος φωνοληψία, φωνολήπτης φωνολογία

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

φώνημα = η στοιχειώδης φωνητική μονάδα μιας γλώσσας που έχει διακριτική λειτουργία
φωνητικός -ή -ό = I. που αναφέρεται στη φωνή, που γίνεται με τη φωνή: *Φωνητική μουσική / άσκηση. Φωνητικές χορδές*, που παράγουν τους ήχους της φωνής. || *Τα φωνητικά μέρη ενός μουσικού κομματιού*, και ως ουσ. τα *φωνητικά*, το τμήμα που τραγουδιέται. II. (γλωσσ.) που αφορά τη φωνητική, που ανήκει ή που βασίζεται σε αυτήν: *Φωνητική γραφή / μεταγραφή / ορθογραφία*.

φωνασκέω, φωνασκῶ [= (α.ε.) καλλιεργῶ τη φωνή μου, (ν.ε.) φωνάζω δυνατά, κραυγάζω]
φωνασκία = θόρυβος από δυνατές, ενοχλητικές φωνές ή ομιλίες
ευφωνία = (γραμμ.) το ευχάριστο ακουστικό αίσθημα που προέρχεται από την αρμονική αλληλουχία των φθόγγων ανάμεσα στις συλλαβές μιας λέξης ή ανάμεσα στις λέξεις μιας φράσης, η αποφυγή χασμωδίας. **ΑΝΤΙΘΕΤΟ:** κακοφωνία.
αναφωνῶ = φωνάζω δυνατά και αιφνιδιαστικά (από έκπληξη, φόβο, ενθουσιασμό κτλ.).
καλλίφωνος -η -ο = που έχει ωραία φωνή, που τραγουδάει ωραία.
πολύφωνος -η -ο = που έχει πολλές φωνές, πολλές μελωδικές γραμμές. **ΑΝΤΙΘΕΤΟ:** μονόφωνος.
πολυφωνία = 1. (μουσ., για φωνές ή όργανα) μουσική σύνθεση και τεχνική κατά την οποία πολλές ανεξάρτητες μελωδικές γραμμές (διαφορετικών τόνων μελωδίες) συνδυάζονται αρμονικά· (πρβ. αντίστιξη). **ΑΝΤΙΘΕΤΟ:** μονοφωνία. 2. (μτφ.) η ύπαρξη ή και η έκφραση πολλών και διαφορετικών απόψεων για ένα θέμα: *Η δημοκρατία επιτρέπει / ευνοεί / χρειάζεται την ~.*
φωνηεντικός -ή -ό = (γραμμ.) που ανήκει ή που αναφέρεται σε φωνήεν: *Φωνηεντικό σύστημα. Λέξη με φωνηεντικό χαρακτήρα.*
ευφωνικός -ή -ό = (γραμμ.) χαρακτηρισμός συμφώνων που αναπτύσσονται χάριν ευφωνίας: *Ευφωνικό ν*, που μπαίνει στο τέλος μιας λέξης, όταν η επόμενη αρχίζει από φωνήεν, π.χ. «έναν άνθρωπο». *Ευφωνικό γ*, ανάπτυξη ενός γ, ανάμεσα σε δύο φωνήεντα, π.χ. «έκλαιε > έκλαιγε», «αέρας > αγέρας».
πολυφωνικός -ή -ό = που ανήκει ή που αναφέρεται στην πολυφωνία
φωνόγραφος/ φωνογράφος = 1. συσκευή για την καταγραφή και την αναπαραγωγή ήχων με τη βοήθεια μιας ακίδας που γλιστρούσε επάνω στην ειδική επιφάνεια ενός περί στρεφόμενου κυλίνδρου: *Ο Έντισον ανακάλυψε το φωνογράφο.* 2. γραμμόφωνο.
φωνολογία = κλάδος της γλωσσολογίας που μελετά τα φωνήματα σε ένα γλωσσικό σύστημα
φωνολογικός -ή -ό = (γλωσσ.) που αφορά τη φωνολογία, που ανήκει, που βασίζεται σε αυτήν ή που γίνεται με τη βοήθειά της.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Βρείτε συνώνυμα των παρακάτω λέξεων.

έριδα, διχογνωμία, εύφωνος, πλουραλισμός, κραυγάζω, κακόφωνος, δυσαρμονία

2. Να βρείτε αντώνυμα των παρακάτω λέξεων.

χαμηλόφωνα, διαφωνία, ψιθυρίζω, πολυφωνία, κακόφωνος, σύμφωνο, προσφώνηση

3. Να συμπληρώσεις τα κενά των προτάσεων επιλέγοντας την κατάλληλη λέξη από τις παρακάτω:

*άφωνη διαφωνία, μεγαλόφωνα, μικρόφωνα
πολυφωνία, προσφώνηση, φωνακλός, φωνολογία*

Η τελετή άρχισε με την _____ του δημάρχου. Αυτός είναι _____ κι εγώ κουράζομαι που τον ακούω να μιλάει τόσο δυνατά. Παρά τη _____ τους για τις ομάδες, αποφάσισαν να πάνε μαζί στο γήπεδο. Ήταν τόσο όμορφο το θέαμα που δεν μπορούσα να μιλήσω. Έμεινα _____. Τα αυταρχικά καθεστώτα δεν επιτρέπουν την _____. Η _____ είναι κλάδος της γλωσσολογίας που μελετά τα φωνήματα. Δεν μπορούσαμε να ακούσουμε τι έλεγαν γιατί δε δούλευαν τα _____. Μιλούσε _____ και τον άκουγαν όλοι.

Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

ΥΠΟΚΟΡΙΣΤΙΚΑ	ΠΕΡΙΕΚΤΙΚΑ	ΤΟΠΙΚΑ
λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά τα οποία δηλώνουν πραγματική ή συναισθηματική σμίκρυνση της πρωτότυπης λέξης.	λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά τα οποία σημαίνουν το μέρος που περιέχει πολλά από εκείνα που φανερώνει η πρωτότυπη λέξη ή πολλά όμοια πράγματα που βρίσκονται στο ίδιο μέρος.	είναι τα παράγωγα ουσιαστικά τα οποία σημαίνουν τον τόπο όπου μένει ή εργάζεται το πρόσωπο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη ή τον τόπο όπου γίνεται μια ενέργεια.
-άριον άνθρωπάριον < άνθρωπος -ιον σωμάτιον < σῶμα -ίδιον οίκιδιον < οἶκος -ίς νησίς < νῆσος -ίσκος νεανίσκος < νεανίας -ύδριον νησύδριον < νῆσος -ύλλιον εἰδύλλιον < εἶδος (σύντομο ποίημα συχνά με βουκολικό περιεχόμενο)	-(ε)ών ἄμπελών < ἄμπελος ἐλαιών < ἐλαία -ιά μυρμηκιά < μύρμηξ στρατιά < στρατός	-ιον ἐμπόριον < ἔμπορος -(ε)ῖον ἰατρῆιον < ἰατρός

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να γράψετε την πρωτότυπη λέξη.

ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ

σωμάτιον
 τειχίδιον
 οίκίσκος
 καπηλεῖον
 πινακίς
 θυγάτριον
 λογύδριον

2. Να χαρακτηρίσετε τις λέξεις ανάλογα με το είδος τους.

χιτωνίσκος			
μυρμηκιά			
βοῖδιον			
πευκών			
χαλκεῖον			
τειχίδιον			
ὄρνιθων			

ΤΟ ΑΡΘΡΟ

Ενικός Αριθμός			
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
Ονομαστική	ὁ	ἡ	τὸ
Γενική	τοῦ	τῆς	τοῦ
Δοτική	τῷ	τῇ	τῷ
Αιτιατική	τὸν	τὴν	τὸ
Κλητική*	ὦ	ὦ	ὦ
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομαστική	οἱ	αἱ	τὰ
Γενική	τῶν	τῶν	τῶν
Δοτική	τοῖς	ταῖς	τοῖς
Αιτιατική	τούς	τάς	τὰ
Κλητική*	ὦ	ὦ	ὦ

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ Β' ΚΛΙΣΗ

ΑΡΣΕΝΙΚΑ (-ος)

ΘΗΛΥΚΑ (-ος)

ΟΥΔΕΤΕΡΑ (-ον)

Προσοχή:

- Τα **αρσενικά** και τα **θηλυκά** της β' κλίσης έχουν τις ίδιες καταλήξεις στον ενικό και στον πληθυντικό.
- Τα **ουδέτερα** σχηματίζουν στον ενικό και στον πληθυντικό τρεις πτώσεις όμοιες: την ονομαστική, την αιτιατική και την κλητική.

καταλήξεις της β' κλίσης		
	Αρσενικά /Θηλυκά	Ουδέτερα
Ενικός		
ον.	-ος	-ον
γεν.	-ου	-ου
δοτ.	-ῳ	-ῳ
αιτ.	-ον	-ον
κλ.	-ε	-ον
Πληθυντικός		
ον.	-οι	-α
γεν.	-ων	-ων
δοτ.	-οις	-οις
αιτ.	-ους	-α
κλ.	-οι	-α

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ (ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ)

αρσενικά			
	(οξύτονα) (τονίζονται στη λήγουσα)	(παροξύτονα ή προπερισπώμενα) (τονίζονται στην παραλήγουσα)	(προπαροξύτονα) (τονίζονται στη προπαραλήγουσα)
ὁ	θε-ὸς	λόγ-ος	ἄνθρωπ-ος
τοῦ	θε-οῦ	λόγ-ου	ἄνθρωπ-ου
τῷ	θε-ῷ	λόγ-ω	ἄνθρωπ-ω
τὸν	θε-ὸν	λόγ-ον	ἄνθρωπ-ον
ῶ	θε-ἐ	λόγ-ε	ἄνθρωπ-ε
οἱ	θε-οἱ	λόγ-οι	ἄνθρωπ-οι
τῶν	θε-ῶν	λόγ-ων	ἄνθρωπ-ων
τοῖς	θε-οῖς	λόγ-οις	ἄνθρωπ-οις
τούς	θε-οὺς	λόγ-ους	ἄνθρωπ-ους
ῶ	θε-οἱ	λόγ-οι	ἄνθρωπ-οι

θηλυκά			
	(οξύτονα)	(παροξύτονα ή προπερισπώμενα)	(προπαροξύτονα)
ἡ	ὀδ-ὸς	νήσ-ος	κάμηλ-ος
τῆς	ὀδ-οῦ	νήσ-ου	κάμηλ-ου
τῇ	ὀδ-ῷ	νήσ-ω	κάμηλ-ω
τὴν	ὀδ-ὸν	νήσ-ον	κάμηλ-ον
ῶ	ὀδ-ἐ	νήσ-ε	κάμηλ-ε
αἱ	ὀδ-οἱ	νήσ-οι	κάμηλ-οι
τῶν	ὀδ-ῶν	νήσ-ων	κάμηλ-ων
ταῖς	ὀδ-οῖς	νήσ-οις	κάμηλ-οις
τάς	ὀδ-οὺς	νήσ-ους	κάμηλ-ους
ῶ	ὀδ-οἱ	νήσ-οι	κάμηλ-οι

Προσοχή

- Τα οξύτονα (αυτά που τονίζονται στη λήγουσα) και τα παροξύτονα ή προπερισπώμενα (αυτά που τονίζονται στην παραλήγουσα) διατηρούν τον τόνο τους σε όλες τις πτώσεις στην ίδια συλλαβή, π.χ. θεός, ὁδός, λόγος, νῆσος
- Τα προπαροξύτονα (αυτά που τονίζονται στην προπαραλήγουσα) στη γενική και δοτική του ενικού και στη γενική, τη δοτική και την αιτιατική του πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα, π.χ. ἄνθρωπος, κάμηλος

Παραδείγματα ουδέτερων			
	(οξύτονα)	(παροξύτονα ή προπερισπώμενα)	(προπαροξύτονα)
τὸ	φυτ-ὸν	δῶρ-ον	μυστήρι-ον
τοῦ	φυτ-οῦ	δῶρ-ου	μυστηρί-ου
τῷ	φυτ-ῷ	δῶρ-ω	μυστηρί-ω
τὸ	φυτ-ὸν	δῶρ-ον	μυστήρι-ον
ῶ	φυτ-ὸν	δῶρ-ον	μυστήρι-ον
τὰ	φυτ-ά	δῶρ-α	μυστήρι-α
τῶν	φυτ-ῶν	δῶρ-ων	μυστηρί-ων
τοῖς	φυτ-οῖς	δῶρ-οις	μυστηρί-οις
τὰ	φυτ-ά	δῶρ-α	μυστήρι-α
ῶ	φυτ-ά	δῶρ-α	μυστήρι-α

Προσοχή

- Η κατάληξη -α των ουδετέρων είναι βραχύχρονη.
- Τα οξύτονα (αυτά που τονίζονται στη λήγουσα) και τα παροξύτονα (αυτά που τονίζονται στην παραλήγουσα) διατηρούν τον τόνο τους σε όλες τις πτώσεις στην ίδια συλλαβή, π.χ. φυτόν, δῶρον
- Τα προπαροξύτονα (αυτά που τονίζονται στην προπαραλήγουσα) στη γενική και δοτική του ενικού και πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα, π.χ. μυστήριον

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	ἐγώ	ἡμεῖς
γεν.	ἐμοῦ, μου	ἡμῶν
δοτ.	ἐμοί, μοι	ἡμῖν
αιτ.	ἐμέ, με	ἡμᾶς
	ενικός αριθμός	πληθυντικός αριθμός
ονομ.	σύ	ὕμεῖς
γεν.	σοῦ, σου	ὕμῶν
δοτ.	σοί, σοι	ὕμῖν
αιτ.	σέ, σε	ὕμᾶς

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να συμπληρώσετε τα κενά, βάζοντας τις λέξεις που βρίσκονται στην παρένθεση στον τύπο που σας ζητείται.

- Οἱ Θηβαίων ἄνδρες εἰσῆλθον περὶ τὸν πρῶτον..... (ὕπνος) ξὺν..... (ὄπλον, δοτική πληθυντικού) ἐς Πλάταιαν τῆς Βοιωτίας.
- Σύνειμι..... (ἄνθρωπος, δοτική πληθυντικού) σοφοῖς.
- Προδότας καλοῦμεν τοὺς τοῖς (ἐχθρός) δόντες τήν πόλιν.
- Τῷ..... (Δημάρατος) δῶρον αὕτη ἡ χώρα ἐδόθη ἐκ Βασιλέως ἀντὶ τῆς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατείας.
- Εἶθε προσδιδοίμεν παντί..... (δῶρον, δοτική ενικού) ἔπος ἀγαθόν.
- Οὗτος ἐκόσμησεν τὸ σκῆπτρον τοῖς πᾶσι..... (μέταλλον).
- Καθέζεται ὁ θεὸς ἐν τῷ..... (θρόνος).

2. Να μετατρέψετε τα ουσιαστικά στην αντίστοιχη πτώση που σας ζητάτε.

ἡ νῆσος	την αιτιατική ενικού
ὁ ἐχθρός	τη γενική πληθυντικού
τό σῦκον	τη δοτική πληθυντικού
ἡ ὁδός	τη γενική ενικού
ὁ σπόρος	την αιτιατική ενικού
τό ποτήριον	τη δοτική ενικού
ὁ ὕμνος	την ονομαστική πληθυντικού
τό ἄστρον	τη δοτική πληθυντικού

3. Να βάλετε τα παρακάτω ουσιαστικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού.

ταῖς κιβωτοῖς	
ἡ ἥπειρος	
τῇ καμήλῳ	
τῶν ἀρότρων	
τῆς ἀτραποῦ	
ὧ πάπποι	
τό λίτρον	
τὴν ἄρκτον	

4. Να γράψετε τον τύπο που σας ζητείται.

τὸ μυστήριον	: τη δοτική ενικού	
ἡ ἄμπελος	: τη γενική ενικού	
ὁ μόλυβδος	: τη γενική πληθυντικού	
ὁ καρκίνος	: τη δοτική πληθυντικού	
ἡ διάλεκτος	: τη δοτική ενικού	
ἡ βάσανος	: την αιτιατική πληθυντικού	
ὁ κίνδυνος	: τη δοτική ενικού	
τὸ μύρον	: την αιτιατική πληθυντικού	

5. Να γράψετε στον άλλον αριθμό την προσωπική αντωνυμία

1. σοῦ
2. ὑμῖν
3. ἡμῶν
4. ἐγώ
5. μοι
6. ὑμᾶς

ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Ο ΠΛΟΥΤΟΣ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΓΗΣ

A ΜΕΡΟΣ — ΚΕΙΜΕΝΟ

Τῶν Ἀθήνησι προεστηκότων ἔλεγόν τινες	Μερικοί από τους ηγέτες της Αθήνας ἔλεγαν
ὥς γινώσκουσι μὲν τὸ δίκαιον,	ὅτι δῆθεν γνωρίζουν το δίκαιο,
διὰ δὲ τὴν τοῦ πλήθους πενίαν	ὁμως λόγω της φτώχειας του λαοῦ
ἀναγκάζονται ἀδικώτεροι εἶναι περὶ τὰς πόλεις.	ἀναγκάζονται να εἶναι ἀδικοὶ ἀπέναντι στις (ἄλλες) πόλεις.
Ἐκ τούτου ἐπεχείρησα σκοπεῖν	Εξαιτίας αὐτοῦ ἐπικήρησα να διερευνήσω
εἴ πῃ δύναιντ' ἂν οἱ πολῖται	αν θα μπορούσαν με κάποιο τρόπο οἱ πολῖτες
διατρέφεσθαι ἐκ τῆς ἑαυτῶν.	να συντηρηθοῦν ἀπὸ τη χώρα τους.
Τοῦτο μὲν οὖν εὐθύς ἀνεφαίνετό μοι	Ἄρχισα, λοιπόν, να σχηματίζω την ἐξῆς γνώμη,
ὅτι ἡ χώρα πέφυκεν	ὅτι δηλαδή ἡ χώρα εἶναι ἀπὸ τη φύση της ικανή
οἷα πλείστας προσόδους παρέχεσθαι.	να παρέχει πάρα πολλοὺς πόρους/ ἔσοδα.
Αἱ μὲν γὰρ ὥραι ἐνθάδε πρῶταταί εἰσιν·	Γιατί οἱ εποχές ἐδῶ εἶναι πάρα πολύ ἡπιες·
ἃ δὲ πολλαχοῦ οὐδὲ βλαστάνει ἐνθάδε καρποφορεῖ.	καὶ τα φυτὰ που σε πολλὰ μέρη οὔτε καν φυτρώνουν καρποφοροῦν ἐδῶ.
Ὡσπερ δὲ ἡ γῆ, οὕτω καὶ ἡ περὶ τὴν χώραν θάλαττα	Καὶ ὅπως ακριβῶς ἡ γῆ ἐτσι καὶ ἡ θάλασσα γύρω ἀπὸ τη χώρα
παμφορωτάτη ἐστίν.	παράγει κάθε λογῆς ἀγαθὰ,
Καὶ μὴν ὅσαπερ οἱ θεοὶ	Καὶ ἀσφαλῶς, ὅσα, βέβαια, οἱ θεοὶ
ἐν ταῖς ὥραις ἀγαθὰ παρέχουσι,	ἀγαθὰ δίνουν σε κάθε εποχή
καὶ ταῦτα πάντα ἐνταῦθα πρῶτατα τὰ μὲν ἄρχεται,	καὶ αὐτὰ ὅλα ἐδῶ πάρα πολύ νωρὶς ἀρχίζουν
ὀψιαίτατα δὲ λήγει.	καὶ πάρα πολύ ἀργὰ σταματοῦν.
Πρὸς τούτοις καὶ αἰδία ἀγαθὰ ἔχει ἡ χώρα.	Επιπλέον, ἡ χώρα ἔχει καὶ παντοτινὰ ἀγαθὰ.
Πέφυκε μὲν γὰρ λίθος ἐν αὐτῇ ἄφθοнос,	Ἔτσι, ἀπὸ τη φύση ὑπάρχει σ' αὐτὴν ἀφθονο μάρμαρο,
ἐξ οὗ κάλλιστοι μὲν ναοί, κάλλιστοι δὲ βωμοὶ γίνονται,	ἀπὸ το ὁποῖο γίνονται πάρα πολύ ὅμορφοι ναοί, πολύ ωραῖοι βωμοί,
εὐπρεπέστατα δὲ θεοῖς ἀγάλματα.	καὶ πολύ κομψὰ γιὰ τους θεοὺς ἀγάλματα.
Ἔστι δὲ καὶ γῆ ἡ σπειρομένη μὲν οὐ φέρει καρπὸν,	Υπάρχουν ὁμως καὶ μερικὲς περιοχές που, ὅταν καλλιεργοῦνται, δεν παράγουν καρπούς,
ὀρυττομένη δὲ πολλαπλασίους τρέφει ἢ εἰ σῖτον ἔφερε.	ὅταν ὁμως αξιοποιοῦνται γιὰ ἐξόρυξη, μπορούν να θρέψουν πολύ περισσότερους ἀπ' ὅσους θα ἔτρεφαν, ἀν καλλιεργοῦνταν.
Καὶ μὴν ὑπάργυρός ἐστι.	Καὶ ἀσφαλῶς ἔχει κοιτάσματα ἀργύρου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Ποιον ισχυρισμό προβάλλουν μερικοί άρχοντες των Αθηναίων, για να δικαιολογήσουν το ότι μερικές φορές αδικούν τους άλλους Έλληνες; Πώς αντιμετωπίζει αυτόν τον ισχυρισμό τους ο Ξενοφών; Ποια επιχειρήματα προβάλλει, για να στηρίξει την άποψή του;
2. Ο Ξενοφών περιγράφει την Αττική ως τόπο με ιδανικό κλίμα και εξαιρετικές δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης. Ποιες από αυτές πιστεύετε ότι έχουν αξιοποιηθεί από τους σύγχρονους Έλληνες, ποιες έχουν παραμεληθεί και ποιες έχουν χαθεί για πάντα;
3. Λαμβάνοντας υπόψη όσα γνωρίζετε από το μάθημα της Ιστορίας να αναφέρετε άλλους τομείς οικονομικής δραστηριότητας στους οποίους διακρίθηκαν οι Αθηναίοι. Ποιοι γεωγραφικοί και άλλοι παράγοντες πιστεύετε ότι τους έστρεψαν σε αυτούς;

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ο Αθηναίος Ξενοφών (περ. 430-355 π.Χ.) καταπιάστηκε στη διάρκεια της ζωής του με ποικίλες δραστηριότητες -μεταξύ άλλων, πήρε μέρος (401 π.Χ.) στην εκστρατεία του Κύρου του Νεοτέρου εναντίον του αδερφού του, βασιλιά της Περσίας, Αρταξέρξη-, διατηρώντας παράλληλα ζωντανή σχέση με τη συγγραφή. Έγραψε έργα ιστορικά, φιλοσοφικά, πολιτικά, οικονομικά κ.ά. Με το έργο του *Πόροι* καταθέτει μια πρόταση προκειμένου η αποδυναμωμένη Αθήνα του 4ου αι. π.Χ. να καταφέρει να βελτιώσει την οικονομική κατάστασή της και να διασφαλίσει την ευημερία των πολιτών. Στο απόσπασμα που θα μελετήσουμε ο Ξενοφών απαριθμεί οικονομικούς πόρους της πόλης που θα μπορούσαν να της εξασφαλίσουν ανάπτυξη, χωρίς να αναγκάζεται να στρέφεται εναντίον άλλων ελληνικών πόλεων ασκώντας επεκτατική πολιτική.

Ο Ξενοφών υποστηρίζει ότι ηγέτες της Αθήνας προβάλλουν την αδυναμία της αττικής γης να εξασφαλίσει τα αναγκαία αγαθά στους πολίτες της ως δικαιολογία για την επεκτατική και ηγεμονική πολιτική που ασκεί η πόλη τους έναντι των άλλων ελληνικών πόλεων. Δηλώνει πως ο ισχυρισμός αυτός τον ώθησε να διερευνήσει κατά πόσο η αττική γη είναι ικανή να συντηρήσει τον πληθυσμό της πόλης. Στη συνέχεια καταδεικνύει πόσο γενναιόδωρη υπήρξε η φύση με την Αττική επικαλούμενος στοιχεία, όπως το εύκρατο κλίμα και το πλούσιο υπέδαφός της. Την άποψη του Ξενοφώντα περί πλούτου της αθηναϊκής γης μπορούμε να την επιβεβαιώσουμε και εμείς σήμερα παρατηρώντας τις καλλιέργειες που λαμβάνουν χώρα και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει. Βέβαια, οι σύγχρονη κοινωνία δεν έχει σεβαστεί το αττικό περιβάλλον και έχει προβεί σε πολλαπλές αλλοτριώσεις του, όπως η καταστροφή των τριών αττικών ποταμών ή την εξάντληση του ορυκτού πλούτου.

Β ΜΕΡΟΣ —ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ή γῆ

ΑΓΝΑ	γήινος γεώδης (και γαιώδης)	
ΣΥΝΘΕΤΑ	ὁ/ἡ γηγενής , τὸ γηγενές, ιθαγενής ὁ γεωπόνος ὁ γεωργός ὁ γεωγράφος ὁ γήλοφος και γεώλοφος (= λοφίσκος) τὸ γήπεδον (-ο) [= (α.ε.) τεμάχιο γης, (ν.ε) εγκατάσταση διεξαγωγῆς ἀθλητικῶν συναντήσεων] ἡ γεωμετρία ἐπίγειος ἔγγειος μεσόγειος ὑπόγειος γεωδαισία γεωθερμία γεωμορφολογία γεωπολιτική γεωφυσική γεωχημεία ἡμιυπόγειος ισόγειος	γεωλόγος γεώμηλο [= πατάτα] γεώτρηση γεωτρύπανο γεωδυναμική γεωπολιτικός γηπεδούχος περίγειο ἀπόγειο υδρογείος υπέργειος ἀπογειώνω προσγειώνω

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Γεώδης/γαιώδης: αυτός που έχει τη σύσταση ή το χρώμα της γης.

Γηγενής: ντόπιος, αυτόχθων, ιθαγενής.

Γεωγράφος: αυτός που περιγράφει επιστημονικά την επιφάνεια της γης απεικονίζοντάς την σε σχέδια ή χάρτες.

Επίγειος: γήινος, αυτός που ανήκει σ' αυτόν τον κόσμο.

Έγγειος: αυτός που αναφέρεται στη γη.

Γεωλόγος: επιστήμονας που ασχολείται με τη σύσταση της γης.

Γεωδυναμική: κλάδος της γεωλογίας που ερευνά τις δυνάμεις που συντέλεσαν στη διαμόρφωση της γης.

Γεωπολιτική: η μελέτη της επίδρασης που ασκούν οι γεωγραφικοί παράγοντες στην εθνική ή εξωτερική πολιτική μιας χώρας.

Περίγειο: το σημείο της τροχιάς ουράνιου σώματος που είναι το πλησιέστερο στη γη.

Απόγειο: αντίθετο του περίγειου

Υπέργειος: αυτός που βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια της γης.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Βρείτε συνώνυμα για τις παρακάτω λέξεις.

ΣΥΝΩΝΥΜΗ	
Γηγενής	
Γεωργός	
Επίγειος	
Γεώμηλο	
Γήπεδο	

2. Βρείτε αντώνυμα για τις παρακάτω λέξεις.

ΑΝΤΩΝΥΜΗ	
Γηγενής	
Περίγειο	
Υπόγειος	
Απογειώνω	
Ουράνιος	
Παραθαλάσσιος	

3. Συμπληρώστε τα κενά με λέξεις του κειμένου.

Το πλησιέστερο _____ της Σελήνης είναι 356.410 χιλιόμετρα, ενώ το μεγαλύτερο _____ φτάνει τα 406.697 χιλιόμετρα.

Όταν ένα διαστημόπλοιο κατεβαίνει στην επιφάνεια της σελήνης δε λέμε _____ αλλά προσεληνώθηκε. Κατά τον ίδιο τρόπο όταν ένα υδροπλάνο ανεβαίνει από την επιφάνεια της θάλασσας δεν μπορούμε να πούμε ότι _____ αλλά ότι αποθαλασσώθηκε.

Μόλις μπεις στο _____ της πολυκατοικίας, θα κατεβείς τα πρώτα σκαλάκια και θα φτάσεις στο διαμέρισμά μου. Πρόσεξε μην κατέβεις όλα τα σκαλάκια γιατί θα φτάσεις στο _____. Όταν ήρθαν οι Δωριείς ο _____ πληθυσμός αναγκάστηκε να μετακινηθεί προς τα παράλια της Μ. Ασίας.

Οι δουλέμποροι μετέφεραν τους _____ της Αφρικής στην Αμερική.

Με τη Μακεδονική δυναστεία το Βυζάντιο έφτασε στο _____ της ακμής του.

4. Με βάση τους ορισμούς βρείτε τη λέξη που προσδιορίζουν.

1. το σημείο της τροχιάς ουράνιου σώματος που είναι το πλησιέστερο στη γη _____
2. αυτός που έχει τη σύσταση ή το χρώμα της γης _____
3. η μελέτη της επίδρασης που ασκούν οι γεωγραφικοί παράγοντες στην εθνική ή εξωτερική πολιτική μιας χώρας _____.
4. αυτός που βρίσκεται πάνω από την επιφάνεια της γης _____.
5. ντόπιος, αυτόχθων, ιθαγενής _____.

Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ (Β' ΜΕΡΟΣ)

Παράγωγα	Εθνικά
είναι τα παράγωγα ουσιαστικά που σημαίνουν πρόσωπο σχετικό με αυτό που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη ή πρόσωπο που ανήκει σε αυτό.	λέγονται τα ουσιαστικά που παράγονται από κύρια ονόματα χωρών, πόλεων και τόπων και σημαίνουν εκείνον που κατάγεται από κάποιον τόπο ή ανήκει σε αυτόν.
-εύς κεραμεύς < κέραμος -της: -(ί)της, -(έ)της, -(ώ)της πολίτης < πόλις ναύτης < ναῦς τεχνίτης < τέχνη φυλέτης (= αυτός που ανήκει στη φυλή) < φυλή ήπειρώτης < ήπειρος, νησιώτης < νῆσος	-ιος: -(α)ῖος, -(ε)ῖος, -(ω)ιος > -ῶος Κορίνθιος < Κόρινθος, Κερκυραῖος < Κέρκυρα, Κῶος < Κῶς -εύς Μεγαρεύς < Μέγαρο, Χολαργεύς < Χολαργός -νός Ἀσιανός < Ἀσία -ῖνος Ἀμοργῖνος < Ἀμοργός -της: -(ά)της, -(ιά)της, -(ή)της, -(ί)της, -(ώ)της Τεγεάτης < Τεγέα Σπαρτιάτης < Σπάρτη, Σικελιώτης < Σικελία -ήσιος Ἰθακήσιος < Ἰθάκη

Πατρωνυμικά	Γονεωνυμικά
ονομάζονται τα ουσιαστικά που παράγονται από κύριο όνομα πατέρα, μητέρας ή άλλου προγόνου και σημαίνουν τον γιο, την κόρη και γενικά τον απόγονο	λέγονται τα ουσιαστικά που σημαίνουν το νεογνό ζώο
-(ά)δης Αἰνείαδης < Αἰνείας, Λαερτιάδης < Λαέρτιος ή Λαέρτης -(ε)ίδης Πριάμίδης < Πρίαμος, Ἀτρείδης < Ἀτρεύς -ίων (κυρίως στην ποίηση) Κρονίων < Κρόνος	-ιδεύς λαγιδεύς < λαγώς

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να γράψετε τις παράγωγες λέξεις που ζητούνται συμπληρώνοντας τη σωστή κατάληξη στα παρακάτω ουσιαστικά με βάση τους

Ἄργος → Ἄργ- _____ (εθνικό),
 δεσμός → δεσμ- _____ (παρωνυμο),
 ἀετός → ἀετ- _____ (γονεωνυμικό),
 Πρίαμος → Πριάμ- _____ (πατρωνυμικό),
 Μαντίνεια → Μαντιν- _____ (εθνικό),
 δῆμος → δημ- _____ (παρωνυμο),
 Μυτιλήνη → Μυτιλην- _____ (εθνικό)

2. Να αντιστοιχίσετε τα παράγωγα ουσιαστικά της στήλης Α' με την κατηγορία στην οποία ανήκουν από τη στήλη Β'.

1. Βορέαδης
2. Σταγίριτης
3. Ιερεὺς
4. φυλέτης
5. Ἐρετριεύς

παρώνυμο
εθνικό
πατρωνυμικό

Γ ΜΕΡΟΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΕΝΕΣΤΟΤΑΣ (ΟΡΙΣΤΙΚΗ) του ρήματος *εἶμι*

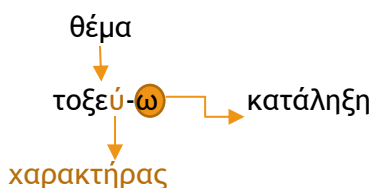
εἶμι
εἶ
ἐστί(ν)
ἐσμέν
ἐστέ
εἰσί(ν)

ΕΝΕΣΤΟΤΑΣ ΚΑΙ ΜΕΜΟΝΤΑΣ ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Τα ρήματα χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: **ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ** και **ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ**

ΔΟΜΗ ΡΗΜΑΤΟΣ

Θέμα, Χαρακτήρας και Κατάληξη

Όταν ο χαρακτήρας είναι φωνήεν τότε στρεφόμαστε στην κλίση του ρήματος σύμφωνα με τους κανόνες των φωνηεντόληκτων, ενώ όταν ο χαρακτήρας είναι σύμφωνο τότε στρεφόμαστε στα συμφωνόληκτα.

οριστική ενεστώτα		οριστική μέλλοντα	
α.ε.	ν.ε.	α.ε.	ν.ε.
τοξεύ-ω	τοξεύω	τοξεύ-σ-ω	θα τοξεύσω
τοξεύ-εις	τοξεύεις	τοξεύ-σ-εις	θα τοξεύσεις
τοξεύ-ει	τοξεύει	τοξεύ-σ-ει	θα τοξεύσει
τοξεύ-ομεν	τοξεύουμε	τοξεύ-σ-ομεν	θα τοξεύσουμε
τοξεύ-ετε	τοξεύετε	τοξεύ-σ-ετε	θα τοξεύσετε
τοξεύ-ουσι(ν)	τοξεύουν	τοξεύ-σ-ουσι(ν)	θα τοξεύσουν

Πώς σχηματίζω το Μέλλοντα;

φωνηεντόληκτα		συμφωνόληκτα	
χαρακτήρας	κ, γ, χ, -ττ, -σσ + σ= ξ	π, β, φ, πτ, + σ = ψ	τ, δ, θ, -ζω + σ= σ
θέμα + σ + καταλήξεις ενεστώτα π.χ. τοξεύ-σ-ω π.χ. λύ-σ-ω	θέμα με ξ + καταλήξεις ενεστώτα π.χ. διώκ-ω> ξιώξ-ω π.χ. φυλάττ-ω> φυλάξ-ω	θέμα με ψ + καταλήξεις ενεστώτα π.χ. τρέπ-ω > τρέψ-ω π.χ. βλάπτ-ω > βλάψ-ω	θέμα με σ + καταλήξεις ενεστώτα π.χ. πείθω > πείσω π.χ. σκίζω > σκίσω

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

1. Σχηματίστε το μέλλοντα των παρακάτω ρημάτων:

1. ΘΕΡΑΠΕΥΩ
2. ΙΔΡΥΩ
3. ΓΡΑΦΩ
4. ΠΕΙΘΩ
5. ΕΧΩ
6. ΔΙΩΚΩ
7. ΤΡΙΒΩ
8. ΤΑΤΤΩ
9. ΡΙΠΤΩ
10. ΕΛΕΓΧΩ

2. Σχηματίστε το μέλλοντα

1. βιοτεύω
2. βρίθω
3. ἄγω
4. ἔρπω
5. βρέχω
6. αγοράζω

3. Να μεταφέρετε τους τύπους του ενεστώτα στο μέλλοντα.

1. λέγω
2. ακούεις
3. γράφει
4. πράττομεν
5. πείθετε
6. ἄγουσιν

4. Να γράψετε τα παρακάτω ρήματα στο ίδιο πρόσωπο και αριθμό της οριστικής ενεστώτα:

1. φυλάξουσιν:
2. αλλάξεις:
3. κόπομεν:
4. βλάψετε:
5. ταραξείς:
6. παιδεύσετε:
7. πιστεύουσιν:

5. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με το αντίστοιχο ρήμα της παρένθεσης στον κατάλληλο τύπο της οριστικής ενεστώτα και μέλλοντα:

1. Οἱ νόμοι τον δῆμον (παιδεύω).
2. Ὁ στρατιώτης (ὀρύττω).
3. Ὑμεῖς τους κήρυκας εἰς το φρέαρ (ρίπτω).
4. Σὺ τὰς γνώμας τῶν ἀνθρώπων (τρέπω).
5. Οὗτοι αἰεὶ κατὰ τοὺς νόμους (πράττω).
6. Ἐν τῷ Πηλίῳ ὄρει ἡμεῖς (διατρίβω).

6. Να μεταφέρετε τις προτάσεις στον άλλον αριθμό:

1. Ὁ δίκαιος οὐκ ἐθέλει ἀδικεῖν:
2. Ἡμεῖς φυλάττομεν τοὺς ὅρκους:
3. Ὁ κύκνος διαβαίνει τον πόντον:
4. Οἱ πιστοὶ ἱκετεύουσιν τον Θεόν:
5. Ὑμεῖς θύετε τοῖς θεοῖς:
6. Οἱ στρατηγοὶ κελεύουσιν τοῖς δούλοις:
7. Ὁ ἄγγελος σπεύδει ταχέως:
8. Το ἄστρον λάμπει:
9. Ὁ Ἀθηναῖος λέγει τῷ φίλῳ λόγους ἀγαθοὺς:

ΕΝΟΤΗΤΑ 6

Η ΟΜΟΡΦΙΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΑΝ

Α ΜΕΡΟΣ — ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἦλαφος εὐμεγέθης ὥρα θέρους	Ἐνα μεγαλόσωμο ελάφι σε εποχή καλοκαιριού,
διψῶν παραγίνεται	καθώς διψούσε, φτάνει κοντά
ἐπὶ τινα πηγὴν διαυγῇ καὶ βαθεῖαν	σε κάποια καθαρή και βαθιά πηγή
καὶ πίων ὅσον ἤθελεν	και, αφού ήπие όσο (νερό) ήθελε,
προσεῖχεν τῇ τοῦ σώματος ἰδέα.	παρατηρούσε τη μορφή του σώματός του.
Καὶ μάλιστα μὲν ἐπὴναι τὴν φύσιν τῶν κεράτων	Και κυρίως επαινούσε τη φύση των κεράτων του
ὥς κόσμος εἶη παντὶ τῷ σώματι.	με την ιδέα ότι αυτά ήταν στολίδι για όλο το σώμα του.
Ἦψεγεν δὲ τὴν τῶν σκελῶν λεπτότητα	Αντίθετα, κατηγορούσε τα λεπτά του πόδια,
ὥς οὐχ οἶων τε ὄντων φέρειν πᾶν τὸ βάρος.	επειδή, κατά τη γνώμη του, δεν μπορούσαν να αντέξουν όλο το βάρος του.
Ἐν ᾧ δὲ πρὸς τούτοις ἦν,	Και ενώ ασχολούνταν με αυτά,
ὕλακὴ τε κυνῶν αἰφνιδίως ἀκούεται	ξαφνικά ακούγεται γάβγισμα σκυλιών
καὶ κυνηγέται πλησίον.	και κυνηγοί το πλησιάζουν.
Ὁ δὲ πρὸς φυγὴν ὥρμα	Αυτό άρχισε να τρέχει ορμητικά, για να ξεφύγει,
καὶ μέχρις ὅπου διὰ πεδίου ἐποιεῖτο τὸν δρόμον,	και όσο έτρεχε σε ομαλό έδαφος,
έσωζετο ὑπὸ τῆς ὠκύτητος τῶν σκελῶν.	σωζόταν από την ταχύτητα των ποδιών του.
Ἐπεὶ δὲ εἰς πυκνὴν καὶ δασεῖαν ὕλην ἐνέπεσεν,	Όταν όμως έφτασε σε αδιαπέραστο και πυκνό δάσος,
ἐμπλακέντων αὐτῷ τῶν κεράτων ἑάλω,	επειδή του μπλέχτηκαν τα κέρατα, παγιδεύτηκε
πεῖρα μαθῶν	και έμαθε εξ ιδίας πείρας
ὅτι ἄρα ἄδικος ἦν τῶν ἰδίων κριτῆς	ότι πράγματι ήταν άδικος κριτής των ατομικών του γνωρισμάτων,
ψέγων μὲν τὰ σώζοντα,	γιατί κατηγορούσε αυτά που το έσωζαν,
ἐπαινῶν δὲ τὰ προδόντα αὐτόν.	ενώ επαινούσε αυτά που το πρόδωσαν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Γιατί καμάρωνε το ελάφι κοιτάζοντας την εικόνα του μέσα στο νερό; Ποιο ανατομικό χαρακτηριστικό του θεωρούσε ότι δεν ταίριαζε με τη συνολικά καλή εικόνα του;
2. Ποιο χαρακτηριστικό του ελαφιού το βοήθησε να ξεφύγει αρχικά από τους κυνηγούς; Ποιο χαρακτηριστικό του, αντίθετα, αποδείχθηκε μοιραίο;
3. Τι νομίζετε ότι διδάσκει ο μύθος αυτός του Αισώπου;
4. Πιστεύετε ότι στις μέρες μας αποδίδουμε σημασία στην εξωτερική εμφάνιση ή στον εσωτερικό μας κόσμο; Να επικαλεστείτε συγκεκριμένα παραδείγματα.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Οι πασίγνωστοι μύθοι του Αισώπου ήταν ευχάριστο και διδακτικό ανάγνωσμα όλων των εποχών. Ξεχωρίζουν για τη διεισδυτική ματιά και την ευφυΐα του δημιουργού τους, αναδεικνύουν με χιουμοριστικό πνεύμα τις ανθρώπινες αδυναμίες και παρακινούν για τη διόρθωσή τους. Μια από αυτές είναι και η υπερεκτίμηση της φυσικής ομορφιάς, την οποία πλήρωσε ακριβά το ελάφι του μύθου που θα μελετήσετε. Ο παρών μύθος σχολιάζει την ιστορία ενός ελαφιού που βρέθηκε σε μία πηγή και ενώ έπινε νερό παρατηρούσε τη μορφή του που αντικατόπτριζε στην επιφάνεια του νερού. Επαινούσε την ομορφιά των κεράτων του και την όψη του, αλλά κατέκρινε την ανομοιομορφία των λεπτών του σωμάτων με τον ισχυρισμό, ότι δεν μπορούν να αντέξουν το βάρος του σώματός του. Αφορμή για να αλλάξει αυτήν του την άποψη ήταν η προσπάθεια κάποιων κυνηγών με τα σκυλιά του να το πιάσουν ως θήραμα. Για να μπορέσει το ελάφι να γλυτώσει, άρχισε να τρέχει με αποτέλεσμα τη στιγμή που εισήλθε σε ένα πυκνόφυτο δάσος να μπλεχτούν τα κέρατά του σε κλαδιά. Ο διδακτικός χαρακτήρας του μύθου μας αποδεικνύει ότι δεν πρέπει να στεκόμαστε μόνο στην ομορφιά των πραγμάτων, αλλά και στην χρησιμότητά τους. Έτσι και το ελάφι επαινούσε αυτό που το πρόδωσε και έψεγε αυτό που τον έσωσε.

Αν μεταφέρουμε το μύθο στις μέρες θα παρατηρήσουμε το επίκαιρο του χαρακτήρος του. Η ομορφιά στις μέρες επιτάσσει έντονα σωματοδομημένους ανθρώπους, που σκοπό έχουν να φροντίζουν μόνο την εξωτερική τους εμφάνιση, όχι όμως για λόγους καλαισθησίας, αλλά κυρίως με αφορμή την ανάγκη κολακείας και να γίνονται περισσότερο αρεστοί από τους πλησίον τους. Η υπερεκτίμηση της εξωτερικής εμφάνισης έχει οδηγήσει πολλούς να βλάψουν την υγεία τους και να προβούν σε ακρότητες με μόνο στόχο ένα όμορφο ή ιδανικό για αυτούς σώμα. Η ωραιότητα δεν βρίσκεται μόνο στην εξωτερική εμφάνιση, η οποία είναι όντως κάτι το οποίο θα πρέπει να μας απασχολεί, αλλά σε λογικά πλαίσια. Η ωραιότητα εντοπίζεται και στο πνεύμα, το οποίο σημαίνει ότι ο εσωτερικός πλούτος του ανθρώπου είναι υπαίτιος της ευγένειας, των καλών τρόπων, του σεβασμού και της καλλιέργειας του ατόμου. Άλλωστε να μην ξεχνάμε τον τυφλό Οδυσσέα, τον άσχημο Σωκράτη ή τον περιθωριακό Διογένη, οι οποίοι διέπρεψαν ως πνεύματα και απέκτησαν υστεροφημία χάρις των πνευματικών τους χαρισμάτων.

Β. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ΑΠΛΑ	τὸ ποτόν (-ό) ὁ πότης τὸ ποτήριον (-ι) πόσιμος [στην α.ε. κυρίως πότιμος (= κατάλληλος να τον πεις)] ἡ πόσις (-η) ποτίζω τὸ πότισμα	πίομα πιωμένος
ΣΥΝΘΕΤΑ	καταπίνω ἡ κατάποσις (-η) προπίνω [= πίνω πρώτος ἡ στην υγεία κάποιου] ἡ πρόποσις (-η) ὁ συμπότης τὸ συμπόσιον (-ιο) ἡ ἄμπωτις (-η) [= ἡ υποχώρηση του νερού της θάλασσας κατά την παλίρροια] ἡ ὑδροποσία ὁ οἶνοπότης ἡ οἶνοποσία ἡδύποτος	ποτοποιός ποτοαπαγόρευση το ηδύποτο [= γλυκό αλκοολούχο ποτό]

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Συμπότης: το πρόσωπο που πίνει μαζί με άλλους

Συμπόσιο: συνεστίαση

ὑδροποσία: ἡ πόση νερού

ἡδύποτο: το γλυκό αλκοολούχο ποτό

ἡδύποτος: ευχάριστος κατά την πόση

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Συμπληρώστε τα κενά επιλέγοντας την κατάλληλη λέξη

- Δε μου αρέσουν τα _____ γιατί είναι πολύ γλυκά.
α) ηδύποτα β) ποτά γ) πιάματα
- Μετά τη χθεσινή _____ έχω ένα πονοκέφαλο!
α) ὑδροποσία β) οἶνοποσία γ) ποτοαπαγόρευση
- Με πονάει ο λαιμός μου κι έχω πρόβλημα με την _____.
α) ἄμπωτη β) κατάποση γ) πρόποση
- Οργάνωσε στο σπίτι του ένα _____ παρόμοιο με των αρχαίων.
α) συμπόσιο β) πότισμα γ) ηδύποτο
- Η διοργάνωση θα εφοδιάσει τους δρομείς του αγώνα με κυπελάκια για την _____.
α) ἄμπωτη β) οἶνοποσία γ) ὑδροποσία
- Έγινε _____, επειδή του άρεσε να ασχολείται με τα αλκοολούχα ποτά.
α) συμποσιαστής β) συμπότης γ) ποτοποιός
- Το νερό δεν είναι _____, γι' αυτό να αγοράζετε εμφιαλωμένο.
α) πρόποση β) πόσιμο γ) οἶνοποσία

Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΡΗΜΑΤΑ (Α' ΜΕΡΟΣ)

Ουσιαστικά που δηλώνουν το πρόσωπο που ενεργεί	
Καταλήξεις ουσιαστικών	
-εύς	γραφεύς < γράφω
-ός	άρωγός < ἀρήγω (= βοηθώ)
-της	κριτής < κρίνω
-άς	φυγάς < φεύγω
-μών	ήγεμών < ήγεομαι, ήγοῦμαι
-τήρ	σωτήρ < σῶζω
-τωρ	πράκτωρ < πράττω

Ουσιαστικά που δηλώνουν ενέργεια, πάθος, κατάσταση ή το αποτέλεσμα ενέργειας		Ουσιαστικά που δηλώνουν ενέργεια, πάθος, κατάσταση ή το αποτέλεσμα ενέργειας		
Ενέργεια, πάθος, κατάσταση		Αποτέλεσμα ενέργειας		
-σις	φύσις < φύω	-μα	ποίημα < ποιέω, ποιῶ	
-σία	δοκιμασία < δοκιμάζω		-μη	γραμμή < γράφω
-ή	φυγή < φεύγω		-ος	ψεῦδος < ψεύδομαι
-ά	χαρά < χαίρω			
-ία	μανία < μαίνομαι			
-ε-ία	βασιλεία < βασιλεύω (κυρίως από ρήματα σε -εύω)			
-ος	τρόμος < τρέμω			
-μός	όδυρμός < ὀδύρομαι			
-(ε)τός	τρυγητός < τρυγάω, τρυγῶ			

ΑΣΚΗΣΗ

Χρησιμοποιώντας την κατάλληλη κατάληξη να σχηματίσετε παράγωγα ουσιαστικά της α.ε. που να δηλώνουν ό,τι ζητείται στην παρένθεση.

(πρόσωπο που ενεργεί)

1. πέμπω
2. σῶζω
3. πράττω
4. ήγεομαι -οῦμαι
5. ᾄδω
6. τίκτω
7. κήδομαι
8. τάσσω
9. αὐλέω

(ενέργεια, πάθος, κατάσταση, αποτέλεσμα ενέργειας)

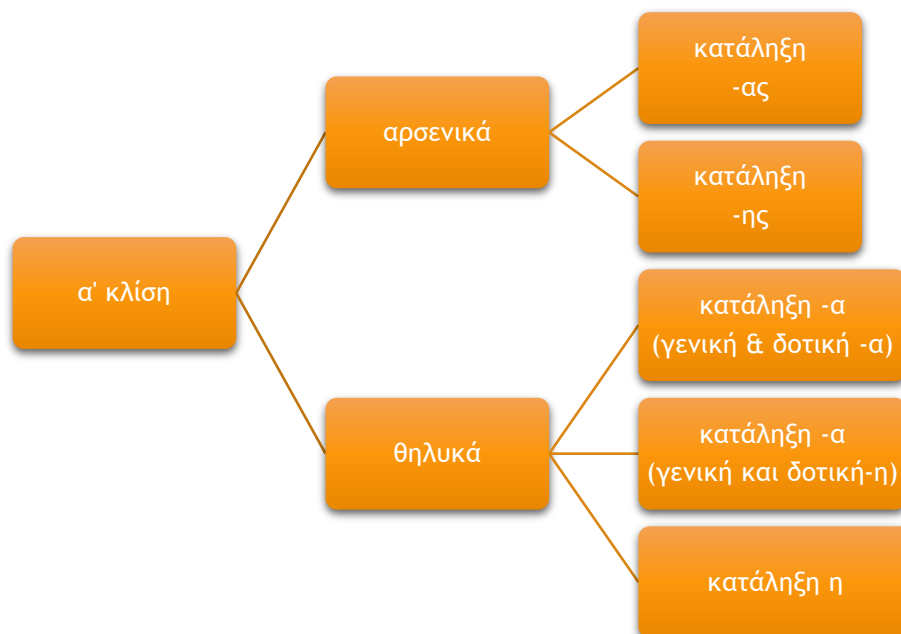
1. σημαίνω
2. ἀγείρω
3. μείγνυμι
4. αἰτιάομαι -ῶμαι
5. παιδεύω

(αποτέλεσμα ενέργειας)

1. βλέπω
2. καθαιρώ
3. βουλεύω
4. λανθάνω

Γ ΜΕΡΟΣ – ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Α' ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΣΕ -ΑΣ & -ΗΣ

	σε -ας	σε -ης (οξύτονα)	σε -ης (παροξύτονα)	σε -ης
ὁ τοῦ τῷ τόν ῶ	νεανί-ας νεανί-ου νεανί-α νεανί-αν νεανί-α	ποιητ-ής ποιητ-οῦ ποιητ-ῆ ποιητ-ήν ποιητ-ά	στρατιώτ-ης στρατιώτ-ου στρατιώτ-η στρατιώτ-ην στρατιώτ-α	εὐπατρίδ-ης εὐπατρίδ-ου εὐπατρίδ-η εὐπατρίδ-ην εὐπατρίδ-η
οἱ τῶν τοῖς τούς ῶ	νεανί-αι νεανι-ῶν νεανί-αις νεανί-ας νεανί-αι	ποιητ-αί ποιητ-ῶν ποιητ-αῖς ποιητ-άς ποιητ-αί	στρατιῶτ-αι στρατιωτ-ῶν στρατιώτ-αις στρατιώτ-ας στρατιῶτ-αι	εὐπατρίδ-αι εὐπατρίδ-ῶν εὐπατρίδ-αις εὐπατρίδ-ας εὐπατρίδ-αι

Σχηματίζουν την κλητική του ενικού σε -α:

- τα εθνικά: ὦ Πέρσα, ὦ Σκύθα
- όσα λήγουν σε -της, π.χ. ὦ ποιητά
- τα σύνθετα με β' συνθετικό ρήμα, π.χ. ὦ γυμνασιάρχα, ὦ παιδοτρίβα, ὦ βιβλιοπῶλα

ΘΗΛΥΚΑ

ΘΗΛΥΚΑ ΣΕ Α (ΓΕΝΙΚΑ -ΑΣ)

	(οξύτονα)	(παροξύτονα)	(προπαροξύτονα)	(παροξύτονα)	(παροξύτονα)
ή τῆς τῇ τήν ῶ	στρατι-ά στρατι-ᾶς στρατι-ᾷ στρατι-άν στρατι-ά	πολιτεῖ-α πολιτεῖ-ας πολιτεῖ-α πολιτεῖ-αν πολιτεῖ-α	ἀλήθει-α ἀληθεί-ας ἀληθεί-α ἀλήθει-αν ἀλήθει-α	ῶρ-α ῶρ-ας ῶρ-α ῶρ-αν ῶρ-α	σφαῖρ-α σφαῖρ-ας σφαῖρ-α σφαῖρ-αν σφαῖρ-α
αἱ τῶν ταῖς τὰς ῶ	στρατι-αῖ στρατι-ῶν στρατι-αῖς στρατι-άς στρατι-αῖ	πολιτεῖ-αι πολιτεῖ-ῶν πολιτεῖ-αις πολιτεῖ-ας πολιτεῖ-αι	ἀλήθει-αι ἀληθεί-ῶν ἀληθεί-αις ἀληθεί-ας ἀλήθει-αι	ῶρ-αι ῶρ-ῶν ῶρ-αις ῶρ-ας ῶρ-αι	σφαῖρ-αι σφαῖρ-ῶν σφαῖρ-αις σφαῖρ-ας σφαῖρ-αι

Στα παραπάνω ουσιαστικά σε -α η γενική του ενικού σχηματίζεται σε -ας. Αυτό γίνεται, όταν στην ονομαστική πριν από το -α υπάρχει **φωνήεν** (στρατιά, πολιτεία, ἀλήθεια) ή **ρ** (ῶρα, σφαῖρα). Το α αυτό είναι **μακρόχρονο** και λέγεται **καθαρό**.

Εξαιρέσεις:

- 📌 Το καθαρό -α δεν είναι μακρόχρονο αλλά βραχύχρονο.
- 📌 Όταν η λέξη τονίζεται στην προπαραλήγουσα π.χ. ἡ ἀλήθεια, ἡ εὐσέβεια
- 📌 Στα ονόματα: γραῖα, μαῖα, μυῖα,
- 📌 Στα ονόματα: μοῖρα, πείρα, πρῶρα, σφαῖρα, σφῦρα

Σημείωση:

Στην αιτιατική και κλητική του ενικού το -α είναι μακρόχρονο ή βραχύχρονο, όπως στην ονομαστική του ενικού, π.χ. ἡ ῶρα, τήν ῶραν, ὦ ῶρα, ἡ σφαῖρα, τήν σφαῖραν, ὦ σφαῖρα, ἡ γλῶσσα, τήν γλῶσσαν, ὦ γλῶσσα
θηλυκά σε α (γενική σε -ης)

	(παροξύτονα)	(προπαροξύτονα)
ή τῆς τῇ τήν ῶ	γλῶσσ-α γλῶσσ-ης γλῶσσ-η γλῶσσ-αν γλῶσσ-α	τράπεζ-α τραπέζ-ης τραπέζ-η τράπεζ-αν τράπεζ-α
αἱ τῶν ταῖς τὰς ῶ	γλῶσσ-αι γλῶσσ-ῶν γλῶσσ-αις γλῶσσ-ας γλῶσσ-αι	τράπεζ-αι τραπέζ-ῶν τραπέζ-αις τραπέζ-ας τράπεζ-αι

Στα παραπάνω ουσιαστικά η γενική του ενικού σχηματίζεται σε -ης. Αυτό γίνεται, όταν στην ονομαστική πριν από το -α υπάρχει σύμφωνο, εκτός από το ρ. Το α αυτό είναι **βραχύχρονο** και λέγεται **μη καθαρό**.

ΘΗΛΥΚΑ ΣΕ -Η (ΓΕΝΙΚΗ ΣΕ -ΗΣ)

	(οξύτονα)	(παροξύτονα)
ή τῆς τῇ τὴν ῶ	ψυχ-ή ψυχ-ῆς ψυχ-ῇ ψυχ-ήν ψυχ-ή	κώμ-η κώμ-ης κώμ-η κώμ-ην κώμ-η
αἱ τῶν ταῖς τὰς ῶ	ψυχ-αἱ ψυχ-ῶν ψυχ-αῖς ψυχ-άς ψυχ-αἱ	κῶμ-αι κῶμ-ῶν κῶμ-αῖς κῶμ-ας κῶμ-αι

1. Αρσενικά

α) σε -ᾶς: κοχλίας (ἰ), λοχίας (ἰ), τραυματίας (ἰ), Γοργίας (ἰ), Ἰππίας (ἰ), Καλλίας (ἰ), Φιντίας (ἰ), μανδύας (ῦ), Αἰνείας **β) σε -ης:** εὐπατρίδης (ἰ), Εὐριπίδης (ἰ), Πελοπίδης (ἰ), Ατρείδης, Ἡρακλείδης, Αἰσχίνης, ἐλάτης (ᾶ), ἀμαξηλάτης (ᾶ), ἀρματηλάτης (ᾶ), ἐργάτης (ᾶ), πελάτης (ᾶ), πλάστης (ᾶ), Ἐλεάτης (ᾶ), Κροτωνιάτης (ᾶ), Σπαρτιάτης (ᾶ), Τεγεάτης (ᾶ), κομήτης, κωμήτης, πλανήτης, προφήτης, σφενδονήτης, Αἰγινήτης, ἀθλητής, μαθητής, μιμητής, ζευγίτης (ἰ), μεσίτης (ἰ), ὀπλίτης (ἰ), πολίτης (ἰ), τενχίτης (ἰ), Ἀβδηρίτης (ἰ), Σταγίριτης (ἰ), κριτής, ἀκοντιστής, δύτες (ῦ), θύτης (ῦ), λύτης (ῦ), πρεσβύτες (ῦ), μηνυτής, δεσμώτης, ἡπειρώτης, θιασώτης, ἰδιώτης, νησιώτης, πατριώτης, ζηλωτής, μισθωτής, ἀγρότης, δεσπότης, δημότης, ἐξωμότης ἱππότης, προδότης, τοξότης

2. Θηλυκά

α) σε -α, -ας: Πλάταια, Φώκαια, ἐλαία, ἡλιαία, κεραία, σημαία, μηλέα, πελέα, γενεά, δωρεά, βοήθεια, ἐνέργεια, ἀμέλεια, ἐπιμέλεια, ἀσέβεια, εὐσέβεια, ἔνδεια, ὠφέλεια (και ὠφελίᾱ), βασιλεία, ἰέρεια, ἀκρώρεια, Ὀδύσσεια, Μαντίνεια, Ψυττάλεια, ἀλγία, βασιλεία, δουλεία, ἐφορεία, στρατεία, ἀνδρεία, λεία, Ἐρέτρια, αὐλήτρια, μαθήτρια, ἀδικία (ἰ), εὐφορία (ἰ), σοφία (ἰ), ἐκκλησία (ἰ), συνωμοσία (ἰ), μυρμηκία, στρατιά, ἄγνοια, ἄνοια, ἔννοια, εὐνοια, ὁμόνοια, πρόνοια, ἄπνοια, δύσπνοια, εὐπλοια, ἀπόρροια, ῥοιὰ, χροιά, Ἄρπυια, ὄργυια, μητρυία, μυῖα, γαῖα, γραῖα, μαῖα, μοῖρα, πείρα, πρῶρα, σπεῖρα, σφαῖρα, σφῦρα, Αἶθρα, Φαῖδρα, αὔρα, λαύρα, σαύρα, θήρα, θύρα **β) σε -α, -ης:** ἄμιλλα, δίκηλλα, θύελλα, βδέλλα, βασίλισσα, μέλισσα, κίσσα (ἰ), πίσσα (ἰ), δίψα (ἰ), κνῖσα (ἰ), μᾶζα (μᾶ), μύξα (ῦ), πείνα, πῖνα (ἰ), πρύμνα (ῦ) (και πρύμνη), ῥίζα (ἰ), ῥῖνα (ἰ) (και ῥίνη), δράκαινα, θέαινα, θεράπαινα, λέαινα, τρίαίνα **γ) σε -η:** αἰσχύνη (ῦ), βλάβη (ᾶ), δάφνη (ᾶ), δίκη (ἰ), δίνη (ἰ), ἴλη (ἰ), κλίνη (ἰ), λίμνη (ἰ), λύπη (ῦ), νίκη (ἰ), νύμφη (ῦ), πλάνη (ᾶ), πύλη (ῦ), ῥύμη, σκαπάνη (ᾶ), σκάφη (ᾶ), σπάθη (ᾶ), τύχη (ῦ), ὕλη (ῦ), φάτνη (ᾶ), τιμή, ψυχή

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφέρετε στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού τα παρακάτω ουσιαστικά:

τὸν πολίτην	(ὦ) τεχνῖτα
τοῦ νεανίου	τῶν γυμνητῶν
(ὦ) πελτασταὶ	τοὺς δῦτας
τοὺς δεσμώτας	τὸν προδότην
τῶν μηνυτῶν	τῷ πατριώτῃ
(ὦ) γυμνασιάρχα	τοῖς ἵπποταῖς
τῆς κλίνης	τὴν τρίαιναν
τῇ θεραπαίνῃ	τῶν μαζῶν
τάς ἀμίλλας	(ὦ) σκαπάνη
τῶν δαφνῶν	τῇ δρακαίνῃ
τὴν μέλισσαν	τῶν σφαιρῶν
τῆς γαίας	ταῖς ἀληθείαις

2. Δημιουργήστε α' κλιτα ουσιαστικά της α.ε. από τα παρακάτω ρήματα της ν.ε. και έπειτα κλίνετε τα στη δοτική ενικού και αιτιατική πληθυντικού.

Εργάζομαι:

Αδικώ:

Ριζώνω:

Μηνύω:

Ωφελώ:

3. Να κλίνετε τα ακόλουθα ουσιαστικά:

αὐλήτριᾶ, μαθητῆς, λοχίας, κίσσα

4. Στο κείμενο που ακολουθεί εντόπισε τα α' κλιτα ουσιαστικά.

Ἡμεῖς τοὺς πολίτας ψυχὴν τῆς πολιτείας νομίζομεν· τὴν δ' ἀνατροφὴν παιδαγωγοῖς ἐπιτρέπομεν καὶ πρὸς πόνους ἐθίζομεν τοὺς νεανίας. "Ὅτε δ' ἔφηβοί εἰσι, τοὺς μὲν ὀπλίτας τοὺς δὲ πελταστάς, τοὺς δὲ τοξότας τάττομεν. Διδάσκομεν δ' αὐτοὺς ἀπὸ παιδίων καὶ παρὰ τῶν γεωργῶν λαμβάνομεν διδασκὰς· οἱ γὰρ γεωργοὶ τὰ φυτὰ, ἕως μὲν μικρὰ ἐστί, φυλάττουσιν, ὅτε δὲ αὐξάνουσι, τοῖς ἀνέμοις ἐπιτρέπουσιν. Οὕτω καὶ ἡμεῖς τοὺς νέους, ἕως μὲν παιδία εἰσὶ, φυλάττομεν αὐτούς, ὅτε δὲ ἐλευθερίαν, παρέχομεν αὐτοῖς ἐλευθερίαν· τότε γὰρ οὐκ ἔχουσι κίνδυνον.

ΕΝΟΤΗΤΑ 7

Η ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΓΟΡΔΙΟΥ ΔΕΣΜΟΥ

A ΜΕΡΟΣ — ΚΕΙΜΕΝΟ

Ὡς δὲ Ἀλέξανδρος ἐς Γόρδιον παρῆλθεν,	Ὅταν ο Ἀλέξανδρος ἐφτάσε στο Γόρδιο,
πόθος λαμβάνει αὐτὸν τὴν ἄμαξαν ἰδεῖν τὴν Γορδίου	τον κατέλαβε πόθος να δει την άμαξα του Γορδίου
καὶ τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν.	και το δεσμό του ζυγού της άμαξας.
Πρὸς δὲ δὴ ἄλλοις καὶ τότε περὶ τῆς ἀμάξης ἐμυθεύετο,	Και μεταξύ άλλων, βέβαια, και αυτό λεγόταν για την άμαξα,
ὅστις λύσειε τοῦ ζυγοῦ τῆς ἀμάξης τὸν δεσμόν,	ὅτι δηλαδή, ὅποιος λύσει το δεσμό του ζυγού της άμαξας,
τοῦτον χρῆναι ἄρξαι τῆς Ἀσίας.	αὐτός ήταν ορισμένο από τη μοίρα να εξουσιάζει την Ασία.
Ἦν δὲ ὁ δεσμός ἐκ φλοιοῦ κρانيᾶς	Ο δεσμός ήταν από φλούδα κρانيᾶς
καὶ τούτου οὔτε τέλος οὔτε ἀρχὴ ἐφαίνετο.	και δε φαινόταν ούτε το τέλος ούτε η αρχή του.
Ἀλέξανδρος δὲ, ὡς ἀπόρως μὲν εἶχεν ἐξευρεῖν λύσιν τοῦ δεσμοῦ,	Ο Ἀλέξανδρος, επειδὴ αδυνατούσε να βρει τη λύση του δεσμού,
ἄλυτον δὲ περιδεῖν οὐκ ᾔθελε,	αλλά και δεν ήθελε να τον αφήσει άλυτο,
(φοβούμενος) μή τινα καὶ τοῦτο ἐς τοὺς πολλοὺς κίνησιν ἐργάσῃται,	γιατί φοβόταν μήπως αὐτό προκαλέσει κάποια αναταραχή στο πλήθος,
παίσας τῷ ξίφει διέκοψε τὸν δεσμόν καὶ λελύσθαι ἔφη.	αφού χτύπησε το δεσμό με το ξίφος του, τον έκοψε και εἶπε ὅτι λύθηκε.
Ἀπηλλάγη δ' οὖν ἀπὸ τῆς ἀμάξης	Απομακρύνθηκε, λοιπόν, από την άμαξα
αὐτός τε καὶ οἱ ἄμφ' αὐτόν	ο ἴδιος και οι σύντροφοί του
ὡς τοῦ λογίου τοῦ ἐπὶ τῇ λύσει τοῦ δεσμοῦ συμβεβηκότος.	με την ιδέα ὅτι εἶχε εκπληρωθεῖ ο χρησμός για τη λύση του δεσμού.
Καὶ γὰρ καὶ τῆς νυκτός ἐκείνης βρονταί τε	Και πράγματι τη νύχτα εκείνη βροντές
καὶ σέλας ἐξ οὐρανοῦ ἐπεσήμηναν.	και λάμψη από τον ουρανό έδωσαν σημεῖο επιδοκιμασίας.
καὶ ἐπὶ τούτοις ἔθυε τῇ ὑστεραίᾳ Ἀλέξανδρος	γι' αὐτό το λόγο ο Ἀλέξανδρος την επόμενη μέρα πρόσφερε θυσία
τοῖς φήνασι θεοῖς	στους θεούς που του φανέρωσαν
τὰ τε σημεῖα καὶ τὴν λύσιν τοῦ δεσμοῦ.	τα σημάδια και τον τρόπο λύσης του δεσμού.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Γιατί θέλησε ο Αλέξανδρος να λύσει τον γόρδιο δεσμό;
2. Ποιες δυσκολίες παρουσίαζε το εγχείρημα του Αλεξάνδρου και πώς τις ξεπέρασε ο νεαρός βασιλιάς;
3. Πώς αποδεικνύεται από το κείμενο η πίστη του Αλεξάνδρου στα θεϊκά σημάδια και στους χρησμούς;
4. Γνωρίζετε από την Ιστορία άλλα περιστατικά επίδειξης αποφασιστικότητας εκ μέρους σημαντικών ιστορικών προσώπων; Πώς αξιοποιήθηκαν αυτά τα περιστατικά από μέρους τους προκειμένου να πείσουν τις μάζες για την αξία τους και για τη σοβαρότητα των επιδιώξεών τους;

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ο Φλάβιος Αρριανός (περ. 95-175 μ.Χ.) καταγόταν από τη Νικομήδεια της Βιθυνίας και προερχόταν από επιφανή οικογένεια. Τιμήθηκε με ιερατικά αξιώματα στην πόλη του και αργότερα κατέλαβε υψηλές διοικητικές και στρατιωτικές θέσεις του ρωμαϊκού κράτους. Νέος παρακολούθησε τη διδασκαλία του στωικού φιλοσόφου Επικτήτου, της οποίας κατέγραψε τα βασικά στοιχεία. Στα μέσα του 2ου αι. ήρθε στην Αθήνα, όπου έλαβε την ιδιότητα του πολίτη και εκλέχθηκε επώνυμος άρχοντας (147-148 μ.Χ.). Εκτός από το έργο του για τη φιλοσοφία του Επικτήτου, συνέγραψε στρατιωτικές πραγματείες και βιογραφίες. Το σπουδαιότερο έργο του, όμως, είναι η *Αλεξάνδρου Ανάβασις*, η σημαντικότερη πηγή για την εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου στην Ασία, συμπλήρωμα της οποίας είναι η *Ινδική*.

Ο Αρριανός Φλάβιος στο παραπάνω απόσπασμα αναφέρεται στη λύση του γόρδιου δεσμού από τον Μέγα Αλέξανδρο. Ο μύθος του γόρδιου δεσμού έλεγε ότι όποιος καταφέρει να λύσει το δεσμό του ζυγού της άμαξας θα ήταν το πρόσωπο που θα εξουσίαζε την Ασία. Η επιθυμία του Μέγα Αλέξανδρου να εξουσιάσει την Ασία τον παρακίνησε να βρει τη λύση του μύθου. Έτσι λοιπόν, έκοψε το δεσμό της αμάξης με το ξίφος του. Σύμφωνα με τον Αριστόβουλο, ο οποίος συμμετείχε στην εκστρατεία και έζησε από κοντά τα γεγονότα, ο Αλέξανδρος δεν έκοψε τον δεσμό με το ξίφος, αλλά αφαίρεσε το μεγάλο ξύλινο καρφί που τον συγκρατούσε. Την εκδοχή αυτή αναφέρει και ο Αρριανός. Ως μεταγενέστερος όμως (γράφει το έργο του πέντε αιώνες μετά τον θάνατο του Αλεξάνδρου βασιζόμενος σε προγενέστερα σχετικά έργα), αφηγείται και την εκδοχή της κοπής του δεσμού με ξίφος, που τονίζει την αποφασιστικότητα του νεαρού στρατηλάτη.

Ο Μέγας Αλέξανδρος δεν ήθελε να αφήσει τον δεσμό άλυτο γιατί μία ενδεχόμενη αποτυχία του Αλεξάνδρου ίσως ερμηνευόταν ως ένδειξη αδυναμίας, την οποία θα έσπευδαν να εκμεταλλευτούν ορισμένοι υποκινώντας εξέγερση εναντίον του. Ύστερα από τη λύση του δεσμού πίστευαν ότι επετεύχθη ο χρησμός. Όμως, το ίδιο βράδυ εκδηλώθηκαν αστραπές και βροντές, οι οποίες ερμηνεύτηκαν ως σημάδι επιδοκιμασίας. Έτσι, ο Μέγας Αλέξανδρος για να ευχαριστήσει τα θεία για τη βοήθεια που του παρείχαν ώστε να λύσει το δεσμό του ζυγού της αμάξης, προσέφερε θυσία.

Β. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ζευγνύω (και ζεύγνυμι) [= δένω μαζί με κάτι άλλο, ζευγαρώνω, ζεύω]

ΑΠΛΑ	ή ζευξίς (-η) = (α.ε.) 1. η σύνδεση, 2. το ζέψιμο αλόγων τὸ ζεύγμα = (α.ε.) το μέσο που χρησιμοποιείται για τη σύνδεση τὸ ζεύγος, τὸ ζευγάριον (-ι) ὁ ζευγίτης (ν.ε.= ζευγάς, ζευγολάτης) ζευκτήριος = (α.ε.) ο κατάλληλος για ζεύξη ζευκτός ζυγώω, ζυγῶ = (α.ε.) ενώνω κάτω από τον ίδιο ζυγό, ζυγώνω = πλησιάζω τὸ ζυγόν και ὁ ζυγός τὸ ζύγωμα	ζεύω = τοποθετώ ζώα στον ζυγό, για να σύρουν φορτίο ζέψιμο ζευγάς = ο ζευγίτης ζευγαρώνω ζευγαρωτός ζυγαριά ζύγισμα ζύγιση ζύγι ζυγματικός
ΣΥΝΘΕΤΑ	ζευγηλάτης = (α.ε.) ο οδηγός ζεύγους βοδιών, ο ζευγίτης, (ν.ε.) ο ζευγολάτης ή διάζευξις (-η) ή σύζευξις (-η) ὁ συζυγής = αυτός που είναι συνδεδεμένος με άλλον σε ενιαίο σύνολο ή συζυγία σύζυγος ὁ ὁμόζυξ (ν.ε. ὁμόζυγος)	ζυγοστάθμιση διαζύγιο διαζευκτήριο διαζευγμένος σύζευγμα = το αποτέλεσμα της σύζευξης συζυγικός

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Ζευγίτης: ο γεωργός (=ζευγάς, ζευγολάτης)

Ζύγωμα: όταν πλησιάζεις κάποιον/κάτι, η προσέγγιση

Ζύγι: τα βαρίδια που χρησιμοποιούσαν παλαιότερα στις ζυγαριές

Ζυγοστάθμιση: ισορρόπηση

Διαζευκτήριο: διαζύγιο

Ζεύξη: γέφυρα

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να αντιστοιχήσετε τις λέξεις της α' στήλης με αυτές της β' στήλης, ώστε να προκύπτουν φράσεις.

1. συζυγία
2. διαζευγμένη
3. ζεύξη
4. ζέψιμο
5. ζυγός

- I. αλόγου
- II. ακτών
- III. άμαξας
- IV. ρημάτων
- V. γυναίκα

2. Να βρείτε συνώνυμα των παρακάτω λέξεων

ΣΥΝΩΝΥΜΗ	
Διπλός	
Σύνδεση	
Χωρισμός	
Γεωργός	
Ευθυγράμμιση	

3. Βρείτε αντώνυμα για τις παρακάτω λέξεις.

ΑΝΤΩΝΥΜΗ	
Παντρεμένος	
Γάμος	
Κτηνοτρόφος	
Μόνος	
Μονός	

Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΡΗΜΑΤΑ (Β' ΜΕΡΟΣ)

Ουσιαστικά που δηλώνουν όργανο ή μέσο			Ουσιαστικά που δηλώνουν τόπο		
Καταλήξεις ουσιαστικών που παράγονται από ρήματα και δηλώνουν όργανο ή μέσο			Καταλήξεις ουσιαστικών που παράγονται από ρήματα και δηλώνουν τόπο		
-τρον ή -θρον	<i>ἄροτρον</i>	< ἄρόω, ἄρῶ	-τήριον	<i>ὀρμητήριον</i>	< ὀρμάομαι, ὀρμῶμαι
-τρα ή -θρα	<i>ξύστρα</i>	< ξύω,	-τρα	<i>παλαίστρα</i>	< παλαίω
	<i>ἀποβάθρα</i>	< ἀποβαίνω	-τρον	<i>θέατρον</i>	< θεάομαι, θεῶμαι
-τήρ	<i>λουτήρ</i>	< λούω	-θρον	<i>βάθρον</i>	< βαίνω
-τηρία	<i>ἀρτηρία</i>	< αἰείρω			
-τήριον	<i>ποτήριον</i>	< πίνω			
-ανον	<i>δρέπανον</i>	< δρέπω			
-άνη	<i>σκαπάνη</i>	< σκάπτω			
-όνη	<i>ἀγχόνη</i>	< ἄγχω			
-ίς	<i>γραφίς</i>	< γράφω			

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να παράγεται ουσιαστικά από τα ρήματα που σας δίνονται και να δηλώνουν όργανο ή μέσο.

ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ	ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ
1. Πλήττω		2. Νίπτω	
3. Σείω		4. Σκάπτω	
5. Χέω		6. Λάμπω	
7. Ζώννυμι		8. Τέμνω	

2. Να παράγεται ουσιαστικά από τα ρήματα που σας δίνονται και να δηλώνουν τόπο.

ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ
1. Βουλεύω	
2. Δικάζω	
3. ἐργάζομαι	
4. λέχομαι	
5. διδάσκω	
6. διευθύνω	

Γ ΜΕΡΟΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΑΥΞΗΣΗ

ΣΥΛΛΑΒΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ είναι η προσθήκη στην αρχή του θέματος ενός -έ-. Λέγεται συλλαβική επειδή προστίθεται μια νέα συλλαβή.

Συλλαβική αύξηση βάζουμε, όταν το ρήμα αρχίζει από **σύμφωνο**,

π.χ. λύω > έλυον, διώκω > έδιώκον, φεύγω > έφευγον

Στην περίπτωση που το ρήμα αρχίζει από **ῥ** (π.χ. ῥίπτω), τότε εκτός από το **έ** της αύξησης διπλασιάζεται και το ῥ. Έτσι ο παρατατικός του ῥίπτω γίνεται **ῥριπτον**

ΧΡΟΝΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ είναι η μετατροπή ενός βραχύχρονου φωνήεντος σε μακρόχρονο, παθαίνει δηλαδή **έκταση**!

Χρονική αύξηση βάζουμε όταν το ρήμα αρχίζει από φωνήεν.

Με λίγα λόγια κάποια φωνήεντα αλλάζουν, όπως φαίνεται στη συνέχεια.

			Ενεστώτας		Παρατατικός
ἄ	>	ἦ	ἄγοράζω	>	ἡγόραζον
αι	>	ἦ	αἰχμαλωτίζω	>	ἡχμαλώτιζον
αυ	>	ἦυ	αὐξάνω	>	ἡὔξανον
ε	>	ἦ	ἐλπίζω	>	ἥλπιζον
ει	>	ἦ	εἰκάζω	>	ἥκαζον
ευ	>	ἦυ	εὕρισκω	>	ἡὔρισκον
ο	>	ῶ	ὀρίζω	>	ῶριζον
οι	>	ῶ	οἰκίζω	>	ῶκιζον
ῶ	>	ῶ	ὕφαινω	>	ῶφαινον
ῖ	>	ῖ	ἰκετεύω	>	ἰκέτευον

Η ΑΥΞΗΣΗ ΣΤΑ ΣΥΝΘΕΤΑ ΜΕ ΠΡΟΘΕΣΗ

Όσα ρήματα είναι σύνθετα με **πρόθεση**, δεν παίρνουν αύξηση στην αρχή του ρήματος αλλά ανάμεσα στην πρόθεση και το ρήμα, δηλαδή το ρήμα δια-λύω, που είναι σύνθετο με την πρόθεση διά, στον παρατατικό δε θα γίνει έ διά λυον αλλά δι-έ-λυον. Αυτή η αύξηση λέγεται εσωτερική.

ΡΗΜΑ	Ο ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
άνα-βάλλω	άν-έ-βαλλον
δια-βάλλω	δι-έ-βαλλον
κατα-βάλλω	κατ-έ-βαλλον
μετα-βάλλω	μετ-έ-βαλλον
παρα-βάλλω	παρ-έ-βαλλον
αμφι-βάλλω	άμφ-έ-βαλλον
επι-βάλλω	έπ-έ-βαλλον
περι-βάλλω	περι-έ-βαλλον
απο-βάλλω	άπ-έ-βαλλον
υπο-βάλλω	ύπ-έ-βαλλον
υπερ-βάλλω	ύπερ-έ-βαλλον
προ-βάλλω	προ-έ-βαλλον
προσ-βάλλω	προσ-έ-βαλλον
συμ(ν)-βάλλω	συν-έ-βαλλον
εμ(ν)-βάλλω	έν-έ-βαλλον
εισ-βάλλω	είσ-έ-βαλλον
εκ-βάλλω	έξ-έ-βαλλον
εισ-άγω	είσ-ῆ-γον
εξ-άγω	έξ-ῆ-γον
συν-άγω	συν-ῆ-γον
διά-γω	δι-ῆ-γον

Η αύξηση στα παρασύνθετα με α' συνθετικό πρόθεση

Το ίδιο συμβαίνει και στα παρασύνθετα. (Παρασύνθετα είναι τα ρήματα που παράγονται από μια σύνθετη λέξη, π.χ. το ρήμα έγκωμιάζω παράγεται από τη λέξη έγκώμιον η οποία είναι σύνθετη από την πρόθεση έν-κῶμος)

Το ρήμα έγκωμιάζω δε θα γίνει έγκωμιάζον αλλά έν-ε-κωμιάζον

Προσοχή:

Η πρόθεση έκ μπροστά από φωνήεν γίνεται έξ, π.χ. πέμπω > ἔ-πεμπον, έκ-πέμπω > έξ-έ-πεμπον

Το ν της πρόθεσης συν που τρέπεται σε διάφορα σύμφωνα, επανέρχεται μπροστά από το έ- της συλλαβικής αύξησης, π.χ.

γράφω > ἔγραφον, συγγράφω > συν-έ-γραφον

Η αύξηση στα παρασύνθετα με α' συνθετικό που δεν είναι πρόθεση

Τα παρασύνθετα όμως με πρώτο συνθετικό άλλη λέξη εκτός από πρόθεση παίρνουν τη συλλαβική αύξηση στην αρχή, π.χ. φιλό-σοφος > φιλοσοφῶ > ἑφιλοσόφουν, ἄ-δικος > ἄδικῶ > ἡδίκουν

ἔ-λυ-ον
ἔ-λυ-ες
ἔ-λυ-ε
ἐ-λύ-ομεν
ἐ-λύ-ετε
ἔ-λυ-ον

ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ

Για να σχηματίσουμε τον παρατατικό των βαρύτονων, προσθέτουμε στο **χρονικό θέμα του ενεστώτα** τις **καταλήξεις του παρατατικού**, δηλαδή, για το ρήμα λύω παίρνουμε το θέμα λυ- και προσθέτουμε την κατάληξη του παρατατικού -ον. Στην αρχή όμως πρέπει να βάλουμε και την **αύξηση**, (όπως και στα νέα ελληνικά) η οποία είναι δύο ειδών: συλλαβική και χρονική.

ἔ-λυ-σ-α
ἔ-λυ-σ-ας
ἔ-λυ-σ-ε
ἐ-λύ-σ-αμεν
ἐ-λύ-σ-ατε
ἔ-λυ-σ-αν

ΑΟΡΙΣΤΟΣ

Ο σχηματισμός γίνεται ως εξής :

ἔ-	λυ	-σ	-α
↓	↓	↓	↓
αύξηση	θέμα	χρονικός χαρακτήρας	κατάληξη αορίστου

Παρατηρήσεις

Όπως στον μέλλοντα, έτσι και στον αόριστο προσθέτουμε ένα -σ- (χρονικός χαρακτήρας) πριν από τις καταλήξεις.

Τα αφωνόληκτα ρήματα, δηλαδή όσα έχουν χαρακτήρα άφωνο σύμφωνο (κ,π,τ, β,γ,δ, χ, φ, θ) σχηματίζουν την οριστική αορίστου όπως τα φωνηεντόληκτα (π.χ. λύω), με τη διαφορά ότι αντί για χαρακτήρα -σ-, εξαιτίας της συγχώνευσης του -σ- με το άφωνο σύμφωνο, έχουμε τα παρακάτω:

- 0 **Χειλικός χαρακτήρας** π, β, φ, (πτ) + σ → ψ
π.χ. γράφω → ἐ - γραφ + σ - α → ἔγραψα
- 0 **Ουρανικός χαρακτήρας** κ, γ, χ (ττ, σσ) + σ → ξ
π.χ. λέγω → ἐ - λεγ + σ - α → ἔλεξα
- 0 **Οδοντικός χαρακτήρας** τ, δ, θ (ζ) + σ → σ
(δηλαδή εδώ αποβάλλεται ο οδοντικός χαρακτήρας και μένει το -σ-)
π.χ. πείθω → ἐ - πειθ + σ - α → ἔπεισα

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Στις προτάσεις που ακολουθούν να βάλετε το ρήμα στον κατάλληλο τύπο του παρατατικού

- α. Οἱ Ἀθηναῖοι αἰέ (θύω) τοῖς θεοῖς.
- β. Οὗτος τοῖς ἄρχουσι (ὑπακούω).
- γ. Ἀμφότεροι ὦ Φαλίνε, Ἕλληνες (εἰμί).
- δ. Ὅρωντες τήν ἀρετήν τοῦ ἀνδρός οὗτοι (θαυμάζω).
- ε. Ἀλέξανδρος τῷ ξίφει τόν δεσμόν (κόπτω).
- στ. Περικλῆς (ἀγορεύω) ἐν τῇ ἀγορᾷ.

2. Να μεταφέρετε τις επόμενες προτάσεις στον παρατατικό

- α. Πρᾶος εἰμί καί ταπεινός τῇ καρδίᾳ.
- β. Φροντίδων ἐλεύθεροι ἐστέ.
- γ. Μακάριοι ἐσμέν.
- δ. Σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός.
- ε. Ὁ μὲν θερισμός πολὺς ἐστί.
- στ. Οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι εἰσίν.
- ζ. Ὑμεῖς ἐστέ κατήγοροι μου.

3. Να μετατρέψετε το ρήμα στον κατάλληλο τύπο του παρατατικού και αορίστου.

σύ	ἐκπέμπω ἀναρπάζω ὀρίζω
οὔτοι	ἐκφράζω κελεύω ὀνομάζω οἰκτίρω

4. Να συμπληρώσετε τις ακόλουθες προτάσεις με ρηματικούς τύπους παρατατικού και αορίστου:

- α. Οἱ ἄνδρες οὔτοι / τὸν ἐν Δελφοῖς θησαυρόν (φυλάττω).
- β. Ἀθηναῖοι πρέσβεις τοῖς Λακεδαιμονίοις...../..... (πέμπω).
- γ. Τῶν Σειρήνων προσδεδεμένος Ὀδυσσεὺς τῷ στύλῳ (= στο κατάρτι)...../.....(ἀκούω).
- δ. Θουκυδίδης Ἀθηναῖος...../.....τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων (συγγράφω).
- ε. Καὶ τοὺς μὲν νεκροὺς τοὺς πλείστους ἔνθαπερ (= ἐκεῖ ὅπου) ἔπεσον ἐκάστους..... / (θάπτω).
- στ. / ποτε λέων σὺν ἀνθρώπῳ (ὁδεύω).

5. Να κλίνετε το ρήμα εἰμί σε Ενεστώτα και παρατατικό.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ 8

ΕΝΑ ΜΟΙΡΑΙΟ ΛΑΘΟΣ

Α ΜΕΡΟΣ – ΚΕΙΜΕΝΟ

ΖΗΝ.:Σύ, ὦ Καλλιδημίδη, πῶς ἀπέθανες;	ΖΗΝ.: Εσύ, Καλλιδημίδη, πῶς πέθανες;
Ἐγώ μὲν γάρ παράσιτος ὦν Δεινίου ἀπεπνίγην ἐμφαγών πλέον τοῦ ἱκανοῦ.	Εγώ, πάντως, ὄντας κοντά στον Δεινία έσκασα ἐπειδὴ ἔφαγα περισσότερο ἀπ’ ὅσο έπρεπε.
ΚΑΛ.:Τό δέ ἐμόν ἐγένετο παράδοξόν τι.	ΚΑΛ.: Και η δική μου περίπτωση υπήρξε κάπως περίεργη.
Οἶσθα γάρ καί σύ που Πτοιόδωρον τόν γέροντα;	Γνωρίζεις και εσύ ίσως τον Πτοιόδωρο το γέροντα;
ΖΗΝ.:Τόν ἄτεκνον, τόν πλούσιον;	ΖΗΝ.: Εννοεῖς τον ἄτεκνο, τον πλούσιο;
ΚΑΛ.:Ἐκεῖνον αὐτόν ἀεὶ ἐθεράπευον	ΚΑΛ.: Εκείνον ακριβῶς τον φρόντιζα συνεχῶς,
ὑπισχνούμενον τεθνήξεσθαι ἐπ’ ἐμοί.	ἐπειδὴ υποσχόταν ὅτι, ὅταν θα πέθαινε, θα με ἄφηνε κληρονόμο του.
Ἐπεὶ δέ ὁ γέρων ἔζη ὑπὲρ τόν Τιθωνόν,	Επειδὴ ὁμως, ο γέρος ζούσε πιο πολύ και ἀπὸ τον Τιθωνό,
ἐξηῦρον ἐπὶ τόν κλῆρον ὁδόν τινα ἐπίτομον·	βρήκα για την κληρονομιά κάποιον πιο σύντομο δρόμο·
πριάμενος γάρ φάρμακον ἀνέπεισα τόν οἰνοχόον,	αφού δηλαδή ἀγόρασα δηλητήριο, ἔπεισα τον οἰνοχόο παρά τη θέλησή του,
ἐπειδὴν τάχιστα ὁ Πτοιόδωρος αἰτήσῃ πιεῖν, ἐμβαλόντα αὐτό εἰς κύλικα ἔχειν ἔτοιμον	αμέσως μόλις ο Πτοιόδωρος ζητήσῃ να πιει, αφού το βάλει σε ποτήρι του κρασιού, να το ἔχει ἔτοιμο
καὶ ἐπιδοῦναι αὐτῷ·	και να του το δώσει·
εἰ δέ τοῦτο ποιήσει,	και, αν το κάνει αὐτό,
ἐπωμοσάμην ἀφήσειν αὐτόν ἐλεύθερον.	ορκίστηκα ὅτι θα τον ἀφήσω ἐλεύθερο.
ΖΗΝ.:Τί οὖν ἐγένετο;	ΖΗΝ.: Τι ἐγινε λοιπόν;
Ἵοικας γάρ ἐρεῖν τι πάνυ παράδοξον.	Γιατί δείχνεις ὅτι θα πεις κάτι πολύ παράδοξο.
ΚΑΛ.:Ἐπεὶ τοίνυν λουσάμενοι ἦκομεν,	ΚΑΛ.: Αφού λοιπόν μετά το λουτρό μας ἦρθαμε (στο σπίτι του),
ὁ μειρακίσκος ἔχων ἐτόιμους δύο δὴ κύλικας	το παλικαράκι, που εἶχε βέβαια ἔτοιμα δύο ποτήρια κρασιού,
οὐκ οἶδα ὅπως ἔδωκεν	δεν ξέρω πῶς, ἀλλά ἔδωσε
ἐμοί μὲν τό φάρμακον,	σε μένα το δηλητήριο,
Πτοιოდῶρ δέ τό ἀφάρμακτον·	και στον Πτοιόδωρο το ποτήρι που δεν περιείχε δηλητήριο·
εἴτα ὁ μὲν ἔπινεν, ἐγὼ δέ αὐτίκα μάλα	ἔπειτα, ἐκεῖνος ἔπινε, ἐνῶ ἐγὼ ἀμέσως
ἐκείμην ἐκτάδην νεκρός	κειτόμουν ξαπλωμένος νεκρός
ὑποβολιμαῖος ἀντί ἐκείνου.	παίρνοντας τη θέση ἐκείνου.
Τί γελάς τοῦτο, ὦ Ζηνόφαντε;	Γιατί γελάς με αὐτό, Ζηνόφαντε;
Καὶ μὴν οὐκ ἔδει γε ἐπιγελαῖν ἐταίρῳ ἀνδρί.	Κι ὁμως δεν ἔπρεπε βέβαια να γελάς σε βάρος ἐνός φίλου σου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Ποια ήταν η «σύντομη οδός» που ανακάλυψε ο Καλλιδημίδης για την κληρονομιά του Πτοιοδώρου;
2. Ποια ήταν η κατάληξη του σχεδίου του Καλλιδημίδα;
3. Ποια παροιμία σας θυμίζει το πάθημα του Καλλιδημίδα;

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Στόχος της σκληρής κοινωνικής κριτικής που άσκησε ο Λουκιανός (βλ. Ενότητα 4) στην εποχή του ήταν οι κάθε λογής «παράσιτοι», δηλαδή όλοι εκείνοι που ζούσαν προσκολλημένοι σε κάποιον πλούσιο με την ελπίδα ποικίλων ανταλλαγμάτων (συνήθως κληρονομιάς). Ο διάλογος που ακολουθεί προέρχεται από το έργο του Λουκιανού *Νεκρικοί Διάλογοι*, που παρουσιάζει συζητήσεις μεταξύ νεκρών στον Άδη. Ο Καλλιδημίδης περιγράφει στον Ζηνόφαντο ποια κατάληξη είχε η προσπάθειά του να επισπεύσει τον θάνατο του ηλικιωμένου προστάτη του Πτοιοδώρου, επειδή ο δεύτερος εξακολουθούσε να ζει περισσότερο και από τον Τιθωνό¹. Ο Καλλιδημίδης αποφάσισε να προβεί σε ένα σχέδιο δολοφονίας του προστάτη του με την ακούσια βοήθεια του οινοχόου με στόχο την απόκτηση τα κληρονομιάς. Το σχέδιο του Καλλιδημίδα δεν είχε γι' αυτόν την ποθητή κατάληξη. Ο μικρός οινοχόος μπέρδεψε τα ποτήρια κι έδωσε το ποτήρι με το φαρμάκι στον Καλλιδημίδα., ο οποίος πέθανε αμέσως αντί του γέρου.

¹ Η Ηώς, η θεά της αυγής, ερωτεύτηκε τον Τιθωνό, γιο του βασιλιά της Τροίας Λαομέδοντα. Αφού τον έκλεψε, παρακάλεσε τον Δία να του χαρίσει την αθανασία. Λησμόνησε, όμως, να ζητήσει να παραμείνει για πάντα νέος, με αποτέλεσμα, όταν ο Τιθωνός άρχισε να γερνά, να πάψει να τον επιθυμεί και, τελικά, να τον μεταμορφώσει σε τζιτζικα.

Β. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ἐλεύθερος

ΑΠΛΑ	ἐλευθερώ, ἐλευθερῶ (ἐλευθερώνω) ἢ ἐλευθερία ἢ ἐλευθέρωσις (ἐλευθέρωση) ὁ ἐλευθερωτής ἐλευθεριάζω ἢ ἐλευθεριότης (ἐλευθεριότητα) [= (α.ε.) ἡ συμπεριφορά ἐλεύθερου ἀνθρώπου, (ν.ε.) ἡ ἐλλειψη ἠθικῶν φραγμῶν] ἐλευθέριος = (α.ε.) αὐτός που χαρακτηρίζει ἐλεύθερο ἄνθρωπο, καὶ ὡς ἐπίθ. του Δία Ελευθερωτή, (ν.ε.) χωρίς περιορισμούς	λευτεριά λεύτερος λευτέρης
ΣΥΝΘΕΤΑ	ἐλευθερόστομος [= αὐτός που μιλάει ἐλεύθερα] ἢ ἐλευθεροστομία ἀπελεύθερος ἢ ἀπελευθέρωσις (ἀπελευθέρωση) φιλελεύθερος	ἐλευθεροτυπία ἐλευθερόφρων [= 1. αὐτός που σκέφτεται ἐλεύθερα, 2. ο ἀπαλλαγμένος ἀπὸ προκαταλήψεις] φιλελευθεροποιῶ φιλελευθερισμός ἀπελευθερώνω

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να Βρείτε συνώνυμα των παρακάτω λέξεων

ΣΥΝΩΝΥΜΗ	
λυτρώνω	
αποδεσμεύω	
αυθάδης	
φιλελεύθερος	
άνεση	

2. Βρείτε αντώνυμα για τις παρακάτω λέξεις.

ΑΝΤΩΝΥΜΗ	
λογοκρισία	
σεμνότητα	
σκλαβιά	
απαγορεύω	
δεισιδαίμονας	

Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΕΠΙΘΕΤΑ

Τα ουσιαστικά που παράγονται από επίθετα είναι **αφηρημένα** ουσιαστικά, γένους **θηλυκού** ή **ουδετέρου**, και φανερώνουν **ιδιότητα**. Συνηθισμένες παραγωγικές καταλήξεις, ανάλογα με την κλίση των επιθέτων, είναι:

Καταλήξεις ουσιαστικών που παράγονται από επίθετα

-ία	από επίθετα β' κλίσης σε -ος και από μερικά γ' κλίσης <i>κακός > ή κακία, άτυχής > ή άτυχία</i>
-(ε)ία (προπαροξύτονα)	από επίθετα γ' κλίσης σε -ης, -ης, -ες <i>ύγιής > ή υγεία</i>
-(ο)ία (προπαροξύτονα)	από συνηρημένα επίθετα β' κλίσης σε -ους <i>εὔνους > ή εὔνοια</i>
-ος	από επίθετα γ' κλίσης σε -ύς, -εῖα, -ύ <i>πλατύς > τὸ πλάτος</i>
-σύνη	από επίθετα β' κλίσης και γ' κλίσης σε -ων, -ων, -ον <i>δίκαιος > ή δικαιοσύνη, ἄφρων > ή ἀφροσύνη</i>
-(υ)της	από επίθετα γ' κλίσης σε -ύς, -εῖα, -ύ <i>βαρύς > ή βαρύτης, ταχύς > ή ταχυτής / ή ταχύτης</i>
-(ό)της	από επίθετα β' κλίσης σε -ος <i>ἀρχαῖος > ή ἀρχαιότης</i>
-άς	από αριθμητικά επίθετα <i>μόνος > ή μονάς</i>

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να παράγεται ουσιαστικά από τα επιθετα που σας δίνονται.

ΠΡΩΤΟΤΥΠΗ	ΠΑΡΑΓΩΓΗ
1. ἄπιστος	
2. εὐδαίμων	
3. εὐσεβής	
4. ἐπιμελής	
5. ἀρχαῖος	
6. βραδύς	
7. ἡδύς	
8. μόνος	
9. εἶς	
10. ταχύς	
11. ὑγιής	
12. πλατύς	
13. εὐπλοῦς	
14. ἱερός	
15. ἀγαθός	

Γ ΜΕΡΟΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Δευτεροκλιτα επιθέτα

Ασυναίρετα τριγενή και τρικατάληκτα σε -ος, -η/α, -ον
ὁ σοφός, ἡ σοφή, τὸ σοφόν / ὁ δίκαιος, ἡ δικαία, τὸ δίκαιον

ὁ	σοφ-ός	δίκαι-ος	ἡ	σοφ-ή	δικαί-α	τὸ	σοφ-ὸν	δίκαι-ον
τοῦ	σοφ-οῦ	δικαί-ου	τῆς	σοφ-ῆς	δικαί-ας	τοῦ	σοφ-οῦ	δικαί-ου
τῷ	σοφ-ῷ	δικαί-ῳ	τῇ	σοφ-ῇ	δικαί-ᾱ	τῷ	σοφ-ῷ	δικαί-ῳ
τὸν	σοφ-ὸν	δίκαι-ον	τὴν	σοφ-ὴν	δικαί-αν	τὸ	σοφ-ὸν	δίκαι-ον
ῶ	σοφ-ἐ	δίκαι-ε	ῶ	σοφ-ῇ	δικαί-α	ῶ	σοφ-ὸν	δίκαι-ον
οἱ	σοφ-οἱ	δίκαι-οι	αἱ	σοφ-αἱ	δίκαι-αι	τὰ	σοφ-ὰ	δίκαι-α
τῶν	σοφ-ῶν	δικαί-ων	τῶν	σοφ-ῶν	δικαί-ων	τῶν	σοφ-ῶν	δικαί-ων
τοῖς	σοφ-οῖς	δικαί-οις	ταῖς	σοφ-αῖς	δικαί-αις	τοῖς	σοφ-οῖς	δικαί-οις
τοῦς	σοφ-οὺς	δικαί-ους	τὰς	σοφ-ὰς	δικαί-ας	τὰ	σοφ-ὰ	δίκαι-α
ῶ	σοφ-οἱ	δίκαι-οι	ῶ	σοφ-αἱ	δίκαι-αι	ῶ	σοφ-ὰ	δίκαι-α

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✎ Τα τρικατάληκτα και τριγενή επίθετα κλίνονται: τα αρσενικά και ουδέτερα όπως τα ουσιαστικά της β' κλίσης και τα θηλυκά όπως τα ουσιαστικά της α' κλίσης.
- ✎ Τα θηλυκά έχουν κατάληξη -η, όταν έχουν χαρακτήρα συμφώνου (εκτός του ρ), ενώ έχουν κατάληξη -α, όταν έχουν χαρακτήρα φωνήεν και ρ.

Ασυναίρετα τριγενή και δικατάληκτα σε -ος, -ος, -ον
ὁ ἔνδοξος, ἡ ἔνδοξος, τὸ ἔνδοξον

ὁ	ἡ	ἄφθον-ος	τιμωρ-ός	τὸ	ἄφθον-ον	τιμωρ-ὸν
τοῦ	τῆς	ἀφθόν-ου	τιμωρ-οῦ	τοῦ	ἀφθόν-ου	τιμωρ-οῦ
τῷ	τῇ	ἀφθόν-ῳ	τιμωρ-ῷ	τῷ	ἀφθόν-ῳ	τιμωρ-ῷ
τὸν	τὴν	ἄφθον-ον	τιμωρ-ὸν	τὸ	ἄφθον-ον	τιμωρ-ὸν
ῶ	ῶ	ἄφθον-ε	τιμωρ-ἐ	ῶ	ἄφθον-ον	τιμωρ-ὸν
οἱ	αἱ	ἄφθον-οι	τιμωρ-οἱ	τὰ	ἄφθον-α	τιμωρ-ὰ
τῶν	τῶν	ἀφθόν-ων	τιμωρ-ῶν	τῶν	ἀφθόν-ων	τιμωρ-ῶν
τοῖς	ταῖς	ἀφθόν-οις	τιμωρ-οῖς	τοῖς	ἀφθόν-οις	τιμωρ-οῖς
τοῦς	τὰς	ἀφθόν-ους	τιμωρ-οὺς	τὰ	ἄφθον-α	τιμωρ-ὰ
ῶ	ῶ	ἄφθον-οι	τιμωρ-οἱ	ῶ	ἄφθον-α	τιμωρ-ὰ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✎ Τα δικατάληκτα κλίνονται κατά τη β' κλίση
- ✎ Δικατάληκτα είναι: όλα σχεδόν τα σύνθετα (ὁ/ἡ ἀθάνατος, τὸ ἀθάνατον) και μερικά επίθετα σε -ιμός (δόκιμος, -ος, -ον).

Δεικτική αντωνυμία

οὗτος, αὕτη, τούτο			
Ενικός αριθμός			
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
Ονομαστική	οὗτος	αὕτη	τούτο
Γενική	τούτου	ταύτης	τούτου
Δοτική	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ
Αιτιατική	τούτον	ταύτην	τούτο
Κλητική	οὗτος	αὕτη	-
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομαστική	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
Γενική	τούτων	τούτων	τούτων
Δοτική	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Αιτιατική	τούτους	ταύτας	ταῦτα
Κλητική	-	-	-

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να βρείτε στο παρακάτω απόσπασμα όλα τα δευτερόκλιτα επίθετα.

Οὕτω οἱ νέοι τῶν Περσῶν ὕστερον ἀγαθοὶ μὲν καὶ φιλόστοργοι, φιλόκαλοι δὲ καὶ φιλότιμοι πολῖται ἦσαν. Καὶ τὴν ἀχαριστίαν δὲ τῶν νέων ἐκόλαζον οἱ Πέρσαι· τοὺς γὰρ ἀχαρίστους ἀδίκους ἐνόμιζον οὐ μόνον περὶ φίλους, ἀλλὰ καὶ περὶ θεοῦς. Πρὸς δὲ οἱ νέοι ἐν μετρίᾳ διαίτῃ διῆγον. Μέχρι μὲν ἑπτακαίδεκα ἐτῶν οὕτω ἐπαίδευον τοὺς νέους. Ἐκ δὲ τούτου οἱ χρηστοὶ νέοι συνῆσαν τῶν ἐφήβων, οἱ δὲ τῶν ἐφήβων φρόνιμοι καὶ ἀνδρεῖοι τοῖς τελείοις πολίταις συνῆσαν καὶ μετελάμβανον ἀρχῶν καὶ τιμῶν.

2. Να κλίνετε σωστά τα επίθετα της παρένθεσης.

1. τῷ _____ διδασκάλῳ (σοφός)
2. τῆς _____ πράξεως (πονηρός)
3. τῷ _____ ἔργῳ (ἀδίκος)
4. ἐν _____ διαίτῃ (μέτριος)
5. τοὺς _____ ἄνδρας (ἐνδοξος)
6. τοῖς _____ διδασκάλοις (δημόσιος)
7. οἱ _____ πολῖται (φιλότιμος)

3. Γράψτε τη δεικτική αντωνυμία ανάλογα με την παρένθεση.

1. Ἐκ _____ (γεν. εν. αρσεν.) τοῦ ὄρου.
2. Τὸν προδότην _____ (αιτ. εν. αρσεν.) ἔκριναν οἱ δικασταί.
3. Τῇ ἡμέρᾳ _____ (δοτ. εν. θηλ.) ἡ νίκη οὐ τοῦ πλήθους.
4. Ἐν ταῖς πλουσίαις _____ (δοτ. πληθ. θηλ.) κώμαις.
5. Ἐν τῷ σταδίῳ _____ (δοτ. εν. ουδ.) ἀγὼν γίγνεται.
6. _____ (ον. πληθ. αρσεν.) εἰσὶν οἱ λόγοι.
7. _____ (ον. πληθ. ουδ.) εἰσὶν τὰ ἔργα.
8. Οὐ πείθεσθε _____ (δοτ. πληθ. αρσεν.) τοῖς λόγοις.
9. Οὐκ ἔστιν _____ (ον. ενικ. θηλ.) ἡ κρήνη.

ΕΝΟΤΗΤΑ 9

ΑΝΥΠΕΡΒΛΗΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

Α ΜΕΡΟΣ — ΚΕΙΜΕΝΟ

Ὅρῶν, ὦ Νικόκλεις, τιμῶντά σε τόν τάφον τοῦ πατρός	Επειδή βλέπω, Νικοκλή, ότι εσύ τιμάς τον τάφο του πατέρα σου
οὐ μόνον τῷ πλήθει καί τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων,	όχι μόνο με το πλήθος και τη λαμπρότητα των προσφορών σου,
ἀλλά καί χοροῖς καί μουσικῇ καί γυμνικοῖς ἀγῶσιν,	αλλά και με χορούς και με μουσικούς και αθλητικούς αγώνες,
ἡγησάμην χαίρειν Εὐαγόραν ὀρῶντα	θεώρησα ότι ο Ευαγόρας χαίρεται που βλέπει
τήν τε περί αὐτόν ἐπιμέλειαν	τη φροντίδα για τον εαυτό του
καί τήν σὴν μεγαλοπρέπειαν	και τη μεγαλοπρέπεια των τιμών σου προς αυτόν,
εἴ τίς ἐστιν αἴσθησις τοῖς τετελευτηκόσιν	αν νιώθουν κάτι οι νεκροί
περί τῶν ἐνθάδε γιγνομένων.	για όσα γίνονται εδώ (στον κόσμο των ζωντανών).
Πολύ δ' ἔτι πλείω χάριν ἔχοι ἂν,	Και θα όφειλε πολύ μεγαλύτερη ευγνωμοσύνη,
εἴ τις δυνηθεῖ εἰπεῖν ἀξίως	αν κάποιος μπορούσε να μιλήσει όπως του αξίζει
περί τῶν ἐπιτηδευμάτων καί τῶν κινδύνων αὐτοῦ.	για τις αρχές της ζωής του και τις ριψοκίνδυνες πράξεις του.
εὐρήσομεν γάρ πάντα ποιοῦντα	γιατί θα διαπιστώσουμε ότι κάνουν τα πάντα
τούς φιλοτίμους καί μεγαλοψύχους τῶν ἀνδρῶν	οι φιλόδοξοι και γενναίοι άντρες
ὅπως καταλείψουσιν	φροντίζοντας πώς θα αφήσουν πίσω τους
ἀθάνατον τήν περί αὐτῶν μνήμην.	αθάνατη την υστεροφημία τους.
Τίς δέ οὐκ ἂν ἀθυμήσειεν,	Και ποιος δε θα στενοχωριόταν,
ὅταν ὀρᾷ μὲν ὑμνουμένους	όταν βλέπει ότι υμνοῦνται
τούς περί τά Τρωϊκά γενομένους,	αυτοί που έζησαν τον καιρό των Τρωικών
προειδῇ δέ αὐτόν	ενώ για τον εαυτό του γνωρίζει εκ των προτέρων
μηδέποτε ἀξιωθισόμενον τοιούτων ἐπαίνων,	ότι ποτέ δε θα κριθεῖ άξιος για τέτοιους επαίνους,
μηδ' ἂν ὑπερβάλλῃ τὰς ἀρετάς ἐκείνων;	κι αν ακόμα ξεπεράσει τις αρετές εκείνων;
Αἴτιος δέ τούτων ὁ φθόνος.	Και αιτία γι' αυτά είναι ο φθόνος.
οὕτω γάρ δυσκόλως πεφύκασιν τινες,	γιατί τόσο μικρόψυχοι είναι μερικοί από τη φύση τους,
ὥστε ἥδιον ἂν ἀκούοιεν	ώστε με μεγαλύτερη ευχαρίστηση θα άκουγαν
εὐλογουμένων	να επαινούνται εκείνοι,
οὕς οὐκ ἴσασιν εἰ γεγόνασιν,	τους οποίους δε γνωρίζουν αν έχουν πράξει,
ἢ τούτων ὑφ' ὧν τυγχάνουσιν	παρά αυτοί από τους οποίους συμβαίνει
αὐτοί εὖ πεπονθότες.	να έχουν ευεργετηθεῖ οι ίδιοι.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Πώς τίμησε ο Νικοκλής τον πατέρα του; Τι θεωρεί ο Ισοκράτης ότι θα ικανοποιούσε περισσότερο τον Ευαγόρα;
2. Πώς λειτουργεί ο φθόνος όταν πρόκειται να τιμηθούν κατορθώματα ένδοξων αντρών;
3. Ο Περικλής στον Επιτάφιο λόγο που εκφωνεί προς τιμήν των Αθηναίων που έπεσαν κατά το πρώτο έτος του Πελοποννησιακού πολέμου παρατηρεί: *μέχρι γὰρ τοῦδε ἀνεκτοὶ οἱ ἔπαινοί εἰσι περὶ ἐτέρων λεγόμενοι, ἐς ὅσον ἂν καὶ αὐτὸς ἕκαστος οἴηται ἰκανὸς εἶναι δρᾶσαί τι ὧν ἤκουσεν· τῷ δὲ ὑπερβάλλοντι αὐτῶν φθονοῦντες ἤδη καὶ ἀπιστοῦσιν* (Θουκ. 2.35.2-3: γιατί μέχρι αυτού του σημείου είναι ανεκτοί οι έπαινοι, όταν λέγονται για άλλους, στον βαθμό δηλαδή που ο καθένας νομίζει ότι είναι ικανός να κάνει κάτι από όσα άκουσε· επειδή όμως καταλαμβάνονται από φθόνο για ό,τι τους ξεπερνάει, δείχνουν γι' αυτό δυσπιστία). Να συγκρίνετε την άποψη αυτή με όσα διαβάσατε στο κείμενο του Ισοκράτη.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Γύρω στα 373 π.Χ., μετά τον θάνατο του βασιλιά της Κύπρου Ευαγόρα, ανεβαίνει στον θρόνο ο νεαρός γιος του Νικοκλή. Ο Αθηναίος δάσκαλός του Ισοκράτης του απευθύνει τρεις λόγους (*Πρὸς Νικοκλέα, Νικοκλῆς, Εὐαγόρας*), στους οποίους περιλαμβάνει -πέραν του εγκωμίου του νεκρού Ευαγόρα- διεξοδικές οδηγίες και παραινέσεις για σωστή διακυβέρνηση. Στο απόσπασμα που ακολουθεί, ο Ισοκράτης επισημαίνει τη σημασία που έχει για τους επιφανείς άντρες η υστεροφημία τους.

Στο κείμενο γίνεται αναφορά στον Νεοκλή, ο οποίος τίμησε τη μνήμη του πατέρα του τελώντας μεγαλοπρεπείς και πλουσιοπάροχες τελετές, καθώς και διαγωνισμούς χορού, μουσικής και αθλητικούς αγώνες. Αυτό όμως που επισημαίνει ιδιαίτερα ο Ισοκράτης είναι ότι ο Ευαγόρας θα ικανοποιούνταν ιδιαίτερα να γίνει αναφορά και μνεία στις αρετές, ικανότητες και ριψοκίνδυνες πράξεις του. Οι αρχαίοι Έλληνες αποσκοπούσαν ιδιαίτερα να εξασφαλίσουν την υστεροφημία τους και μία τέτοια μνεία από μέρος του γιου του Ευαγόρα θα ήταν αξιέπαινη πράξη.

Η υστεροφημία παρουσιάζεται από τον Ισοκράτη (όπως και στα ομηρικά έπη) ως βασική επιδίωξη των ανθρώπων που χαρακτηρίζονται από φιλοδοξία και προβαίνουν σε μεγαλειώδεις πράξεις. Άξια προσοχής είναι η παρατήρηση του Ισοκράτη, η οποία απαντά και σε πολλούς άλλους συγγραφείς, ότι οι ζωντανοί προκαλούν τον φθόνο με την ευτυχία τους.

Στη συνέχεια ο Ισοκράτης λέει ότι ο Ευαγόρας οποσδήποτε θα στεναχωριόταν, όταν έβλεπε ότι, κι αν ακόμα ξεπερνούσε στην αρετή αυτούς που πολέμησαν κατά τον Τρωικό πόλεμο, δεν θα εγκωμιαζόταν, όπως αυτοί. Κι αυτό το πιστεύει πως συμβαίνει, γιατί κάποιοι μικρόψυχοι από ζηλοτυπία χαίρονται να επαινούνται εκείνοι τους οποίους δεν γνωρίζουν και όχι αυτοί οι οποίοι τους έχουν ευεργετήσει. Οι άνθρωποι αποδέχονται ευκολότερα το μεγαλείο και την υπεροχή ενός μυθικού προσώπου παρά ενός σύγχρονου, υπαρκτού, ακόμα κι αν έχουν ευεργετηθεί απ' αυτό. Διότι λειτουργεί ο φθόνος, που δεν επιτρέπει στον άνθρωπο να αναγνωρίσει κάποιον άλλο επιτυχημένο.

Β ΜΕΡΟΣ — ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Πατήρ

ΑΠΛΑ	η πατρίς (πατρίδα) πάτριος (αναφέρεται κυρίως σε νόμους, σε παραδόσεις και σε προγονικά έθιμα) πατρικός η πατριά [= η καταγωγή, η οικογένεια] πατρῷος [= αυτός που ανήκει στον πατέρα, στον πρόγονο] ο πατριώτης πατριωτικός πατρόθεν [= από τον πατέρα] ο πατριός (ν.ε. πατριός)	πατρότητα πατερικός το πατριωτάκι πατριωτικά πατριωτισμός
ΣΥΝΘΕΤΑ	πατροπαράδοτος πατροφόνος πατροκτόνος ο πατριάρχης [= 1. ο αρχηγός της οικογένειας, 2. ιερατικός τίτλος] πατρωνυμικός ο/η άπάτωρ [= ο αγνώστου πατρός] ο προπάτωρ (προπάτορας) ομοπάτριος η Κλεοπάτρα [κύριο όνομα = αυτή που κατάγεται από ένδοξο πατέρα] ο φιλόπατρις η φιλοπατρία άπατρις	πατρώνυμο πατρογονικός πατρολογία πατριδογνωσία πατριδολατρία Πατριαρχείο

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

πατροπαράδοτος: αυτός που έχει κληρονομηθεί από τους προγόνους.

πατρωνυμικός: αυτός που έχει σχηματιστεί από το όνομα του πατέρα.

ομοπάτριος: αυτός που έχει γεννηθεί από τον ίδιο πατέρα.

φιλόπατρις: πατριώτης

άπατρις: πρόσωπο που δεν έχει πατρίδα ή δεν αγαπάει την πατρίδα του.

πατρολογία: Η Πατρολογία είναι κλάδος της Θεολογίας, ο οποίος ασχολείται με την μελέτη της χριστιανικής εκκλησιαστικής φιλολογίας των πατέρων της Εκκλησίας και των εκκλησιαστικών συγγραφέων γενικότερα.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να αντιστοιχίσετε τους ορισμούς με την κατάλληλη λέξη

1. Το βαπτιστικό όνομα του πατέρα κάποιου.
α) πατρώνυμο, β) πατερικό, γ) πατρωνυμικό
2. Ο αγνώστου πατρός.
α) προπάτωρ, β) ομοπάτριος, γ) απάτωρ
3. Αυτός που ανήκει στον πατέρα, στον πρόγονο.
α) πατρώος, β) πατριός, γ) άπατρις
4. Αυτός που σκότωσε τον πατέρα του.
α) πατρόθεν, β) πατροκτόνος, γ) πάτριος
5. Αδέλφια που έχουν τον ίδιο πατέρα.
α) ομοπάτριος, β) πατριωτάκι, γ) πατροφόνος
6. Ο μη φυσικός πατέρας.
α) πατρογονικός, β) πάτριος, γ) πατριός
7. 1. ο αρχηγός της οικογένειας, 2. ιερατικός τίτλος.
α) πατριάρχης, β) πατρώος, γ) απάτωρ
8. Αυτός που αναφέρεται κυρίως σε νόμους, σε παραδόσεις και σε προγονικά έθιμα.
α) πατρογονικός, β) πάτριος, γ) πατριός
9. Αυτός που αγαπάει την πατρίδα, τη χώρα του.
α) φιλόπατρις, β) πατριωτάκι, γ) πατριός
10. Αυτός που έχει σχέση με τους πατέρες της εκκλησίας.
α) πατρώος, β) πατερικός, γ) άπατρις

2. Να συνδυάσετε τις λέξεις ώστε να δημιουργηθούν ολοκληρωμένες φράσεις

πατροπαράδοτο	κείμενα
πατριάρχης	πατριώτης
πατερικά	έθιμο
πάτρια	Κωνσταντινουπόλεως
ιδιαίτερη	πατρίδα
πατριωτικά	εδάφη
πατρική	οικογένεια
καλός	Κλεοπάτρα
πατριαρχική	στοργή
βασίλισσα	τραγούδια

Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΡΗΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΟΝΟΜΑΤΑ

Τα ρήματα που παράγονται από ονόματα (ουσιαστικά ή επίθετα) σημαίνουν είμαι, κάνω, έχω ή προξενώ αυτό που δηλώνει το όνομα από το οποίο προέρχονται.

Καταλήξεις ρημάτων που παράγονται από ονόματα	
- (ι)άω	τιμ-άω, τιμῶ < τιμή, ἐρυθρ-ιάω, ἐρυθριῶ <
-έω	ἐρυθρός
-όω	φθον-έω, φθονῶ < φθόνος
-εύω	ἀξι-όω, ἀξιῶ < ἀξιος
-σσω / -	κινδυν-εύω < κίνδυνος
ττω	αἰμά-σσω / -ττω (= ματώνω) < αἷμα
-ζω	ἀγορά-ζω < ἀγορά
-άζω	ὀνομ-άζω < ὄνομα
-ίζω	ἀγν-ίζω < ἀγνός
-αίνω	ὕγι-αίνω < ὕγιής
-ύνω	αἰσχ-ύνω < αἴσχος
-αίρω	καθ-αίρω < καθαρός
-λω	ποικίλ-λω < ποικίλος

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Από τα παρακάτω ουσιαστικά να βρείτε τα παράγωγα ρήματα.

κόλαξ		τέκμαρ	
ἥττα		βασιλεύς	
πλοῦτος		πόνος	
μέλας		μάστιξ	
ἐλπὶς		δοῦλος	
ἵππεύς		φίλος	
ἄγγελος		ἀγορά	

2. Από τα παρακάτω ρήματα να βρείτε το πρωτότυπο ουσιαστικό.

ποικίλλω		γυμνός -ῶ	
αἰμάττω		πονέω -ῶ	
φυλάττω		ἡττάομαι -ῶμαι	
σφριγιάω -ῶ		παιδεύω	
βασκαίνω		γεραίρω	
φονεύω		θαρρύνω	
λυτρόω -ῶ		αἰσχύνω	

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ & ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΥ

ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ

Στα φωνηεντόληκτα ρήματα πριν από τις καταλήξεις του παρακειμένου βάζουμε το χαρακτηριστικό γράμμα του παρακειμένου που είναι το -κ- και λέγεται **χρονικός χαρακτήρας**
Βλέπε κλίση λύ-ω> λέλυ-κα

ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ (ΑΦΩΝΟΛΗΚΤΑ)

 Τα χειλικόληκτα: π, β, φ, -πτω, + κ = φ,

π.χ.

τρίβω > τέτριφα,
γράφω > γέγραφα,
βλάπτω > βέβλαφα

 Τα ουρανικόληκτα: κ, γ, χ ττω ,σσω + κ = χ,

π.χ.

διώκω > δεδίωχα,
τάττω > τέτταχα

 Τα οδοντικόληκτα: τ, δ, θ και -ζω + κ = κ, π.χ.

πείθω > πέπεικα,
κομίζω > κεκόμικα

γέ-γρα-φ-α	δε-δίω-χ-α	πέ-πει-κ-α
γέ-γρα-φ-ας	δε-δίω-χ-ας	πέ-πει-κ-ας
γέ-γρα-φ-ε	δε-δίω-χ-ε	πέ-πει-κ-ε
γε-γρά-φ-αμεν	δε-διω-χ-αμεν	πε-πεί-κ-αμεν
γε-γρά-φ-ατε	δε-διω-χ-ατε	πε-πεί-κ-ατε
γε-γρά-φ-ασιν	δε-διω-χ-ασιν	πε-πεί-κ-ασιν

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να αντικαταστήσεις τους τύπους της οριστικής στις άλλες εγκλίσεις προσέχοντας το χρόνο, το πρόσωπο και τον αριθμό.

Οριστική	Παρακειμένος	Υπερσυντέλικος
φυλάττεις		
διώκει		
έταράξατε		
θύσουσι		
ήλλαξαν		
έβλάψαμεν		
έρρίψατε		

γράφουσι		
πράττεις		
λέγει		
ηὔρισκον		
κηρύξουσιν		

2. Τα παρακάτω ρήματα να τα μεταφέρετε στο χρόνο και πρόσωπο που ζητείται.

συμπορεύω	(γ. ενικό παρακειμένου)	_____
ἐγγράφω	(β. ενικό υπερσυντελικού)	_____
στρατεύω	(α. ενικό παρακειμένου & υπερσυντελικού)	_____
διακηρύττω	(γ. πληθυντικό παρακειμένου)	_____
ἀθροίζω	(α. ενικό παρακειμένου)	_____
διώκω	(α. πληθυντικό υπερσυντελικού)	_____
πείθω	(β. πληθυντικού παρακειμένου)	_____

3. Σχηματίστε το πρώτο πρόσωπο ενικού του παρακειμένου και του υπερσυντελικού.

1. θάπτω
2. θύω
3. θαυμάζω
4. φενακίζω
5. φεύγω
6. ψηφίζω
7. ψύχω
8. χρηματίζω

4. Σχηματίστε το πρώτο πρόσωπο ενικού του παρακειμένου και του υπερσυντελικού.

1. πείθω
2. βλάπτω
3. ζημιώ
4. μνημονεύω
5. στρωννύω
6. ράπτω
7. όμιλώ

ΕΝΟΤΗΤΑ 10

Ο ΣΟΚΡΑΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΙΑ

Α ΜΕΡΟΣ — ΚΕΙΜΕΝΟ

Τοῦτο μὲν πολλῶν ἀκούω,	Αὐτό βέβαια ἀκούω ἀπό πολλούς,
ὥς πάντων κτημάτων, κράτιστόν ἐστι φίλος	ὅτι δηλαδή ἀπό ὅλα τα περιουσιακά στοιχεῖα το πιο σημαντικό είναι ένας φίλος,
σαφὴς καὶ ἀγαθός,	πιστός καὶ καλός,
παντὸς δὲ μᾶλλον ἐπιμέλονται οἱ πολλοὶ ἢ φίλων κτήσεως	ὅμως οἱ περισσότεροὶ φροντίζουν πιο πολύ για οτιδήποτε άλλο παρά για την ἀπόκτηση φίλων.
Καὶ γὰρ οἰκίας καὶ ἀγρούς καὶ ἀνδράποδα	Γιατί πράγματι, σπίτια καὶ ἀγρούς καὶ δούλους
καὶ βοσκήματα καὶ σκεύη ἐπιμελῶς κτῶνται,	καὶ ζῶα καὶ σκεύη αποκτοῦν με ἐπιμέλεια
φίλον δέ, ὃ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι φασιν,	ἀλλὰ φίλο, που λένε ὅτι εἶναι πολύ μεγάλο ἀγαθό
οὐχ ὅπως κτήσωνται φροντίζουσι.	δε φροντίζουν να ἀποκτήσουν.
Καίτοι ποῖος ἵππος ἢ ποῖον ζευγος	Καὶ ὅμως ποιο ἄλογο ἢ ποιο ζευγάρι ζῶων
οὕτω χρήσιμόν ὥσπερ ὁ χρηστὸς φίλος;	εἶναι τόσο χρήσιμο ὅσο βέβαια εἶναι ὁ καλὸς φίλος;
Ποῖον δὲ ἀνδράποδόν οὕτως εὖνουν καὶ παραμόνιμον;	Καὶ ποῖος δούλος εἶναι τόσο καλοπροαίρετος καὶ σταθερός;
Ἦ ποῖον ἄλλο κτήμᾱ οὕτω πάγχρηστον;	Ἦ ποιο ἄλλο ἀπόκτημα εἶναι τόσο χρήσιμο σε ὅλα;
Ὁ γὰρ ἀγαθὸς φίλος	Γιατί ὁ καλὸς φίλος
ἐαυτὸν τάττει πρὸς πᾶν τὸ ἐλλείπον τῷ φίλῳ	αφιερώνεται στὴν κάλυψη τῶν ἀναγκῶν τοῦ φίλου τοῦ
καί, ἂν τέ τινα εὖ ποιῆσαι δέη, συνεπισχύει,	καὶ, ἀν χρειάζεται να κάνει αὐτὸς καλὸ σε κάποιον, τὸν ἐνισχύει βοηθώντας τὸν,
ἂν τέ τις φόβος ταραττῇ συμβοηθεῖ	καὶ ἀν τὸν ταραττῇ κάποιος φόβος, τὸν βοηθεῖ μαζί με ἄλλους
καὶ εὖ μὲν πράττοντα πλεῖστα εὐφραίνει,	καὶ ὅταν αὐτὸς εὐτυχεῖ, τοῦ προσφέρει πολύ μεγάλη ευχαρίστηση,
σφαλλόμενον δὲ πλεῖστα ἐπανορθοῖ.	ἐνῷ ὅταν δυστυχεῖ, καταβάλλει πάρα πολλές προσπάθειες να τὸν στήσῃ πάλι στα πόδια τοῦ.
Ἄλλ' ὅμως ἔνιοι πειρῶνται δένδρα μὲν θεραπεύειν τοῦ καρποῦ ἕνεκεν,	Ἀλλὰ ὅμως μερικοὶ προσπαθοῦν να καλλιεργήσουν δέντρα για τὸν καρπὸ τους,
τοῦ δὲ παμφορωτάτου κτήματος, ὃ καλεῖται φίλος,	ἐνῷ τὸ ἀπόκτημα που παράγει κάθε λογῆς καρπούς, τὸ ὁποῖο ὀνομάζεται φίλος,
ἀργῶς καὶ ἀνειμένως οἱ πλεῖστοι ἐπιμέλονται.	οἱ περισσότεροὶ τὸ φροντίζουν με βραδύτητα καὶ ἀμέλεια.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Ποια αντίφαση διαπιστώνει ο Σωκράτης ανάμεσα σε όσα ακούει να λέγονται για τη φιλία και σε όσα βλέπει να συμβαίνουν;
2. Γιατί ο καλός και πιστός φίλος είναι αναντικατάστατος κατά τον Σωκράτη; Ποια επιχειρήματα προβάλλει, για να ενισχύσει την άποψή του;
3. Ποιοι πιστεύετε ότι είναι οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει μια φιλική σχέση στην εποχή μας;

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ο Ξενοφών (περ. 430-355 π.Χ.), συγγραφέας με έργο πολύπλευρο (βλ. Ενότητα 5), αποτελεί -μαζί με τον Πλάτωνα και τον Αριστοφάνη- μία από τις σημαντικότερες πηγές που διαθέτουμε για τον βίο και τη διδασκαλία του Σωκράτη, αφού ο τελευταίος απέφυγε συνειδητά να ασχοληθεί με τη συγγραφή. Υπήρξε για μικρό χρονικό διάστημα μαθητής του και δέχτηκε επίδραση από τον μεγάλο φιλόσοφο. Στο έργο του Άπομνημονεύματα ο Ξενοφών καταγράφει αναμνήσεις όσων άκουσε από τον δάσκαλό του, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι ακόλουθες απόψεις του Σωκράτη για τη φιλία.

Στο απόσπασμα παρατίθενται οι απόψεις του Σωκράτη για την ανάγκη ύπαρξης στη ζωή μας ενός φίλου. Στην αρχή του κειμένου ο αθηναίος φιλόσοφος διαπιστώνει μία αντίφαση. Αρχικά, ενώ πολλοί υποστηρίζουν την αξία της φιλίας και παραδέχονται ότι είναι αρετή οι άνθρωποι να έχουν έναν καλό φίλο, δεν κινούνται με γνώμονα, να βρουν έναν καλό φίλο, αλλά τους ενδιαφέρει να αποκτήσουν αγαθά, περιουσιακά στοιχεία και δούλους. Η κατοχή των παραπάνω καθιστά το άτομο σε μία ξεχωριστή θέση στη κοινωνία που ζει προσδίδοντάς του κύρος. Αυτό αποδεικνύει την επιφανειακή στάση που έχουν οι περισσότεροι άνθρωποι στον τρόπο που ζουν. Όμως, δεν αναλογίζονται τη μέγιστη αξία απόκτησης ενός φίλου. Όπως επισημαίνεται και μέσα στο κείμενο, «ο καλός φίλος αφιερώνεται στην κάλυψη των αναγκών του φίλου του και, αν χρειάζεται να κάνει αυτός καλό σε κάποιον, τον ενισχύει βοηθώντας τον, και αν τον ταραξεί κάποιος φόβος, τον βοηθάει μαζί με άλλους και όταν αυτός ευτυχεί, του προσφέρει πολύ μεγάλη ευχαρίστηση, ενώ όταν δυστυχεί, καταβάλλει πάρα πολλές προσπάθειες να τον στήσει πάλι στα πόδια του.»

Ο Σωκράτης φροντίζει να ενισχύσει την άποψή του περί σημαντικότητας της φιλίας μέσω της σύγκρισης του φίλου με διάφορα άλλα αγαθά που οι άνθρωποι κοπιάζουν να αποκτήσουν. Με τη βοήθεια ερωτήσεων παραθέτει τα ζεύγη φιλία - αγαθό, για να μας αποδείξει τη σημαντικότητα του πρώτου αντιθετικού όρου (φιλία). *Και όμως ποιο άλογο ή ποιο ζευγάρι ζώων είναι τόσο χρήσιμο όσο βέβαια είναι ο καλός φίλος; Και ποιος δούλος είναι τόσο καλοπροαίρετος και σταθερός; Ή ποιο άλλο απόκτημα είναι τόσο χρήσιμο σε όλα;* Τα ερωτήματα μας βοηθούν να προβληματιστούμε και να σκεφτούμε παραμέτρους που, ίσως, δεν μας έχουν περάσει από το μυαλό.

Β ΜΕΡΟΣ – ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ΑΠΛΑ	τὸ κτῆμα / το κτήμα κτητικός ὁ κτήτωρ / κτήτορας = ο κάτοχος, ο ιδρυτής ναού, μονής ή ιδρύματος ή κτήσεις / κτήση = η απόκτηση τὸ κτήνος [= (α.ε.) συνήθως στον πληθ. κτήνη: περιουσία που αποτελείται από ζώα, (ν.ε.) ζώο κτηνώδης	-κτώ / -κτώμαι (μόνο ως β' συνθετικό) κτηματίας τα κεκτημένα [= αυτά που έχουν αποκτηθεί / κατοχυρωθεί] κτητορικός κτηνωδία
ΣΥΝΘΕΤΑ	ἀποκτῶμαι [= (α.ε.) χάνω την περιουσία μου, (ν.ε.) γίνομαι κτήμα κάποιου] ή ἀπόκτησις (-η) [= (α.ε.) η απώλεια, (ν.ε.) η απόκτηση] κατακτῶμαι (ν.ε. κατακτώ - κατακτιέμαι) ή κατάκτησις / κατάκτηση ἐπίκτητος [= αυτός που έχει αποκτηθεί] ἀκτήμων / ακτήμονας ή ἀκτημοσύνη [= η έλλειψη περιουσιακών στοιχείων, η πενία] ὁ κτηνοτρόφος	αποκτώ ἀπόκτημα [= ό,τι έχει αποκτήσει κάποιος] κτηματαγορά κτηματολόγιο κτηματομεσίτης κοινοκτημοσύνη

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

κτηματικός: αυτός που θέλει να κατέχει κάποιον/κάτι

κτηνώδης: αυτός που συμπεριφέρεται ή μοιάζει με κτήνος

κτηνωδία: βαρβαρότητα

ἀκτήμων: αυτός που δεν έχει κτήματα/περιουσία

κτηματολόγιο: μέρος αναγραφής των περιουσιακών στοιχείων

κοινοκτημοσύνη: η απο κοινού κατοχή και χρήση υλικών αγαθών

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Σχηματίστε σύνθετες λέξεις ομόρριζες του ουσιαστικού τὸ κτῆμα

Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ

1. Αντιστοιχίστε με βάση την ετυμολογική σημασία των παρακάτω δοσμένων παράγωγων λέξεων.

Πρόσωπο που ενεργεί

Αποτέλεσμα ενέργειας

Τόπος

νομεύς, εργασία, κρίσις, γράμμα,
φόβητρον, χαρά, ρήτωρ, άριστεία,
ποιητής, φήμη, βάθρον, γραφίς

Όργανο, μέσο

Ενέργεια, κατάσταση

2. Από τα ρήματα που σας δίνονται να βρείτε τα παράγωγα ουσιαστικά σύμφωνα με τον πίνακα.

Πρωτότυπο ρήμα	Παράγωγο ουσιαστικό (πρόσωπο που ενεργεί)
τρέφω	
λέγω	
συλλαμβάνω	
κήδομαι	
τάσσω	
καλῶ	
πράττω	

Πρωτότυπο ρήμα	Παράγωγο ουσιαστικό (αποτέλεσμα ενέργειας)
βουλεύω	
όρύττω	
γιγνώσκω	
ύφαινω	
πλάττω	
πάσχω	
βλέπω	

Πρωτότυπο ρήμα	Παράγωγο ουσιαστικό (ενέργεια, πάθος, κατάσταση)
άλισκομαι	
παύω	
ύγραίνω	
δουλεύω	
ταράττω	
στρέφω	
ϊστημι	

Πρωτότυπο ρήμα	Παράγωγο ουσιαστικό (όργανο, μέσο)
ξύω	
λάμπω	
σκάπτω	
ἄγχω	
σφάττω	
πίνω	
ἀποβαίνω	

3. Βρείτε τι είδους παράγωγο ουσιαστικό είναι το κάθε ένα από τα παρακάτω.

Υποκοριστικό, παρώνυμα, εθνικά, πατρωνυμικά, περιεκτικά, τοπικά.

Παράγωγο	Είδος
γυμνάσιον	
νησίς	
παρθενών	
Μιλήσιος	
κουρεῖον	
Λαερτιάδης	
στρατιώτης	
πινακίς	
νεφύδριον	
πευκών	
ξενών	
ἐμπόριον	
ὀπλίτης	
Σταγίριτης	
στρατιά	
Πριαμίδης	
καπηλεῖον	
ἡπειρώτης	
παιδάριον	
πρεσβύτης	
Μαντινεύς	
φυλέτης	
πυργίσκος	
γραμματεύς	

4. Να σχηματίσετε ουσιαστικά από τα επίθετα.

Επίθετο	Ουσιαστικό
τίμιος	
θεῖος	
οἰκεῖος	
ἀργυροῦς	
ἀφρώδης	
ὀρεινός	

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ

1. Να συμπληρωθούν με τον κατάλληλο τύπο του ουσιαστικού στην παρένθεση οι παρακάτω προτάσεις.

1. Ἰατρὸς τῶν _____ (ἀτυχία) ὁ χρόνος ἐστί.
2. Αἰσχροὶ _____ (διαβολή) φέρουσιν _____ (ἄνθρωπος) δεινὴν _____ (λύπη).
3. Οὕτως οἱ νέοι ἐν _____ (μετρία δίαίτα) διάγουσιν.
4. Ἐν ταῖς _____ (τρίοδος) ποτὲ οἱ ἡμέτεροι _____ (πρόγονος) δεῖπνον _____ (πτωχός).
5. Ἡμεῖς _____ (πολίτης) _____ (ψυχὴ) τῆς _____ (πολιτεία) νομίζομεν.

2. Να συμπληρωθούν με τον κατάλληλο τύπο του ουσιαστικού στην παρένθεση οι παρακάτω προτάσεις.

1. ἐντεῦθεν ἐξελαύνει _____ (σταθμός, αιτ. πληθ) δύο παρασάγγας δέκα ἐπὶ τὸν Ψάρον _____ (ποταμός)
2. ταύτης ἔνεκα τῆς _____ (πάροδος) Κῦρος τὰς ναῦς μετεπέμψατο, ὅπως _____ (ὀπλίτης, αιτ. πληθ.) ἀποβιβάσειεν εἴσω καὶ ἔξω τῶν _____ (πύλη), καὶ βιασόμενος τοὺς _____ (πόλεμιος)
3. Ὡ _____ (φίλος), ὁ θεὸς τοὺς ἀγαθοὺς _____ (ἄνθρωπος) οὐ λείπει.
4. οἱ ἄνθρωποι ἐν _____ (ναός) τοὺς θεοὺς θεραπεύουσι (=λατρεύουν) καὶ θύουσιν αὐτοῖς _____ (ζῶον).

3. Συμπλήρωσε τις καταλήξεις των ουσιαστικών:

1. Ὁ Κῦρος ἀποπέμπει τοὺς δασμ_____ τῷ ἀδελφ_____.
2. Ἐνταῦθά εἰσι μεγάλοι κῆπ_____ πλήρεις ἀγρίων ζώ_____.
3. Ἡμεῖς τῶν ἄκρων ἐσμέν φρουρ_____ τοῖς τοξ_____ καὶ ἀκοντί_____.
4. Τὰ δένδρ_____ ἄνευ τοῦ ὄμβρ_____ καὶ τοῦ ἡλί_____ οὐ φέρουσι καρπ_____.
5. Ὁ κυνηγὸς τὴν ἔλαφ_____ ἐν τῇ ἀμπέλ_____ εὕρισκει.
6. Οἱ γεωργ_____ τοὺς ἀγρ_____ θεραπεύουσιν.
7. Ἀλέξανδρος παρὰ τοῦ διδασκάλ_____ ἐμάνθανε τοξεύειν.
8. Δόξα τῷ θε_____ πάντων ἔνεκεν.
9. Δίδασκε ὦ διδάσκαλ_____ τὴν ἀρετὴν.
10. Ὁ Αἴσωπος τοῖς ζώ_____ φωνὴν ἔδωκε.

4. Να μεταφέρεται στον άλλο αριθμό τις παρακάτω προτάσεις.

1. Ὁ θεατὴς ἐν τῷ σταδίῳ τὸν νικητὴν θαυμάζει.
2. τὸν φαῦλον ἄνθρωπον ὁ νόμος τιμωρίᾳ κολάζει.
3. τοὺς γενναίους μαχητὰς οἱ ποιηταὶ δοξάζουσιν.
4. οἱ μῦθοι λέγουσιν ὅτι οἱ θεοὶ τοὺς ἀνδρείους στρατιώτας φυλάττουσιν.

5. Να μεταφέρετε τους παρακάτω ρηματικούς τύπους στους άλλους χρόνους της οριστικής.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΩΝ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
θαυμάζετε					
	ἐστράτευε				
		βλάψεις			
			ἔλυσαν		ἐγεγράφεις
πείθω					
		διώξομεν			

6. Να μεταφράσετε στην αρχαία ελληνική τις παρακάτω φράσεις.

1. θα τιμωρήσουμε (κολάζω) τους εχθρούς.
2. αυτός ήταν ο Διογένης.
3. ο Σωκράτης είχε πεθάνει.
4. θυσίασα στο θεό (δοτική).
5. έχουμε λύσει το πρόβλημα.

7. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις τοποθετώντας το ρήμα της παρένθεσης στον κατάλληλο τύπο του ενεστώτα, του παρατατικού, του μέλλοντα και του αορίστου.

- α. Οἱ νόμοι τὸν δῆμον _____
(παιδεύω)
- β. Ὁ στρατιώτης τάφρον _____
(ὀρύττω=σκάβω)
- γ. Ὑμεῖς _____ τοὺς κήρυκας
εἰς φρέαρ (ρίπτω)
- ε. Οὗτος ἀεὶ κατὰ τοὺς νόμους _____
_____ (πράττω)
- στ. Ἐν τῷ Πηλίῳ ὄρει ἡμεῖς _____
(διατρίβω)

8. Να σχηματίσετε για κάθε ρήμα τον κατάλληλο τύπο.

1. παιδεύω (γ' πληθυντικό ενεστώτα):
2. κηρύσσω (α' ενικό παρατατικού):
3. πράττω (α' πληθυντικό μέλλοντα):
4. διώκω (β' ενικό αορίστου):
5. τοξεύω (γ' ενικό παρακειμένου):
6. ἐλπίζω (α' ενικό αορίστου):
7. ἀθροίζω (γ' ενικό παρακειμένου):
8. τρίβω (γ' πληθυντικό μέλλοντα):
9. κρύπτω (α' ενικό υπερσυντελικού):

ΕΝΟΤΗΤΑ 11

Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΒΟΥΚΕΦΑΛΑ

Α ΜΕΡΟΣ —ΚΕΙΜΕΝΟ

ἵνα δὲ ἡ μάχη συνέβη καὶ ἔνθεν ὀρμηθεὶς	Εκεί όπου ἐγίνε η μάχη και στο σημεῖο ἀπὸ το ὁποῖο ξεκίνησε
ἐπέρασεν τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν	και πέρασε τον Ὑδάσπη ποταμό
πόλεις ἔκτισεν Ἀλέξανδρος.	ο Ἀλέξανδρος ἐκτίσε πόλεις.
Καὶ τὴν μὲν Νίκαιαν τῆς νίκης τῆς κατ' Ἰνδῶν ἐπώνυμον ὠνόμασε,	Και στη μια πόλη ἔδωσε το ὄνομα Νίκαια ἀπὸ τη νίκη του κατὰ των Ἰνδῶν,
τὴν δὲ Βουκεφάλαν ἐς τοῦ ἵππου τοῦ Βουκεφάλᾳ τὴν μνήμην,	και την ἄλλη την ὠνόμασε Βουκεφάλᾳ σε ἀνάμνηση του ἵππου του Βουκεφάλᾳ,
ὃς ἀπέθανεν αὐτοῦ	που πέθανε ἐκεῖ
ὑπὸ καύματος τὲ καὶ ἡλικίας καματηρὸς γενόμενος,	ἐπειδὴ καταβλήθηκε ἀπὸ τον καύσωνα και τα γηρατειά,
πολλὰ δὲ πρόσθεν ξυγκαμὼν τε	αφοῦ προηγουμένως εἶχε υποφέρει πολλά
καὶ συγκινδυνεύσας Ἀλεξάνδρῳ,	και εἶχε περάσει πολλοὺς κινδύνους μαζί με τον Ἀλέξανδρο
ἀναβαινόμενός τε πρὸς μόνου Ἀλεξάνδρου,	και τον ὁποῖο ἵππευε μόνο ο Ἀλέξανδρος,
ὅτι τοὺς ἄλλους πάντας ἀπηξίου ἀμβάτας,	ἐπειδὴ ἀπέρριπτε ως ἀνάξιους ὅλους τους ἄλλους ἀναβάτες,
καὶ μεγέθει μέγας καὶ τῷ θυμῷ γενναῖος.	και (ἦταν) μεγαλόσωμος και γενναῖος.
Σημεῖον δὲ οἱ ἦν βοὸς κεφαλὴ ἐγκεχαραγμένη,	Και εἶχε σημάδι, ἓνα κεφάλι βοδιοῦ χαραγμένο πάνω του,
ἐφ' ὅτῳ καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο λέγουσιν ὅτι ἔφερεν	ἐξαιτίας του ὁποῖου λένε ὅτι ἔφερε και το ὄνομα αὐτό·
οἱ δὲ λέγουσιν ὅτι λευκὸν σῆμα εἶχεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς,	ἄλλοι, λένε ὅτι εἶχε ἄσπρο σημάδι στο κεφάλι του,
μέλας ὢν αὐτός,	ἐνῶ ο ἴδιος ἦταν μαύρος,
ἐς βοὸς κεφαλὴν μάλιστα εἰκασμένον.	το ὁποῖο ἐμοιαζε πάρα πολὺ με κεφάλι βοδιοῦ.
Οὗτος ὁ ἵππος ἐν τῇ Οὐξίων χώρα	Αὐτό το ἄλογο στη χώρα των Ουξίων
ἀφανὴς ἐγένετο Ἀλεξάνδρῳ,	το ἔχασε ο Ἀλέξανδρος,
καὶ Ἀλέξανδρος προεκήρυξεν ἀνὰ τὴν χώραν	και γι' αὐτό ο Ἀλέξανδρος διακήρυξε δημόσια σε ὅλη τη χώρα
πάντας ἀποκτενεῖν Οὐξίους,	ὅτι θα ἐκτελέσει ὅλους τους Ουξίους,
εἰ μὴ ἀπάξουσιν αὐτῷ τὸν ἵππον.	αν δεν του ἐπιστρέψουν το ἄλογο.
Τοσῆδε γὰρ σπουδὴ Ἀλεξάνδρῳ ἀμφ' αὐτὸν ἦν.	Τόσο μεγάλο ἐνδιαφέρον ἔδεικνε ο Ἀλέξανδρος γι' αὐτό το ἄλογο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Πώς πέθανε ο Βουκεφάλας;
2. Σε τι όφειλε το όνομά του το άλογο του Μ. Αλεξάνδρου;
3. Ποιο γεγονός επικαλείται ο Αρριανός, για να καταδείξει το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του Μ. Αλεξάνδρου για το άλογό του;
4. Μπορείτε να ανακαλέσετε στη μνήμη σας άλλες γνωστές περιπτώσεις στενού δεσμού μεταξύ ενός ανθρώπου και ενός ζώου;

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Στο έργο του *Άλεξάνδρου Ανάβασις*, (βλ. Ενότητα 7) ο Φλάβιος Αρριανός (περ. 95-175 μ.Χ.) αφηγείται και το τέλος του Βουκεφάλα, του αγαπημένου αλόγου του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Εκτός από την περιγραφή του αλόγου, ο Αρριανός παραδίδει και ένα χαρακτηριστικό επεισόδιο που καταδεικνύει τον στενό δεσμό του μεγάλου στρατηλάτη με τον πιστό σύντροφό του. Ο Αλέξανδρος έχασε τον Βουκεφάλο, το αγαπημένο του άλογο, στη χώρα των Ουξίων. (Οι Ούξιοι ήταν λαός της ανατολικής Σουσιανής στη μεθόριο της Περσίας. Κατοικούσαν στις πηγές του Τίγρη ποταμού (σημερινού Καρούμ). Η περιοχή όπου ζούσαν ήταν ιδιαίτερα εύφορη. Διακρίνονταν σε ορεινούς, που ήταν πιο σκληροτράχηλοι και ονομαστοί πολεμιστές, και πεδινούς. Κατά την εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου υπήρξαν σύμμαχοι του Δαρείου, ώσπου το 331 π.Χ. τους υπέταξε ο Αλέξανδρος και τους έκανε φόρου υποτελείς.) Το αγαπημένο άλογο του Αλέξανδρου είχε καταπονηθεί από τις συμμετοχές του στους πολέμους και εξαιτίας αυτής της καταπόνησης ψόφησε από τον καύσωνα και τα γεράματα.

Το όνομα του μαύρου Βουκεφάλα προέρχεται από το λευκό σημάδι που είχε στο κεφάλι του, το οποίο έμοιαζε με κεφάλι βοδιού. Ο Μέγας Αλέξανδρος σύμφωνα με μαρτυρίες του Αρριανού είχε καταδείξει μεγάλο ενδιαφέρον για το άλογό του. Το ενδιαφέρον του μεγάλου στρατηγού φαίνεται από την αυστηρή του δημόσια διακήρυξη ότι θα σκοτώσει όλους τους Ουξίους, εάν δεν του επιστρέψουν το άλογο που χάθηκε. Η απειλή του αυτή δείχνει βέβαια την αγάπη για το άλογό του, αλλά ταυτόχρονα θέλει να προκαλέσει φόβο των κατακτημένων, για να πετύχει τη συνοχή τους και την υποταγή τους.

Β. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ή πόλις

ΑΠΛΑ	ὁ πολίτης ή πολιτεία [= (α.ε.) το πολίτευμα, ο τρόπος ζωής των πολιτών, (ν.ε.) το κράτος, η πόλη] ὁ πολιτευτής [= ο πολιτικός] πολιτικός τὰ πολιτικά τὸ πολίτευμα πολιτεύω [= είμαι πολίτης] πολιτεύομαι [= (α.ε.) είμαι ενεργός πολίτης, ὄρω ως πολίτης, (ν.ε.) θέτω υποψηφιότητα στις εκλογές] ὁ πολιτισμός	η πολιτική πολιτικάντης [= ο πολιτικός που αναδεικνύεται με ευτελή μέσα, δημαγωγία, πελατειακές σχέσεις] πολιτειακός [= αυτός που σχετίζεται με το πολίτευμα] πολιτισμένος πολιτιστικός πολιτισμικός
ΣΥΝΘΕΤΑ	ή ἀκρόπολις (-η) ή κωμόπολις (-η) πολιορκῶ ή πολιορκία ὁ πολιοῦχος [= ο προστάτης της πόλης] πολιτογραφῶ [= (α.ε.) εγγράφω κάποιον ως πολίτη, (ν.ε.) δίνω υπηκοότητα] ὁ πολιτοφύλαξ (-ακας) [= αυτός που φυλάει τους πολίτες] συμπολιτεύω (ν.ε.συμπολιτεύομαι) ή συμπολίτευσις (-η) ὁ συμπολίτης ἀντιπολιτεύομαι [= είμαι πολιτικός αντίπαλος]	πολιτικοποιῶ πολιτικοποίηση πολιτολογῶ πολιτοφυλακή [= ένοπλο σώμα πολιτών για τη διατήρηση της τάξης] πολεοδόμος πολεοδομία αντιπολίτευση απολίτιστος απολιτικός

πολίτευμα: το καθεστώς ενός κράτους

πολιτισμός: το σύνολο των πνευματικών και καλλιτεχνικών επιδόσεων και επιτευγμάτων του ανθρώπου (τέχνες, επιστήμες, θεσμοί, δίκαιο, θρησκεία, έθιμα κτλ.)

πολιτισμένος -η -ο: που έχει προηγμένο, ανεπτυγμένο πολιτισμό (ΑΝΤ. απολίτιστος)

πολιτιστικός -ή -ό: που αφορά τον πολιτισμό, και ειδικότερα, που ευνοεί, υπηρετεί, προωθεί την ανάπτυξή του

πολιτισμικός -ή -ό: που ανήκει ή που αναφέρεται στον πολιτισμό

πολεοδόμος: ειδικός επιστήμονας που ασχολείται με την πολεοδομία

απολίτικος -η -ο: που δεν έχει σχέση, που δεν ασχολείται με την πολιτική και ιδίως που δεν επηρεάζεται από αυτήν (ΑΝΤ πολιτικοποιημένος)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Αντιστοίχισε τους ορισμούς με την κατάλληλη λέξη από τις παρακάτω:

αντιπολίτευση πολεοδομία πολιτεία πολίτευμα πολιτικάντης πολιτικοποιούμαι πολιτισμένος
πολιτιστικός πολιτογραφώ συμπολίτευση

1. το πολίτευμα, ο τρόπος ζωής των πολιτών, το κράτος _____
2. το πολιτικό σύστημα οργάνωσης και άσκησης της εξουσίας σε μια χώρα _____
3. ο πολιτικός που αναδεικνύεται με ευτελή μέσα _____
4. αυτός που έχει ανεπτυγμένο πολιτισμό, που έχει καλούς τρόπους _____
5. αυτός που αφορά τον πολιτισμό, που προωθεί την ανάπτυξή του _____
6. η επιστήμη που ασχολείται με το σχεδιασμό μιας πόλης _____
7. το σύνολο των κομμάτων που είναι αντίθετα με την κυβέρνηση _____
8. το σύνολο των κομμάτων που είναι σύμφωνα με την κυβέρνηση _____
9. αποκτώ πολιτική συνείδηση, συμμετέχω στην πολιτική ζωή _____
10. εγγράφω κάποιον ως πολίτη, του δίνω την υπηκοότητα _____

2. Συμπλήρωσε τα κενά επιλέγοντας την κατάλληλη λέξη

1. Κάθε μυκηναϊκή πόλη είχε μια _____, όπου χτιζόταν το ανάκτορο.
α) ακρόπολη β) πολεοδομία γ) πολιορκία
2. Η Νεάπολη Λακωνίας είναι μια μεγάλη _____.
α) ακρόπολη β) κωμόπολη γ) πόλη
3. Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι ανέπτυξαν ένα σπουδαίο _____.
α) πολιτιστικό β) πολιτικό γ) πολιτισμό
4. Στη φύλαξη των συνόρων συνέβαλε αποτελεσματικά η _____.
α) κωμόπολη β) πολιτικοποίηση γ) πολιτοφυλακή
5. Πήγα στην _____ για την άδεια ανέγερσης της οικοδομής.
α) πολεοδομία β) συμπολίτευση γ) ακρόπολη
6. Ίδρυσαν ένα _____ σύλλογο και δίνουν θεατρικές παραστάσεις.
α) πολιτιστικό β) πολιτικό γ) πολιτισμένο
7. Η Κωνσταντινούπολη _____ πολλές φορές.
α) πολιτεύτηκε β) πολιτογραφήθηκε γ) πολιορκήθηκε
8. _____ άγιος της Θεσσαλονίκης είναι ο Άγιος Δημήτριος.
α) Πολιτικός β) Πολιούχος γ) Πολεοδόμος
9. Σύσσωμη η αξιωματική _____ αποχώρησε από τη βουλή.
α) πολεοδομία β) αντιπολίτευση γ) πολιτοφυλακή
10. Αποφάσισα να _____. Θα είμαι υποψήφιος στις επόμενες εκλογές.
α) πολιτευτώ β) πολιτογραφηθώ γ) πολιτικοποιήσω

Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

Παραγωγή ρημάτων

Παραγωγή ρημάτων από άλλα ρήματα, επιρρήματα και επιφωνήματα

Ρήματα παράγονται και από άλλα ρήματα και μπορεί να σημαίνουν:

- α. Πράξη που αρχίζει να γίνεται (**εναρκτικά**). Έχουν παραγωγική κατάληξη **-σκω**, π.χ. γηράσκω < γηράω (= γερνάω).
- β. Πράξη που γίνεται συχνά ή με ένταση (**θαμιστικά** ή **επιτατικά**). Έχουν παραγωγικές καταλήξεις **-άζω**, **-ίζω**, **-ύζω**, π.χ. στενάζω (= στενάζω συχνά) < στένω.
- γ. Έφεση, μεγάλη επιθυμία για εκείνο που δηλώνει το πρωτότυπο ρήμα (**εφετικά**). Έχουν παραγωγικές καταλήξεις **-ιάω** (**-ιῶ**), **-είω**, π.χ. κλαυσιάω, **-ιῶ** < κλαίω.

Επίσης, ρήματα παράγονται και από:

- α. **Επιρρήματα**, π.χ. διχάζω (= διαιρώ σε δύο μέρη) < δίχα (= σε δύο μέρη), ἐγγίζω (= φέρνω κοντά) < ἐγγύς (= κοντά).
- β. **Επιφωνήματα**, π.χ. οἰμῶζω (= θρηνώ) < οἶμοι (= αλίμονο).

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να σχηματίσετε ρήματα που προέρχονται από τα παρακάτω ρήματα και να δηλώσετε σε ποια κατηγορία ανήκει το καθένα.

ρήμα	παραγόμενο ρήμα	εναρκτικά	θαμιστικά	εφετικά
ἡβάω -ῶ				
κλαίω				
στένω				
δράω				
γηράω -ῶ				
πολεμῶ				
ἔρπω				
ρίπτω				

2. Να σχηματίσετε ρήματα που προέρχονται από τα παρακάτω επιρρήματα και επιφωνήματα και να δηλώσετε αν η λέξη της πρώτης στήλης είναι επίρρημα ή επιφώνημα.

επίρρημα επιφώνημα	παραγόμενο ρήμα	επίρρημα	επιφώνημα
οἶμοι			
χωρίς			
ἀλαλαί			
γρῦ			
πέλας			

Γ ΜΕΡΟΣ – ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

Οι βασικοί όροι μιας απλής πρότασης

ΔΟΜΗ ΑΠΛΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ	
1 ^η περίπτωση:	Υποκείμενο + Ρήμα <i>Ἀλέξανδρος προεκήρυξεν</i>
2 ^η περίπτωση:	Υποκείμενο + Ρήμα συνδετικό + Κατηγορούμενο Υποκειμένου <i>Οὗτος κατέστη εὐεργέτης</i>
3 ^η περίπτωση:	Υποκείμενο + Ρήμα μεταβατικό + Αντικείμενο/-α (μονόπτωτο/δίπτωτο) <i>Σωκράτης ἐδίδασκε τοὺς παῖδας τὴν ἀρετὴν</i>
4 ^η περίπτωση:	Υποκείμενο + Ρήμα μεταβατικό + Αντικείμενο + Κατηγορούμενο Αντικειμένου <i>Οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον τὰς Ἀθήνας ἄστυ</i>

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ

Υποκείμενο έχουν τα α) ρήματα (προσωπική σύνταξη), β) τα απαρέμφατα και γ) οι μετοχές μία πρότασης. Εντοπίζουμε τα υποκείμενα των ρημάτων, απαρεμφάτων και μετοχών με την ερώτηση «ποιος, -α, -ο + ρήμα;».

🔗 **ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΡΗΜΑΤΟΣ:** Βρίσκεται σε πτώση ονομαστική και συμφωνεί με το πρόσωπο του ρήματος.
π.χ. ὁ Κῦρος χρόνον μὲν τινα σιωπῇ κατεδάκρυσεν

🔗 **ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟΥ:** Σε περίπτωση **ταυτοπροσωπίας**, που το υποκείμενο του ρήματος και το υποκείμενο του απαρεμφάτου είναι το ίδιο, η πτώση του υποκειμένου απαρεμφάτου είναι σε ονομαστική.

π.χ. Δυνάμεθα σῶσαι τὴν πατρίδα. (Υποκείμενο: ἡμεῖς)

Σε περίπτωση **ετεροπροσωπίας**, που το υποκείμενο του ρήματος διαφέρει από το υποκείμενο του απαρεμφάτου, το υποκείμενο του απαρεμφάτου βρίσκεται σε πτώση αιτιατική.

ΥπΡ	ΥπΑπρμφτ
π.χ. <u>Οἱ στρατιῶται</u> ὑπώπτευν <u>Κῦρον</u> ἐπὶ Βασιλέα ἵεναι.	
Ονομαστική	Αιτιατική

🔗 **ΤΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΤΟΧΗΣ:** Το υποκείμενο της μετοχής συμφωνεί σε αριθμό, γένος και πτώση με τη μετοχή.

π.χ. Κρέοντος βασιλεύοντος οὐ μικρὰ συμφορὰ κατέσχε Θήβας.
Η μετοχή και το υποκείμενό της είναι γένους αρσενικού, ενικού αριθμού, πτώσης γενικής.

🔗 Ως υποκείμενο μπορεί να λειτουργήσει:

- ➡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ
- ➡ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ
- ➡ ΕΠΙΘΕΤΟ
- ➡ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ

ὁ Φίλιππος γράφει.
ἐγὼ εἰμὶ καλός.
Οἱ τελευταῖοι κατέβαινον.
Οἱ τριάκοντα πονηροὶ ἦσαν.

➤ ΜΕΤΟΧΗ (επιθετική)	Οἱ ἐργαζόμενοι ἀφίκοντο.
➤ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ (προσ. Σύνταξη)	Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν.
➤ ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ (απρόσ. Σύνταξη)	Ἔδοξέ σοι, ὦ υἱέ, σῶσαι τὸν πατέρα.
➤ ΕΜΠΡΟΘΕΤΟΣ ΠΡ. ΜΕ ΑΡΘΡΟ	Οἱ ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἔφυγον.
➤ ΕΠΙΡΡΗΜΑ	Οἱ πάλαι ἦσαν ἄνδρεῖσι.
➤ ΛΕΞΗ Η ΦΡΑΣΗ ΜΕ ΑΡΘΡΟ (ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΗ)	Ὁ μὲν οὐχ ὑπεύθυνος ἦν
➤ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΠΡΟΤΑΣΗ	Ὅσοι ἐδυνήθησαν ἐστρατοπευδεύοντο.

Στην αρχαία ελληνική γλώσσα υπάρχουν κάποιες περιπτώσεις (εξαιρέσεις) όπου το Υποκείμενο δεν συμφωνεί με το Ρήμα σε αριθμό. Μία από αυτές είναι η αττική σύνταξη. Τις υπόλοιπες θα τις δείτε στο λύκειο, υπομονή μέχρι τότε.

Υποκείμενο: ουδέτερο πληθυντικού αριθμού γ' πρόσωπο
Ρήμα: γ' πρόσωπο ενικού αριθμού
π.χ. Ταῦτα καλὰ ἐστί.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ

Κατηγορούμενο ονομάζεται το όνομα το οποίο, μέσω ενός συνδετικού ρήματος, αποδίδει στο υποκείμενο ή στο αντικείμενο μια ιδιότητα και το εντάσσει σε μια κατηγορία.

π.χ. Σωκράτης ἐστὶ σοφός

Μορφές Κατηγορουμένου

➤ Επίθετο	Ὁ Ἀριστείδης ἐστὶ δίκαιος Ὁ Ἀριστείδης εἶναι δίκαιος
➤ Ουσιαστικό	Ἡ πόλις φρούριον κατέστη Ἡ πόλη ἐγένετο φρούριο
➤ Απαρέμφατο	Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν Ὁ λακωνισμός εἶναι φιλοσοφία.
➤ Μετοχή (επιθ. ή κατηγ.)	Εἰ μὲν τυράννῳ ἐοικώς Ἔμειο ὅμοιος με τύραννο
➤ Αντωνυμία	Φίλιππος ἐγένετο τηλικούτος Ὁ Φίλιππος ἐγένετο τόσο μεγάλος
➤ Αριθμητικό	Οἱ ἐθελονταὶ ἦσαν δισχίλιοι Οἱ ἐθελοντές ἦσαν δύο χιλιάδες
➤ Επίρρημα	Ἡ ἀγορὰ ἦν πλησίον Ἡ αγορά ἦταν κοντά
➤ Αναφορική πρόταση	Φίλιππος ἐστὶν ὅ,τι ἂν εἴποι τις Ὁ Φίλιππος εἶναι ὅ,τι κι ἂν πει κανείς

Πώς βρίσκουμε το κατηγορούμενο;

ο Σωκράτης ἐστί σοφός

α) εντοπίζουμε το ρήμα: το ρήμα είναι το ἐστί

β) είναι το ρήμα συνδετικό; ναι

γ) βρίσκουμε το υποκείμενο: ποιος ἐστί; > ο Σωκράτης

δ) ρωτάμε: τι λογής ἐστί (είναι) ο Σωκράτης; > σοφός > κατηγορούμενο

Συνδετικά Ρήματα

Ως συνδετικά

χρησιμοποιούνται:

α) το ρήμα **εἶμι** και τα συνώνυμά του:

γίγνομαι,

καθίσταμαι (= γίνομαι),

ὑπάρχω,

τυγχάνω (= τυχαίνει να είμαι),

διατελώ (= είμαι συνεχώς),

ἔφυν (= γεννήθηκα),

πέφυκα (= είμαι από τη φύση μου),

ἀποβαίνω (= φαίνομαι),

ἐκβαίνω (= γίνομαι)

β) τα **προχειριστικά** ρήματα

(αυτά που σημαίνουν εκλογή):

αἱροῦμαι (= εκλέγω, εκλέγομαι),

χειροτονῶ (= εκλέγω με

ανάταση του χεριού),

χειροτονοῦμαι,

λαγχάνω (= τυχαίνω),

ἀποδείκνυμι (=διορίζω,

καθιστώ),

ἀποδεικνύομαι

γ) τα **δοξαστικά** ρήματα:

νομίζω,

ἡγοῦμαι (=νομίζω),

κρίνω,

ὑπολαμβάνω,

φαίνομαι,

δοκῶ

δ) τα **κλητικά** ρήματα:

καλῶ,

καλοῦμαι,

λέγω,

λέγομαι,

ὀνομάζω,

ὀνομάζομαι,

προσαγορεύω (= ονομάζω),

προσαγορεύομαι

Κατηγορούμενο του υποκειμένου και του αντικειμένου

Το κατηγορούμενο είναι ένα κύριος όρος της πρότασης ο οποίος είτε θα αναφέρεται στο υποκείμενο (ο ἄνθρωπος ὠνόμαζετο σοφιστής – Ο σοφιστής ἄνδρας) είτε θα αναφέρεται στο αντικείμενο του ρήματος (Ο ἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον τὰς Ἀθήνας ἄστυ – η Αθήνα «είναι» ἄστυ).

Ας δούμε μία περίπτωση στα νέα ελληνικά.

Ο Γιώργος εκλέχτηκε πρόεδρος.

ρήμα: εκλέχτηκε

ποιος εκλέχτηκε; > ο Γιώργος

τι εκλέχτηκε ο Γιώργος; > **πρόεδρος, κατηγορούμενο του υποκειμένου**

Οι μαθητές εξέλεξαν το Γιώργο πρόεδρο.

ρήμα: εξέλεξαν (ψήφισαν)

ποιοι εξέλεξαν; > οι μαθητές > υποκείμενο

ποιον εξέλεξαν οι μαθητές; > το Γιώργο > αντικείμενο

τι εξέλεξαν οι μαθητές το Γιώργο; > **πρόεδρο > κατηγορούμενο του αντικειμένου**

Αυτό που ενώνει το αντικείμενο με το κατηγορούμενό του είναι ένα εννοούμενο συνδετικό ρήμα, συνήθως το *είναι*.

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ

Πρόκειται για εκείνον τον (πτωτικό) όρο της πρότασης που δηλώνει κάποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα στο οποίο μεταβαίνει ή στο οποίο αναφέρεται η ενέργεια του υποκειμένου. Όπως ήδη γνωρίζουμε για το υποκείμενο συναντάται σε **ονομαστική** πτώση. Το αντικείμενο το βρίσκουμε στις πλάγιες πτώσεις, **γενική, δοτική, αιτιατική**.

📌 Το ρήμα και το αντικείμενό του.

Χωρίζονται σε

A) Μονόπτωτα (αντικείμενο σε μία μόνο πτώση ή πολλά αντικείμενα

παρατακτικά συνδεδεμένα και σε μία πτώση όλα)

B) Δίπτωτα δύο αντικείμενα (άμεσο-έμμεσο)

- αιτιατική + γενική

- αιτιατική + δοτική

- αιτιατική προσώπου + αιτιατική πράγματος

- γενική + δοτική

Παρατήρηση:

Το απαρέμφατο και οι δευτερεύουσες

📌 Μορφές αντικειμένου

➤ Ουσιαστικά (κυρίως): π.χ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐφρούρουν τὰ τείχη.

➤ Επίθετα: π.χ. Τοὺς ξένους ἄδικεῖ σφόδρα.

➤ Αντωνυμίες: π.χ. Ταῦτα ἐποίουν

➤ Αριθμητικά: π.χ. Κῦρος ἔτρεπεν εἰς φυγὴν τοὺς ἑξακισχιλίους.

➤ Μετοχές (ἐναρθρες): Ἐκάλεσε τοὺς ἐργαζομένους.

➤ Απαρέμφατα: Οὐκ ἐδύναντο ἐλθεῖν

➤ Ἀκλιτες λέξεις ή φράσεις με ἄρθρα (ουσιαστικοποιημένες): π.χ. Τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἠνδραπόδισε.

➤ Εμπρόθετοι προσδιορισμοί με ή χωρίς ἄρθρο: π.χ. Διέφθειραν ἐς ὀκτακοσίους

➤ Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις: π.χ. Φοβεῖται μὴ τὰ ἔσχατα πάθῃ.

ερωτήματα εντοπισμού βασικών όρων (σύνοψη)

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ	ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
ποιός + ρήμα	τι (λογής) + ρήμα;	1. ποιον / ποιαν / τι + ρήμα; (μονόπτωτο) 2. σε / με / για / από ποιον ή τι + ρήμα; (δίπτωτο)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να εντοπίσετε τα Υποκείμενο των ρημάτων.

1. Τούτων ὁ νεώτατος κακὰ πολλὰ τοὺς ἄλλους εἰργάζεται.
2. ὕμεῖς, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Σωκράτην μὲν τὸν σοφιστὴν ἀπεκτείνετε.
3. Ὡς ἂν **τολμήσῃ** πατέρα ἢ μητέρα ἢ τούτων πατέρας ἢ μητέρας τύπτειν.
4. Οἱ Εὐβοεῖς ἀλιεῖς τοῖς δελφῖσι ἰσομοιρίαν τῆς θήρας ἀπονέμουσι.
5. Σύ με **φής**, ὧ Μέλητε.

2. Κάντε πλήρη σύνταξη των παρακάτω προτάσεων.

- α. Ὁ ρήτωρ ἀγορεύει.
- β. Ὁ ἀνὴρ λούεται.
- γ. Ἡ Κρήτη ἐστὶ νῆσος.
- δ. Τὸ παιδίον φαίνεται ἀσθενές.
- ε. Ἀλέξανδρος ἐκαλεῖτο μέγας.
- στ. Οἱ Πέρσαι ἔλυσαν τὰς σπονδὰς.
- ζ. Οἱ στρατιῶται διώκουσιν τοὺς πολεμίους.
- η. Οἱ σοφισταὶ διδάσκουσιν τοὺς νεανίας τὴν ἀρετὴν.

3. Στις προτάσεις που ακολουθούν να καταγράψετε τα ρήματα που λειτουργούν ως συνδετικά και να βρείτε τα κατηγορούμενα.

1. Ὁ Ζεὺς ἐστὶν ἄριστος καὶ δικαιοτάτος τῶν θεῶν.
2. Ὁ ἐχθρὸς χαλεπῶς φίλος γίνεταί.
3. Ἐπιστήμων τούτων τυγχάνεις.
4. Τοῦτο βέλτιστον ὑπάρχει.
5. Ἀνυπόδητος διατελεῖς.

4. Να βρείτε ποια ρήματα είναι μονόπτωτα και ποια δίπτωτα και να σημειώσετε τα αντικείμενά τους:

- ▣ Βλάπτει τον ἄνδρα θυμός.
- ▣ Τους νεκρούς ὑποσπόνδους ἀπέδωσαν τοῖς Θηβαίοις.
- ▣ Σωκράτης τους μαθητὰς οὐκ ἐπράττετο χρήματα.
- ▣ Πληρῶ την φιάλην ὕδατος.
- ▣ Ἡ μωρία δίδωσιν ἀνθρώποις κακά.
- ▣ Τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας παρεχωρήσατε Φιλίππῳ.
- ▣ Πᾶσαν ὑμῖν την ἀλήθειαν ἐρῶ.
- ▣ Οἱ Ἀθηναῖοι Σωκράτους θάνατον κατέγνωσαν.

ΕΝΟΤΗΤΑ 12

ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΑΤΛΑΝΤΙΔΑ

Α ΜΕΡΟΣ — ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἐν δὲ δὴ τῇ Ἀτλαντίδι νήσῳ	Στο νησί, λοιπόν, της Ατλαντίδας
μεγάλη συνέστη καὶ θαυμαστὴ δύναμις βασιλέων,	συγκροτήθηκε μεγάλη και αξιοθαύμαστη δύναμη βασιλέων,
κρατοῦσα μὲν ἀπάσης τῆς νήσου,	που εξουσίαζε ολόκληρο το νησί
πολλῶν δὲ ἄλλων νήσων καὶ μερῶν τῆς ἡπείρου.	και πολλά άλλα νησιά και μέρη της ξηράς.
Αὕτη δὴ πᾶσα συναθροισθεῖσα εἰς ἓν ἡ δύναμις	Ὅλη αυτή η δύναμη αφού συνενώθηκε σε ένα,
τὸν τε παρ' ὑμῖν καὶ τὸν παρ' ἡμῖν	το δικό σας και το δικό μας τόπο
καὶ τὸν ἐντὸς τοῦ στόματος πάντα τόπον	και όλη την περιοχή που βρίσκεται μέσα στο στόμιο
μιᾶ ποτὲ ἐπεχείρησεν ὁρμῇ δουλοῦσθαι.	επιχείρησε κάποτε να υποδουλώσει με μία και μόνη επίθεση.
Τότε οὖν ὑμῶν, ὦ Σόλων, τῆς πόλεως ἡ δύναμις	Τότε, λοιπόν, Σόλωνα, η δύναμη της πόλης σας
εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους	σε όλους γενικά τους ανθρώπους
διαφανὴς ἀρετῇ τε καὶ ῥώμῃ ἐγένετο·	υπήρξε ξακουστή για τη γενναιότητα και το σθένος της·
πάντων γὰρ προέστη εὐψυχία	γιατί ξεχώρισε από όλες στη γενναιότητα
καὶ τέχναις ὅσαι κατὰ πόλεμον	και στις πολεμικές τέχνες,
ἐπὶ τοὺς ἐσχάτους ἀφικομένη κινδύνους,	αφού έφτασε στους έσχατους κινδύνους,
καὶ κρατήσασα μὲν τῶν ἐπιόντων τρόπαιον ἔστησε,	και αφού νίκησε τους επιδρομείς, έστησε μνημείο νίκης,
τοὺς δὲ μήπω δεδουλωμένους διεκώλυσε δουλωθῆναι,	και παρεμπόδισε την υποδούλωση όσων δεν είχαν ακόμη υποδουλωθεί
τοὺς δ' ἄλλους ἀφθόνως ἅπαντας ἠλευθέρωσεν.	και όλους τους άλλους τους ελευθέρωσε χωρίς υστεροβουλία.
Ἵστέρω δὲ χρόνῳ σεισμῶν ἐξαισίων καὶ κατακλυσμῶν γενομένων,	Και αργότερα, αφού έγιναν πολύ δυνατοί σεισμοί και κατακλυσμοί,
ἡ Ἀτλαντὶς νῆσος κατὰ τῆς θαλάττης δῦσα ἠφανίσθη·	το νησί της Ατλαντίδας, βυθίστηκε στη θάλασσα και εξαφανίστηκε·
διὸ καὶ νῦν ἄπορον	γι' αυτό και σήμερα το εκεί πέλαγος
καὶ ἀδιερεύνητον γέγονεν τοῦκεῖ πέλαγος.	είναι αδιάβατο και ανεξερεύνητο.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Ποιες πληροφορίες αντλούμε από το κείμενο για τη δύναμη της Ατλαντίδας;
2. Ποια ήταν, σύμφωνα με τη διήγηση, η συμβολή της Αθήνας στην αντιμετώπιση του συνασπισμού των βασιλέων της Ατλαντίδας, που υπήρξε μεγάλη απειλή για τους λαούς του ευρύτερου χώρου της Μεσογείου;
3. Πώς καταστράφηκε η Ατλαντίδα σύμφωνα με το κείμενο;
4. Η Ατλαντίδα και ο μύθος της εξακολουθούν ακόμα και σήμερα να εξάπτουν το ενδιαφέρον και τη φαντασία. Σε τι οφείλεται, κατά τη γνώμη σας, η διαχρονική απήχηση μύθων και αφηγήσεων για άγνωστους ή χαμένους πολιτισμούς;

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Στο διάλογό *Τίμαιος* ο Πλάτων (427-347 π.Χ.) περιλαμβάνει μια ιστορία που υποτίθεται ότι τη διηγήθηκαν στον Σόλωνα κατά την επίσκεψή του στην Αίγυπτο (590 π.Χ.) Αιγύπτιοι ιερείς. Στην ιερή πόλη Σάιν, στο δέλτα του Νείλου, υπήρχε ναός της Νηίθ, της θεάς που θεωρούνταν ιδρύτρια της πόλης και συσχετιζόταν, κατά την αφήγηση, με τη θεά Αθηνά. Εκεί ο Σόλων πληροφορήθηκε για μια μεγάλη δύναμη, την Ατλαντίδα, η οποία σε πολύ προγενέστερους χρόνους είχε συγκρουστεί με όλες τις δυνάμεις, καθώς και με τον στρατό της Αθήνας. Ο θρύλος για τη χαμένη Ατλαντίδα είναι γνωστός σε όλο τον κόσμο. Σύμφωνα με τον μύθο, επρόκειτο για ένα μεγάλο νησί με ανεπτυγμένο πολιτισμό ή για μια μεγάλη χώρα που καταποντίστηκε στη θάλασσα. Ο Πλάτων πραγματεύεται τον μύθο αυτό στους διαλόγους *Κριτίας* και *Τίμαιος*. Σύμφωνα με την εκδοχή που παρουσιάζει ο Πλάτων στον *Τίμαιο*, η Ατλαντίδα βρισκόταν έξω από τις Ηράκλειες στήλες (το σημερινό πορθμό του Γιβραλτάρ). Ήδη στην αρχαιότητα αμφισβητήθηκε η ύπαρξη της Ατλαντίδας, (βλ. Στράβ. 2.3.6). Μεταξύ άλλων την αμφισβητούσε και ο Αριστοτέλης.

Περίληπτικά, στο κείμενο γίνεται λόγος για τη δύναμη της Ατλαντίδας και την πολεμική της επιθυμία να κατακτήσει περιοχές της Μεσογείου και συγκεκριμένα την Αθήνα. Στο νησί της Ατλαντίδας συγκροτήθηκε μεγάλη δύναμη βασιλέων, που εξουσίαζε ολόκληρο το νησί και πολλά άλλα τμήματα της ηπειρωτικής χώρας. Οι βασιλείς της Ατλαντίδας απειλούσαν του λαούς του ευρύτερου χώρου της Μεσογείου. Καθοριστική ήταν η συμβολή της Αθήνας, η οποία κατάφερε να νικήσει του Ατλαντείς επιδρομείς χάρις της γενναιότητάς και της υπεροχής της στις πολεμικές τέχνες και να εμποδίσει την υποδούλωση των περιοχών της Μεσογείου και απελευθέρωσε τις ήδη υποδουλωμένες περιοχές. Ο Πλάτων μετά από το μύθο που μας παραθέτει, μας πληροφορεί για το τέλος της Ατλαντίδας, αφού έγιναν πολύ δυνατοί σεισμοί και κατακλυσμοί, το νησί της Ατλαντίδας βυθίστηκε στη θάλασσα και εξαφανίστηκε.

Β. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

*κρατέω, κρατῶ [= 1. είμαι ισχυρός, έχω την εξουσία, 2. επικρατῶ]
< κράτος [= (α.ε.) η ισχύς, η δύναμη, (ν.ε.) η χώρα]*

ΑΠΛΑ	το κράτος [= (α.ε.) δύναμη] ὁ κραταιός [= ισχυρός] ἡ κράτησις (-η) [(α.ε.) ως β' συνθετικό] τό κράτημα κράτιστος [= 1. ισχυρότατος, 2. άριστος]	οι κρατούντες [= οι κυβερνώντες] κρατικός κρατητήριο κρατίδιο κρατούμενος / κρατούμενο
ΣΥΝΘΕΤΑ	ἐπικρατῶ ἡ ἐπικράτησις (-η) ἐπικρατής ἡ ἐπικράτεια [= 1. κυριαρχία, 2. χώρα] κατακρατῶ [= υποτάσσω κάποιον] ἡ κατακράτησις (-η) ἀκρατής [= ανίσχυρος] ἡ ἀκράτεια ἡ γυναικοκρατία ἐγκρατής [= 1. αυτός που έχει την εξουσία, 2. αυτός που είναι κύριος του εαυτού του] ἡ ἐγκράτεια συγκρατῶ ἡ συγκράτησις (-η) ὁ αὐτοκράτωρ [= ο κύριος του εαυτού του] ὁ θαλασσοκράτωρ / θαλασσοκράτορας ἡ ἀριστοκρατία ἀριστοκρατικός ἡ δημοκρατία / δημοκρατικός ἡ τιμοκρατία [= (α.ε.) πολίτευμα όπου η συμμετοχή των πολιτών στην εξουσία ήταν ανάλογη της περιουσίας τους] / τιμοκρατικός Σωκράτης ἵπποκράτης	κρατικοποιῶ [= κάνω μια επιχείρηση ἡ οργανισμό ιδιοκτησία του κράτους] κρατικοποίηση αποκρατικοποίηση ανδροκρατία γραφειοκράτης γραφειοκρατία γραφειοκρατικός τεχνοκράτης τεχνοκρατικός αποικιοκράτης αποικιοκρατικός τρομοκρατῶ τρομοκράτης τρομοκρατικός Τουρκοκρατία Ενετοκρατία

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Θαλασσοκρατῶ: επικρατῶ σε ναυτική δύναμη

Επικρατῶ: υπερισχύω, επιβάλλομαι

Εγκράτεια: η ικανότητα του ατόμου να επιβάλλεται/κυριαρχεί στις επιθυμίες τους και τα πάθη του
Αποκρατικοποίηση: όταν ένα δημόσιο περιουσιακό στοιχείο μεταφέρεται σε ιδιωτικό ιδιοκτησιακό καθεστώς

Γραφειοκράτης: σχολαστικός υπάλληλος που μένει προσηλωμένος στους τύπους

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Βρείτε συνώνυμες και αντώνυμες λέξεις των παρακάτω όρων του πίνακα.

Όρος	Συνώνυμη	Αντώνυμη
Συγκρατώ		
Επικρατώ		
Εγκράτεια		
Κραταιός		
Κρατικός		

2. Δημιουργείστε σύνθετες ομόρριζες λέξεις με δεύτερο συνθετικό τη λέξη κράτος.

κράτος

Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

Παραγωγή επιθέτων

Παραγωγή επιθέτων από ουσιαστικά (α' μέρος)

Καταλήξεις επιθέτων τα οποία σημαίνουν:

α) αυτόν που ανήκει σε εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη ή έχει σχέση με αυτό

-ιος (-αιος, -ειος, -οιος, -ώιος > ὤιος)

οὐράν-ιος < οὐρανός

ἀναγκ-αῖος < ἀνάγκη

τέλ-ειος < τέλος

παντ-οῖος < πᾶς

πατρ-ῶος < πατήρ

-κός (-ακός, -ικός, -υκός, -εικός)

Κορινθι-ακός < Κορίνθιος

φυσ-ικός < φύσις

ἄλ-υκός (= αλμυρός) < ἄλς

κεραμ-εικός < κεραμεύς

γ) τον κατάλληλο για εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη

-(ι)μος

νόμ-ιμος < νόμος

β) ύλη ή (σπάνια)

χρώμα

-οῦς (< -εος)

ἄργυρ-οῦς < ἄργυρος

-ινος

λίθ-ινος < λίθος

Σε -ειος (και όχι σε -ιος) λήγουν κανονικά τα επίθετα που παράγονται από ονόματα προσώπων ή ζώων, π.χ. κύκνειος < κύκνος.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Σχηματίστε παράγωγα επίθετα από τα παρακάτω ουσιαστικά και κατατάξτε τα στην κατηγορία που ανήκουν.

Ουσιαστικό	Επίθετο	Ουσιαστικό	Επίθετο
πατήρ		βασιλεύς	
έκων		άγορά	
καῦσις		οὐρανός	
χρυσός		λίθος	
πένθος		ῥα	
δίκη		νόμος	
πορφύρα		θῆλυς	

αυτόν που ανήκει σε εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη ή έχει σχέση με αυτό	ύλη ή (σπάνια) χρώμα	τον κατάλληλο για εκείνο που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη

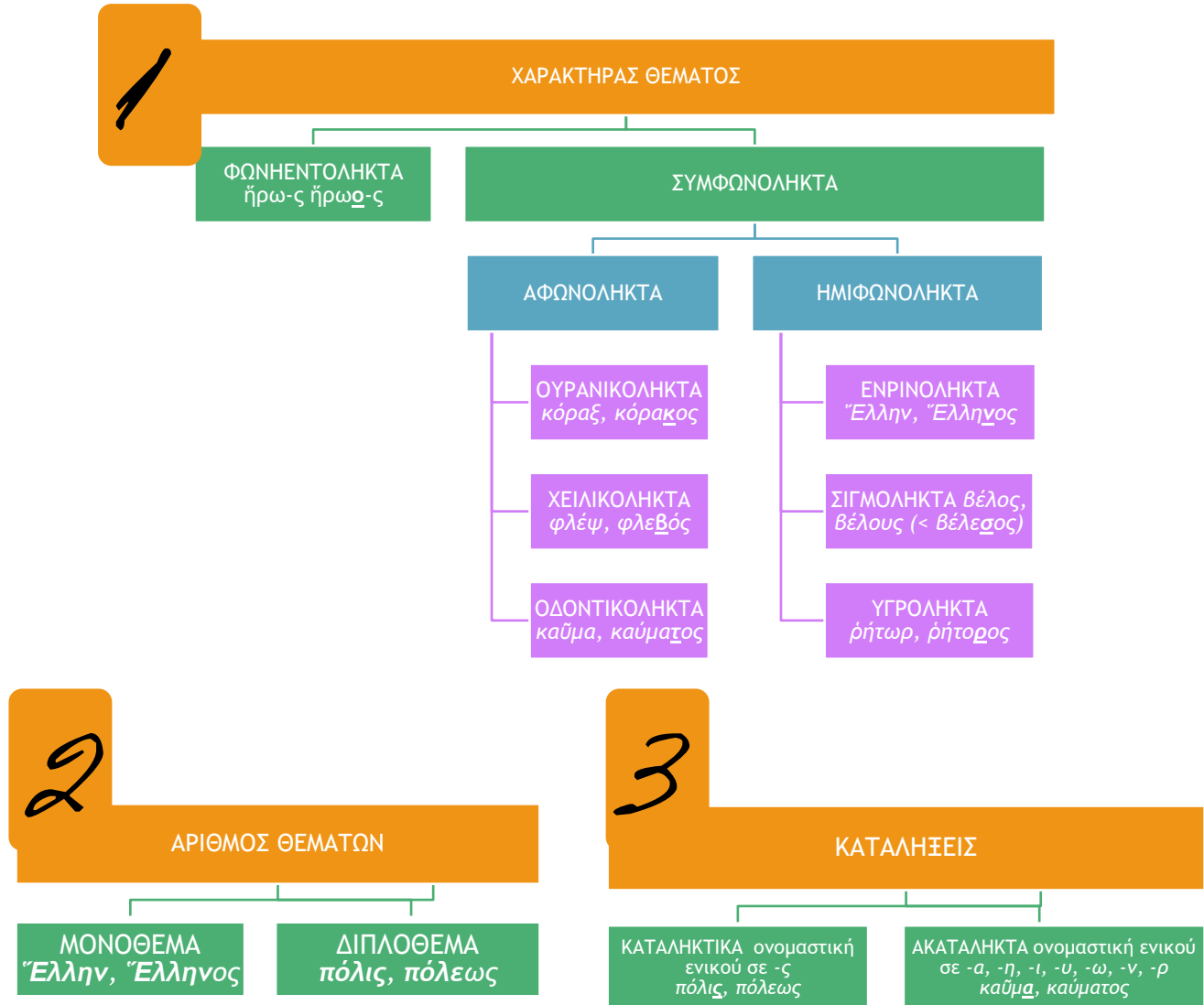
2. Από τα παρακάτω επίθετα βρείτε το πρωτότυπο ουσιαστικό.

Ουσιαστικό	Επίθετο	Ουσιαστικό	Επίθετο
	ἡλιακός		Πυθαγόρειος
	ῥητορικός		γελοῖος
	μητρῷος		μαντικός
	Ἀχαιικός		ἥῤος
	κύκνειος		πατρῷος
	κεραμεικός		άστικός
	σπουδαῖος		βόειος

Γ ΜΕΡΟΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Γ1. Γ ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Τα τριτόκλιτα χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΩΝ

	ΑΡΣΕΝΙΚΑ - ΘΗΛΥΚΑ		ΟΥΔΕΤΕΡΑ	
	ενικός	πληθυντικός	ενικός	πληθυντικός
ονομ.	-ς ή -	-ες	-	-α
γεν.	-ος ή -ως	-ων	-ος ή -	-ων
δοτ.	-ι	-σι(ν)	ως	-σι(ν)
αιτ.	-α ή -ν	-ας ή -ς	-ι	-α
κλητ.	-ς ή -	-ες	-	-α

Στο κείμενο της Ενότητας συναντήσατε τα φωνηεντόληκτα ουσιαστικά **δύναμις** και **πόλις**. Τα ουσιαστικά αυτά παρουσιάζουν στη ν.ε. ονομαστική ενικού σε -η και γενική ενικού σε -ης (π.χ. η δύναμη, της δύναμης)· συχνά όμως χρησιμοποιείται και η γενική ενικού σε -εως, π.χ. Είναι θέμα ηθικής τάξεως / Σχέδιο πόλεως.

Καταληκτικά διπλόθεμα φωνηεντόληκτα σε -ις (γεν. -εως)

Τα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας χαρακτηρίζονται **διπλόθεμα**, γιατί παρουσιάζουν:

- ένα θέμα σε -ι (στην ονομ., αιτ. και κλητ. ενικού), π.χ. ονομ. εν. πρᾶξι-ς, αιτ. εν. πρᾶξι-ν
- και ένα σε -ε (στη γεν. και δοτ. ενικού και σε όλο τον πληθυντικό), π.χ. γεν. εν. πράξε-ως, δοτ. πληθ. πράξε-σι.

Ενικός αριθμός		
ἡ	δύναμι-ς	πόλι-ς
τῆς	δυνάμε-ως	πόλε-ως
τῇ	δυνάμει	πόλει
τὴν	δύναμι-ν	πόλι-ν
ᾧ	δύναμι	πόλι
Πληθυντικός αριθμός		
αἱ	δυνάμεις	πόλεις
τῶν	δυνάμε-ων	πόλε-ων
ταῖς	δυνάμε-σι(ν)	πόλε-σι(ν)
τας	δυνάμεις	πόλεις
ᾧ	δυνάμεις	πόλεις

1. Στη γενική ενικού η κατάληξη είναι -ως. Τονίζονται στη γενική ενικού και πληθυντικού στην προπαραλήγουσα, μολονότι η λήγουσα είναι μακρά. Αυτό οφείλεται στο ότι ο αρχικός τύπος γενικής ενικού είχε θέμα σε -η- (δυνάμης). Αργότερα με αντιμεταχώρηση προέκυψε ο τύπος δυνάμεως. Αυτό δεν επηρέασε τον τονισμό της λέξης.
2. Η κλητική ενικού είναι **ακατάληκτη**.
3. Τα δίχρονα φωνήεντα στις καταλήξεις των ουσιαστικών της γ' κλίσης είναι **βραχέα**.

Καταληκτικά μονόθεμα φωνηεντόληκτα σε -εὺς (γεν. -έως)

Στο κείμενο της Ενότητας συναντήσατε έναν τύπο ουσιαστικού αυτής της κατηγορίας, **Βασιλέων**.

Στη ν.ε. τα ουσιαστικά αυτά έχουν κατάληξη -ας και γενική ενικού σε -α. Ωστόσο, συχνά χρησιμοποιείται η γενική σε -έως (π.χ. ο γραφέας → του γραφέα / του γραφέως).

Ενικός αριθμός	
ὁ	βασιλεὺς
τοῦ	βασιλέως
τῷ	βασιλεῖ
τὸν	βασιλέα
ῶ	βασιλεῦ
Πληθυντικός αριθμός	
οἱ	βασιλεῖς
τῶν	βασιλέων
τοῖς	βασιλεῦσι(ν)
τούς	βασιλέας
ῶ	βασιλεῖς

- Το -υ- αποβάλλεται, όταν ακολουθεί φωνήεν στην κατάληξη.
- Στη δοτική ενικού το -ε- του θέματος συναιρείται με το -ι της κατάληξης σε -ει.
- Η κλητική ενικού είναι ακατάληκτη.

Δυδέτερα ακατάληκτα μονόθεμα οδοντικόληκτα σε -α (γεν. -ατος)

Στο κείμενο της Ενότητας συναντήσατε το ουσιαστικό τὸ στόμα, που ανήκει σε αυτή την κατηγορία.

Ενικός αριθμός	
τὸ	κτήμα
τοῦ	κτήματ-ος
τῷ	κτήματ-ι
τὸ	κτήμα
ῶ	κτήμα
Πληθυντικός αριθμός	
τὰ	κτήματ-α
τῶν	κτημάτ-ων
τοῖς	κτήμασι (ατ-σι)
τὰ	κτήματ-α
ῶ	κτήματ-α

Η ονομαστική, αιτιατική και κλητική ενικού σχηματίζονται από το θέμα χωρίς κατάληξη (σηματ-). Το -τ- αποβάλλεται, επειδή στην Ελληνική ληκτικά σύμφωνα είναι μόνο τα -ν, -ρ, -ς. Από την αποβολή αυτή εξηγείται η φαινομενική ύπαρξη δύο θεμάτων.

Τα είδη των προτάσεων ως προς τους όρους τους

Απλές

Έχουν μόνο τους βασικούς όρους.

Τίς δ' οὐκ ἂν ἀθυμήσειεν; (υποκείμενο και ρήμα)

Σὺ Ἕλληνα εἶ. (Υποκείμενο, ρήμα και κατηγορούμενο)

Συνέμειξαν (= συγκρούστηκαν) *οἱ Μακεδόνες τοῖς Πέρσας.* (Υποκείμενο, ρήμα και αντικείμενο)

Οὐ τοῦτο ἐρωτῶ σε. (Υποκείμενο, ρήμα και δύο διαφορετικά αντικείμενα)

Ἀθηναῖοι στρατηγὸν εἶλοντο (= εξέλεξαν) *Περικλέα.* (Υποκείμενο, ρήμα, αντικείμενο και κατηγορούμενο)

Σύνθετες

Έχουν περισσότερα από ένα υποκείμενα, αντικείμενα ή κατηγορούμενα, που συνδέονται μεταξύ τους με σύνδεσμο ή χωρίζονται με κόμμα.

Κάστωρ και Πολυδεύκης ἀθάνατοι ἐγένοντο. (Δύο υποκείμενα)

Σοφὸς και θεῖος ὁ ἀνὴρ ἐστὶ. (Δύο κατηγορούμενα)

Λακεδαιμόνιοι τά τε μακρὰ τεῖχη και τὸν Πειραιᾶ κατέλαβον. (Δύο αντικείμενα)

Ελλειπτικές

Παραλείπεται κάποιος ή κάποιοι βασικοί όροι τους (ως ευκόλως εννοούμενοι).

Πολὺ δ' ἂν ἔτι πλείω χάριν ἔχοι. (Παραλείπεται το υποκείμενο *Εὐαγόρας*)

Τούτων δ' αἴτιος ὁ φθόνος. (Παραλείπεται το ρ. *ἐστὶ*)

Επαιζημένες

Εκτός από τους κύριους όρους έχουν και προσδιορισμούς, δηλ. όρους που διευκρινίζουν και συμπληρώνουν τους κύριους όρους τους.

Εἴ τις δυνηθείη περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων και τῶν κινδύνων αὐτοῦ ἀξίως εἰπεῖν.

Οὕτω γάρ τινες δυσκόλως πεφύκασιν.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις ως προς τους όρους τους

1. Βλάπτει τον ἄνδρα θυμός.
2. Τους νεκρούς ὑποσπόνδους ἀπέδωσαν τοῖς Θηβαίοις.
3. Σωκράτης τους μαθητάς οὐκ ἐπράττετο χρήματα.
4. Φαίνεται ἀσθενές.
5. ἡ Ἀτλαντὶς νῆσος κατὰ τῆς θαλάττης δῦσα ἠφανίσθη.

2. Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα.

Ενικός αριθμός					
Ονομ.				τό χρήμα	
Γεν.					
Δοτ.					τῷ δράματι
Αιτ.	τὸν βασιλέα				
Κλητ.					
Πληθυντικός αριθμός					
Ονομ.			αἱ λύσεις		
Γεν.		τῶν ἱερέων			
Δοτ.					
Αιτ.					
Κλητ.					

3. Να μεταφέρετε στην ονομαστική τα παρακάτω ουσιαστικά.

ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ		ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ	
τῷ βαφεῖ		(ῶ) ῥήσεις	
τῇ φύσει		τοῖς ἱερεῦσι	
τὴν ὄπλισιν		τοῦ δώματος	

4. Να μεταφέρετε τα παρακάτω ουσιαστικά στις πτώσεις που ζητούνται

	γενική ενικού	δοτική ενικού	κλητική ενικού	δοτική πληθυντικού
ὁ χαλκεύς				
ἡ πρᾶξις				
ὁ γονεύς				
ὁ πορθμεύς				
τὸ χάσμα				
ἡ ἀκρόπολις				
τὸ σῶμα				

ΕΝΟΤΗΤΑ 13

ΔΑΜΩΝ ΚΑΙ ΦΙΝΤΙΑΣ

Α ΜΕΡΟΣ — ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονυσίου τυραννοῦντος Φιντίας τις Πυθαγόρειος ἐπιβεβουλευκῶς τῷ τυράννῳ, μέλλων δὲ τῆς τιμωρίας τυγχάνειν, ῥήτησατο παρὰ τοῦ Διονυσίου χρόνον εἰς τὸ πρότερον ἅ βούλεται διοικῆσαι δώσειν δ' ἔφησεν ἐγγυητὴν τῶν φίλων ἓνα. Τοῦ δὲ δυνάστου θαυμάσαντος, εἰ τοιοῦτός ἐστὶ φίλος ὃς ἑαυτὸν εἰς τὴν εἰρκτὴν ἄντ' ἐκείνου παραδώσει, προεκαλέσατό τινα τῶν γνωρίμων ὁ Φιντίας, Δάμωνα ὄνομα, Πυθαγόρειον φιλόσοφον, ὃς ἔγγυος εὐθύς ἐγενήθη. Τινὲς μὲν οὖν ἐπῆνουν τὴν ὑπερβολὴν τῆς πρὸς τοὺς φίλους εὐνοίας, τινὲς δὲ τοῦ ἐγγύου προπέτειαν καὶ μανίαν κατεγίνωσκον. Πρὸς δὲ τὴν τεταγμένην ὥραν ἅπας ὁ δῆμος συνέδραμεν, καταδοκῶν εἰ φυλάξει τὴν πίστιν Φιντίας. Ἦδη δὲ τῆς ὥρας συγκλειούσης Φιντίας ἀνελπίστως ἐπὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ χρόνου ῥοπῆς δρομαῖος ἦλθε. Θαυμάσας οὖν ὁ Διονύσιος ἀπέλυσεν τῆς τιμωρίας τὸν ἐγκαλούμενον καὶ παρεκάλεσε τοὺς ἄνδρας τρίτον ἑαυτὸν εἰς τὴν φιλίαν προσλαβέσθαι.	Ὅταν ἀσκούσε τὴν ἐξουσίαν ὁ Διονύσιος, κάποιος Φιντίας Πυθαγόρειος, ποῦ εἶχε συνωμοτήσῃ ἐναντίον τοῦ ἀρχοντα, καὶ ἐπρόκειτο νὰ τιμωρηθεῖ, ζήτησε χρόνο ἀπὸ τοῦ Διονυσίου, γιὰ νὰ τακτοποιήσῃ προηγουμένως τὶς υποθέσεις του. καὶ εἶπε ὅτι θὰ δώσῃ γιὰ ἐγγύηση ἓνα φίλο του. Κι ἐπειδὴ ὁ ἀρχοντας ἀπόρησε ἀνὰ ὑπάρχει τέτοιος φίλος ποῦ θὰ δεχθεῖ νὰ φυλακιστεῖ ἀντὶ γιὰ ἐκεῖνον, ὁ Φιντίας προσκάλεσε κάποιον ἀπὸ τοὺς φίλους του, ποῦ ὀνομαζόταν Δάμων καὶ ἦταν Πυθαγόρειος φιλόσοφος, ὁ ὁποῖος μῆκε ἀμέσως ἐγγυητὴς του. Μερικοὶ λοιπόν, ἐπαινοῦσαν τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς φίλους, κάποιοι ὅμως καταλόγιζαν ἐπιπολαιότητα καὶ παραφροσύνη στὸν ἐγγυητὴ. Τὴν καθορισμένην ὥρα ὅλος ὁ λαὸς συγκεντρώθηκε περιμένοντας με ἀγωνία ἀνὰ ὁ Φιντίας τηρήσῃ τὴν υπόσχεσή του. Καὶ ὅταν πια πλησίαζε ἡ ὥρα, ὁ Φιντίας ἀνέλπιστα ἦρθε τρέχοντας τὴν τελευταία στιγμή. Ὁ Διονύσιος, λοιπόν, ἀπὸ θαυμασμό ἀπάλλαξε ἀπὸ τὴν τιμωρίαν τὸν κατηγορούμενον καὶ ζήτησε ἀπὸ τοὺς (δύο) ἄνδρες νὰ τὸν δεχτοῦν ὡς τρίτο μέλος τῆς φιλίας τους.
--	---

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Για ποιον λόγο είχε καταδικαστεί ο Φιντίας από τον Διονύσιο των Συρακουσών;
2. Ποια χάρη ζήτησε ο Φιντίας πριν από την εκτέλεση της ποινής του; Ποια εγγύηση έδωσε για την επιστροφή του;
3. Πώς αντέδρασε η κοινή γνώμη στην προσφορά του Δάμωνα;
4. Ποια ήταν η αντίδραση του Διονυσίου, όταν διαπίστωσε τη συγκινητική φιλία που συνέδεε τον Δάμωνα και τον Φιντία και τη συναίσθηση καθήκοντος που διέκρινε τους πυθαγορείους; Γνωρίζετε άλλα χαρακτηριστικά παραδείγματα πιστών φίλων;

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ο Διόδωρος ο Σικελιώτης (1ος αι. π.Χ.) στο έργο του *Βιβλιοθήκη*, που αριθμούσε σαράντα βιβλία, αλλά δε σώζεται ολόκληρο, συνδυάζει πολλές και ποικίλες πηγές, για να παρουσιάσει παράλληλα την ελληνική και τη ρωμαϊκή ιστορία. Απευθύνεται στο ευρύτερο κοινό, γι' αυτό και περιλαμβάνει στο έργο του υλικό ανεκδοτολογικού χαρακτήρα, που δε στηρίζεται απαραίτητα σε ιστορικές μαρτυρίες. Το περιστατικό με τον Δάμωνα και τον Φιντία που ακολουθεί είναι χαρακτηριστικό του υλικού που περιέχει η *Βιβλιοθήκη*.

Ο Φιντίας² επρόκειτο να τιμωρηθεί, επειδή συνωμότησε εναντίον του τυράννου των Συρακουσίων Διονυσίου³. Πριν εκτελεστεί η ποινή του ζήτησε μία παράταση από τον τύραννο Διονύσιο και έβαλε ως εγγυητή το φίλο του Δάμωνα⁴ σε περίπτωση που δεν επέστρεφε. Η καταφατική στάση του Δάμωνα να φυλακιστεί αντί του κολλητού του φίλου προκάλεσε την κοινή γνώμη, η οποία είτε χαρακτήριζαν το περιστατικό ως έκφραση υπερβολικής αγάπης είτε ως επιπόλαιο και παράφρον περιστατικό. Η κίνηση του Δάμωνα να δεχτεί να φυλακιστεί αντί του φίλου του και η στάση του Φιντία που έτρεξε τελευταία στιγμή να σώσει το φίλο του προκάλεσαι έντονα συναισθήματα επιδοκimasίας στον Διονύσιο. Ο τύραννος έδειξε το θαυμαστό του στους δύο φίλους και τους ζήτησε να δεχτούν και αυτών ως φίλο τους. Θεώρησε τιμή του να έχει δύο τόσο πιστούς και αφοσιωμένους φίλους.

² Φιλόσοφος από τις Συρακούσες, οπαδός του Πυθαγόρα. Ο Πυθαγόρας από τη Σάμο (περ. 569-475 π.Χ.) υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους μαθηματικούς της αρχαιότητας. Πίστευε ότι οι αριθμοί είναι η αρχή των όντων, πως μόνο ό,τι προσδιορίζεται αριθμητικά είναι υπαρκτό· θεωρούσε επίσης ότι η αρμονία που επικρατεί στο σύμπαν είναι η ίδια αρμονία που διέπει τις σχέσεις των αριθμών. Η διδασκαλία του συνδύαζε την επιστήμη με τη θρησκεία και περιείχε μυστικιστικά στοιχεία. Καθώς δεν έχουν σωθεί γραπτά του, ήδη από την αρχαιότητα είχε αναπτυχθεί έντονη μυθοπλασία γύρω από το πρόσωπό του.

³ Πρόκειται για τον τύραννο των Συρακουσών Διονύσιο τον Πρεσβύτερο (430-367 π.Χ.) ή τον Νεότερο (γεννήθηκε γύρω στο 397 π.Χ.), καθώς ο ακριβής χρονικός προσδιορισμός του περιστατικού είναι αδύνατος.

⁴ Πυθαγόρειος φιλόσοφος του 4ου αι. π.Χ. από τις Συρακούσες. Η ιστορία των δύο φίλων, που παραδίδεται σε πολλές παραλλαγές, δεν είναι βέβαιο ότι απηχεί την ιστορική πραγματικότητα. Είναι μάλλον ανεκδοτολογικού χαρακτήρα, οπωσδήποτε όμως αντανakλά τον στενό δεσμό που συνέδεε τους πυθαγορείους μεταξύ τους.

Β. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ΑΠΛΑ	τυραννῶ τυραννία ἢ τυραννίς (-ιδα) τυραννικός	τυραννίσκος [= ο μικρής αξίας τύραννος] τυράννισμα
ΣΥΝΘΕΤΑ	τυραννοκτόνος ἢ τυραννοκτονία	ο τυραννόσαυρος [= είδος σαρκοβόρου δεινοσαύρου]

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Τυραννίς: το τυραννικό πολίτευμα

Τυραννοκτόνος: ο φονιάς του τυράννου

Τυράννισμα: καταπίεση, βασανισμός

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη λέξη από τις παρακάτω:

τυράννια τυραννίδα τυραννικό τυραννίσκος τυραννοκτόνοι τύραννος τυραννόσαυρος

1. Ο Κύψελος ήταν _____ της αρχαίας Κορίνθου.
2. Το πολίτευμα που επέβαλε στην Αθήνα ο Πεισίστατος ήταν η _____.
3. Ο Αρμόδιος και ο Αριστογείτων επειδή σκότωσαν το γιο του Πεισίστρατου ήταν _____.
4. Αυτό το παιδί είναι σκέτη _____.
5. Ο _____ ήταν ένα είδος δεινόσαυρου.
6. Θεωρούσε τους μαθητές ως _____.
7. Το ολοκληρωτικό καθεστώς είναι _____ καθεστώς.

Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

Παραγωγή επιθέτων από ουσιαστικά (β' μέρος)

Καταλήξεις επιθέτων που σημαίνουν:		Β. χρόνο ή μέτρο	
α. πλησμονή, δηλ. αφθονία κάποιου πράγματος		- (ι)αῖος	μηνιαῖος < μήνη (= σελήνη)
-εις	τολμήεις (γεν. -εντος) < τόλμη	-ήσιος	ήμερήσιος < ἡμέρα
-όεις	άστερόεις < άστήρ	-ινός	έαρινός < έαρ
-(ει)νός	σκοτεινός < σκότος		
-λός	φειδωλός < φειδώ		
-(η)λός	άπατηλός < άπάτη		
-(α)λέος	ῥωμαλέος < ῥώμη		
-ρός (-αρός, -ερός, -ηρός, -υρός)	λιπαρός < λίπος, δροσερός < δρόσος		
-ώδης	μανιώδης < μανία		

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Σχηματίστε παράγωγα επίθετα από τα παρακάτω ουσιαστικά και κατατάξτε τα στην κατηγορία που ανήκουν.

Ουσιαστικό	Επίθετο	Ουσιαστικό	Επίθετο
αἶγλη		ἰλὺς	
ἀστήρ		ἀπάτη	
ἔαρ		πῆχυς	
ἰχθύς		ἄλγος	
ῥώμη		ἔτος	
φειδῶ		ῥέος	
ὑστερος		ἐσπέρα	

πλησμονή, δηλ. αφθονία κάποιου πράγματος	χρόνο ή μέτρο

Γ ΜΕΡΟΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Γ1. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Απαρέμφατα ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων

Το απαρέμφατο λέγεται έτσι, γιατί η κατάληξή του **δε** δηλώνει συγκεκριμένο πρόσωπο του λόγου (στερητικό ά- + παρεμφαίνω).

Είναι **άκλιτος** ρηματικός τύπος που, όταν είναι έναρθρο, ισοδυναμεί με αφηρημένο ουσιαστικό

	ενεστώτας	μέλλοντας	αόριστος	παρακείμενος
φωνηεντόληκτα	-ειν τοξεύειν	-σειν τοξεύσειν	-σαι τοξεύσαι	-κέναι τετοξευκέναι
ουρανικόληκτα	-ειν πράττειν	-ξειν πράξειν	-ξαι πράξαι	-χέναι πεπραχέναι
χειλικόληκτα	-ειν γράφειν	-ψειν γράψειν	-ψαι γράψαι	-φέναι γεγραφέναι
οδοντικόληκτα	-ειν πείθειν	-σειν πείσειν	-σαι πείσαι	-κέναι πεπεικέναι

1. Το απαρέμφατο του **αορίστου** δεν παίρνει αύξηση (όπως και οι εγκλίσεις του ίδιου χρόνου πλην της οριστικής).
2. Το απαρέμφατο του **παρακειμένου** διατηρεί τον **αναδιπλασιασμό**, π.χ. βε-βουλευκέναι, τε-θαυμακέναι, έ-σκευακέναι.
3. Το απαρέμφατο ενεστώτα του ρ. είμι είναι: **εἶναι**.

Μετοχές ενεργητικής φωνής βαρύτονων ρημάτων

Η μετοχή είναι **ρηματικό επίθετο** που παρουσιάζει **τρία γένη** και αντίστοιχα **τρεις καταλήξεις** (τριγενές και τρικατάληκτο).

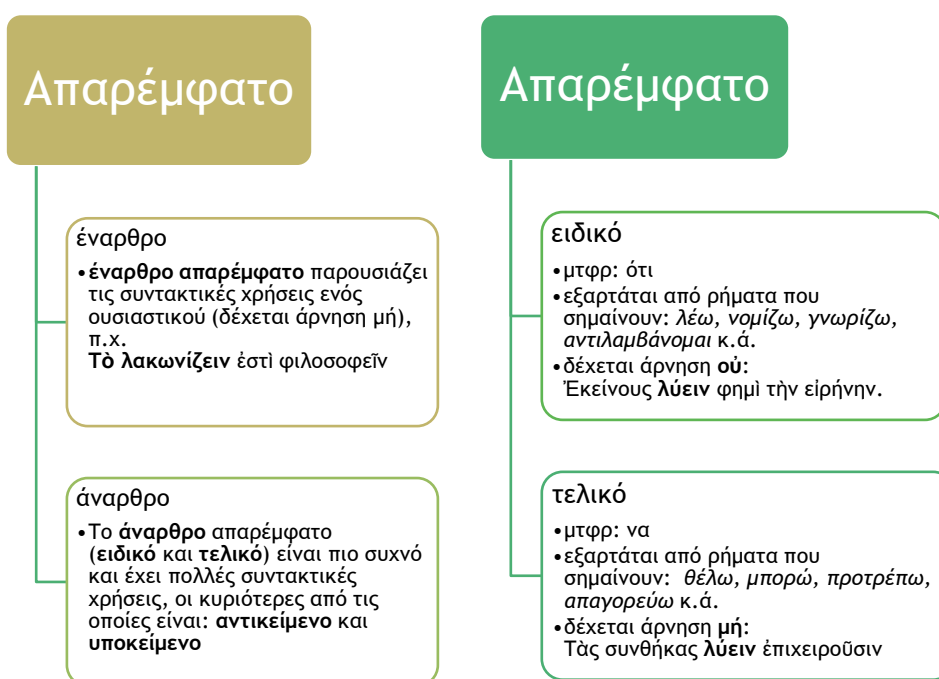
	ενεστώτας	μέλλοντας	αόριστος	παρακείμενος
φωνηεντόληκτα	-ων, -ουσα, -ον ὁ τοξεύ-ων ἡ τοξεύ-ουσα τὸ τοξεῦ-ον	-σων, -σουσα, -σον ὁ τοξεύ-σων ἡ τοξεύ-σουσα τὸ τοξεῦ-σον	-σας, -σασα, -σαν ὁ τοξεύ-σας ἡ τοξεύ-σασα τὸ τοξεῦ-σαν	-κώς, -κυῖα, -κός ὁ τετοξευ-κώς ἡ τετοξευ-κυῖα τὸ τετοξευ-κός
ουρανικόληκτα	-ων, -ουσα, -ον ὁ πράττων ἡ πράττουσα τὸ πράττον	-ξων, -ξουσα, -ξον ὁ πράξων ἡ πράξουσα τὸ πράξον	-ξας, -ξασα, -ξαν ὁ πράξας ἡ πράξασα τὸ πράξαν	-χώς, -χυῖα, -χός ὁ πεπραχώς ἡ πεπραχυῖα τὸ πεπραχός
χειλικόληκτα	-ων, -ουσα, -ον ὁ γράφων ἡ γράφουσα τὸ γράφον	-ψων, -ψουσα, -ψον ὁ γράψων ἡ γράφουσα τὸ γράψον	-ψας, -ψασα, -ψαν ὁ γράψας ἡ γράψασα τὸ γράψαν	-φώς, -φυῖα, -φός ὁ γεγραφώς ἡ γεγραφυῖα τὸ γεγραφός
οδοντικόληκτα	-ων, -ουσα, -ον ὁ πείθων ἡ πείθουσα τὸ πείθον	-σων, -σουσα, -σον ὁ πείσων ἡ πείσουσα τὸ πείσον	-σας, -σασα, -σαν ὁ πείσας ἡ πείσασα τὸ πείσαν	-κώς, -κυῖα, -κός ὁ πεπεικώς ἡ πεπεικυῖα τὸ πεπεικός

1. Η μετοχή του αορίστου **δεν παίρνει αύξηση**.
2. Η μετοχή του **παρακειμένου** διατηρεί τον **αναδιπλασιασμό**, π.χ. ὁ ἔσκευακώς, ἡ ἔσκευακυῖα, τὸ ἔσκευακός.
3. Η μετοχή ενεστώτα του ρ. εἰμί είναι: **ῶν, οὔσα, ὄν**.
4. Το **αρσενικό** και **ουδέτερο** γένος των μετοχών όλων των χρόνων της ενεργητικής φωνής κλίνονται σύμφωνα με τη **γ' κλίση**, ενώ το θηλυκό σύμφωνα με τα θηλυκά σε -α της **α' κλίσης**. Επιπλέον, το θηλυκό στη γενική του πληθυντικού τονίζεται πάντοτε στη λήγουσα, π.χ. τῶν λουσῶν, τῶν λουσουσῶν, τῶν λυσασῶν, τῶν λελυκυῖων.

Γ2. ΣΥΝΤΑΞΗ

Απαρέμφατο

Βασικές συντακτικές χρήσεις ἀναρθρου ἀπαρεμφάτου

- ☞ **Αντικείμενο** σε **προσωπικά ρήματα**, δηλ. ρήματα που κλίνονται σε όλα τα πρόσωπα και έχουν ως υποκείμενο κάποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα, π.χ. **Ἔφησε δώσειν ἐγγυητὴν ἓνα τῶν φίλων**.
- ☞ **Υποκείμενο** σε **απρόσωπα ρήματα**, δηλ. ρήματα που απαντούν μόνο στο γ' εν. πρόσωπο και δεν έχουν ως υποκείμενο κάποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα. Είναι παρόμοια με τα ν.ε. «πρέπει», «λέγεται», «ενδέχεται» κ.ά.· συνηθέστερα στην α.ε. είναι τα δεῖ, χρή (= πρέπει), προσήκει (= αρμόζει). Την ίδια συντακτική θέση παίρνει το απαρέμφατο και με απρόσωπες εκφράσεις, π.χ. δίκαιόν ἐστι (= είναι δίκαιο / είναι σωστό), καλόν ἐστι (= είναι όμορφο / είναι καλό), καλῶς ἔχει (= καλόν ἐστι), π.χ. **Προσέκει ὑμῖν τοὺς προγόνους μιμεῖσθαι**.
Δίκαιόν ἐστιν ὑπὲρ μεγάλων ἐγκλημάτων δεινὰς ποιεῖσθαιτὰς τιμωρίας.

Επιθετική μετοχή

Μεταφράζεται ως αναφορική πρόταση με τις λέξεις «που», «ο οποίος». Συνήθως είναι έναρθη.

Συντακτικά καταλαμβάνει θέσεις ουσιαστικών και επιθέτων,

π.χ. Ὁ φεύγων πόνους φεύγει τιμὰς (= αὐτὸς που αποφεύγει τοὺς κόπους αποφεύγει καὶ τὶς τιμές).

Κατηγορηματική μετοχή

Μεταφράζεται με τις λέξεις «να», «ὅτι» καὶ (σπανιότερα, ὅταν εξαρτάται ἀπὸ ρῆμα ψυχικοῦ πάθους) «που».

Εξαρτάται συνήθως ἀπὸ ρ. συνδετικά, γνωστικά, αισθητικά, ἐναρξης, λήξης, ψυχικοῦ πάθους,

π.χ. Ἐμοὶ χαρίζου ἀποκρινόμενος (= Κάνε μου τὴ χάρη να μου ἀπαντήσεις).

Επιρρηματική μετοχή

Τελική μετοχή (= επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού)

Μετάφραση: για να + ρήμα

Ισοδυναμεί με δευτερεύουσα πρόταση τελική

Χρόνος: μέλλοντας

Ἀρνηση: μη

π.χ. Κλέαρχος διέβη παρὰ τὸν Φαρνάβαζον μισθὸν ληψόμενος. [Κλέαρχος διέβη παρὰ τὸν Φαρνάβαζον, ἵνα μισθὸν λάβῃ.]

Αιτιολογική μετοχή (επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας)

Μετάφραση: επειδή, γιατί, διότι, αφού + ρήμα

Ισοδυναμεί με δευτερεύουσα πρόταση αιτιολογική

Χρόνος: σε ὅλους τοὺς χρόνους, συνήθως ἀόριστο, σπάνια μέλλοντα

Ἀρνηση: οὐ

π.χ. Ὅρων αὐτοὺς λυπούμενους ὑπεσχόμεν γράψειν τὴν ἐπιστολήν.

Χρονική μετοχή (επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου)

Μετάφραση: ὅταν, αφού, ενώ, πρίν + ρήμα

Ισοδυναμεί με δευτερεύουσα πρόταση χρονική

Χρόνος: σε ὅλους τοὺς χρόνους, συνήθως ἀόριστο, σπάνια μέλλοντα

Ἀρνηση: οὐ ἢ μη

π.χ. Οὗτος τοσαῦτα εἰπὼν (= αφού εἶπε) ἀπῆλθεν

Τροπική μετοχή (επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου)

Μετάφραση: ρήμα με κατάληξη -οντας

Ισοδυναμεί με δευτερεύουσα πρόταση τροπική

Χρόνος: Ενεστώτας

Ἀρνηση: οὐ

π.χ. Ἦλθεν ἔχων (= έχοντας) ὀλίγας ναῦς

Υποθετική μετοχή (επιρρηματικός προσδιορισμός της υπόθεσης)

Μετάφραση: αν + ρήμα

Ισοδυναμεί με δευτερεύουσα πρόταση υποθετική

Χρόνος: σε ὅλους τοὺς χρόνους

Ἀρνηση: μη

π.χ. **Νικήσαντες ἀπάντων τούτων ὑμεῖς κύριοι ἔσεσθε. [Ἐὰν νικήσητε, ἀπάντων τούτων ὑμεῖς κύριοι ἔσεσθε.] (Ἀν νικήσετε, θα εἰστε κύριοι όλων αυτών.)**

Εναντιωματική μετοχή (επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης)

Μετάφραση: αν και + ρήμα

Ισοδυναμεί με δευτερεύουσα πρόταση εναντιωματική

Χρόνος: σε όλους τους χρόνους

Ἀρνηση: οὐ

π.χ. **Ὀλίγοι ὄντες (= αν και ήταν) ἐνίκησαν**

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Εντοπίστε τα απαρέμφατα του παρακάτω κειμένου. Αναφέρετε σε ποιόν χρόνο βρίσκεται το κάθε ένα.

Ἀλέξανδρος ο Φιλίππου ἐμάνθανε θηρεύειν, τοξεύειν, κιθαρίζειν καὶ γράφειν ὁ γὰρ Φίλιππος ἐβούλετο αὐτὸν παιδεῦσαι, ὥστε τέλειονεῖναι. Λέγεται δὴποτε τὸν διδάσκαλον κελεῦσαι αὐτὸν κροῦσαι χορδὴν τινα ἀντ' ἄλλης. Ἀλέξανδρος δ' ὅμως λέγει τῷ διδασκάλῳ· «Καὶ τί διαφέρει, ἂν ταύτην ἀντ' ἐκείνης κρούσω;» Ὁ δ' ἀποκρίνεται ὅτι τῷ μέλλοντι βασιλεύσειν οὐδὲν διαφέρει, ἀλλὰ τῷ βουλομένῳ θεραπεῦσαι τὰς τέχνας· οὕτω γὰρ ἤλπιζεν αὐτὸν μαλακοῖς λόγοις παιδεύσειν.

2. Εντοπίστε τις μετοχές στο παρακάτω κείμενο και βρείτε από ποια ρήματα προέρχονται.

Ἑρμῆς ἐν σπαργάνοις ἔτι ὦν εἰς Πιερίαν παραγίγνεται¹ κλέψων τὰς βοσκούσας ἐνταῦθα βοῦς τοῦ Ἀπόλλωνος. Κομίσας δ' αὐτὰς εἰς τὴν πόρρῳ εὕρισκομένην Πύλον ἐν σπηλαίῳ ἀπέκρυπεν. Ἐκεῖθεν εἰς Κυλλήνην ὤχετο, ἔνθα εὕρισκει πρὸ ἄντρου χελώνην νεμομένην². Ἐθέλωνδὲ κατασκευάσαι λύραν ἐκ τοῦ περιβάλλοντος τὴν χελώνην κύτους³ ἐφόνευσε αὐτήν. Ἀπόλλων δ' εἰς Κυλλήνην ἔρχεται καὶ τοὺς ἐνταῦθαδιαμένοντας ἀνακρίνων πυνθάνεται, εἰ τὸν κλέψαντα τὰς βοῦς γινώσκουσιν, ἐπαγγελλόμενος⁴ τῷ μηνύσοντι⁵ τὰς βοῦς χάριν ἔξειν. Οὗτοι δὲ λέγουσιν ὡς οὐκ ἐγίνωσκον τὸν ἥρπακτά ταύτας. Ἀπόλλων δὲ μανθάνει τὸν κεκλοφῶτα ἐκ τῆς μαντικῆς. Εὐθύς δὲ πρὸς τὴν Μαίαν μητέρα οὔσαν τοῦ Ἑρμοῦ παραγίγνεται καὶ τὸν παῖδα μηνύει. Ἡ δὲ δεικνύει τοῦτον ἐν σπαργάνοις ὄντα. Ἀπόλλων δ' ὅμως οὐ πιστεύσας τῇ μητρὶ ἐκόμισε τὸν παῖδα εἰς τοὺς θεοὺς. Ἐπεὶ δὲ οἱ θεοὶ ἐκέλευσαν, ἔλεγε τῷ ὄντι κεκλοφέναι τὰς βοῦς καὶ κεκρυφέναι ταύτας ἐν σπηλαίῳ. Ἐρχεται οὖν Ἀπόλλων εἰς Κυλλήνην καὶ εὕρισκει τὰς βοῦς. Ἀκούσας δὲ ἐνταῦθα τῆς λύρας χαρίζεται αὐτῷ τὰς βοῦς καὶ διδάσκει τὴν μαντικὴν. Ζεὺς δὲ τὸν Ἑρμῆν κήρυκα τῶν ὑποχθονίων⁶ θεῶν ἀναγορεύει.

Σημειώσεις: 1. πηγαίνει, 2. να βόσκει, 3. καύκαλο, κόκαλο, 4. υποσχόμενος, 5. σ' αυτόν που θα του υποδείξει, 6. οι κάτω

3. Να γράψετε τα απαρέμφατα των παρακάτω ρημάτων. Προσοχή τα ρήματα βρίσκονται σε διάφορους χρόνους.

ΡΗΜΑ	ΑΠΡΜΦ ΕΝΕΣΤΩΤΑ	ΑΠΡΜΦ ΜΕΛΛΟΝΤΑ	ΑΠΡΜΦ ΑΟΡΙΣΤΟΥ	ΑΠΡΜΦ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ
θαυμάζετε				
έστράτευε				
βλάψεις				
έγεγράφεις				
έλυσαν				
πειίθω				
διώξομεν				
διδάσκω				
χορεύσομεν				
έλπίζετε				
ἄρχει				

4. Να γράψετε τα απαρέμφατα των παρακάτω ρημάτων. Προσοχή τα ρήματα βρίσκονται σε διάφορους χρόνους.

ΡΗΜΑ	ΜΤΧ ΕΝΕΣΤΩΤΑ	ΜΤΧ ΜΕΛΛΟΝΤΑ	ΜΤΧ ΑΟΡΙΣΤΟΥ	ΜΤΧ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ
θαυμάζετε				
έστράτευε				
βλάψεις				
έγεγράφεις				
έλυσαν				
πειίθω				
διώξομεν				
διδάσκω				
χορεύσομεν				
έλπίζετε				
ἄρχει				

5. Να βρεθεί το είδος των απαρεμφάτων (ειδικό-τελικό)

1. Ἄλκηστις ἐβούλετο ὑπὲρ Ἀδμήτου ἀποθανεῖν.
2. Φοβοῦμαι διελέγχειν σε.
3. Εὐθύφρονα ὁμολογεῖς σοφὸν εἶναι.
4. Πάντας ὑμᾶς οἶομαι γινώσκειν.
5. Οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸν ἥλιον οὐ δύνανται ἀντιβλέπειν.
6. Ταύτην τὴν πολιτείαν ἀριστοκρατίαν ἐνόμιζε εἶναι.
7. Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ εὐδαίμονά σε ἐπιθυμοῦσι γενέσθαι.
8. Φησὶ ὁ κατήγορος οὐ δικαίως με λαμβάνειν τὸ ἀργύριον.
9. Κροῖσος ἐνόμιζεν ἑαυτὸν εἶναι ὀλβιώτατον (τον πιο ευτυχισμένο).
10. Ὁμολογεῖται τὴν πόλιν ἀρχαιοτάτην εἶναι.

6. Να εντοπίσετε τις μετοχές στις παρακάτω φράσεις και να τις αναγνωρίσετε γραμματικά (ρήμα, χρόνος, γένος, αριθμός, πτώση).

- α. Ὁ κακῶς βασιλεύων φθονερός ἐστί.
- β. Ἰάσων εἰς τὸν ἰσθμὸν πλεύσας τὴν ναῦν (=το πλοίο) ἀνέθηκεν τῷ Ποσειδῶνι.
- γ. Ἑρμῆς εἰς Πιερίαν παραγίγνεται κλέψων τὰς βοῦς τοῦ Ἀπόλλωνος.
- δ. Ξενοφῶν θύσας τοῖς θεοῖς ἐστράτευσε.
- ε. Οἱ πολλάκις (=πολλές φορές) πεπιστευκότες τοῖς ψευδέσι φίλοις ὕστερον οὐδὲ τοῖς πιστοῖς πιστεύουσιν.
- στ. Οἱ Πέρσαι ἦλθον τὴν Ἑλλάδα ὑποτάζοντες.
- ζ. Ὁξεία ἦν ἡ φωνὴ τῆς ᾠδούσης γυναικός.
- η. Κίρκη ἦδετο (=χαιρόταν) παραλλάξασα τοὺς ἐταίρους τοῦ Ὀδυσσέως εἰς ὕας (=γουρούνια).

7. Να αναγνωρίσετε τις μετοχές στις παρακάτω προτάσεις.

- α. Ὀλίγοι ὄντες ἐνίκησαν.
- β. Ἦλθε ἔχων ναῦς (= πλοία) ὀλίγας.
- γ. Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον ἀπῆλθε λυπούμενος.
- δ. Ὁ σῶζων τὴν πατρίδα μεγάλην τιμὴν ἔχει.
- ε. Ἀλέξανδρος ἀπέστειλεν Ἀμύνταν τοὺς ἐχθροὺς διώξοντα.
- στ. Ἐγὼ τὸ πρᾶγμ' εἰμὶ τοῦτο δεδρακώς (=που ἔχω κάνει / ο δράστης).
- ζ. Ἐλάχιστοι οἱ τὰ ἄριστα γινώσκοντες.
- η. Σαῦτα ἀκούσας ὁ λύκος ἐπορεύετο λέγων· «Ἐν ταύτῃ τῇ ἐπαύλει ἄλλα μὲν λέγουσιν, ἄλλα δὲ πράττουσιν».
- θ. Οἱ ἱππεύοντες ἐν ἀσφαλείᾳ στρεύονται.
- ι. Ἡ ὁδὸς ἡ ἀγούσα εἰς ἀρετὴν μακρὰ ἐστί.

8. Να βρείτε και να χαρακτηρίσετε τις μετοχές (επιθετικές, κατηγορηματικές, επιρρηματικές).

- α. Ξέρξης εἶδεν Ἀρτεμισίαν μαχομένην.
- β. Ἀγησίλαος προσέττατεν αὐτοῖς τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι.
- γ. Ὁ λέγων τοῦτο ψεύδεται.
- δ. Ἦλθεν οὗτος κλέψων τὰ ἐρίφια.
- ε. Θεοῦ θέλοντος ταῦτα ποιήσομεν.
- στ. Ἦλθεν τρέχων ἐκ Μαραθῶνος.

9. Να αναγνωρίσετε στις προτάσεις που ακολουθούν το εἶδος του απαρεμφά- του (ειδικό-τελικό, ἐνάρθρο-ἀνάρθρο) και τη λειτουργία του (υποκ., αντικ., κατηγ.).

- 1. Τὸ λακωνίζειν ἐστὶ φιλοσοφεῖν.
- 2. Κίμων ἠνάγκασε τὸν βασιλέα συνάψαι μάχην.
- 3. Σωκράτης βούλεται (= θέλει) διδάσκειν τοὺς συνόντας (= στους μαθητές του) τὴν ἀρετὴν.
- 4. Δεῖ τῇ ψήφῳ τὴν πολιτείαν ὑμᾶς φυλάττειν.
- 5. Τὸ ἀντιλέγειν μὴ κάλει λοιδορεῖσθαι.
- 6. Ἔδοξεν αὐτοῖς στρατεύειν ἐς Ἄργος.
- 7. Φησὶ γὰρ ὁ κατήγορος οὐ δικαίως με λαμβάνειν τὸ ἀργύριον.
- 8. Ἀκούω Λακεδαιμονίους ἀναχωρεῖν ἐπ' οἴκου πάλιν.

ΕΝΟΤΗΤΑ 14

ΕΝΑ ΑΔΙΚΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ

Α ΜΕΡΟΣ — ΚΕΙΜΕΝΟ

Λέων κατεμέμφετο Προμηθέα πολλάκις ,	Ένα λιοντάρι κατηγορούσε πολλές φορές τον Προμηθέα
ὅτι μέγαν αὐτὸν ἔπλασεν καὶ καλὸν	που το ἔπλασε μεγάλωσωμο και ὁμορφο
καὶ τῶν ἄλλων θηρίων δυνατώτερον·	και δυνατότερο από τα άλλα ζώα·
«τοιοῦτος δὲ ὢν», ἔφασκε, «τὸν ἀλεκτρυόνα φοβοῦμαι».	«παρόλο ὅμως που εἶμαι τέτοιος», ἔλεγε, «φοβάμαι τον πετεινό».
Καὶ ὁ Προμηθεὺς ἔφη: «Τί με μάτην αἰτιᾷ;	Και ο Προμηθέας του εἶπε: «Γιατί με κατηγορεῖς ἀδίκαι;
Τὰ γὰρ ἐμὰ πάντα ἔχεις, ὅσα πλάττειν ἐδυνάμην·	Έχεις ὅλα τα δικά μου, ὅσα μπορούσα να δημιουργήσω·
ἢ δέ σου ψυχὴ πρὸς τοῦτο μόνον μαλθακὴ ἐστὶ».	ὅμως η ψυχή σου σε αυτό μόνο δειλιάζει».
Ἦκλαιεν οὖν ἑαυτὸν ὁ λέων καὶ τῆς δειλίας κατεμέμφετο	Ἦκλαιγε λοιπόν, το λιοντάρι τον εαυτό του και κατηγορούσε τη δειλία του
καὶ τέλος ἀποθανεῖν ἤθελεν.	και τελικά ἤθελε να πεθάνει.
Οὕτω δὲ γνώμης ἔχων ἐλέφαντι περιτυγχάνει	Κι ενώ βρισκόταν σε αυτή την κατάσταση, συναντάει ἕναν ἐλέφαντα,
καὶ ὁρῶν διαπαντὸς τὰ ὦτα κινουῖντα,	και βλέποντάς τον να κουνάει συνεχῶς τα αυτιά του
«Τί πάσχεις», ἔφη,	«Τι παθαίνεις» εἶπε,
«καὶ τί ποτε οὐδὲ μικρὸν ἀτρεμεῖ σου τὸ οὔς;	«και γιατί επιτέλους δε μένει ακίνητο οὔτε για λίγο το αυτί σου;»
Καὶ ὁ ἐλέφας κατὰ τύχην περιπτάντος αὐτῷ κώνωπος,	Και ο ἐλέφαντας, καθὼς ἕνα κουνούπι πέταξε τυχαία γύρω του
«Ὅρα», ἔφη, «τοῦτο τὸ βραχύ, τὸ βομβοῦν;	«Βλέπεις» εἶπε «αὐτὸ το μικρὸ (έντομο) που βουίζει;
Ἦν εἰσδύνη μου τῇ τῆς ἀκοῆς ὁδῷ, τέθηκα».	Αν μπει στο αυτί μου, πεθαίνω».
Καὶ ὁ λέων, «Τί οὖν ἔτι ἀποθνήσκειν», ἔφη,	Και το λιοντάρι εἶπε: «Γιατί λοιπόν, πρέπει πια να πεθάνω,
«με δεῖ τοσοῦτον ὄντα καὶ ἐλέφαντος εὐτυχέστερον,	αφὺ εἶμαι τόσο μεγάλος και πιο τυχερός από τον ἐλέφαντα,
ὅσον κρείττων κώνωπος ὁ ἀλεκτρυών; »	ὅσο δυνατότερος εἶναι ο πετεινός από το κουνούπι;»

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Για ποιον λόγο κατηγορούσε τον Προμηθέα το λιοντάρι και πώς απάντησε εκείνος;
2. Γιατί ο ελέφαντας φοβόταν το κουνούπι;
3. Ποιο συμπέρασμα έβγαλε το λιοντάρι από όσα του είπε ο ελέφαντας; Ποιο νομίζετε ότι είναι το επιμύθιο (συμπεράσμα, δίδαγμα) της ιστορίας που διαβάσατε;

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ο μύθος του Αισώπου που θα μελετήσετε παρουσιάζει με χιουμοριστικό τρόπο πώς ένα μεγαλύτερο σε μέγεθος και ανώτερο σε μυϊκή δύναμη ον μπορεί να ηττηθεί από έναν αμελητέο στην όψη και ανίσχυρο φαινομενικά αντίπαλο.

Ένα λιοντάρι κατηγορούσε πολλές φορές τον Προμηθέα που το έπλασε μεγάλοςωμο και όμορφο και δυνατότερο από τα άλλα ζώα. Παρότι ο Προμηθέας φρόντισε να του προσφέρει απλόχερα χάρες, το λιοντάρι ένοιωθε μειονεκτικά απέναντι στη φωνή του πετεινού. Έκλαιγε λοιπόν, το λιοντάρι τον εαυτό του, κατηγορούσε τη δειλία του και τελικά ήθελε να πεθάνει. Ενώ βρισκόταν σε αυτήν την κατάσταση, συνάντησε τον ελέφαντα, ο οποίος κουνούσε συνεχώς τα αυτιά του για να αποφύγει τα κουνούπια. Το μεγάλοςωμο ζώο είχε φοβία με τα μικροσκοπικά κουνούπια, διότι αν κατάφερνε ένα από αυτά να διεισδύσει στο εσωτερικό του αυτιού του, θα του προκαλούσε αφόρητο πόνο. Μετά από τη συνάντηση του λιονταριού με τον ελέφαντα, ο πρώτος κατάφερε να ξεπεράσει τη φοβία του. Το λιοντάρι κατέληξε στο συμπέρασμα ότι κανείς δεν είναι τέλειος και πρέπει να αποδεχόμαστε τον εαυτό μας και τις ελλείψεις μας και να συμφιλιωνόμαστε με αυτές, ακόμη και αν υποτιμάμε τους άλλους ανεξαρτήτου μεγέθους.

Β. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ή αρχή ὁ ἄρχων (άρχοντας) ἀρχίζω ἀρχικός ἀρχαῖος ή ἀρχαιότης (-τητα) ἀρχαῖκός ἀρχαῖζω [=μιμούμαι τον τρόπο των αρχαίων] τὸ ἀρχεῖον (-ο)	αρχάριος αρχονταρίκι [= χώρος μοναστηριού για την περιποίηση των επισκεπτών] αρχοντιά Αρχοντικός
ὁ ἀρχηγός ὁ ἀρχάγγελος ἀρχέγονος [= αυτός που υπάρχει από την εμφάνιση του όντος, πρώτος] τὸ ἀρχέτυπον (-ο) [= πρωτότυπο] ὁ ἀρχιερέυς (αρχιερέας) ὁ ἀρχιτέκτων (-ονας) ή ἀρχαιολογία ή ἀρχαιρεσία (ν.ε. αρχαιρεσίες)[= εκλογή ἀρχόντων] ἀρχαιοπρεπής	αρχηγείο αρχοντοχωριάτης αρχοντόσπιτο αρχιμηνιά αρχιπέλαγος αρχιστράτηγος αρχαιογνωσία αρχαιοελληνικός αρχαιοκάπηλος αρχαιοδίφης αρχαιομαθής

ὑπάρχω ὁ ἑξάρχος [= (α.ε.) αρχηγός, (ν.ε.) εκκλησιαστικός αντιπρόσωπος] ἡ μοναρχία ὁ δήμαρχος ὁ φρούραρχος ἄναρχος, αναρχία ὁ γενάρχης [= ο προπάτορας] ὁ γυμνασιάρχης ἡ πειθαρχία ὁ πατριάρχης	αρχειοθετώ πλοίαρχος εργοστασιάρχης θιασάρχης λυκειάρχης οικογενειάρχης ποιμενάρχης φεουδάρχης εξαρχής
εθνάρχης καταρχήν καταρχάς = αρχικά	

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Μοναρχία: πολίτευμα στο οποίο ανώτατο ὄργανο είναι ένα πρόσωπο

Ἄναρχος: αυτός που δεν έχει αρχή

Πειθαρχία: υποταγή στους ισχύοντες κανόνες

Αρχαιογνωσία: συστηματική γνώση του κόσμου της αρχαιότητας

Αρχαιοκάπηλος: παράνομος ἔμπορος έργων τέχνης της αρχαιότητας

Αρχαιοδίφης: ο ερευνητής της αρχαιότητας

Αρχαιομαθής: αυτός που καταπιάνεται και μαθαίνει για τον αρχαίο πολιτισμό

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Δημιουργήστε σύνθετες ομόρριζες λέξεις με δεύτερο συνθετικό τη λέξη άρχω.

άρχω

2. Βρείτε τους όρους που προσδιορίζουν τους παρακάτω ορισμούς.

1. παράνομος ἔμπορος έργων τέχνης της αρχαιότητας
2. αυτός που υπάρχει από την εμφάνιση του ὄντος
3. πρωτότυπο
4. ο ερευνητής της αρχαιότητας
5. μιμούμαι τον τρόπο των αρχαίων
6. χώρος μοναστηριού για την περιποίηση των επισκεπτών
7. αυτός που καταπιάνεται και μαθαίνει για τον αρχαίο πολιτισμό
8. αυτός που δεν έχει αρχή
9. από την αρχή
10. αρχικά

Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

Παραγωγή επιθέτων από ρήματα (α' μέρος)

Σημαίνουν:	
ρηματικά επίθετα σε -τος	- ό,τι και η μετοχή παθητικού παρακειμένου του ρήματος από το οποίο παράγονται. γράφω > γραπτός (= γραμμένος) - εκείνον που μπορεί να πάθει ό,τι σημαίνει το ρήμα από το οποίο παράγονται. ἄπτομαι > ἄπτός (= αυτός που μπορεί να δεχτεί το άγγιγμα κάποιου) - εκείνον που αξίζει να πάθει ό,τι σημαίνει το ρήμα από το οποίο παράγονται. θαυμάζω > θαυμαστός - ό,τι και η (ενεργητική ή παθητική) μετοχή ενεστώτα ή αορίστου του ρήματος από το οποίο παράγονται. θνήσκω > θνητός (= ό θνήσκων), πράττω > ἄπρακτος (= αυτός που δεν έπραξε)
ρηματικά επίθετα σε -τέος	εκείνον που πρέπει να πάθει ό,τι σημαίνει το ρήμα από το οποίο παράγονται. γράφω > γραπτέος (= αυτός που πρέπει να γραφεί)

Τα κυρίως ρηματικά επίθετα γενικά είναι δευτερόκλιτα τρικατάληκτα <π.χ. λυτός, λυτή, λυτόν. Όμως τα σύνθετα σε -τος είναι (προπαροξύτονα) δικατάληκτα, π.χ. ό/ή ἄλυτος, τὸ ἄλυτον.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να σχηματίσετε ρηματικά επίθετα σε -τος από τα παρακάτω ρήματα

λύω		ζεύγνυμι	
γιγνώσκω		ἀλίσκομαι	
πλέκω		γράφω	
ὁράω -ῶ		ἄπτομαι	
θαυμάζω		θνήσκω	
ἀγαπάω -ῶ		εἶμι	

2. Να σχηματίσετε ρηματικά επίθετα σε -τέος από τα παρακάτω ρήματα

διδάσκω		ἀφαιρῶ	
τιμῶ		ἀμελῶ	
λύω		διαιρῶ	
λέγω		ἐξετάζω	
ἐπαινῶ		ἐξοφλῶ	
διαβαίνω			

Γ' ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Ακατάληκτα διπλόθεμα οδοντικόληκτα σε -ων (γεν. -οντος) ενικός αριθμός
πληθυντικός αριθμός

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
ονομ.	ὁ γέρων	οἱ γέροντες
γεν.	τοῦ γέροντος	τῶν γερόντων
δοτ.	τῷ γέροντι	τοῖς γέρουσι (< γέροντ-σι)
αιτ.	τὸν γέροντα	τοὺς γέροντας
κλητ.	(ὦ) γέρον	(ὦ) γέροντες

- Η κλητική ενικού σχηματίζεται χωρίς κατάληξη από το ασθενές (βραχύ) θέμα. Το -τ- αποβάλλεται, επειδή στην Αρχαία Ελληνική ληκτικά σύμφωνα είναι μόνο τα -ν, -ρ, -ς.
- Σύμφωνα με τα ουσιαστικά αυτά κλίνεται το αρσενικό γένος των μετοχών ενεστώτα του ρ. εἰμί (ῶν, οὔσα, ὄν) και των βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής φωνής (λύων, λύουσα, λύον), καθώς και το αρσενικό γένος της μετοχής μέλλοντα των βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής φωνής (λύσων, λύσουσα, λύσον).
- Όμως οι μετοχές σχηματίζουν την κλητική ενικού όμοια με την ονομαστική (ῶν, λύων, λύσων).

Καταληκτικά μονόθεμα οδοντικόληκτα σε -ας (γεν. -αντος)

	Ενικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
ονομ.	ὁ γίγας	ὁ ἀνδριάς	οἱ γίγαντες	οἱ ἀνδριάντες
γεν.	τοῦ γίγαντος	τοῦ ἀνδριάντος	τῶν γιγάντων	τῶν ἀνδριάντων
δοτ.	τῷ γίγαντι	τῷ ἀνδριάντι	τοῖς γίγασι (< γίγαντ-σι)	τοῖς ἀνδριᾶσι (< ἀνδριάντ-σι)
αιτ.	τὸν γίγαντα	τὸν ἀνδριάντα	τοὺς γίγαντας	τοὺς ἀνδριάντας
κλητ.	(ὦ) γίγαν	(ὦ) ἀνδριάς	(ὦ) γίγαντες	(ὦ) ἀνδριάντες

1. Η κλητική ενικού στα βαρύτονα ουσιαστικά αυτής της κατηγορίας είναι ακατάληκτη(γίγαν). Το -τ- αποβάλλεται, επειδή στην Αρχαία Ελληνική ληκτικά σύμφωνα είναι μόνο τα -ν, -ρ, -ς.
2. Η κλητική ενικού στα οξύτονα ουσιαστικά αυτής της τάξης είναι όμοια με την ονομαστική (ἀνδριάς).
3. Σύμφωνα με τα ουσιαστικά αυτά κλίνεται το αρσενικό γένος της μετοχής σορίστου των βαρύτονων ρημάτων ενεργητικής φωνής (λύσας, λύσασα, λύσαν). Όμως η μετοχή σχηματίζει την κλητική ενικού όμοια με την ονομαστική (λύσας).

Οριστική ενεστώτα και μέλλοντα μέσης φωνής βαρύτονων ρημάτων

Στη μέση φωνή το α' ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα (όπως και στη ν.ε.) και του μέλλοντα λήγουν σε **-μαι**. Οι καταλήξεις της οριστικής ενεστώτα της μ.φ. στην α.ε. είναι περίπου οι ίδιες με τη ν.ε. (εκτός από το β' ενικό πρόσωπο).

Ο μέλλοντας έχει τις ίδιες καταλήξεις με τον ενεστώτα, μόνο που προστίθεται, όπως και στην ενεργητική φωνή (βλ. Ενότητα 5), ο χρονικός χαρακτήρας **-σ-** πριν από τις καταλήξεις.

Σχηματισμός της οριστικής ενεστώτα και μέλλοντα

οριστική ενεστώτα	οριστική μέλλοντα
βουλεύ-ομαι	βουλεύ-σ-ομαι
βουλεύ-η (ή -ει)	βουλεύ-σ-η (ή -ει)
βουλεύ-εται	βουλεύ-σ-εται
βουλεύ-όμεθα	βουλεύ-σ-όμεθα
βουλεύ-εσθε	βουλεύ-σ-εσθε
βουλεύ-ονται	βουλεύ-σ-ονται

Παρατηρήσεις

1. Η μέση φωνή του ενεστώτα και του μέλλοντα στην α.ε. δηλώνουν τόσο τη μέση όσο και την παθητική διάθεση. Στην α.ε. η μέση διάθεση δε δηλώνει απλώς ότι το υποκείμενο ενεργεί και ότι η ενέργεια γυρίζει στον εαυτό του (όπως στη ν.ε., π.χ. ντύνομαι), αλλά και ότι το υποκείμενο ενεργεί με αυξημένη προσωπική συμμετοχή ή ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ενέργειά του αυτή. Έτσι, πολλές φορές τύποι μέσης φωνής ενεστώτα και μέλλοντα αποδίδονται στη ν.ε. ενεργητικά,

π.χ. • Οἱ Ἀθηναῖοι λύνονται τὰς σπονδὰς (= οἱ Ἀθηναῖοι παραβιάζουν τη συνθήκη) καὶ προαίρουσιν μάλλον οὕτω κερδαίνειν (= προτιμούν περισσότερο έτσι να κερδίζουν).

• Ὁ παῖς λούεται.

2. Για τα αφωνόληκτα ρήματα ισχύουν όσα γνωρίζετε σχετικά με τον σχηματισμό της οριστικής του μέλλοντα της ενεργητικής φωνής.

ουρανικόληκτα	χειλικόληκτα	οδοντικόληκτα
πρά-ξ-ομαι	γράφ-ομαι	πεί-σ-ομαι
πρά-ξ-η (ή -ει)	γράφ-η (ή -ει)	πεί-σ-η (ή -ει)
πρά-ξ-εται	γράφ-εται	πεί-σ-εται
πρα-ξ-όμεθα	γραψ-όμεθα	πει-σ-όμεθα
πρά-ξ-εσθε	γράφ-εσθε	πεί-σ-εσθε
πρά-ξ-ονται	γράφ-ονται	πεί-σ-ονται

3. Οριστική μέλλοντα ρήματος είμι

οριστική μέλλοντα ρ. είμι
ἔσ-ομαι
ἔσ-η (ή ἔσ-ει)
ἔσται
ἔσ-όμεθα
ἔσ-εσθε
ἔσ-ονται

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να σχηματίσετε την πτώση που σας ζητείται για κάθε ουσιαστικό:

1. ὁ λέων: δοτική πληθυντικού.....
2. ὁ ἀδάμας: κλητική ενικού.....
3. ὁ ἰμάς: δοτική πληθυντικού.....
4. ὁ δράκων: γενική πληθυντικού.....
5. ὁ ελέφας: γενική ενικού.....
6. ὁ θεράπων: κλητική ενικού.....
7. ὁ τένων: δοτική ενικού.....

2. Να κλίνετε τα παρακάτω ουσιαστικά.

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ						
ονομ.	ὁ γέρων	ὁ τένων	ὁ δράκων	ὁ ελέφας	ὁ ἰμάς	ὁ ἀδριάς
γεν.						
δοτ.						
αιτ.						
κλητ.						
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ						
ονομ.						
γεν.						
δοτ.						
αιτ.						
κλητ.						

3. Να κλίνετε τα παρακάτω ρήματα σε Ενεστώτα και Μέλλοντα

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ
παράτάσσομαι		κλείομαι		πείθομαι	

4. Να σχηματίσετε τα πρόσωπα που σας ζητούνται για το κάθε ρήμα.

Ρήμα	Ζητούμενο	Απάντηση	Ρήμα	Ζητούμενο	Απάντηση
βούλομαι	γ. εν. ενεστ.		φυλάττομαι	α. πλ. μελλ.	
μαίνομαι	γ. πλ. ενεστ.		εὐχομαι	β. εν. μελλ.	
γίγνομαι	β. εν. ενεστ.		γράφομαι	α. πλ. μελλ.	
οἶομαι	β. πλ. ενεστ.		λύομαι	γ. πλ. μελλ.	
εἰμί	γ. εν. μελλ.		παιδεύομαι	γ. εν. μελλ.	
βλάπτομαι	γ. πλ. μελλ.		συμπορεύομαι	β. εν. ενεστ.	
πορεύομαι	β. εν. μελλ.		αλλάττομαι	γ. πλ. μελλ.	

ΕΝΟΤΗΤΑ 15

Η ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΛΕΥΚΙΠΠΟΥ

Α ΜΕΡΟΣ — ΚΕΙΜΕΝΟ

Γαλάτεια ἡ Εὐρυτίου τοῦ Σπάρτωνος	Ἡ Γαλάτεια ἡ κόρη τοῦ Εὐρυτίου, τοῦ γιου τοῦ Σπάρτωνα,
συνεζύγη ἐν Φαιστῷ τῆς Κρήτης Λάμπρῳ τῷ Πανδίωνος,	παντρεύτηκε στὴ Φαιστό τῆς Κρήτης τὸ Λάμπρο, τὸ γιο τοῦ Πανδίου,
ἀνδρὶ τὰ μὲν εἰς γένος εὖ ἔχοντι, βίου δὲ ἐνδεεῖ.	ἀντὶρα ευγενικῆς καταγωγῆς, ἀλλὰ φτωχό.
Οὗτος, ἐπειδὴ ἐγκύμων ἦν ἡ Γαλάτεια,	Αὐτός, ὅταν ἐγκυμονοῦσε ἡ Γαλάτεια,
ἠύξατο μὲν ἄρρενα γενέσθαι αὐτῷ παῖδα,	ευχήθηκε νὰ ἀποκτήσῃ ἀρσενικό παιδί
προηγόρευσε δὲ τῇ γυναικί,	καὶ προειδοποίησε τὴ γυναῖκα τοῦ
ἐὰν γεννήσῃ κόρην, ἀφανίσαι.	ὅτι ἀν γεννήσῃ κορίτσι, θὰ τὸ σκοτώσῃ.
Τῇ δὲ Γαλατεῖα ἐγένετο θυγάτηρ.	Ἡ Γαλάτεια ἀπέκτησε κορίτσι.
Καὶ κατοικτεῖρασα τὸ βρέφος	Καὶ ἐπειδὴ λυπήθηκε τὸ βρέφος
καὶ τὴν ἐρημίαν τοῦ οἴκου λογισαμένη	καὶ σκέφτηκε τὴν ἐρήμωση τοῦ σπιτιοῦ,
ἐψεύσατο τὸν Λάμπρον ἄρρεν λέγουσα τεκεῖν	εἶπε ψέματα στὸ Λάμπρο λέγοντάς του ὅτι γέννησε ἀρσενικό παιδί
καὶ ἐξέτρεφεν ὡς παῖδα κοῦρον ὀνομάσασα Λεύκιππον.	καὶ ἀνέθρεψε τὸ κορίτσι γιὰ γιο, ἀφοῦ τὸ ὀνόμασε Λεύκιππο.
Ἐπεὶ δὲ ἠύξετο ἡ κόρη καὶ ἐγένετο ἄφατόν τι κάλλος,	Καθὼς ὅμως μεγάλωνε ἡ κόρη καὶ γινόταν ἀνείπωτα πολὺ ωραία,
δεῖσασα τὸν Λάμπρον ἡ Γαλάτεια,	ἡ Γαλάτεια ἐπειδὴ φοβήθηκε τὸν Λάμπρο,
κατέφυγεν εἰς τὸ τῆς Λητοῦς ἱερόν	κατέφυγε στὸ ἱερό τῆς Λητοῦς
καὶ πλεῖστα τὴν θεὸν ἰκέτευσεν	καὶ ἰκέτευσε θερμὰ τὴ θεά
εἴ πως αὐτῇ κόρος ἡ παῖς ἀντὶ θυγατρὸς δύναται γενέσθαι.	μήπως με κάποιο τρόπο μποροῦσε τὸ κορίτσι νὰ γίνῃ γι' αὐτὴν ἀγόρι.
Ἡ δὲ Λητὼ συνεχῶς ὀδυρομένην καὶ ἰκετεύουσαν ᾤκτειρε τὴν Γαλάτειαν	Ἡ Λητὼ λυπήθηκε τὴ Γαλάτεια ποὺ συνεχῶς θρηνοῦσε καὶ τὴν ἰκέτευε
καὶ μετέβαλε τὴν φύσιν τῆς παιδὸς εἰς κόρον.	καὶ μεταμόρφωσε τὴ φύση τοῦ κοριτσιοῦ σὲ ἀγόρι.
Ταύτης ἔτι μέμνηνται τῆς μεταβολῆς Φαίστιοι	Αὐτὴ τὴ μεταμόρφωση οἱ κάτοικοι τῆς Φαιστοῦ τὴ θυμοῦνται ἀκόμη
καὶ τὴν ἑορτὴν Ἐκδύσια καλοῦσιν,	καὶ ὀνομάζουν τὴ γιορτὴ τοῦς Ἐκδύσια,
ἐπεὶ τὸν πέπλον ἡ παῖς ἐξέδου.	γιατί ἡ κόρη ἀπέβαλε τὴ γυναικεῖα φύση τῆς.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Τι ανάγκασε τη Γαλάτεια να καταφύγει στη βοήθεια της Λητώ;
2. Πώς αντέδρασε η Λητώ στους θρήνους της Γαλάτειας;
3. Σε ποια αίτια οφείλεται, κατά τη γνώμη σας, η παρατηρούμενη και στις μέρες μας (ιδίως σε φτωχότερους πληθυσμούς) προτίμηση για αρσενικά τέκνα; Γνωρίζετε έργα της ελληνικής ή της παγκόσμιας λογοτεχνίας που αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα στο θέμα;

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ο Αντωνίνος Λιβεράλις (πιθ. 2ος αι. μ.Χ.) έζησε στη Ρώμη και ασχολήθηκε με τη μυθογραφία. Στο έργο του *Μεταμορφώσεων Συναγωγή* καταγράφει σε πεζό λόγο μια σειρά μεταμορφώσεων ανθρώπων σε ζώα ή σε αντικείμενα. Μεταξύ αυτών παραδίδει και τον μύθο του Λευκίππου, που γεννήθηκε κορίτσι και χρειάστηκε θεϊκή παρέμβαση, για να μεταμορφωθεί σε αγόρι και να μη θανατωθεί από τον ίδιο τον πατέρα του.

Ο Λάμπρος, ένας ευγενικός αλλά φτωχός νέος παντρεύτηκε τη Γαλάτεια. Όταν η Γαλάτεια ήταν έγκυος, ο Λάμπρος την προειδοποίησε ότι αν γεννούσε κορίτσι, θα το σκότωνε. Η Γαλάτεια γέννησε κορίτσι. Για να μην το μάθει όμως ο Λάμπρος, η Γαλάτεια του είπε ψέματα ότι γέννησε αρσενικό παιδί και ανέθρεψε το κορίτσι για γιο με το όνομα Λεύκιππο. Καθώς όμως μεγάλωνε η κόρη και γινόταν ανείπωτα πολύ ωραία. Η Γαλάτεια επειδή φοβήθηκε τον Λάμπρο, κατέφυγε στο ιερό της Λητούς και ικέτευσε θερμά τη θεά μήπως με κάποιο τρόπο μπορούσε το κορίτσι να γίνει γι' αυτήν αγόρι. Η Λητώ ευσπλαχνίστηκε τη Γαλάτεια που συνεχώς έκλαιγε και μετέβαλλε το κορίτσι σε αγόρι. Οι κάτοικοι της Φαιστού θυμούνται ακόμα αυτό το θαύμα της θεάς και το γιορτάζουν με την εορτή Εκδύσια, γιορτή προς τιμήν της Φυτίας Λητώς που τελούνταν στη Φαιστό της Κρήτης σε ανάμνηση της θαυμαστής μεταμόρφωσης του κοριτσιού σε άντρα χάρη στην παρέμβαση της Λητώς. Κατά τη διεξαγωγή της γιορτής οι μελλόνυμφοι κοιμόνταν μπροστά στο άγαλμα του Λευκίππου που είχε στηθεί στο ιερό της θεάς. Κατόπιν είτε έγδυναν τελετουργικά το ξόανο του Λευκίππου είτε οι άντρες αντάλλασσαν τα ρούχα τους με τις υποψήφιες συζύγους τους. Σύμφωνα με άλλες μαρτυρίες, η γιορτή συνδεόταν με τη μετάβαση των νεαρών Κρητών από την παιδική στην ανδρική ηλικία. Οι έφηβοι (που ονομάζονταν και έκδυόμενοι) άφηναν τα παιδικά ρούχα τους, έπαιρναν τα όπλα τους και γίνονταν πολίτες.

Σημαντικής σημασίας στο κείμενο αποτελεί η πρόταση *ἐπεὶ τὸν πέπλον ἢ παῖς ἐξέδου*, η οποία πέρα από την κυριολεκτική σημασία της (το κορίτσι έβγαλε από πάνω του τον κοριτσίστικο πέπλο), χρησιμοποιείται και μεταφορικά υποδηλώνοντας την αποβολή της γυναικείας φύσης.

Β. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ΒΛ. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

ή φύσις /-η, φυσικός, ή φυλή, τὸ φῦλον (-ο) [= το γένος], φυτεύω, τὸ φυτόν (-ό), φυτικός, ή φυτεία	φυντάνι / φυντανάκι, φύτρο [= το μικρό βλαστάρι], φύτρα [= 1. το φύτρο, 2. η γενιά], φυτρώνω
φυτοκομῶ, ή φυτοκομία = η επιστημονική καλλιέργεια των φυτών φυσιολογικός, ή φυσιογνωμία, φυσιογνωμικός, το φυτώριο(ν) (-ο), αυτοφυής, η εμφύτευσις / εμφύτευση (-η), εμφυτεύω, έμφυτος, ευφυής, ιδιοφυής, ή ιδιοφυία, κατάφυτος	φυτοζωώ [= καλύπτω με δυσκολία τις βιοτικές ανάγκες μου], φυτολογία, φυτοφάγος, φυσιοδίφης, φυσιολάτρης, φυσιοθεραπεία, φυσιογνωμιστής, φυσικομαθηματικός, δενδροφύτευση, μεγαλοφυής, πυκνόφυτος, τριχοφυία

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Φύω: κάνω να φυτρώσει, γεννιέμαι, γεννώ

Φυτεία: έκταση γης με συγκεκριμένη καλλιέργεια φυτού.

Φυτοκομῶ: περιποιούμαι ένα φυτό

Φυσιογνωμία: τα χαρακτηριστικά ενός προσώπου

Αυτοφυής: αυτός που φυτρώνει από μόνος του

Εμφύτευση: τοποθέτηση μοσχεύματος στο εσωτερικό μιας επιφάνειας

Έμφυτος: σύμφυτος/ αυτός που υπάρχει από τη γέννησή του

Κατάφυτος: πυκνόφυτος

Φυντάνι: νεαρός βλαστός

Φυσιοδίφης: αυτός που μελετά τα της φύσης

Φυσιολάτρης: αυτός που αγαπά τη φύση

Φυσιογνωμιστής: αυτός που μελετά τη φυσιογνωμία κάποιου σε σχέση με την προσωπικότητά του.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Δημιουργείστε σύνθετες ομόρριζες λέξεις με δεύτερο συνθετικό τη λέξη φύσις.

φύσις

2. Δημιουργείστε σύνθετες ομόρριζες λέξεις με πρώτο συνθετικό τη λέξη φύσις.

φύσις

3. Να βρείτε τα συνώνυμα των παρακάτω λέξεων

φυσιολογικός		πυκνόφυτος	
φυσιογνωμία		πανεξυπνος	
φυντάνι		εγγενής	
φυτοφάγος		γενιά	

4. Να βρείτε τα αντώνυμα των παρακάτω λέξεων

ξεφυτρώνω		επίκτητος	
φυτοφάγος		ζωικός	
φυσικός		άδεντρος	
παθολογικός		ανόητος	

Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

Παραγωγή επιθέτων από ρήματα (β' μέρος)

Στην προηγούμενη Ενότητα διδαχθήκατε τα κυρίως ρηματικά επίθετα. Στην Ενότητα αυτή εξετάζονται τα υπόλοιπα παράγωγα από ρήματα επίθετα:

Σημαίνουν:	Καταλήξεις
α. ό,τι και η μετοχή ενεστώτα ή παρακειμένου του ρήματος από το οποίο παράγονται	-άς (γεν. -άδος): επίθετα γ' κλίσης μονοκατάληκτα. μιγάς (= ό μεμειγμένος) < μειγνύω -ής (γεν. -ούς): επίθετα γ' κλίσης δικατάληκτα (τα περισσότερα σύνθετα ή παρασύνθετα). έπιτυχής (= ο επιτυχημένος) < έπιτυγχάνω

	• -ός, -(α)νός, -ρός, -ερός: επίθετα Β΄ κλίσης τρικατάληκτα. λοιπός (= ὁ ὑπολειπόμενος) < λείπω τερπνός (= ὁ τέρπων) < τέρπω πιθανός (= ὁ πείθων) < πείθω (θ. πιθ-) λαμπρός (= ὁ λάμπων) < λάμπω φανερός (= ὁ φαινόμενος) < φαίνω, -ομαι (θ. φαν-)
Β. εκείνον που έχει ικανότητα, κλίση ή επιτηδειότητα σε αυτό που δηλώνει το ρήμα από το οποίο παράγονται	• -ικός, -τικός: επίθετα Β΄ κλίσης τρικατάληκτα. λεκτικός < λέγω ἀμυντικός (= επιτήδειος στο να αμύνεται) < ἀμύνω, -ομαι • -ιμος: επίθετα Β΄ κλίσης δικατάληκτα. φρόνιμος < φρονέω, φρονῶ • -μων (γεν. -ονος): επίθετα γ΄ κλίσης δικατάληκτα. οἰκτίρμων < οἰκτ(ε)ίρω (= σπλαχνίζομαι) • -τήριος: επίθετα Β΄ κλίσης δικατάληκτα ή τρικατάληκτα. λυτήριος < λύω

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Από τα παρακάτω επίθετα βρείτε τα πρωτότυπα ρήματα.

νομᾶς		άρπακτικός	
φανερὸς		ἐμφανής	
ἀτυχής		ὠφέλιμος	
ἰκανὸς		ἐπιτυχής	
πιθανὸς		σωτήριος	
μνήμων		σεμνὸς	

Γ ΜΕΡΟΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Οριστική παρατατικού και αορίστου μέσης φωνής βαρύτονων ρημάτων

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΥ ΜΕΣΗΣ ΦΩΝΗΣ

ἐ-λυ-όμην
ἐ-λύ-ου
ἐ-λύ-ετο
ἐ-λυ-όμεθα
ἐ-λύ-εσθε
ἐ-λύ-οντο

Για να σχηματίσουμε τον παρατατικό προσθέτουμε στο χρονικό θέμα του ρήματος τις καταλήξεις του παρατατικού.
Για την αύξηση, χρονική ή συλλαβική, ισχύουν όσα είπαμε για τον παρατατικό της ενεργητικής φωνής.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΜΕΣΗΣ ΦΩΝΗΣ

έ-λυ-σ-άμην
έ-λύ-σ-ω
έ-λύ-σ-ατο
έ-λυ-σ-άμεθα
έ-λύ-σ-ασθε
έ-λύ-σ-αντο

Για να σχηματίσουμε τον αόριστο προσθέτουμε στο χρονικό θέμα του ρήματος τις καταλήξεις του αόριστου. Για την αύξηση, χρονική ή συλλαβική, ισχύουν όσα είπαμε για τον παρατατικό της ενεργητικής φωνής.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να κλίνετε τα ρήματα πείθομαι, γράφομαι, διώκομαι σε Παρατατικό και Αόριστο

ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ

2. Να σχηματίσετε τα πρόσωπα που σας ζητούνται για το κάθε ρήμα.

Ρήμα	Ζητούμενο	Απάντηση	Ρήμα	Ζητούμενο	Απάντηση
βούλομαι	γ. εν. παρ.		φυλάττομαι	α. πλ. παρ.	
μαίνομαι	γ. πλ. παρ.		εὔχομαι	β. εν. παρ.	
γίγνομαι	β. εν. παρ.		γράφομαι	α. πλ. αορ.	
οἶομαι	β. πλ. παρ.		λύομαι	γ. πλ. αορ.	
κομίζομαι	γ. εν. αορ.		παιδεύομαι	γ. εν. αορ.	
βλάπτομαι	γ. πλ. αορ.		συμπορεύομαι	β. εν. παρ.	
πορεύομαι	β. εν. αορ.		απαλλάττομαι	γ. πλ. αορ.	

3. Να εντοπίσετε τα ρήματα των παρακάτω προτάσεων και να τα μετατρέψετε στο αντίστοιχο πρόσωπο του παρατατικού, μέλλοντα και αορίστου.

1. Ὁ φθονερὸς οὐ παύεται κακῶν λόγων.
2. Οἱ ἥρωες ὑπὸ τῶν πολιτῶν θεραπεύονται.
3. ἀναδύεται ἐκ τοῦ ποταμοῦ.

ΕΝΟΤΗΤΑ 16

ΤΟ ΘΗΒΕΡΟ ΤΕΛΟΣ ΕΝΟΣ ΤΥΡΑΝΝΟΥ

Α ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος ὁ δεύτερος τὴν ἀρχὴν εἶχεν

Ο Διονύσιος ο δεύτερος είχε την εξουσία του

μάλα εὖ περιπεφραγμένην.	πολύ καλά προστατευμένη.
Ναῦς μὲν ἐκέκτητο οὐκ ἐλάττους τῶν τετρακοσίων,	Εἶχε στην κατοχή του περισσότερα από τετρακόσια (πολεμικά) πλοία,
δύναμιν δὲ πεζῶν ἕς δέκα μυριάδας,	δύναμη πεζῶν μέχρι εκατό χιλιάδες
ἵππεῖς δὲ ἑννεακισχιλίους.	και εννέα χιλιάδες ιππείς.
Ἡ πόλις δὲ τῶν Συρακοσίων	Η πόλη των Συρακούσιων
ἐκεκόσμητο μεγίστοις λιμέσιν,	εἶχε στολιστεί με πολύ μεγάλα λιμάνια
καὶ ὑψηλότατον τεῖχος περιεβέβλητο αὐτῇ.	και εἶχε κτιστεί γύρω της πολύ ψηλό τεῖχος.
Εἶχε δὲ καὶ παμπόλλους συμμάχους.	Εἶχε επίσης, και πάρα πολλούς συμμάχους.
Καὶ ἐπιθαρρῶν ὁ Διονύσιος τούτοις ᾤετο κεκτῆσθαι τὴν ἀρχὴν δεδεμένην ἀδάμαντι.	Και έχοντας εμπιστοσύνη σ' αυτά ο Διονύσιος πίστευε ὅτι η εξουσία του ἦταν πολύ σταθερή.
Ἄλλ' οὗτός γε εἶδε καὶ τοὺς υἱοὺς ἀποσφαγέοντας βιαίως καὶ τὰς θυγατέρας ἀναιρεθείσας.	Αλλά αυτός, βέβαια, εἶδε και τους γιους του να σφαγιάζονται βίαια και τις κόρες του να εκτελούνται.
Οὐδεὶς δὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἔτυχεν τῆς νομιζομένης ταφῆς· οἱ μὲν γάρ κατεκαύθησαν ζῶντες,	Κανείς από τους δικούς του δεν τάφηκε ὅπως ἐπρεπε· γιατί ἄλλοι κήκαν ζωντανοί
οἱ δὲ κατατμηθέντες ἐξερρίφησαν ἐς τὴν θάλατταν.	και ἄλλους αφού τους κομμάτισαν, τους πέταξαν στη θάλασσα.
Αὐτός δὲ διάγων ἐν πενίᾳ	Αλλά και ο ἴδιος ζώντας μέσα στη φτώχεια
κατέστρεψε τὸν βίον γηραιός.	τελείωσε τη ζωή του σε βαθιά γεράματα.
Καὶ ἦν οὐ τό τυχόν δεῖγμα τοῖς ἀνθρώποις	Και ἦταν σπουδαίο παράδειγμα στους ανθρώπους
ἐς σωφροσύνην καὶ κόσμον τρόπου	για την ἐπιδίωξη της σωφροσύνης και της καλῆς συμπεριφοράς
ἢ μεταβολή τοῦ Διονυσίου ἐς οὕτω ταπεινά.	η τόσο ταπεινωτική κατάληξη του Διονυσίου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Ποια στοιχεία επικαλείται ο Αιλιανός, για να καταδείξει τη δύναμη των Συρακουσών στα χρόνια του Διονυσίου;
2. Από πού αντλούσε ο Διονύσιος τη σιγουριά για την εξουσία του σύμφωνα με το κείμενο;
3. Ποιες συμφορές γνώρισε ο Διονύσιος στη διάρκεια της ζωής του;
4. Στο εισαγωγικό σημείωμα του κειμένου της Ενότητας γίνεται λόγος για ηθικολογικές προεκτάσεις στο έργο του Αιλιανού. Μπορείτε να το επιβεβαιώσετε με βάση το απόσπασμα που μελετήσατε;
5. Γνωρίζετε από την Ιστορία ή άλλα μαθήματα παραδείγματα ανθρώπων που θα μπορούσαμε να πούμε ότι είχαν κατάληξη παρόμοια με εκείνη του Διονυσίου;

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Ο Κλαύδιος Αιλιανός (περ. 170-235 μ.Χ.), Ρωμαίος στην καταγωγή, στο έργο του *Ποικίλη Ιστορία*, που σώζεται τμηματικώς μόνο, περιλαμβάνει ανεκδοτολογικές διηγήσεις με ηθικολογικές προεκτάσεις. Από την άποψη αυτή το έργο του μπορεί να θεωρηθεί συγγενές με ανάλογα έργα που έγραψαν ο Πλούταρχος και ο Αθήναιος και χαρακτηριστικό της εποχής του, που έδειχνε ιδιαίτερη αγάπη για τα ανέκδοτα και τα παράδοξα. Στο απόσπασμα που θα μελετήσετε ο Αιλιανός αναφέρεται στον τύραννο Διονύσιο Β΄, που κυβέρνησε την πόλη των Συρακουσών από το 367 έως το 345 π.Χ.

Ο Διονύσιος ο δεύτερος είχε την εξουσία του πολύ καλά προστατευμένη. Είχε στην κατοχή του πλοία, δύναμη πεζών, ιππείς, μεγάλα λιμάνια, είχε χτίσει πόλη με πολύ ψηλό τείχος. Είχε επίσης, και πάρα πολλούς συμμάχους. Η δύναμη αυτή που είχε εξασφαλίσει, νόμιζε ότι του προσφέρουν ασφάλεια και εξασφαλισμένη εξουσία. Όμως, η αλήθεια ήταν διαφορετική. Ο Διονύσιος γνώρισε την έσχατη δυστυχία στη ζωή του. Είδε τους γιους του να σφαγιάζονται βίαια και τις κόρες του να εκτελούνται. Κανείς από τους δικούς του δεν τάφηκε όπως έπρεπε, γιατί άλλοι κήκαν ζωντανοί και άλλους αφού τους κομμάτιασαν, τους πέταξαν στη θάλασσα. Αλλά και ο ίδιος πέθανε σε βαθιά γεράματα στην Κόρινθο εξόριστος, φτωχός και περιφρονημένος.

Η ιστορία του Διονυσίου έχει ηθικοδιδασκτικές προεκτάσεις. Δείχνει την ιστορία ενός ισχυρού ανθρώπου που η μοίρα τον έφερε στο τελευταίο σκαλί της εξουσίας, αφού εν τω μεταξύ επεφύλαξε τη μεγαλύτερη δυστυχία για αυτόν και τους οικείους του. Αυτό που συνέβη στον Διονύσιο μπορεί να συμβεί σε όλους μας.

Β. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

θαλάσσιος	θαλασσώνω θαλασσής, -ιά, -ί θαλασσινός, -ή, -ό
θαλασσοκρατώ θαλασσοκράτωρ (θαλασσοκράτορας) θαλασσοκρατία θαλασσοπόρος λιμνοθάλασσα παραθαλάσσιος	θαλασσογραφία θαλασσοδέρνω θαλασσοπνίγομαι θαλασσόλυκος θαλασσοταραχή θαλασσοπούλι ακροθαλασσιά υποθαλάσσιος λαοθάλασσα φουσκοθαλασσιά

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Θαλασσοκρατώ: επικρατώ με το στόλο μου στη θάλασσα
Θαλασσοπόρος: το άτομο που εξερευνά νέους θαλάσσιους δρόμους
Θαλασσογραφία: ζωγραφική με θεματική τη θάλασσα
Θαλασσόλυκος: έμπειρος ναυτικός
Ακροθαλασσιά: ακρογυαλιά
Φουσκοθαλασσιά: τρικυμία
Λαοθάλασσα: πλήθος ανθρώπων

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να φορέσω το _____ πουκάμισο ή το πορτοκαλί;
α) θαλάσσιο, β) θαλασσινό, γ) θαλασσί
2. Ο ζωγράφος Κωνσταντίνος Βολανάκης θεωρείται ο "πατέρας της _____".
α) θαλασσοταραχής, β) θαλασσογραφίας, γ) λαοθάλασσας
3. Στη _____ του Μεσολογγίου παράγεται εκλεκτό αυγοτάραχο!
α) λαοθάλασσα, β) λιμνοθάλασσα, γ) θάλασσα
4. Πολλές _____ περιοχές θα κινδυνέψουν με την άνοδο της στάθμης της θάλασσας.
α) παραθαλάσσιες, β) υποθαλάσσιες, γ) θαλασσιές
5. Ο Χριστόφορος Κολόμβος ήταν _____ στην υπηρεσία του βασιλιά της Ισπανίας.
α) θαλασσοκράτορας, β) θαλασσοπόρος, γ) θαλασσόλυκος
6. Μετά την κυριαρχία τους στην Κρήτη οι Μυκηναίοι γίνονται _____.
α) θαλασσόλυκοι, β) θαλασσοκράτορες, γ) θαλασσοπούλια
7. Σήμερα στο τραπέζι μας θα έχουμε _____.
α) θαλασσινά, β) θάλασσα, γ) λαοθάλασσα
8. Το καλοκαίρι μού αρέσει να ξαπλώνω στην _____ και να δροσίζομαι.
α) λιμνοθάλασσα, β) ακροθαλασσιά, γ) θαλασσοκρατορία
9. Η Πρέβεζα ενώνεται με το Άκτιο με _____ σήραγγα.
α) παραθαλάσσια, β) υποθαλάσσια, γ) φουσκοθαλασσιά
10. Η συγκέντρωση εξελίχτηκε σε μια μεγάλη _____ που ξεχύθηκε στους δρόμους.
α) παραθαλάσσια, β) υποθαλάσσια, γ) λαοθάλασσα

Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

Καταλήξεις επιθέτων που παράγονται από επιρρήματα			
-ιος	πρόσθιος	<	πρόσθεν
-ιμος	ὄψιμος	<	ὀψέ
-(ι)νός	περυσινός	<	πέρυσι
-αῖος	χυδαῖος	<	χύδην (= ανακατεμένα)
-ικός	καθολικός	<	καθόλου (= γενικά)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Από τα παρακάτω επιρρήματα βρείτε τα επίθετα που παράγονται

επίρρημα	επίθετο
ὄπισθεν	
ὀψέ	
πρωί	
πέρυσι	
χθές	
ράγδην	
χύδην	
καθόλου	

Γ ΜΕΡΟΣ — ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ ΜΕΣΗΣ ΦΩΝΗΣ

ἐ-λυ-σ-άμην
ἐ-λύ-σ-ω
ἐ-λύ-σ-ατο
ἐ-λυ-σ-άμεθα
ἐ-λύ-σ-ασθε
ἐ-λύ-σ-αντο

Για να σχηματίσουμε τον παρακείμενο προσθέτουμε στο χρονικό θέμα του ρήματος τις καταλήξεις του παρακείμενου.
Για τον αναδιπλασιασμό ισχύουν όσα είπαμε για τον παρακείμενο της ενεργητικής φωνής.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΥ ΜΕΣΗΣ ΦΩΝΗΣ

ἐ-λυ-σ-άμην
ἐ-λύ-σ-ω
ἐ-λύ-σ-ατο
ἐ-λυ-σ-άμεθα
ἐ-λύ-σ-ασθε
ἐ-λύ-σ-αντο

Για να σχηματίσουμε τον υπερσυντέλικό προσθέτουμε στο χρονικό θέμα του ρήματος, όπως διαμορφώθηκε στον παρακείμενο, τις καταλήξεις του υπερσυντέλικου. Για την αύξηση, χρονική ή συλλαβική, ισχύουν όσα είπαμε για τον παρατατικό της ενεργητικής φωνής. Εννοείται πως αν το ρήμα αρχίζει από φωνήεν τότε δε θα βάλουμε κι άλλη αύξηση, π.χ. το ρ. αγοράζομαι που στον παρακείμενο θα γίνει ήγόρασμαι στον υπερσυντέλικό θα γίνει απλώς ήγοράσμην

Τα οδοντικόληκτα, χειλικόληκτα και ουρανικόληκτα ρήματα σχηματίζουν τον παρακείμενο και τον υπερσυντελικό της μέσης φωνής ως εξής:

ΟΔΟΝΤΙΚΟΛΗΚΤΑ (χαρακτήρας τ, δ, θ και ζ)

Οριστική Παρακειμένου	Οριστική Υπερσυντελικού
πέπεισμαι	έπεπείσμην
πέπεισαι	έπέπεισο
πέπεισται	έπέπειστο
πεπείσμεθα	έπεπείσμεθα
πέπεισθε	έπέπεισθε
πεπεισμένοι είσι(ν)	πεπεισμένοι ήσαν

ΧΕΙΛΙΚΟΛΗΚΤΑ (χαρακτήρας π, β, φ και πτ)

Οριστική Παρακειμένου	Οριστική Υπερσυντελικού
γέγραμμαι	έγεγράμμην
γέγραψαι	έγέγραψο
γέγραπται	έγέγραπτο
γεγράμμεθα	έγεγράμμεθα
γέγραφθε	έγέγραφθε
γεγραμμένοι είσι(ν)	γεγραμμένοι ήσαν

ΟΥΡΑΝΙΚΟΛΗΚΤΑ (χαρακτήρας κ, γ, χ και ττ, σσ)

Οριστική Παρακειμένου	Οριστική Υπερσυντελικού
πέπραγμαi	έπεπράγμην
πέπραξαι	έπέπραξο
πέπρακται	έπέπρακτο
πεπράγμεθα	έπεπράγμεθα
πέπραχθε	έπέπραχθε
πεπραγμένοι είσι(ν)	πεπραγμένοι ήσαν

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να κλίνετε τα ρήματα πείθομαι, γράφομαι, διώκομαι σε ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟ και ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟ.

ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ

2. Να σχηματίσετε τα πρόσωπα που σας ζητούνται για το κάθε ρήμα.

Ρήμα	Ζητούμενο	Απάντηση	Ρήμα	Ζητούμενο	Απάντηση
θύομαι	γ. εν. παρ.		θύομαι	α. πλ. παρ.	
τάττομαι	γ. πλ. παρ.		γράφομαι	β. εν. παρ.	
στρατεύομαι	β. εν. παρ.		στρατεύομαι	α. πλ. υπερ.	
παύομαι	β. πλ. παρ.		κωλύομαι	γ. πλ. υπερ.	
φείδομαι	γ. εν. υπερ.		καλύπτομαι	γ. εν. υπερ.	
ὀργίζομαι	γ. πλ. υπερ.		θάπτομαι	β. εν. παρ.	
παρατάττομαι	β. εν. υπερ.		ἐκπλήττομαι	γ. πλ. υπερ.	

3. Να προσδιορίσεις το χρόνο των ρηματικών τύπων στα επόμενα παραδείγματα.

- α. Ὁ κόσμος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἄριστα τέτακται.
- β. Αἱ πόλεις ἄρδην (=ολοσχερώς) διεφθείροντο.
- γ. Αἴφνης ἐπιφαίνεται γυνὴ τὰ μάλιστα κεκαλλωπισμένη.
- δ. Ὑπὸ τῶν πολεμίων πλείστα ἐβεβλάμμεθα.
- ε. Ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται χαλεπῶς ἐψηφίσαντο ταῦτα

4. Να μεταφέρετε τα ρήματα των παρακάτω προτάσεων στον ενεστώτα.

- α. Σωκράτης ἐκείνης τῆς νυκτὸς ἀνεπέπαυτο λαμπρῶς καὶ οὐδόλως ἐτετάρακτο.
- β. Ἄπαντα τὸν βίον πεπολίτευμαι σωφρόνως καὶ ἀξίως τῆς πόλεως.
- γ. Διδάσκων τοὺς νέους οὐδεπώποτε πέπραγμαί μισθόν αὐτούς.

ΕΝΟΤΗΤΑ 17

ΕΝΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΗ

Α ΜΕΡΟΣ —ΚΕΙΜΕΝΟ

Ὁ καρκίνος ἐπιθυμεῖ τῆς σαρκός τοῦ ὀστρέου·	Ὁ κάβουρας ἐπιθυμεῖ τὴν σάρκα ἀπὸ τοῦ στρείδι·
ἀλλὰ δυσάλωτος ἢ ἄγρα αὐτῷ γίνεται διὰ τὴν περιβολὴν τοῦ ὀστράκου.	ὅμως τὸ κυνήγι εἶναι δύσκολο γι' αὐτόν ἐξαιτίας τοῦ σκληροῦ περιβλήματος ποὺ ἔχει τὸ στρείδι.
Ἡ φύσις γὰρ κατησφαλίσατο ἄρραγεῖ ἑρκίῳ τὸ ἀπαλὸν τῆς σαρκός.	Γιατί ἡ φύση διασφάλισε μὲ ἀθραυστο περίβλημα τὴν ἀπαλὴν τὴν σάρκα.
Διὸ καὶ ὀστρακόδερμον προσηγόρευται . Καὶ ἐπειδὴ δύο κοιλότητες	Γι' αὐτὸ καὶ ἔχει ὀνομαστῆ ὀστρακόδερμο. Καὶ ἐπειδὴ τὰ δύο κελύφη
προσηρμοσμένα ἀλλήλαις ἀκριβῶς περιπτύσσονται τὸ ὄστρεον,	ποὺ συναρμόζονται ἀπόλυτα μετὰ τοὺς ἀγκαλιάζουν τὸ στρείδι,
ἀναγκαίως αἱ χηλαὶ τοῦ καρκίνου ἄπρακτοὶ εἰσίν. Τί οὖν ποιεῖ ;	ἀναγκαστικὰ οἱ δαγκάνες τοῦ κάβουρα εἶναι ἀναποτελεσματικαί. Τι κάνει λοιπὸν αὐτός;
Ὅταν ἴδῃ	Ὅταν δεῖ (τὸ στρείδι)
διαθαλπόμενον μεθ' ἡδονῆς ἐν ἀπηνέμοις χωρίοις, καὶ διαπλώσαντα τὰς πτυχὰς ἑαυτοῦ πρὸς τὴν ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου,	να ἀπολαμβάνει μὲ εὐχαρίστησιν τὸν ἥλιον ἐν ἀπάνεμῳ ἁέρι καὶ νὰ ἔχει ἀνοίξει τὸ κέλυφός του ἐπὶ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου,
τότε δὴ παρεμβαλὼν λάθρα ψηφίδα	τότε λοιπὸν, ἀφοῦ βάλῃ κρυφὰ ἓνα πετραδάκι ἀνάμεσα ἐπὶ τὰς πτυχὰς του,
διακωλύει τὴν σύμπτυξιν, καὶ εὐρίσκεται περιεχόμενος διὰ τῆς ἐπινοίας	ἐμποδίζει τὸ κλείσιμόν του καὶ ἔτσι παρουσιάζεται νὰ ἀποκτᾷ μὲ τὴν εφευρετικότητά του
τὸ ἑλλεῖπον τῆς δυνάμεως.[...]	τὴν δύναμιν ποὺ τοῦ λείπει.[...]
Ἐγὼ δὲ σε βούλομαι	Εγὼ ὅμως θέλω ἐσύ,
ζηλοῦντα τὸ ποριστικόν καὶ εὐμήχανον τῶν καρκίνων, ἀπέχεσθαι τῆς βλάβης τῶν πλησίων.	ἐνῷ θαυμάζεις τὴν εφευρετικότητά καὶ τὴν ἐπινοητικότητά τοῦ κάβουρα, νὰ ἀποφεύγεις νὰ κάνεις κακὸ ἐπὶ τὸν πλησίον σου.
Τοιοῦτος ἐστὶν ὁ πορευόμενος δόλῳ πρὸς τὸν ἀδελφόν, καὶ ἐπιτιθέμενος ταῖς ἀκαιρίαις τῶν πλησίων,	Τέτοιος εἶναι αὐτός ποὺ πλησιάζει μὲ δόλον τὸν συνάνθρωπό του, αὐτός ποὺ ἐπωφελεῖται ἀπὸ τὰς κακοτυχίας τῶν ἄλλων
καὶ ἐντροφῶν ταῖς ἀλλοτρίαις συμφοραῖς.	καὶ ποὺ εὐχαριστεῖται μὲ τὰς συμφορὰς τῶν ξένων.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Ποιο τέχνασμα χρησιμοποιεί ο κάβουρας προκειμένου να γευθεί τη σάρκα του οστράκου;
2. Ποια συμπεριφορά αναμένει ο Μέγας Βασίλειος από όσους παρακολουθούν την ομιλία του;
3. Θέλοντας να αποτρέψει τους ακροατές του από συμπεριφορές που αρμόζουν σε άλογα όντα, ο Μέγας Βασίλειος χρησιμοποιεί το παράδειγμα του κάβουρα και του στρειδιού. Να σκεφτείτε ένα παρόμοιο παράδειγμα και να το παρουσιάσετε στην τάξη.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Πολύ συχνά στις παραινήσεις τους οι Πατέρες της Εκκλησίας χρησιμοποιούν παραδείγματα από τη φύση, για να κάνουν περισσότερο σαφή την ηθική διδασκαλία τους. Σε ένα κήρυγμά του ο Μέγας Βασίλειος (329-378 μ.Χ.) χρησιμοποιεί το παράδειγμα του κάβουρα που επιστρατεύει την πονηριά και την εφευρετικότητά του προκειμένου να εξασφαλίσει τη λεία του. Είναι εξαιρετικά ενδιαφέρων ο τρόπος με τον οποίο ο ιεράρχης αντιστρέφει το συμπέρασμα της αλληγορίας και εξηγεί στους πιστούς ποια είναι η ενδεδειγμένη προσέγγιση προς τον συνάνθρωπο.

Το κείμενο μας πληροφορεί για τον κάβουρα και την επιθυμία του να φάει τη σάρκα του κελυφωτού στρειδιού. Το κυνήγι όμως του στρειδιού είναι πολύ δύσκολο και αυτό επειδή έχει άθραυστο περίβλημα και επίσης επειδή ο κάβουρας δεν έχει αποτελεσματικές δαγκάνες, επιστρατεύει άλλο τρόπο. Όταν βρει το στρείδι στην ευάλωτη θέση να κάθεται κάτω από τον ήλιο και να έχει ανοικτό το κέλυφός του, τότε κρυφά βάζει ένα πετραδάκι ανάμεσα στις πτυχές και εμποδίζει το κλείσιμο του κελύφους. Έτσι, ο Μέγας Βασίλειος με αυτήν την αφήγηση προσπαθεί να μας διδάξει την εφευρετικότητα και την επινοητική δύναμη του κάβουρα, αλλά μας προτάσσει να μην χρησιμοποιούμε αυτές τις αρετές εις βάρος των άλλων συνανθρώπων μας. Οι άνθρωποι που συμπεριφέρονται με δόλιο τρόπο επωφελούνται από τις κακοτυχίες των συνανθρώπων τους και χαίρονται για τις συμφορές των άλλων.

Β. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

σαρκάζω [= (α.ε.) τρώω σάρκες, (ν.ε.) ειρωνεύομαι ο σαρκασμός σαρκικός, -ή, -ό σάρκινος, -η, -ο σαρκώδης -ης -ες το σάρκωμα η σάρκωσις το σαρκίον	σαρκαστής σαρκαστικός -ή -ό
σαρκοβόρος -α -ο σαρκοφάγος, -α, -ο η σαρκοφάγος λιπόσαρκος, -η, -ο παχύσαρκος -η -ο λευκόσαρκος	ενσαρκώνω κατάσαρκα μετενσάρκωση

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Σαρκάζω: ειρωνεύομαι, χλευάζω

Σαρκασμός, εμπαιγμός, χλευασμός

Σαρκικός: αυτός που αποτελείται από σάρκα/αυτός που αναφέρεται στην υλική ζωή

Σάρκινος: κρεάτινος

Σαρκώδης: αυτός που έχει πλούσια σάρκα

Σάρκωμα: κακοήθης όγκος

Σαρκίο: κομμάτι σάρκας

Σαρκοβόρος: αυτός που τρώει κρέας (για ζώα)/σαρκοφάγος

Σαρκοφάγος (η): θήκη που τοποθετούνταν οι νεκροί

Λιπόσαρκος: ισχνός, πολύ λεπτός

Παχύσαρκος: εύσωμος, ευτραφής

Ενσαρκώνω: κάνω αισθητή μια αφηρημένη έννοια/ δίνω υλική ή ανθρώπινη υπόσταση

Κατάσαρκα: πάνω από τη σάρκα

Μετενσάρκωση: μετεμψύχωση

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να βρείτε τα συνώνυμα των παρακάτω λέξεων.

λιπόσαρκος
σαρκασμός
σαρκοφάγο
παχύσαρκος
μετενσάρκωση
σαρκίο
σάρκα
κατάσαρκα
σαρκάζω

2. Να βρείτε τα αντώνυμα των παρακάτω λέξεων.

παχύσαρκος
σαρκοφάγος
σάρκα
σαρκικός
λιπόσαρκος

Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ

Παραγωγή επιρρημάτων

Τοπικά	-θι, -σι(ν), -οι (στάση σε τόπο)	ἄλλοθι (= αλλού) < ἄλλος Ἀθήνησι(ν) < Ἀθῆναι Μεγαροῖ < Μέγαρα
	-ω, -σε, -δε (-ζε) (κίνηση προς τόπο)	κάτω < κατά ἄλλοσε (= προς άλλο μέρος) < ἄλλος Ἀθήναζε (Ἀθήνας-δε) < Ἀθῆναι
	-θεν: -οθεν, -ωθεν (κίνηση από τόπο)	ἄλλοθεν (= από άλλο μέρος) < ἄλλος πάντοθεν (= από παντού) < πᾶς (γεν. παντ-ός) ἄνωθεν (= από πάνω) < ἄνω
Τροπικά	-ως (-ῶς) (παραγωγική κατάληξη για τον σχηματισμό επιρρημάτων από επίθετα, αντωνυμίες και μετοχές)	δικαίως < δίκαιος σαφῶς < σαφής ἄλλως (= αλλιώς) < ἄλλος ὁμολογουμένως < ὁμολογούμενος (ὁμολογέω, -ῶ)
	-δην: -άδην, -ίνδην -(η)δόν -(τ)ί -εἰ -ς (παραγωγικές καταλήξεις για τον σχηματισμό επιρρημάτων από άλλα κλιτά μέρη του λόγου)	βάδην < βαίνω (θ. βα-) τροχάδην < τρέχω ἄριστίνδην < ἄριστος ἀγελήδον < ἀγέλη ἄμισθί < ἄμισθος ὀνομαστί < ὀνομάζω πανδημί < πάνδημος ἐναλλάξ (< ἐναλλάγ-ς) < ἐναλλάσσομαι
Ποσοτικά	-ς -κίς -άκίς	τρίς < τρεῖς, τρία δεκάκίς < δέκα πεντάκίς < πέντε
Χρονικά	-τε	ἄλλοτε < ἄλλος

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Από τις παρακάτω λέξεις να βρείτε το παραγόμενο επίρρημα που προκύπτει μετά να αναφέρετε την κατηγορία που ανήκει.

πρωτότυπος όρος	παράγωγο επίρρημα	κατηγορία
οἶκος		
πρός		
ἐκεῖ		
αἶρω		
πολύς		
ἕκαστος		
ὅσος		
πυγμή		
ὀνομάζω		
ἀμάχητος		

Γ1. Απαρέμφατα και μετοχές μέσης φωνής βαρύτονων ρημάτων

	ενεστώτας	μέλλοντας	αόριστος	παρακείμενος
φωνηεντόληκτα	-εσθαι βουλεύεσθαι	-σεσθαι βουλεύσεσθαι	-σασθαι βουλεύσασθαι	-σθαι βε-βουλεῦ-σθαι
ουρανικόληκτα	-εσθαι πράττεσθαι	-ξεσθαι πράξεσθαι	-ξασθαι πράξασθαι	-χθαι πεπράχθαι
χειλικόληκτα	-εσθαι γράφεσθαι	-ψεσθαι γράψεσθαι	-ψασθαι γράψασθαι	-φθαι γεγράφθαι
οδοντικόληκτα	-εσθαι πείθεσθαι	-σεσθαι πείσεσθαι	-σασθαι πείσασθαι	-σθαι πεπείσθαι

1. Όπως και στην ενεργητική φωνή, το απαρέμφατο του **αορίστου** δεν έχει αύξηση.
2. Το απαρέμφατο του **παρακειμένου** διατηρεί τον **αναδιπλασιασμό** (π.χ. βεβουλεῦσθαι, ήθελῃσθαι).
Το **-αι** στην κατάληξη των παρεμφάτων είναι **βραχύ**.
3. Το απαρέμφατο του **παρακειμένου** της μέσης φωνής τονίζεται πάντοτε στην **παραλήγουσα**.

	ενεστώτας	μέλλοντας	αόριστος	παρακείμενος
φωνηεντόληκτα	-όμενος, -η, -ον ὁ βουλευόμενος ἡ βουλευομένη τὸ βουλευόμενον	-σόμενος, -η, -ον ὁ βουλευσόμενος ἡ βουλευσομένη τὸ βουλευσόμενον	-σάμενος, -η, -ον ὁ βουλευσάμενος ἡ βουλευσαμένη τὸ βουλευσάμενον	-μένος, -η, -ον ὁ βεβουλευμένος ἡ βεβουλευμένη τὸ βεβουλευμένον
ουρανικόληκτα	-όμενος, -η, -ον ὁ πραττόμενος ἡ πραττομένη τὸ πραττόμενον	-ξόμενος, -η, -ον ὁ πραξόμενος ἡ πραξομένη τὸ πραξόμενον	-ξάμενος, -η, -ον ὁ πραξάμενος ἡ πραξαμένη τὸ πραξάμενον	-γμένος, -η, -ον ὁ πεπραγμένος ἡ πεπραγμένη τὸ πεπραγμένον
χειλικόληκτα	-όμενος, -η, -ον ὁ γραφόμενος ἡ γραφομένη τὸ γραφόμενον	-ψόμενος, -η, -ον ὁ γραψόμενος ἡ γραφομένη τὸ γραψόμενον	-ψάμενος, -η, -ον ὁ γραψάμενος ἡ γραψαμένη τὸ γραψάμενον	-μμένος, -η, -ον ὁ γεγραμμένος ἡ γεγραμμένη τὸ γεγραμμένον
οδοντικόληκτα	-όμενος, -η, -ον ὁ ὀνομαζόμενος ἡ ὀνομαζομένη τὸ ὀνομαζόμενον	-σόμενος, -η, -ον ὁ ὀνομασόμενος ἡ ὀνομασομένη τὸ ὀνομασόμενον	-σάμενος, -η, -ον ὁ ὀνομασάμενος ἡ ὀνομασαμένη τὸ ὀνομασάμενον	-σμένος, -η, -ον ὁ ὠνομασμένος ἡ ὠνομασμένη τὸ ὠνομασμένον

1. Η μετοχή του **αορίστου** δεν έχει αύξηση.
2. Η μετοχή του **παρακειμένου** διατηρεί τον **αναδιπλασιασμό**, π.χ. βεβουλευμένος, -η, -ον και ήθελῃμένος, -η, -ον.
3. Το **αρσενικό** και το **ουδέτερο** γένος των μετοχών όλων των χρόνων στη μέση φωνή κλίνονται σύμφωνα με τα αντίστοιχα αρσενικά και ουδέτερα της **β' κλίσης**, ενώ το **θηλυκό** σύμφωνα με τα αντίστοιχα θηλυκά της **α' κλίσης**.

Γ2. ΣΥΝΤΑΞΗ

1. Το υποκείμενο του απαρεμφάτου

Στην Ενότητα 13 γνωρίσατε τα είδη και τις κυριότερες συντακτικές λειτουργίες του απαρεμφάτου. Το υποκείμενο του απαρεμφάτου μπορεί να είναι:

α. Το ίδιο με το υποκείμενο του ρήματος από το οποίο εξαρτάται το απαρέμφατο. Σε αυτή την περίπτωση έχουμε το φαινόμενο της **ταυτοπροσωπίας**.

Οἷτοι ἐθέλουσιν ὑπὲρ πατρίδος θνήσκειν (αυτοί θέλουν αυτοί να πεθάνουν).

β. Διαφορετικό από το υποκείμενο του ρήματος από το οποίο εξαρτάται το απαρέμφατο και πάντοτε σε αιτιατική. Σε αυτή την περίπτωση έχουμε το φαινόμενο της **ετεροπροσωπίας**.

Οἶομαι πάντας ὑμᾶς γινώσκειν τὰ ῥηθέντα (εγώ νομίζω ότι εσείς γνωρίζετε).

2. Το υποκείμενο της μετοχής

Το υποκείμενο μιας μετοχής βρίσκεται στο **ίδιο γένος**, στον **ίδιο αριθμό** και στην **ίδια πτώση** με τη μετοχή.

Από την άποψη του υποκειμένου της, μια επιρρηματική μετοχή μπορεί να είναι συνημμένη ή απόλυτη.

α. Συνημμένη χαρακτηρίζεται μια επιρρηματική μετοχή, όταν το υποκείμενό της **έχει και άλλη συντακτική θέση μέσα στην πρόταση**.

Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ στρατιῶται παρεσκευάσαντο πρὸς μάχην (η φράση οἱ στρατιῶται, που είναι υποκείμενο της μετοχής ἀκούσαντες, είναι και υποκείμενο του ρήματος παρεσκευάσαντο).

β. Απόλυτη χαρακτηρίζεται μια επιρρηματική μετοχή, όταν το υποκείμενό της **δεν έχει άλλη συντακτική θέση μέσα στην πρόταση**. Σε μια τέτοια περίπτωση, αν παραλείψουμε τη μετοχή, το υποκείμενό της περιττεύει στην πρόταση:

Ἐστράτευσαν ἐπ' αὐτοὺς οὐδεμιᾶς διαφορᾶς πρότερον **ὑπαρχούσης** (το υποκείμενο διαφορᾶς της μετοχής δεν έχει καμία άλλη συντακτική θέση μέσα στην πρόταση).

Παρατηρήσεις

Μόνο η επιρρηματική μετοχή μπορεί να είναι απόλυτη.

Η απόλυτη μετοχή βρίσκεται σε πτώση γενική, εάν ανήκει σε προσωπικό ρήμα, η αιτιατική, εάν ανήκει σε απρόσωπο ρήμα.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Να βρείτε τα υποκείμενα των ρημάτων και των μετοχών στις παρακάτω προτάσεις και να χαρακτηρίσετε τις μετοχές ως συνημμένες ή απόλυτες.

- α. Ὀλίγοι ὄντες ἐνίκησαν.
- β. Ἦλθε ἔχων ναῦς (= πλοία) ὀλίγας.
- γ. Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον ἀπῆλθε λυπούμενος.
- δ. Ὁ σῶζων τὴν πατρίδα μεγάλην τιμὴν ἔχει.
- ε. Ἀλέξανδρος ἀπέστειλεν Ἀμύνταν τοὺς ἐχθροὺς διώξοντα.
- στ. Ἐγὼ τὸ πρᾶγμ' εἰμὶ τοῦτο δεδρακώς (=που ἔχω κάνει / ο δράστης).
- ζ. Ἐλάχιστοι οἱ τὰ ἄριστα γινώσκοντες.
- η. Οὐ προσδεξαμένων δὲ αὐτῶν μίαν μὲν ἡμέραν ἐπέσχον.
- θ. Οἱ ἱππεύοντες ἐν ἀσφαλείᾳ στρεύονται.
- ι. Ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα εἰς ἀρετὴν μακρὰ ἐστὶ.
- ια. Πολλάκις τοῦ κήρυκος ἐρωτῶντος οὐδὲν μᾶλλον ἀνίστατ' οὐδεὶς.
- ιβ. Παρεσκευάζοντο (= ἔκαναν προετοιμασίες) ὡς πολεμήσοντες.

2. Να βρείτε τα υποκείμενα των παρακάτω απαρεμφάτων και να χαρακτηρίσετε αν είναι ετεροπροσωπία ή ταυτοπροσωπία.

- 1. Καλὸν ἐστὶ τὴν μὲν διάνοιαν προαιρεῖσθαι τὰ βέλτιστα.
- 2. Οὗτοι τελευτῆσαι καλῶς μᾶλλον ἡβουλήθησαν.
- 3. ἐτάχθην (ἐγὼ) κοσμήσαι τὸν τάφον.
- 4. ἐπαγγελλόμεθα δὲ Ἀριαίῳ εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλείον καθεῖν αὐτόν
- 5. Οἱ δὲ Ξενοφῶντα ἐκέλευον ἀποθνήσκειν
- 6. Θεμιστοκλῆς ἔλεγεν τοὺς Ἀθηναίους τῶν Ἑλλήνων ἄρχειν.
- 7. Οἱ πλεῖστοι εἰώθασι χρυσὸν ὑμῖν ἄγειν.
- 8. Σόλων ἐβούλετο πολίτας φυλάττειν τοὺς νόμους.
- 9. Πολλοὶ νομίζουσιν Ὅμηρον εἶναι τυφλόν.
- 10. Ἐδίδασκε τοὺς παῖδας τοξεύειν.

3. Να χαρακτηρίσετε τα απαρέμφατα (ειδικά - τελικά) και να βρείτε το υποκείμενό τους:

- α. Νομίζομεν ὑμᾶς πιστοὺς φίλους εἶναι.
- β. Κῦρος παραγγέλλει τῷ Κλεάρχῳ ἥκειν.
- γ. Ἔλεγον Κῦρον ἄριστον ἄρχοντα γενέσθαι.
- δ. Κροῖσος ἔπεισεν αὐτὸν γυναῖκα ἄγεσθαι.
- ε. Ὡμοσαν οἱ τε Ἕλληνες καὶ Ἀριαῖος σύμμαχοι ἔσεσθαι.
- στ. Κῦρος ὑπέσχετο δῶσειν πέντε μνᾶς.

ΕΝΟΤΗΤΑ 18

Η ΕΠΙΚΡΙΝΕΙΑ ΑΝΤΑΜΟΙΒΕΤΑΙ

Α ΜΕΡΟΣ — ΚΕΙΜΕΝΟ

Ξυλευόμενός τις παρά τινα ποταμόν ἀπέβαλε τόν πέλεκυν.	Κάποιος καθώς έκοβε ξύλα κοντά σε ένα ποτάμι, έχασε το τσεκούρι του.
Τοῦ δέ ρεύματος παρασύραντος αὐτόν ὠδύρετο, μέχρις οὔ ὁ Ἑρμῆς ἐλεήσας αὐτόν ἦκε.	Και, επειδή το ρεύμα το παρέσυρε, έκλαιγε, μέχρι που ο Ερμής τον λυπήθηκε και ήρθε (κοντά του).
Καί μαθών παρ' αὐτοῦ τήν αἰτίαν, δι' ἣν ἔκλαιε,	Και αφού έμαθε από αυτόν την αιτία, για την οποία έκλαιγε,
τό μὲν πρῶτον καταβάς ἀνήνεγκε	την πρώτη φορά βούτηξε στο ποτάμι κι έφερε πάνω
αὐτῷ χρυσοῦν πέλεκυν	γι' αὐτόν ένα χρυσό τσεκούρι
καί ἐπυνθάνετο, εἰ οὔτος εἶη αὐτοῦ.	και τον ρωτούσε αν αυτό ήταν δικό του.
Τοῦ δέ εἰπόντος μή εἶναι τοῦτον	Όταν εκείνος του είπε ότι αυτό δεν ήταν δικό του,
ἀνήνεγκε ἀργυροῦν	του έφερε ένα ασημένιο
καί ἡρώτα, εἰ ἀπέβαλε τοῦτον.	και τον ρωτούσε αν έχασε αυτό.
Ἀρνησαμένου δέ καί τοῦτον	Όταν αυτός το αρνήθηκε κι αυτό,
τό τρίτον ἐκόμισεν αὐτῷ τήν ἰδίαν ἀξίνην.	την τρίτη φορά του έφερε το δικό του τσεκούρι.
Τοῦ δέ ἐπιγνόντος	Και όταν αυτός το αναγνώρισε,
ἀποδεξάμενος τήν δικαιοσύνην αὐτοῦ	ο Ερμής επειδή επιδοκίμασε τη δικαιοσύνη του,
πάσας αὐτῷ ἐχαρίσατο.	του χάρισε όλα τα τσεκούρια.
Καί ὅς παραγενόμενος πρὸς τοὺς ἐταίρους διηγήσατο αὐτοῖς τὰ γεγενημένα.	Και αυτός, αφού ήρθε στους συντρόφους του, τους διηγήθηκε αυτά που είχαν γίνει.
Τῶν δέ τις ἀναλαβῶν πέλεκυν	Κάποιος απ' αυτούς, αφού πήρε μαζί του ένα τσεκούρι,
παρεγένετο ἐπὶ τον αὐτόν ποταμόν	έφτασε στο ίδιο ποτάμι
καί ξυλευόμενος	και καθώς έκοβε ξύλα,
ἐπίτηδες ἀφῆκε τήν ἀξίνην εἰς τὰς δίνας,	επίτηδες άφησε το τσεκούρι του στο ρεύμα του ποταμού,
καθεζόμενός τε ἔκλαιε.	κάθισε και έκλαιγε.
Ἐπιφανέντος δέ Ἑρμοῦ	Όταν παρουσιάστηκε σ' αὐτόν ο Ερμής
καί πυνθανομένου, τί τό συμβεβηκός εἶη,	και τον ρωτούσε τι του είχε συμβεί,
ἔλεγε τήν ἀπώλειαν τοῦ πελέκεως.	του ανέφερε την απώλεια του τσεκουριού.
Τοῦ δέ ἀνενεγκόντος αὐτῷ χρυσοῦν	Όταν (ο Ερμής) του ανέβασε ένα χρυσό τσεκούρι
καί διερωτῶντος, εἰ τοῦτο ἀπολώλεκεν,	και τον ρωτούσε αν αυτό είχε χάσει,
ἐξαφθείς ὑπὸ τοῦ κέρδους	επειδή φλεγόταν από την επιθυμία του κέρδους,
ἔφασκεν αὐτόν εἶναι.	έλεγε ότι αυτό ήταν.
Καί ὁ θεός οὐκ ἐχαρίσατο αὐτῷ	Και ο θεός δεν του χάρισε το χρυσό τσεκούρι,
ἀλλά οὐδέ τόν ἴδιον πέλεκυν ἀποκατέστησεν.	αλλά ούτε του επέστρεψε το δικό του τσεκούρι.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ

1. Γιατί παρουσιάστηκε ο Ερμής στον πρώτο ξυλοκόπο;
2. Γιατί επιβράβευσε ο Ερμής τον πρώτο ξυλοκόπο;

3. Τι παρακίνησε τον δεύτερο ξυλοκόπο να προσπαθήσει να εξαπατήσει τον θεό; Ποια κατάληξη είχε η απόπειρά του;
4. Ποιο είναι το ηθικό δίδαγμα του μύθου; Ποια αξία προβάλλει και πώς αντιμετωπίζεται αυτή στις μέρες μας;
5. Σε τι αποβλέπει ο Ερμής δοκιμάζοντας τους δύο ανθρώπους του μύθου; Μπορείτε να ανακαλέσετε ανάλογα παραδείγματα δοκιμασίας ανθρώπων από θεούς από τη μυθολογία, τα παραμύθια ή άλλες πηγές;
6. Μπορείτε να θυμηθείτε από τον Όμηρο περιπτώσεις «επιφάνειας» θεών σε ανθρώπους; Να συγκρίνετε τα χαρακτηριστικά των θεών οι οποίοι παρουσιάζονται σε θνητούς στο έπος με αυτά του Ερμή στον μύθο που μελετήσατε.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Στο μύθο του Αισώπου (βλ. Ενότητες 6 και 14) που ακολουθεί πρωταγωνιστούν δύο διαχρονικοί άνθρωποι τύποι. Ο ένας, τίμιος και ειλικρινής, λέει την αλήθεια, ακόμα και όταν αυτή δεν τον συμφέρει. Ο άλλος, πονηρός και επιτήδειος, προσπαθεί με δόλο να επωφεληθεί από τις περιστάσεις. Ο Αίσωπος στο κείμενο που μας παρατίθεται μας αναφέρει την ιστορία ενός τίμιου αντρός που έχασε το τσεκούρι του στο ποτάμι ενώ έκοβε ξύλα. Ο άνδρας λυπήθηκε για την απώλεια του τσεκουριού. Τότε εμφανίστηκε ο θεός Ερμής επειδή τον λυπήθηκε (Όπως είδατε και στα ομηρικά έπη, πεποίθηση των αρχαίων Ελλήνων ήταν ότι οι θεοί μπορούσαν να παρουσιαστούν στους θνητούς με ανθρώπινη ή θεϊκή μορφή είτε για να επιβραβεύσουν τη θεοσέβειά τους είτε για να δοκιμάσουν την πίστη τους. Η *επιφάνεια* στον μύθο του Αισώπου δεν πρέπει συνεπώς να μας ξενίζει.). Ο Ερμής εμφάνισε στον άνθρωπο, αρχικά, ένα χρυσό τσεκούρι και τον ρώτησε αν του ανήκει. Ο άνδρας όντας τίμιος αρνήθηκε την κατοχή του χρυσού τσεκουριού. Στη συνέχεια, ο Ερμής εμφάνισε ένα ασημένιο τσεκούρι στον άνδρα που και πάλι αρνήθηκε την κατοχή του. Ο Ερμής προσπάθησε για Τρίτη φορά φέρνοντας το πραγματικό τσεκούρι. Όταν ο άνδρας ξυλοκόπος αναγνώρισε το τσεκούρι του, ο Ερμής κατάλαβε την εντιμότητα του ξυλοκόπου και του χάρισε και τα τρία τσεκούρια.

Το γεγονός αυτό διηγήθηκε ο ξυλοκόπος στους συντρόφους του. Τότε ένας εξ αυτών από δόλο και ζήλεια πήρε ένα τσεκούρι, πήγε κοντά στο ποτάμι να κόψει ξύλα και επίτηδες άφησε το τσεκούρι να το πάρει το ποτάμι. Τότε ο Ερμής παρουσιάστηκε και σ' αυτόν τον άνδρα ακολουθώντας την ίδια διαδικασία με τον πρώτο, μόνο που αυτήν τη φορά ο δεύτερος ξυλοκόπος παραδέχθηκε ότι το πρώτο τσεκούρι που του εμφάνισε ο Θεός, το χρυσό τσεκούρι, ήταν δικό του. Ο Ερμής κατάλαβε την επιθυμία του κέρδους που διακατείχε τον δεύτερο ξυλοκόπο, και όχι μόνο δεν του έδωσε το τσεκούρι, αλλά δεν του επέστρεψε ούτε το δικό του.

Όπως έχουμε αναφέρει και σε προηγούμενες ενότητες, οι μύθοι του Αισώπου έχουν ηθικοδιδασκτικό χαρακτήρα. Εδώ συναντάμε το προφίλ δύο ανθρώπων τόσο διαφορετικών μεταξύ τους. Ο πρώτος είναι τίμιος και ειλικρινής και για αυτό ανταμοίβεται, ενώ ο δεύτερος πονηρός και δόλιος και εξ αυτών τιμωρείται. Ο μύθος μας διδάσκει την τιμιότητα και την ειλικρίνεια που θα πρέπει να έχουμε στη ζωή μας, για να ανταμοιβόμαστε από τις πράξεις μας. Τέτοια περιστατικά ηθικοδιδασκτικούς περιεχομένου, όπου κάποιος θεός κατεβαίνει στη γη για να δοκιμάσει το ήθος των ανθρώπων ποικίλουν στην αρχαιοελληνική μυθολογία. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Βαυκίδας και του Φιλήμονα.

Β. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

δικάζω	το δίκιο
δικάσιμος	το δίκαιο
ο δικαστής	
δικαστικός	
δικανικός -ή -ό = δικαστικός	
το δικαστήριο (δικαστήριο)	
δικαιώ (δικαιώνω) = (α.ε.) επανορθώνω, (ν.ε.) αποδεικνύω σωστό	
το δικαίωμα	
η δικαίωσις (δικαίωση)	
η δικαιοσύνη	
δίκαιος	
δίκην = σαν (επίρρ.)	
δικηγόρος	δικολάβος = 1. πρακτικός δικηγόρος χωρίς πτυχίο, 2. μτφ. αυτός που παρουσιάζει τα πράγματα κατά το συμφέρον του
η δικογραφία	δικαιούχος
η δικαιολογία	δικαιοπραξία
η δικαιοδοσία = αρμοδιότητα	αδικοχαμένος
αδικώ	εξώδικος -η -ο
το αδίκημα	τελεσίδικος -η -ο [= αυτός που έχει οριστικό χαρακτήρα]
αντιδικώ	Στρατοδικείο
η αντιδικία	Ναυτοδικείο
ο αντίδικος	Αεροδικείο
καταδικάζω	Πταισματοδικείο
η καταδίκη	Ειρηνοδικείο
εκδικάζω	Πλημμελειοδικείο
η εκδίκασις (εκδίκαση)	
εκδικώ = (ν.ε.) εκδικούμαι	
η εκδίκησις (εκδίκαση)	
η διαδικασία	
προδικάζω = (α.ε.) υπερασπίζω, (ν.ε.)	
προεξοφλώ	
υπόδικος -η -ο	
φυγόδικος	
διάδικος	
επιδικάζω	

ΑΓΝΩΣΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Δικάσιμος: αυτός που μπορεί να περάσει από δίκη

Δικαίωμα: το κερτημένο αγαθό ενός ατόμου

Δικαίωσις: η αναγνώριση και απονομή του δίκιου ενός ατόμου

Δικαιοσύνη: η τήρηση και εφαρμογή των νόμων με αντικειμενικό τρόπο. / το νομικό σύστημα με το οποίο ένα κράτος εφαρμόζει τους νόμους.

Δικογραφία: το σύνολο των εγγράφων που αναφέρονται στην εκδίκαση μιας υπόθεσης

Δικαιολογία: επιχείρημα, αιτιολογία

Αδικώ: διαπράττω αδικία εις βάρος κάποιου προσώπου

Αδίκημα: παράνομη ενέργεια αντίθετη των νόμων και των κανόνων μίας κοινωνίας

Αντιδικώ: διαφωνώ, τσακώνομαι
Αντιδικία: η διαφωνία, η εμπλοκή σε δικαστικό αγώνα με κάποιον
Αντίδικος: ο αντίπαλος σε μία δίκη
Καταδικάζω: κρίνω ένοχο κάποιον
Καταδίκη: η ποινή του δικαστηρίου
Εκδικάζω: διεξάγω δίκη
Εκδίκαση: η διεξαγωγή δίκης
Εκδίκηση: αντίποινα, ανταπόδοση
Διαδικασία: συστηματική σειρά διεργασιών
Υπόδικος: πρόσωπο που του έχει απαγγελθεί κατηγορία από δικαστική αρχή
Φυγόδικος: ο κατηγορούμενος που δεν εμφανίζεται στο δικαστήριο
Δικαιούχος: αυτός που έχει νόμιμο δικαίωμα για κάτι
Δικαιοπραξία: η δήλωση της βούλησης ενός ατόμου που αποσκοπεί στην παραγωγή έννομου αποτελέσματος
Αδικοχαμένος: αυτός που σκοτώθηκε άδικα
Εξώδικος: αυτός που γίνεται εκτός δίκης
Τελεσίδικος: οριστικός, αμετάκλητος, τετελεσμένος

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1. Κυκλώστε τη σωστή απάντηση.

1. Η ηθική αρχή σύμφωνα με την οποία αναγνωρίζεται και εξασφαλίζεται ίση μεταχείριση σε όλα τα μέλη μιας κοινωνίας και αποδίδεται στον καθένα το οφειλόμενο.
α) το δίκιο, β) το δίκαιο
2. Η γνώμη ή η ενέργεια που χαρακτηρίζεται ως ορθή,
α) το δίκιο, β) το δίκαιο
3. Ο επιστήμονας που παρέχει νομικές συμβουλές ή παρίσταται στα δικαστήρια ή τις αρχές για λογαριασμό άλλου
α) δικηγόρος, β) δικολάβος
4. Πρακτικός δικηγόρος που ασκούμε το επάγγελμά του μόνο στα κατώτερα δικαστήρια.
α) δικηγόρος, β) δικολάβος
5. Η έντονη και ενεργητική αντίθεση μεταξύ δύο προσώπων ή ομάδων σε ορισμένο θέμα.
α) αντιδικία, β) δικογραφία, γ) δικαιοδοσία
6. Το σύνολο των εγγράφων που αφορούν μια δικαστική υπόθεση.
α) αντιδικία, β) δικογραφία, γ) δικαιοδοσία
7. Η ημέρα κατά την οποία δικάζεται μια υπόθεση.
α) δικαιοσύνη, β) δικαιοπραξία, γ) δικάσιμος
8. Η δήλωση ενός προσώπου ότι επιθυμεί να συσταθεί, να αλλοιωθεί ή να καταργηθεί κάποιο νομικό του δικαίωμα.
α) δικαιοσύνη, β) δικαιοπραξία, γ) δικάσιμος
9. Ο κατηγορούμενος ο οποίος έχει παραπεμφθεί σε δίκη και δεν έχει ακόμα δικαστεί.
α) κατάδικος, β) υπόδικος, γ) φυγόδικος

10. Αυτός που σκόπιμα δεν παρουσιάζεται στο δικαστήριο κατά τη μέρα και την ώρα της δίκης του. α) κατάδικος, β) υπόδικος, γ) φυγόδικος

11. Αυτός που δεν μπορεί να επανακριθεί, που δεν επιδέχεται αναθεώρηση.
α) δικαιούχος, β) τελεσίδικος, γ) αντίδικος

12. Το κατώτερο ποινικό δικαστήριο.
α) Πταισματοδικείο, β) Πλημμελειοδικείο, γ) Στρατοδικείο

13. Το πρωτοβάθμιο ποινικό δικαστήριο που δικάζει πλημμελήματα.
α) Πταισματοδικείο, β) Πλημμελειοδικείο, γ) Στρατοδικείο

14. Σχηματίζω (και εκφέρω) πρόωρα γνώμη για ένα ζήτημα του οποίου η έκβαση είναι ακόμη άγνωστη ή αβέβαιη.
α) προδικάζω, β) εκδικάζω, γ) καταδικάζω

15. Κηρύσσω ένοχο έναν κατηγορούμενο, ενώπιον του δικαστηρίου, και του επιβάλλω κάποια ποινή. α) προδικάζω, β) εκδικάζω, γ) καταδικάζω

16. Εξετάζω μια δικαστική υπόθεση και παίρνω τη σχετική απόφαση.
α) προδικάζω, β) εκδικάζω, γ) καταδικάζω

2. Να αντιστοιχίσεις τις λέξεις με τις συνώνυμές τους.

αρμοδιότητα	αντιδικία
οριστικός	δικαίωμα
δικαστικός	δικαιοδοσία
κριτής	τελεσίδικος
υπόλογος	δίκαιος
πρόφαση	δικαστής
διαφωνία	εκδίκηση
ανταπόδοση	υπόδικος
απαίτηση	δικαιολογία
αμερόληπτος	δικανικός

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΝΙΣΜΟΥ

1. Να τονίσετε τις παρακάτω λέξεις, εφαρμόζοντας τους κανόνες τονισμού:

μηκος, πολισ, εμπορος, ναυκληρος, τεχνην, νησοι, δουλος, σωμα, δουλων, οινος, πλουτος, καπηλος.

2. Να σημειώστε τόνους και πνεύματα στις ακόλουθες λέξεις:

καθηκον, οικειος, διαμετρος, ηρωων, ωραιοι, αγαθος, ημεις, οτι, Ελλας, οιμωγη, Ευβοια, ριπτω, υψηλος, αγιωτερος, ηττα, λογων, πληθος, φευγε, θρηνος, τοιχος, χειμωνες, μαθητων, πεμπω, πιστευω, γιγνωσκετε, κινδυνου, απιστος, αμπελω, κωνος, αγκυραι, διδασκαλος, διδασκαλους, δουλοι, Θηβαιοι, δυναμεθα, παιδες, γενναιοι, δικαιος

3. Να τοποθετήσετε τόνους και πνεύματα στο παρακάτω απόσπασμα

Του γεωργου εργον εστι φυτευειν και σπειρειν. Ο δε Θεος αυξανει τον σιτον και τους των δενδρων καρπους· ανευ γαρ ομβρου και ηλιου ουκ εστι καρπον φερειν εκ των φυτων. Διο νόμος των γεωργων εστι τοις των αγρων καρποις τους θεους θεραπευειν.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

1. Να συμπληρωθούν οι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας που λείπουν στο κείμενο του παρακάτω μύθου:

Ἔλεγόν ποτε τὰ πρόβατα τῷ δεσπότῃ : «....., ὦ δέσποτα, γάλα παρέχομεν(σύ, δοτ.), τυρὸν καὶ ἔρια.....(σύ, ον.) δὲ οὐδὲν παρέχεις.....(ἡμεῖς, δοτ.)· ὁ δὲ κύων, καίτοι οὐδὲν παρέχει.....(σύ, δοτ.), ἐκ τοῦ σίτου καθ' ἡμέραν λαμβάνει». Ὁ δὲ κύων εἶπεν· «ᾧ ἀνόητα πρόβατα, ἢ γλῶσσα.....(ὕμεῖς, γεν.) προτρέπει τῆς διανοίας·(ἐγώ, ον.) εἰμι χρησιμώτερος..... (ὕμεῖς, γεν.)· εἰ γὰρ.....μὴ ἐφύλαττον.....(ὕμεῖς, αιτ.), ἐκινδυνεύετε ἂν πάσχειν κακὰ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν·(ἐγώ, δοτ.) δ' ἀνάγκη ἐστὶ φυλάττειν καὶ σώζειν(ὕμεῖς, αιτ.) ἐκ τῶν κινδύνων».

ΚΛΙΣΗ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

1. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του ουσιαστικού που σας δίνεται στην παρένθεση:

- α. Καθορῶμεν πολλούς (ἄνθρωπος).
- β. Μακάριοι οἱ (πτωχός) τῷ πνεύματι.
- γ. Ἡμεῖς φυλάττομεν τοὺς (ὄρκος) τῶν (Θεός).
- δ. Ὁ πατήρ πέμπει τὸν παῖδα εἰς (οἶκος, αἰτ, ενικού) (διδάσκαλος, γεν. εν.).
- ε. Οἱ (ἔφηβος) φοιτῶσιν ἐν (γυμνάσιον, δοτ. πληθ.).
- στ. Ὁ Θεός αὐξάνει τοὺς (καρπός) τῶν (δένδρον).
- ζ. Οἱ Φελλόποδες εἰσὶν (ἄνθρωπος).

2. Να συμπληρώσετε τις καταλήξεις των ουσιαστικών και να τονίσετε:

- α. Ἀγρίους ταυ..... οἱ πολέμιοι εἶχον.
- β. Οἱ λυκ..... τὰ πρόβατ..... ἀρπάζουσι.
- γ. Φίλος ἦν ἀγαθοῖς ἀνθρώπ..... .
- δ. Προσφέρουσι τοῖς θε..... τοὺς καρπ..... τῶν ἀγρ..... .
- ε. Ἄνευ ἡλίου..... (γεν. ενικού) και ὄμβρ..... τὰ φυτ..... οὐ φέρει καρπ..... (αἰτ. πληθ).

3. Να μεταφέρετε τα υπογραμμισμένα ουσιαστικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού:

- α. Ὁ ἀναμάρτητος πρῶτος τὸν λίθον βαλέτω.
- β. Πείθομαι τοῖς νόμοις τῆς πατρίδος.
- γ. Ἐν τῇ ὁδῷ εἶδον τοὺς ἵππεις.
- δ. Ἡ ὑπερβολὴ τοῖς ἀνθρώποις λύπην παρέχει.
- ε. Ἡ Δῆλος ἐνδοξος ἦν τῷ ἱερῷ.

4. Να συμπληρώσετε τα κενά, βάζοντας τις λέξεις που βρίσκονται στην παρένθεση στον τύπο που σας ζητείται:

- 1) Οἱ Θηβαίων ἄνδρες εἰσῆλθον περὶ τὸν πρῶτον..... (ὕπνος) ξὺν..... (ὄπλον, δοτική πληθυντικού) ἐς Πλάταιαν τῆς Βοιωτίας.
- 2) Σύνειμι..... (ἄνθρωπος, δοτική πληθυντικού) σοφοῖς.
- 3) Προδότης καλοῦμεν τοὺς τοῖς (ἐχθρός) δόντες τήν πόλιν.
- 4) Τῷ..... (Δημάρατος) δῶρον αὕτη ἡ χώρα ἐδόθη ἐκ βασιλέως ἀντὶ τῆς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατείας.
- 5) Εἶθε προσδιδόημεν παντί..... (δῶρον, δοτική ενικού) ἔπος ἀγαθόν.
- 6) Οὗτος ἐκόσμησεν τὸ σκῆπτρον τοῖς πᾶσι..... (μέταλλον).
- 7) Καθέζεται ὁ θεὸς ἐν τῷ..... (θρόνος).

5. Βάλτε τα ουσιαστικά της α' κλίσης στην πτώση που ζητείται:

- α. τοὺς (πολίτης).
- β. τῆς (πολιτεία).
- γ. τήν (ἀνατροφή).
- δ. τοὺς (νεανίας).
- ε. τοὺς (ὀπλίτης).
- στ. τῶν (ἀγωνιστής).

6. Να γράψετε τη γενική ενικού και πληθυντικού των ουσιαστικών:
γυμνασιάρχης, πατριώτης, μέλισσα, νεανίας, γραμματιστής, οἰκία.

7. Να κλιθούν οι πλάγιες πτώσεις ενικού και πληθυντικού αριθμού των παρακάτω ουσιαστικών :
ὁ θεατῆς ὁ νικητῆς ὁ κοχλίας ἡ σκαπᾶνη ἡ ἄμιλλα ἡ ἀλήθεια ἡ κλίνη

8. Να τοποθετηθούν στην κατάλληλη στήλη του πίνακα που ακολουθεί τα πρωτόκλιτα ουσιαστικά:

χώρα, μοῖρα, τράπεζα, σαφήνεια, πείνα, ρίζα, θάλαττα, ἄμαξα, ἀργία, πεῖρα.

γενική σε - ας

γενική σε - ης

ΡΗΜΑΤΑ

1. Να βάλετε τους ζητούμενους τύπους της οριστικής ενεστώτα και μέλλοντα ενεργητικής φωνής στις ακόλουθες προτάσεις χρησιμοποιώντας τα αντίστοιχα ρήματα που είναι σε παρένθεση:

Ἐγὼ στρατεύω / στρατεύσω ἐπὶ τοὺς πολεμίους.

Σὺ / δικαίως. (ἄρχω)

Οὗτος / ἐπιστολήν. (γράφω)

Ἡμεῖς / τοὺς δικαστάς. (πείθω)

Ὑμεῖς / τὸ πρέπον. (πράττω)

Οὗτοι / ὑμᾶς. (βλάπτω)

2. Να γράψετε τα παρακάτω ρήματα στο ίδιο πρόσωπο και αριθμό της οριστικής μέλλοντα: φύει, ἄρχομεν, λήγετε, γυμνάζεις, τρίβω, κηρύττετε, λήγετε, τάττει.

3. Να γράψετε τα παρακάτω ρήματα στο ίδιο πρόσωπο και αριθμό της οριστικής ενεστώτα: φυλάξουσι, κόψομεν, βλάψω, παιδεύσετε, πιστεύσουσι, ταράξεις.

4. Να συμπληρώσετε τις ακόλουθες προτάσεις με τους σωστούς ρηματικούς τύπους ενεστώτα και μέλλοντα σύμφωνα με το πρώτο παράδειγμα:

- α. Οἱ διδάσκαλοι τοὺς νέους παιδεύουσι // παιδεύσουσι (παιδεύω).
- β. Λακεδαιμόνιοι.....//..... τὰς σπονδὰς (λύω).
- γ. Ὁ Κέρβερος.....//.....τὰς πύλας τοῦ Ἅδου (φυλάττω).
- δ. Οἱ κακοὶ τὴν πόλιν.....//.....(βλάπτω).
- ε. Οἱ κήρυκες Ἀθηναίους.....//..... (μεταπείθω).

5. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω φράσεις με τον κατάλληλο τύπο του εἰμί:

- α. Ὑμεῖςἄλκιμοι (=ρωμαλέοι) νεανῖαι.
- β. Ἐγὼ τὸ φῶς τοῦ κόσμου.
- γ. Χρόνος δίκαιοςκριτὴς πάντων.
- δ. Ἐνθα (=όπου)βωμοί, καὶ θεοί.
- ε. Ἡμεῖς πάντες φίλοι καὶ σύμμαχοι.....

6. Στις προτάσεις που ακολουθούν να βάλετε το ρήμα στον κατάλληλο τύπο του παρατατικού:

- α. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀεὶ (θύω) τοῖς θεοῖς.
- β. Οὗτος τοῖς ἄρχουσι (ὑπακούω).
- γ. Ἀμφότεροι ὦ Φαλίνε, Ἑλληνες (εἰμί).
- δ. Ὁρῶντες τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός οὗτοι (θαυμάζω).
- ε. Ἀλέξανδρος τῷ ξίφει τὸν δεσμόν (κόπτω).
- στ. Περικλῆς (ἀγορεύω) ἐν τῇ ἀγορᾷ.

7. Να μεταφέρετε τις επόμενες προτάσεις στον παρατατικό:

- α. Πρᾶος εἰμί καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ.
- β. Φροντῖδων ἐλεύθεροι ἐστέ.
- γ. Μακάριοι ἐσμέν.
- δ. Σὺ εἰ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός.
- ε. Ὁ μὲν θερισμὸς πολὺς ἐστί.
- στ. Οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι εἰσίν.
- ζ. Ὑμεῖς ἐστέ κατήγοροι μου.

8. Να συμπληρώσετε τις ακόλουθες προτάσεις με ρηματικούς τύπους παρατατικού και αορίστου σύμφωνα με το παράδειγμα:

- α. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐφύλαττον / ἐφύλαξαν τὸν ἐν Δελφοῖς θησαυρόν (φυλάττω).
- β. Ἀθηναῖοι πρέσβεις τοῖς Λακεδαιμονίοις...../..... (πέμπω).
- γ. Τῶν Σειρήνων προσδεδεμένος Ὀδυσσεὺς τῷ στύλῳ (= στο κατάρ- τι)...../.....(ἀκούω).
- δ. Θουκυδίδης Ἀθηναῖος...../.....τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων (συγγράφω).
- ε. Καὶ τοὺς μὲν νεκροὺς τοὺς πλείστους ἔνθαπερ (= ἐκεῖ ὅπου) ἔπεσον ἐκάστους..... /..... (θάπτω).
- στ. / ποτε λέων σὺν ἀνθρώπῳ (ὀδεύω).

9. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων τοποθετώντας τα ρήματα των παρενθέσεων στο κατάλληλο πρόσωπο και α-ριθμό του παρακειμένου ή του υπερσυντέλικου.

- α. Ἐγὼ (συμβουλεύω, παρακείμενος) ὑμῖν τὰ καλὰ πράττειν, ὑμεῖς δέ μοι (=σε μενα) οὐ (πιστεύω, παρακείμενος).
- β. Ἡ πίστις σου σε (σώζω, παρακείμενος).
- γ. Δαρεῖος (βασιλεύω, υπερσυντέλικος) τῶν Περσῶν κατὰ τούτους τοὺς χρόνους.
- δ. Οἱ ἵππεῖς τῶν Βοιωτῶν (διώκω, υπερσυντέλικος) τὸ πεζικὸν τῶν Ἀθηναίων πόρρῳ (=μακριά) τῆς πόλεως.
- ε. Εἰ μὴ ἡμεῖς (κωλύω, υπερσυντέλικος) τοὺς πολεμίους, οὐκ ἂν ὑμεῖς ἦτε ἔτι (=ἀκόμα) σώοι.

10. Να μεταφέρετε το ζητούμενο πρόσωπο στον παρακείμενο και στον υπερσυντέλικο.

		ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
α. σύ	τάττω		
	γράφω		
	φυλάττω		
β. οὔτοι	κρύπτω		
	ρίπτω		
	θύω		
γ. ὑμεῖς	ὀρίζω		
	ἄλιεύω		
	διανύω		

11. Να αναγνωρίσετε τον χρόνο, τον αριθμό και το πρόσωπο των παρακάτω ρημάτων και να αναφέρετε τη μορφή τους στο α' πρόσωπο του ενεστώτα.

Α' ΟΜΑΔΑ	Β' ΟΜΑΔΑ	Γ' ΟΜΑΔΑ
γέγραφας	ἐστρατεύκασι	ἠθροίκαμεν
ἐτεθεραπεύκετε	ἐσκευάκετε	ἠγγέλκει
συμβεβουλεύκαμεν	ἐρρίφει	ὠρίκεσαν

12. Να αναγνωρίσετε στις προτάσεις που ακολουθούν τον παρακείμενο και τον υπερσυντέλικο ενεργητικής φωνής και να βρεις το ρήμα από το οποίο προέρχονται:

- α. Πάντας πεπαίδευκεν Ὁμηρος, ὁ τοῦ Τρωικοῦ ἔργου ὑμνητής.
- β. Ἀθηναῖοι τὰς σπονδὰς λελύκασι καὶ τοὺς συμμάχους βλάβπτουσι.
- γ. Ἴππεῖς τῶν Βοιωτῶν τὰ ἱερὰ διεῖρρίφεσαν καὶ τοὺς στρατιώτας ἐδεδιώχεσαν.
- δ. Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς ἐβεβασιλεύκει τῶν Περσῶν χρόνους πολλοὺς.
- ε. Ἐπεὶ ταῦτα πεπράχατε, τοὺς θεοὺς πολέμιους ἔξετε.
- στ. Οἱ τριακόσιοι πεφυλάχασι τὴν εἰσβολήν.
- ζ. Δαρεῖος, ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς, τοῖς Ἑλλήσιν ἐπεβεβουλεύκει.

13. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων τοποθετώντας τα ρήματα των παρενθέσεων στους κατάλληλους τύπους του παρακειμένου της ενεργητικής φωνής.

- α) Οἱ Θηβαῖοι καὶ δένδρα(κόπτω) καὶ οἰκίας (κατακαίω).
- β) Λέγουσιν ὅτι ταῦτα Δέξιππος (πράττω).
- γ) Τοῖς μὲν Ἀθηναίοις Σόλων τοὺς νόμους (γράφω), τοῖς δὲ Σπαρτιάταις Λυκοῦργος.
- δ) Οἱ νέοι (θαυμάζω) τοὺς γονέας αὐτῶν.
- ε) Λέγουσιν ὅτι οἱ πολέμιοι χρήματα καὶ πρόβατα (διαρπάζω).
- στ) Οἱ Ἀθηναῖοι (τειχίζω) τὰς πόλεις λίθοις καὶ ξύλοις.
- ζ) Πάντες οἱ ἄνθρωποι (θύω) τοῖς θεοῖς.
- η) Πάντες ἡμεῖς (χορεύω) ἐν τοῖς Διονυσίοις.
- θ) Οἱ ἵππεῖς τῶν Βοιωτῶν τὰ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἱερὰ (διάρρίπτω) καὶ τοὺς τοῦ Ἀγησιλάου στρατιώτας (διώκω).

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ Γ' ΚΛΙΣΗ

1. Να διατυπωθούν οι επόμενες προτάσεις με όλους τους τύπους τους στον πληθυντικό.

- α. Οὗτος ἔπεμπεν ἵππέα τῷ βασιλεῖ.
- β. Ἡ πόλις αὕτη ἔνδοξος ἦν.
- γ. Ἐξίς ἐστὶ δευτέρα φύσις.
- δ. Καλὸν τέκνον χάρμα (= ευφροσύνη) τοκέως (=γονιού) ἐστί.
- ε. Ὅς πίστιν ἔχει ἀμάχητον (= ακατανίκητη) δύναμιν ἔχει.

2. Να συμπληρώσετε τις πτώσεις που λείπουν από τα παρακάτω ουσιαστικά.

ΟΝ. αἱ δόσεις
ΓΕΝ. τῆς πόλεως
ΔΟΤ. ταῖς πράξεσι
ΑΙΤ. τὴν ἔλλειψιν
ΚΛΗΤ.

3. Να μεταφέρετε τα ουσιαστικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού.

τὰς ἀποφάσεις —>
τῇ ἐνέσει —>
τῶν ὄψεων —>
ἡ ἐπίθεσις —>
ταῖς διώξεσι —>
τῆς ἀπολαύσεως —>
τὴν ῥίψιν —>
αἱ ἀπολύσεις —>

4. Να συμπληρώσετε τις πτώσεις που λείπουν από τα παρακάτω ουσιαστικά.

ΟΝ.
ΓΕΝ. τοῦ ἱερέως τοῦ βήματος
ΔΟΤ. τῇ ἀποφάσει
ΑΙΤ. τοὺς γονέας τὰ ῥήματα
ΚΛΗΤ.

5. Να μεταφέρετε τα ουσιαστικά στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού.

τῷ πράγματι —>
τῶν θαυμάτων —>
τὰ ρεύματα —>
τοῖς γραμματεῦσι —>
τὸν ἵππέα —>
οἱ τομεῖς —>
(ῥ) κουρεῖς —>
τῷ προβολεῖ —>
τοῖς ὑφάσμασι —>
τοῦ ὑπολείμματος —>
(ῥ) βάσεις —>
τὴν αἵρεσιν —>
τῇ ἀνορθώσει —>
τῶν διαφθορῶν —>

τοῖς διατάγμασι —>
τὰς καταθέσεις —>

6. Να συμπληρώσετε τα κενά των παρακάτω προτάσεων με τον κα-τάλληλο τύπο του ουσιαστικού που βρίσκεται σε παρένθεση και στη συνέχεια να τοποθετήσετε το ουσιαστικό στην ίδια πτώση του άλλου αριθμού.

- α. Ἄπαντες ἐν τῷ σταδίῳ ἐπευφήμουν τοὺς (δρομεῦς).
β. Ἀποδώσω ἑπτὰ δραχμὰς τῷ (κουρεὺς), ἵνα μὲ κείρῃ (=για να με κουρέψει).
γ. Περικλῆς ἀπέδιδεν ἐν τῷ (βῆμα) αὐτοῦ ὄγκον (=μεγαλοπρέπεια).
δ. Οἱ περίοικοι ἀντεδίκουν (=διαφωνοῦσαν) περὶ τῶν ὄρων (=για τα σύνορα) τῶν (κτῆμα).
ε. Ἐν τῇ (πράξις) σκόπει (=να παρατη-ρεῖς) τὸ ἦθος.

ΕΠΙΘΕΤΑ

1. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις που ακολουθούν με τον κατάλλη-λο τύπο του επιθέτου:

- α. Κόσμος τῆς (ἀγαθός, θηλ. γεν. εν.) ψυχῆς ἀρετὴ ἐστὶ.
β. Οἱ διδάσκαλοι τῶν Περσῶν ἦσαν (σοφός, αρσ. ονομ. πληθ.) πολῖται
γ. Οἱ νέοι (πονηρός, ουδ. γεν. πληθ.) ἔργων ἀπέχουσι.
δ. Ἡ φιλία τῶν (δίκαιος, αρσ. γεν. πληθ.) ἀνθρώπων ἐστὶ πηγὴ ἀγαθῶν.
ε. Ἡ μέθη (μικρός, θηλ. ονομ. εν.) ἐστὶ μανία.
στ. Ὁ χρηστὸς ἄνθρωπος οὐ βάλλεται (πονηρός, δοτ. πληθ.) λόγοις.
ζ. Ἡ σοφία (ἄξιος, θηλ. ονομ. εν.) χρυσοῦ ἐστὶ.

2. Στην άσκηση που ακολουθεῖ να συμπληρωθούν τα κενά με τον κατάλληλο τύπο της δεικτικής αντωνυμίας οὗτος - αὕτη - τοῦτο.

- α. οὐκ ἦλθον εἰς.....τὴν πόλιν.
β. οἱ τόποιχθαμαλοὶ εἰσιν.
γ. γένοιτο, Κύριε, τῇ ἡμέρᾳ.....ἀναμαρτήτους φυλαχθῆναι ἡμᾶς.
δ. ἐν τῷ σταδίῳἀγὼν γίνεται.
ε. ἐν..... ταῖς ὁδοῖς ἐπορεύετο.
στ. τῷ τρόπῳ ἐτείχισαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν πόλιν.
ζ. ἐν τῇ χώρᾳ ξένοι ἐσμέν.
η. οὐδεὶς ἐν τῇ πόλει ἐγίγνωσκεν τὰ παιδιά.
θ. ἐπλεύσαμεν τρεῖς ἡμέρας καὶ περὶ τὰς νήσους.
ι. ἐπειρῶντο (=προσπαθοῦσαν) τοῖς δώροις δεκάσαι ἡμᾶς (=να μας δωροδοκήσουν).
ια. ἅπαντες οἱ ἀγαθοὶ πολῖται πράττουσιν κατὰ τοὺς νό-μους.
ιβ. Ἀλέξανδρος ἐβασίλευε τῶν χωρῶν.
ιγ. οὐ γινώσκω τὰ παιδιά.
ιδ. ἐν τῷ τόπῳ ὥκουν οἱ Ἀχαιοί.
ιε. εἰσὶν αἱ οἰκίαι τῶν προγόνων ἡμῶν.
ιστ. κατ' ἐκεῖνο τὸ θέρος περὶ ταῖς νήσοις ἐπλέομεν.

3. Να συμπληρώσετε τα γένη που λείπουν από τον παρακάτω πίνακα.

ΑΡΣΕΝΙΚΟ	ΘΗΛΥΚΟ	ΟΥΔΕΤΕΡΟ
ύψηλός		
.....		ἄθλιον
χλιαρός		
.....	ἁγία	
.....	αύστηρά	
ἄδικος		

4. Να τοποθετήσετε τα επίθετα της παρένθεσης στην κατάλληλη πτώση ώστε να συμφωνούν με τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν.

- α. ταῖς ψυχαῖς (καλός)
β. τῶν ἀνθρώπων (ἔντιμος)
γ. τῆς ἡμέρας (ψυχρός)
δ. τούς νεανίας (ώραίος)
ε. τῶν μετάλλων (πολύτιμος)
στ. τὰς διόδους (ὕπόγειος)

5. Να χρησιμοποιήσετε τις λέξεις παρακάτω για να ολοκληρώσετε τις προτάσεις: τούτοις ταύτης ταῦτα ταύταις οὗτος τοῦτο

- α. Ὁ ἀνὴρ ἐστὶ μεγάλης ἀρετῆς.
β. Ὁ Περικλῆς εἶπε τοῖς Ἀθηναίοις.
γ. Ἡ μήτηρ..... καὶ ὁ πατὴρ μου ἀδελφοί εἰσι.
δ. Ὁ φιλόσοφος ἔλεγεν δεῖξιν.....
ε. ταῖς ἀρχαῖς οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολιτεύοντο.
στ. Ἡ γῆ παρέχει τοῖς θηρίοις τὴν καθ' ἡμέραν τροφήν.

6. Να συνδυάσετε τις λέξεις της Α και της Β στήλης, ώστε να προκύψουν σωστά ονοματικά σύνολα (φράσεις).

A	B
α. ἰωνικοῦ	1. τέχνης
β. ποιητικῆς	2. πολιτῶν
γ. ἡρέμῳ	3. δένδροις
δ. γενναίων	4. ρυθμοῦ
ε. ἀκάρποις	5. θαλάσση

7. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις τοποθετώντας τα επίθετα των παρενθέσεων στον κατάλληλο τύπο.

- α) Ἐν ταῖς..... (ἀρχαῖος) Ἀθήναις αἱ μὲν τῶν ἰδιωτῶν οἰκίαι (μικρός) καὶ (ταπεινός), οἱ δὲ δημόσιοι οἴκοι (ὕψηλός) τε καὶ (καλός) ἦσαν.
β) Οἱ τῶν γεωργῶν πόνοι πολλάκις (μάταιος) εἰσίν, ἐπειδὴ (βλαβερός) ζῶα τοὺς καρποὺς διαφθείρει.
γ) Ἐν τῇ (ἀρχαῖος) Βαβυλῶνι (δοτ. εν. θηλ.) στοαὶ (περίλαμπρος) καὶ κῆποι (ἀνθηρός) καὶ περίπατοι (τερπνός) ἦσαν.
δ) Ἔλεγον τὴν πόλιν..... (πλούσιος) καὶ..... (ἔνδοξος) εἶναι.

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΟ/ΜΕΤΟΧΗ

1. Να σχηματίσετε τα απαρέμφατα τα οποία λείπουν από τον παρακάτω πίνακα.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
ἐλπίζειν	ἐκστρατεύσειν		γεγραφέναι
		διαπράξει	
διώκειν			
	τρίψειν		

2. Να τοποθετήσετε τα παρακάτω απαρέμφατα στη σωστή στήλη.

ἐπιλύσαι, ἐρριφέναι, κηρύττειν, καταπαύσειν, καταπεπεικέναι, λούειν, ἀγορεύσαι, παραλλάξειν, λέγειν, τεταχέναι, ἀλιεύσαι, κατωρυχέναι, ἀναμένειν, καθορίσειν, ἐπισπεύσαι, ᾔσειν.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
.....			
.....			
.....			
.....			

3. Να σχηματίσετε τις μετοχές οι οποίες λείπουν από τον παρακάτω πίνακα.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
ὁ δουλεύων	ἡ κηρύζουσα	τὸ τρίψαν	ὁ ἐλπικῶς
ἡ ἀλλάττουσα			

4. Να σχηματίσετε τα απαρέμφατα τα οποία λείπουν από τον παρακάτω πίνακα.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
κελεύειν	ὀρίσειν	λείψαι	πεπλεχέναι
σπεύδειν	ἐλέγξειν		

5. Να σχηματίσετε τις μετοχές οι οποίες λείπουν από τον παρακάτω πίνακα.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
ὁ ἀλιεύων	ἡ πράξουσα	τὸ βλάψαν	ὁ τεθυκῶς
ἡ γράφουσα			

6. Να τοποθετήσετε τις παρακάτω μετοχές στη σωστή στήλη.

ὁ παύσας, ἡ βλάψασα, τὸ ὠρικός, ἡ δεδιωκυῖα, ὁ παραλλάσσων, ἡ ἀλιεύσουσα, τὸ μένον, ὁ κατακρύψας, ἡ ἄρξουσα, τὸ πεπιστευκός, ὁ βλάπτων, τὸ ῥῖψον.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
.....			
.....			
.....			

7. Να συμπληρώσετε τις μετοχές και τα απαρέμφατα που λείπουν από τον παρακάτω πίνακα.

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ
	ἡ θαυμάσουσα		
		κόψαι	
καθορίζειν			τὸ τεταχὸς
		ὁ ἀλιεύσας	
	φυλάξειν		
			ἡ πεπεικυῖα

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

1. Να συνταχθούν οι παρακάτω προτάσεις και να χαρακτηριστούν τα ρήματα αμετάβατα ή μεταβατικά ή συνδετικά:

- Ἀλιεύς τις αὐλοὺς εἶχε.
- Τοῖς μὲν πολεμίοις ἐναντίοι εἰσὶν οἱ θεοί.
- Λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος.
- Οὐχ Ἡρακλῆς οὗτός ἐστιν;
- Κύκνοι εἰρηναῖοί (= εἰρηνικοί) εἰσι.
- Ἀγαμέμνων ἡγεμὼν τοῦ σύμπαντος στρατοῦ ἦν.
- Οἱ βότρυες ὄμφακές εἰσι.
- Ὁ ὄνος ἐκ τοῦ κόπου ἐτελεύτησε.
- Χελιδὼν ἐστὶ φιλάνθρωπος (=φίλη του ανθρώπου).
- Αἱ Σειρήνες κατάπτεροι ἦσαν.
- Ἄνθρωπός τις εἶχεν ὄνον καὶ ἵππον.
- Δράκων τις (=ένα φίδι) κατέφαγεν τῆς χελιδόνος τοὺς νεοσσούς.

2. Να υπογραμμίσετε τα αντικείμενα στις παρακάτω προτάσεις:

- Ἀβροκόμας ὑστέρησε τῆς μάχης ἡμέραις πέντε.
- Οἱ συνόντες Σωκράτει (=αυτοὶ που συναναστρέφονταν το Σωκράτη) ἐνδιέτριβον τῇ φιλοσοφίᾳ.
- Κομίζει γλαῦκα εἰς Ἀθήνας.
- Λυκοῦργον θαυμάζω καὶ σοφὸν ἡγοῦμαι.

3. Να εντοπίσετε στις παρακάτω προτάσεις το υποκείμενο και το κατηγορήμα και να αναγνωρίσετε τη μορφή του κατηγορήματος.

- α. Ὁ ρήτωρ ἀγορεύει.
- β. Ὁ ἀνὴρ λούεται.
- γ. Ἡ Κρήτη ἐστὶ νῆσος.
- δ. Τὸ παιδίον φαίνεται ἀσθενές.
- ε. Ἀλέξανδρος ἐκαλεῖτο μέγας.
- στ. Οἱ Πέρσαι ἔλυσαν τὰς σπονδάς.
- ζ. Οἱ στρατιῶται διώκουσιν τοὺς πολεμίους.
- η. Οἱ σοφισταὶ διδάσκουσιν τοὺς νεανίας τὴν ἀρετὴν.
- θ. Ὑμεῖς οὐ λέγετε ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν.
- ι. Κίμων ἠλευθέρωσε τοὺς Μιλησίους τῆς δουλείας.
- ια. Οἱ Λακεδαιμόνιοι νομίζουσι τὴν λιποταξίαν αἰσχύνην.
- ιβ. Ὁ Σωκράτης ἐκάλει τοὺς σοφιστὰς ἀσόφους.
- ιγ. Πολλὰς πόλεις ἔκτισεν ὁ Ἀλέξανδρος.
- ιδ. Ταῦτα ἔλεγον οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς Ἀθηναίοις.
- ιε. Μυκῆναι ἦσαν πόλις ἐν Πελοποννήσῳ.
- ιστ. Δικαιοσύνη νομίζεται καλόν.
- ιζ. Οἱ στρατιῶται ἔβαινον διὰ τῆς πεδιάδος.
- ιη. Δημοσθένης συχνάκις ἡγόρευεν ἐν τῇ ἀγορᾷ.
- ιθ. Ἀθηναῖοι κατέλιπον τὰ τείχη ἡμιτελῆ.
- κ. Οἱ πολέμιοι ἀπέδωσαν σώους τοὺς αἰχμαλώτους τῇ πόλει.
- κα. Βουκεφάλας ἐγένετο ἀφανὴς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Οὐξίων.
- κβ. Ὁ σάλος (=η τρικυμία) οὐκ ἐπέτρεπεν ἡμῖν τὸν πλοῦν.
- κγ. Ἐν ἐκάστη (=σε κάθε) πόλει οἱ νόμοι ἐμποιοῦσι (=καλλιεργοῦν) τοῖς πολίταις τὴν ἀρετὴν.
- κδ. Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐσυχνάζομεν καθ' ἡμέραν ἐν τῇ ἀγορᾷ.
- κε. Μικρὰ ἐφαίνετο ἡ νῆσος μακρόθεν (=ἀπὸ μακριά).
- κστ. Ἄπαντες οἱ νεανίαὶ ἐγυμνάζοντο ἐν τῷ γυμνασίῳ.
- κζ. Οὐ κατεπέισατε ἡμᾶς περὶ τούτων τῶν πραγμάτων.

4. Να εντοπίσετε στις παρακάτω προτάσεις το ρήμα και το υποκείμενο, και όπου υπάρχουν, το κατηγορούμενο ή το αντικείμενο ή τα αντικείμενα.

- α. Μικρός ἐστὶν οὗτος ὁ οἶκος.
- β. Προμηθεὺς ἔδωκε τοῖς ἀνθρώποις τὸ πῦρ.
- γ. Ἄπαντες ἤκουον τοῦ ρήτορος.
- δ. Λεωνίδας ἀπέθανεν ἐν Θερμοπύλαις.
- ε. Ἀποδώσομεν τὴν πατρίδα μείζονα (=μεγαλύτερη) τοῖς ἐσομένοις (=στοὺς απογόνους).
- στ. Ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη νομίζονται ἀρεταί.

5. Να εντοπίσετε στις παρακάτω προτάσεις τα αμετάβατα και τα μεταβατικά ρήματα και όπου υπάρχουν μεταβατικά, να αναγνωρίσετε αν είναι μονόπρωτα ή δίπρωτα.

- α. Ἀλέξανδρος καὶ τὸ αὐτοῦ στράτευμα διέβαινον τὴν Αἴγυπτον.
- β. Δαρεῖος ἠσθένησεν σφόδρα (=πολύ) μετὰ τὴν μάχην τὴν ἐν Ἴσῳ .
- γ. Ἄπαντες ἐν νυκτὶ (=τὴν νύχτα) ἠσυχάζουσι καὶ ὑπνώττουσιν.
- δ. Ὁ ρήτωρ ἔλεγε τοῖς πολίταις τὴν ἑαυτοῦ γνώμην.
- ε. Ἀπηλλάξαμεν ὑμᾶς τῶν δεσμῶν.
- στ. Οἱ ἀθληταὶ ἔθεον (=έτρεχαν) ἐν τῷ σταδίῳ.
- ζ. Δαρεῖος ἐβασίλευσε τῶν Περσῶν δώδεκα ἔτη.
- η. Βλάπτει τὸν ἄνδρα ὁ θυμός.
- θ. Οὕτως ἐβαινεν ἡ μάχη.
- ι. Μὴ παντὶ λόγῳ πιστεύετε.

- ια. Ανθρώπου ψυχή του θείου μετέχει.
ιβ. Προμηθεύς έδωκε τοις ανθρώποις το πυρ.

6. Να υπογραμμίσετε τα ονόματα που λειτουργούν ως αντικείμενα και να προσδιορίσετε την πτώση στην οποία βρίσκονται.

- α) Λακεδαιμονίων κατηγορούν, ότι την Καδμείαν κατέλαβον.
β) Δίδωσιν αὐτῷ τὴν χώραν διὰ τὴν εὐργεσίαν ταύτην.
γ) Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων πολλοῖς ἂν παραδείγμασι χρήσαιτο.
δ) Τῶν μαρτύρων ἀκηκόατε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι.
ε) Κότυς τῷ δωρησαμένῳ τι ἀντεδωρήσατο λέοντα.
στ) Ὁ πατὴρ μοι τὴν τυραννίδα τὴν ἑαυτοῦ κατέλιπεν, οὐ τὴν τύχην.
ζ) Σὺ οὖν τῶν τε εἰρημένων μέμνησο καὶ ἐκεῖνο ἐνθυμοῦ.

7. Να εντοπίσετε τα ρήματα, τα αντικείμενά τους και τα κατηγορούμενα των αντικειμένων.

- α) Οὐχὶ δοῦλον ἑαυτὸν ἐκάλει ὁ Ὑπάτιος.
β) Θεσπιάς και Πλαταιᾶς ἀναστάτους πεποιήκασιν (= τις κατέστρεψαν τελείως).
γ) Ταύτην τὴν ὕβριν ἅπαντες ἄνθρωποι δεινοτάτην ἡγοῦνται.
δ) Ὅθεν οἱ μύες ἐπιλεξάμενοί τινας ἑαυτῶν στρατηγούς ἐχειροτόνησαν.
ε) Ἰδίας νόμιζε τῶν φίλων τὰς συμφοράς.
στ) Λακεδαιμόνιοι ἀπέδειξαν τοῦτον στρατηγὸν πάντων.

8. Να εντοπίσετε τα υποκείμενα, αντικείμενα και κατηγορούμενα στα παραδείγματα:

- α. Περικλῆς ἄρχων καὶ στρατηγὸς ἤρέθη.
β. Ἡρακλῆς τῆς Ἑλλάδος κατέστη εὐεργέτης.
γ. Μιλτιάδην ἐδίωξαν οἱ ἔχθροί.
δ. Οἱ θεοὶ δίκαιοι εἰσιν.
ε. Ὁ ἔπαινος ἀρχὴ φιλίας γίγνεται.
στ. Ὅτε ταῦτα ἐγίγνετο, ὁ ἥλιος ἐδύετο.
ζ. Χαλεπὰ τὰ δεινὰ ἐστίν.
η. Ἀποκλείουσιν οἱ βάρβαροι ἡμᾶς τῆς ὁδοῦ.
θ. Δημοσθένης συνεβούλευεν Ἀθηναίους ἐκπολεμῆσαι Ὀλυνθίους.
ι. Τοῦ πολέμου ἐπαύσαντο οἱ Λάκωνες.
ια. Ἀναμνήσω ὑμᾶς τοὺς τῶν προγόνων κινδύνους.

8. Να αναγνωρίσετε τις μετοχές στις παρακάτω προτάσεις:

- α. Ὀλίγοι ὄντες ἐνίκησαν.
β. Ἦλθε ἔχων ναῦς (= πλοία) ὀλίγας.
γ. Ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον ἀπῆλθε λυπούμενος.
δ. Ὁ σῶζων τὴν πατρίδα μεγάλην τιμὴν ἔχει.
ε. Ἀλέξανδρος ἀπέστειλεν Ἀμύνταν τοὺς ἐχθροὺς διώξοντα.
στ. Ἐγὼ τὸ πρᾶγμ' εἰμὶ τοῦτο δεδρακώς (=που έχω κάνει / ο δράστης).
ζ. Ἐλάχιστοι οἱ τὰ ἄριστα γινώσκοντες.
η. Σαῦτα ἀκούσας ὁ λύκος ἐπορεύετο λέγων· «Ἐν ταύτῃ τῇ ἐπαύλει ἄλλα μὲν λέγουσιν, ἄλλα δὲ πράττουσιν».
θ. Οἱ ἱππεύοντες ἐν ἀσφαλείᾳ στρεφούνται.
ι. Ἡ ὁδὸς ἡ ἄγουσα εἰς ἀρετὴν μακρὰ ἐστίν.
ια. Ὁρμήσας δράκων τοὺς ἐν τῇ νεοττιᾷ κατηνάλωσεν στρουθοὺς ὀκτὼ σὺν τῇ μητρὶ ἐνάτῃ.
ιβ. Παρεσκευάζοντο (= ἐκάναν προετοιμασίες) ὡς πολεμήσοντες.

9. Να αναγνωρίσετε το είδος (τελικό, ειδικό) των απαρεμφάτων που υπάρχουν στις παρακάτω προτάσεις.

- α. Σωκράτης ἔλεγεν διδάσκειν τὴν ἀρετὴν.
- β. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνόμιζον πείσειν τοὺς Λακεδαιμονίους.
- γ. Οἱ στρατηγοὶ ἐκέλευσαν τοὺς στρατιώτας μένειν ἐν τῇ μάχῃ.
- δ. Πολλάκις ἐσυμβουλευσαμεν ἡμᾶς μὴ λῦσαι τὰς σπονδὰς.
- ε. Οἱ νεανῖαι μανθάνουσιν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου γράφειν.
- στ. Ἐβουλόμην ἂν (=θα ἤθελα) βοηθῆσαί σοι.

10. Να αναγνωρίσετε το είδος (τελικό, ειδικό) και τη συντακτική λειτουργία (υποκείμενο, αντικείμενο) των απαρεμφάτων που υπάρχουν στις παρακάτω προτάσεις.

- α. Πολλοὶ νέοι φιλοσοφεῖν νομίζουσιν.
- β. Οὐκ ἐπίσταμαι καθαρίζειν.
- γ. Ἐβούλοντο τὴν πόλιν τειχίζειν.
- δ. Τὸ ἀδικεῖν μέγα κάκον ἐστί.
- ε. Ἔλεγον οὐκ εἶναι αὐτόνομοι.
- στ. Τὸ ἀμαρτάνειν τοὺς ἀνθρώπους οὐ θαυμαστὸν ἐστίν.

11. Να βρείτε και να χαρακτηρίσετε τις μετοχές (επιθετικές, κατηγορηματικές, επιρρηματικές):

- α. Ξέρξης εἶδεν Ἀρτεμισίαν μαχομένην.
- β. Ἀγησίλαος προσέττατεν αὐτοῖς τοῖς ἄρχουσι πείθεσθαι.
- γ. Ὁ λέγων τοῦτο ψεύδεται.
- δ. Ἦλθεν οὗτος κλέψων τὰ ἐρίφια.
- ε. Θεοῦ θέλοντος ταῦτα ποιήσομεν.
- στ. Ἦλθεν τρέχων ἐκ Μαραθῶνος.
- ζ. Ἀδικίαν ἐπράξατε λύσαντες τὰς σπονδὰς.
- η. Οὐκ αἰσχύνομαι μανθάνων καίτοι γέρων ὢν.
- θ. Κλέαρχος πέμπων ἄγγελον ἔλεγεν θαρρεῖν.
- ι. Διωκόμενοι ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐπορευόμεθα διὰ τοῦ πεδίου.
- ια. Αἰσχύνομαι οὐ βοηθήσας.
- ιβ. Θηβαῖοι λύσαντες τὰς σπονδὰς ἐστράτευσαν ἐπὶ Πλάταιαν.
- ιγ. Ἐγὼ εἰμι αἴτιος τῶν ποιουμένων ὑπὸ τῶν Μήδων.
- ιδ. Οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐκ ἐπαύσαντο τὰς πόλεις πολιορκοῦντες.
- ιε. Ἦλθον κρυφίως κλέποντες τὸν ἵππον.
- ιστ. Ἐβούλετο ἐντυχεῖν τοῖς γεγραφόσιν.

12. Να χαρακτηρίσετε τα απαρέμφατα (ειδικά - τελικά) και να βρείτε το υποκείμενό τους:

- α. Νομίζομεν ὑμᾶς πιστοὺς φίλους εἶναι.
- β. Κῦρος παραγγέλλει τῷ Κλεάρχῳ ἥκειν.
- γ. Ἔλεγον Κῦρον ἄριστον ἄρχοντα γενέσθαι.
- δ. Κροῖσος ἔπεισεν αὐτὸν γυναῖκα ἄγεσθαι.
- ε. Ὦμοσαν οἱ τε Ἕλληνες καὶ Ἀριαῖος σύμμαχοι ἔσεσθαι.
- στ. Κῦρος ὑπέσχετο δώσειν πέντε μνᾶς.

1. Να σχηματίσετε τα πρόσωπα που σας ζητούνται για το κάθε ρήμα.

- πείθομαι: β' ενικό μέλλοντα.....
- όρίζομαι: α' πληθυντικό ενεστώτα.....
- πράττομαι: β' πληθυντικό μέλλοντα.....
- γράφομαι: γ' πληθυντικό μέλλοντα.....
- κηρύττομαι: γ' ενικό ενεστώτα.....

2. Να συμπληρώσετε τα κενά με τον κατάλληλο τύπο του ενεστώτα και του μέλλοντα της μέσης φωνής του ρήματος που βρίσκεται σε παρένθεση.

- α. Ἡμεῖς (πορεύομαι) ἐν εἰρήνῃ.
- β. Πάντες οἱ ἄνθρωποι οὐ (πεί-θομαι) τοῖς κακοῖς μάντεσιν.
- γ. Σὺ οὐ (βλάπτομαι) ὑπὸ τῆς ἀσθενείας;
- δ. Ὑμεῖς οὐ (παιδεύομαι) ὀρθῶς παρὰ τούτου τοῦ διδασκάλου.

3. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις με το αντίστοιχο ρήμα της παρένθεσης στον κατάλληλο τύπο της οριστικής ενεστώτα και μέλλοντα μέσης φωνής:

- α. Ῥαδίως, ὅτι γέρων εἶ (κάμπτομαι).
- β. Ἡμεῖς ἐν ὀνόματι Κυρίου (πορεύομαι).
- γ. Μετὰ τὴν μάχην οἱ Ἕλληνες τῆς μανίας καὶ τῆς πλεονεξίας (παύομαι).
- δ. Δευκαλίων Πύρραν, ἣν οἱ θεοὶ πρώτην γυναῖκα ἐπλασαν (νυμφεύομαι).

4. Στις επόμενες προτάσεις να αναγνωρίσετε τους ρηματικούς τύπους οριστικής του παρατατικού μέσης φωνής και να βρείτε σε ποια ρήματα ανήκουν:

- α. Οἱ τοῦ Ἡρακλέους ἔκγονοι (=ἀπόγονοι) ἐν τῇ Πελοποννήσῳ τρεῖς τοῦ Διὸς βωμοὺς ἰδρύσαντο (=έχτισαν) καὶ ἐν αὐτοῖς ἐθύσαντο (=θυσίασαν).
- β. Μαρδόνιος Ξέρξην παρεκελεύσατο (=συμβούλεψε) μεγάλην στρατιὰν ἰδρύσασθαι (=να φτιάξει) καὶ ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας στρατεύεσθαι.
- γ. Ἀγησίλαος ἐβουλεύετο (=σκεφτόταν) πρὸ τοῦ ἔργου, βουλευσάμενος δὲ (= ὅταν ὁμως αποφάσιζε) ἔπραττε τοῦτο ταχέως.

5. Να συμπληρώσετε τα κενά των προτάσεων με τον κατάλληλο τύπο του ρήματος που βρίσκεται σε παρένθεση:

- α. Ο Νειλος ὑπὸ των Αἰγυπτίων θεός (προσαγορεύομαι, οριστ. παρατ.).
- β. Οἱ ἐχθροὶ χαλεπῶς φίλοις (γίγνομαι, οριστ. παρατ.).
- γ. Εγώ (πείθομαι, οριστ. παρατ.) τοῖς κειμένοις νόμοις.
- δ. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ πρὸ τῆς μάχης (γυ-μνάζομαι, οριστ. αορ.).
- ε. Ξέρξης (μεταπέμπομαι, οριστ. αορ.) Δημάρατον τὸν Λα-κεδαιμόνιον.
- στ. Οὗτοι βωμοὺς τε καὶ ἀγάλματα θεῶν (ιδρύομαι, οριστ. αορ.).
- ζ. Οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας (αγωνίζομαι, μτχ. αορ)
- η. Δέομαι ὑμῶν τὰ δίκαια (ψηφίζομαι, απαρ. αορ.).
- θ. Οἱ Ἀθηναῖοι μετεμέλοντο (=μετάνιωσαν) οὐ (δέχομαι, μτχ. αορ.) τὰς σπονδὰς.

6. Να μετατρέψετε το ρήμα στον κατάλληλο τύπο του παρατατικού και του αορίστου:

	δέχομαι		ἀγωνίζομαι
σὺ	ὀρίζομαι	ὕμεῖς	παιδεύομαι
	σιτίζομαι		φυλάττομαι

7. Να μετατρέψετε τους ρηματικούς τύπους των προτάσεων στον αόριστο.

- α. Σωκράτης ἐκείνης τῆς νυκτὸς ἀνεπαύετο λαμπρῶς.
- β. Τότε περὶ τῆς Κύρου ἀρχῆς ἡγωνίζεσθε γενναίως.
- γ. Λακεδαιμόνιοι μετεπέμποντο παρ' Ἀθηναίων βοήθειαν.
- δ. Στρατιὰν ἄλλην ἐψηφίζοντο πέμπειν καὶ ναυτικὴν καὶ πεζὴν.
- ε. Παρεσκευάζοντο ποιησόμενοι προσβολὰς τῷ τείχει.

ПАРАРТНМА

συνοπτική παρουσίαση της γραμματικής αρχαίων ελληνικών άμφοτέρων

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

α κλίση

ὁ τοῦ τῷ τὸν ᾧ	νεανί-ας νεανί-ου νεανί-α νεανί-αν νεανί-α	ποιητ-ής ποιητ-οῦ ποιητ-ῆ ποιητ-ήν ποιητ-ά	στρατιώτ-ης στρατιώτ-ου στρατιώτ-η στρατιώτ-ην στρατιώτ-α	εὐπατριδ-ής εὐπατριδ-ου εὐπατριδ-η εὐπατριδ-ην εὐπατριδ-η	ἡ τῆς τῇ τὴν ᾧ	γλῶσσ-α γλῶσσ-ης γλῶσσ-η γλῶσσ-αν γλῶσσ-α	στρατι-ά στρατι-ᾶς στρατι-ᾶ στρατι-άν στρατι-ά	πολιτεί-α πολιτεί-ας πολιτεί-α πολιτεί-αν πολιτεί-α	ῶρ-α ῶρ-ας ῶρ-α ῶρ-αν ῶρ-α	σφαίρ-α σφαίρ-ας σφαίρ-α σφαίρ-αν σφαίρ-α	κώμ-η κώμ-ης κώμ-η κώμ-ην κώμ-η
οἱ τῶν τοῖς τούς ᾧ	νεανί-αι νεανί-ων νεανί-αις νεανί-ας νεανί-αι	ποιητ-αί ποιητ-ῶν ποιητ-αῖς ποιητ-άς ποιητ-αί	στρατιώτ-αι στρατιώτ-ων στρατιώτ-αις στρατιώτ-ας στρατιώτ-αι	εὐπατριδ-αι εὐπατριδ-ων εὐπατριδ-αῖς εὐπατριδ-ας εὐπατριδ-αι	αἱ τῶν ταῖς τάς ᾧ	γλῶσσ-αι γλῶσσ-ων γλῶσσ-αῖς γλῶσσ-ας γλῶσσ-αι	στρατι-αί στρατι-ῶν στρατι-αῖς στρατι-άς στρατι-αί	πολιτεῖ-αι πολιτεῖ-ων πολιτεῖ-αῖς πολιτεῖ-ας πολιτεῖ-αι	ῶρ-αι ῶρ-ων ῶρ-αῖς ῶρ-ας ῶρ-αι	σφαίρ-αι σφαίρ-ων σφαίρ-αῖς σφαίρ-ας σφαίρ-αι	κώμ-αι κώμ-ων κώμ-αῖς κώμ-ας κώμ-αι

β κλίση

ὁ τοῦ τῷ τὸν ᾧ	θε-ὸς θε-οῦ θε-ῷ θε-ὸν θε-ἐ	λόγ-ος λόγ-ου λόγ-ω λόγ-ον λόγ-ε	ἄνθρωπ-ος ἄνθρωπ-ου ἄνθρωπ-ω ἄνθρωπ-ον ἄνθρωπ-ε	ἡ τῆς τῇ τὴν ᾧ	ὁδ-ὸς ὁδ-οῦ ὁδ-ῷ ὁδ-ὸν ὁδ-ἐ	νήσ-ος νήσ-ου νήσ-ω νήσ-ον νήσ-ε	κάμηλ-ος κάμηλ-ου κάμηλ-ω κάμηλ-ον κάμηλ-ε	τὸ τοῦ τῷ τὸ ᾧ	δῶρ-ον δῶρ-ου δῶρ-ω δῶρ-ον δῶρ-ον	μυστήρι-ον μυστηρί-ου μυστηρί-ω μυστήρι-ον μυστήρι-ον
οἱ τῶν τοῖς τούς ᾧ	θε-οἱ θε-ῶν θε-οῖς θε-οὺς θε-οἱ	λόγ-οι λόγ-ων λόγ-οις λόγ-ους λόγ-οι	ἄνθρωπ-οι ἄνθρωπ-ων ἄνθρωπ-οις ἄνθρωπ-ους ἄνθρωπ-οι	αἱ τῶν ταῖς τάς ᾧ	ὁδ-οἱ ὁδ-ῶν ὁδ-οῖς ὁδ-οὺς ὁδ-οἱ	νήσ-οι νήσ-ων νήσ-οις νήσ-ους νήσ-οι	κάμηλ-οι κάμηλ-ων κάμηλ-οις κάμηλ-ους κάμηλ-οι	τὰ τῶν τοῖς τὰ ᾧ	δῶρ-α δῶρ-ων δῶρ-οις δῶρ-α δῶρ-α	μυστήρι-α μυστηρί-ων μυστηρί-οις μυστήρι-α μυστήρι-α

γ κλίση

ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ		ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ (οδοντικόληκτα)	
δύναμι-ς	Βασιλεῦ-ς	κτῆμα	γέρων
δυνάμε-ως	Βασιλέ-ως	κτήματ-ος	γέροντ-ος
δυνάμει	Βασιλεῖ	κτήματ-ι	γέροντ-ι
δύναμι-ν	Βασιλέ-α	κτῆμα	γέροντ-α
δύναμι	Βασιλεῦ	κτῆμα	γέρον
δυνάμεις	Βασιλεῖς	κτήματ-α	γέροντ-ες
δυνάμε-ων	Βασιλέ-ων	κτῆματ-ων	γερόντ-ων
δυνάμε-σι(ν)	Βασιλεῦ-σι(ν)	κτῆμασι	γέρουσι
δυνάμεις	Βασιλέ-ας	κτήματ-α	γέροντ-ας
δυνάμεις	Βασιλεῖς	κτῆματ-α	γέροντ-ες
			γίγας
			γίγαντ-ος
			γίγαντ-ι
			γίγαντ-α
			γίγαν
			γίγαντ-ες
			γιγάντ-ων
			γίγασι
			γίγαντ-ας
			γίγαντ-ες

ΡΗΜΑΤΑ

	είμι				λύω			
	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
Ο	είμι	ἤ και ἦν	λύ- ω	ἔ-λυ-ον	λύ-σ-ω	ἔ-λυ-σ-α	λέ-λυ-κ-α	ἐ-λε-λύ-κ-ειν
Ρ	εἶ	ἦσθα	λύ- εις	ἔ-λυ-ες	λύ-σ-εις	ἔ-λυ-σ-ας	λέ-λυ-κ-ας	ἐ-λε-λύ-κ-εις
Ι	ἐστί	ἦν	λύ- ει	ἔ-λυ-ε	λύ-σ-ει	ἔ-λυ-σ-ε	λέ-λυ-κ-ε	ἐ-λε-λύ-κ-ει
Σ	ἐσμέν	ἦμεν	λύ- ομεν	ἐ-λύ-ομεν	λύ-σ-ομεν	ἐ-λύ-σ-αμεν	λε-λύ-κ-αμεν	ἐ-λε-λύ-κ-εμεν
Τ	ἐστέ	ἦτε	λύ- ετε	ἐ-λύ-ετε	λύ-σ-ετε	αμεν	λε-λύ-κ-ατε	ἐ-λε-λύ-κ-ετε
Ι	εἰσίν	ἦσαν	λύ- ουσιν	ἔ-λυ-ον	λύ-σ-ουσιν	ἐ-λύ-σ-ατε	λε-λύ-κ-ασιν	ἐ-λε-λύ-κ-εσαν
Κ						ἔ-λυ-σ-αν		
Η								
Απρμφ	εἶναι	-	λύειν	-	λύσειν	λύσαι	λελυκέναι	-
μτχ	ῶν	-	λύων	-	λύσων	λύσας	λελυκώς	-
	οὔσα		λύουσα		λύσουσα	λύσασα	λελυκυῖα	
	ὄν		λύον		λύσον	λύσαν	λελυκός	

			λύομαι			
	ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ	ΑΟΡΙΣΤΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
	λύ-ομαι	ἐ-λυ-όμην	λύ-σ-ομαι	ἐ-λυ-σ-άμην	λέ-λυ-μαι	ἐ-λε-λύ-μην
	λύ-ει(η)	ἐ-λύ-ου	λύ-σ-ει (η)	ἐ-λύ-σ-ω	λέ-λυ-σαι	ἐ-λέ-λυ-σο
	λύ-εται	ἐ-λύ-ετο	λύ-σ-εται	ἐ-λύ-σ-ατο	λέ-λυ-ται	ἐ-λέ-λυ-το
	λυ-όμεθα	ἐ-λυ-όμεθα	λυ-σ-όμεθα	ἐ-λυ-σ-άμεθα	λε-λύ-μεθα	ἐ-λε-λύ-μεθα
	λύ-εσθε	ἐ-λύ-εσθε	λύ-σ-εσθε	ἐ-λύ-σ-ασθε	λέ-λυ-σθε	ἐ-λέ-λυ-σθε
	λύ-ονται	ἐ-λύ-οντο	λύ-σ-ονται	ἐ-λύ-σ-αντο	λέ-λυ-νται	ἐ-λέ-λυ-ντο
	λύ-εσθαι	-	λύσ-εσθαι	λύσ-ασθαι	λελύ-σθαι	-
	λυ-όμενος	-	λυ-σόμενος	λυ-σάμενος	λελυ-μένος	-
	λυ-ομένη		λυ-σομένη	λυ-σαμένη	λελυ-μένη	
	λυ-όμενον		λυ-σόμενον	λυ-σάμενον	λελυ-μένον	

ΚΛΙΣΗ ΣΥΜΦΩΝΗΚΤΩΝ (ΑΦΩΝΗΚΤΩΝ) ΡΗΜΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟ & ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟ

κ, γ, χ, ττ, σσ		π, β, φ, πτ		τ, δ, θ, ζω	
ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
τέταγμαι	τετάγμην	γέγραμμαι	έγεγράμμην	κεκόμισμαι	έκεκομίσμην
τέταξαι	έτέταξο	γέγραψαι	έγέγραψο	κεκόμισαι	έκεκόμισο
τέτακται	έτέτακτο	γέγραπται	έγέγραπτο	κεκόμισται	έκεκόμιστο
τετάγμεθα	έτετάγμεθα	γεγράμμεθα	έγεγράμμεθα	κεκομίσμεθα	έκεκομίσμεθα
τέταχθε	έτέταχθε	γέγραφθε	έγέγραφθε	κεκόμισθε	έκεκόμισθε
τεταγμένοι,-αι, -α	τεταγμένοι,-αι, -α	γεγραμμένοι,-αι, -α	γεγραμμένοι,-αι, -α	κεκομισμένοι,-αι, -α	κεκομισμένοι,-αι, -α
εἰσίν	ἦσαν	α εἰσίν	ἦσαν	α εἰσίν	ἦσαν

Βασικοί κανόνες για το σχηματισμό των χρόνων

ΧΡΟΝΟΙ: Παρατατικός, Αόριστος, Υπερσυντέλικος

Α Υ Ξ Η Σ Η	1. Συλλαβική Αύξηση -έ-	α. Με όλα τα σύμφωνα εκτός του ρ	λύω > ἔλυον
		β. Με το ρ	ρίπτω > ἔρριπτον
	2. Χρονική Αύξηση	α,ε>η αι, ει>η αυ, ευ> ηυ ο>ω οι>ω υ>υ ι>ι	ἐλπίζω > ἤλπιζον
	3. Αύξηση στα σύνθετα με πρόθεση	Η αύξηση είναι εσωτερική	αμφι-βάλλω>ἀμφ-έ-βαλλον εκ-βάλλω>έξ-έ-βαλλον εμ(ν)-βάλλω > ἐν-έ-βαλλον

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ ΑΟΡΙΣΤΟΣ				ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ			
ΦΩΝΗΝΤΟΛΗΚΤΑ	ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ (ΑΦΩΝΟΛΗΚΤΑ)			ΦΩΝΗΝΤΟΛΗΚΤΑ	ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ (ΑΦΩΝΟΛΗΚΤΑ)		
φωνήντα	κ, γ, χ, ττ, σς	π, β, φ, πτ	τ, δ, θ, -ζω	φωνήεν	κ, γ, χ, ττ, σς	π, β, φ, πτ	τ, δ, θ, -ζω
-σ-	-ξ-	-ψ-	-σ-	-κ-	-χ-	-φ-	-κ-

Το ρήμα αρχίζει από:		είδος αναδιπλασιασμού	ΧΡΟΝΟΙ: ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ, ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ
Α Ν Α Δ Ι Π Λ Α Σ Ι Α Σ Μ Ο Σ	A.	1. απλό σύμφωνο (εκτός του ρ-) 2. δύο σύμφωνα, από τα οποία: το πρώτο είναι άφωνο (κ, γ, χ, π, β, φ, τ, δ, θ) και το δεύτερο υγρό ή ένρινο (μ, ν, λ, ρ) 3. χ>κ φ>π θ>τ	επανάληψη του αρχικού συμφώνου + ε λύω → λέλυκα γράφω → γέγραφα χορεύω> κεχόρευκα φυλάττω>πεφύλαχα θύω>τέθυκα
	B.	1. διπλό σύμφωνο (ζ, ξ, ψ) 2. ρ- 3. δύο σύμφωνα, χωρίς να είναι το πρώτο άφωνο και το δεύτερο υγρό ή ένρινο 4. τρία σύμφωνα	συλλαβική αύξηση (βλ. Ενότητα 7) ψεύδω → ἔψευκα ράπτω → ἔρραφα (Προσοχή στον διπλασιασμό του ρ!) κτείνω → ἔκτονα στρατεύω → ἐστράτευκα
	Γ.	φωνήεν ή δίφθογγο	χρονική αύξηση (βλ. Ενότητα 7) ἐλπίζω → ἤλπικα ἀθροίζω → ἤθροικα

Περιεχόμενα

2. Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	3
Α ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ.....	3
Γ ΜΕΡΟΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.....	5
3. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ	6
Α ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ.....	6
Β ΜΕΡΟΣ - ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ	7
Γ ΜΕΡΟΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.....	9
4. ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ.....	12
Α ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ.....	12
Β ΜΕΡΟΣ - ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ.....	14
Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	14
Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ.....	16
Γ ΜΕΡΟΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.....	17
5. Ο ΠΛΟΥΤΟΣ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΓΗΣ.....	21
Α ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ.....	21
Β ΜΕΡΟΣ - ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ.....	23
Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ	23
Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ.....	25
Γ ΜΕΡΟΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.....	26
6. Η ΟΜΟΡΦΙΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΠΑΝ	29
Α ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ.....	29
Β. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	31
Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	31
Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ.....	32
Γ ΜΕΡΟΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.....	33
7. Η ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΓΟΡΔΙΟΥ ΔΕΣΜΟΥ.....	37
Α ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ.....	37
Β. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	39
Β1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	39
Β2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ.....	40
Γ ΜΕΡΟΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.....	41
8. ΕΝΑ ΜΟΙΡΑΙΟ ΛΑΘΟΣ	45
Α ΜΕΡΟΣ – ΚΕΙΜΕΝΟ	45

B. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	47
B1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	47
B2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ.....	48
Γ ΜΕΡΟΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.....	49
 9. ΑΝΥΠΕΡΒΛΗΤΑ ΠΡΟΤΥΠΑ	51
Α ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ.....	51
Β ΜΕΡΟΣ - ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ.....	53
B1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	53
B2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ.....	55
Γ ΜΕΡΟΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.....	56
 10. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΦΙΛΙΑ.....	59
Α ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ.....	59
Β ΜΕΡΟΣ – ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	61
B1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	61
B2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ.....	62
Γ ΜΕΡΟΣ – ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.....	64
 11. Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΒΟΥΚΕΦΑΛΑ	66
B. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	68
B1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	68
B2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ.....	70
Γ ΜΕΡΟΣ – ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ	71
 12. ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΑΤΛΑΝΤΙΔΑ.....	76
Α ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ.....	76
Β. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	78
B1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	78
B2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ.....	79
Γ ΜΕΡΟΣ – ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.....	81
 13. ΔΑΜΩΝ ΚΑΙ ΦΙΝΤΙΑΣ	86
Α ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ.....	86
Β. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	88
B1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	88
B2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ.....	88
Γ ΜΕΡΟΣ – ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.....	90
 14. ΕΝΑ ΑΔΙΚΟ ΠΑΡΑΠΟΝΟ	96
Α ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ.....	96

B. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	97
B1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	97
B2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ.....	99
Γ ΜΕΡΟΣ – ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.....	100
 15. Η ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΛΕΥΚΙΠΠΟΥ.....	103
A ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ.....	103
B. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	105
B1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	105
B2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ.....	106
Γ ΜΕΡΟΣ – ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.....	107
 16. ΤΟ ΘΛΙΒΕΡΟ ΤΕΛΟΣ ΕΝΟΣ ΤΥΡΑΝΝΟΥ	109
A ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ.....	109
B. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	110
B1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	110
B2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ.....	112
Γ ΜΕΡΟΣ – ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.....	112
 17. ΕΝΑ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΣΗ.....	115
A ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ.....	115
B. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	116
B1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	116
B2. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ.....	118
Γ ΜΕΡΟΣ – ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ.....	119
 18. Η ΕΙΛΙΚΡΙΝΕΙΑ ΑΝΤΑΜΟΙΒΕΤΑΙ	122
A ΜΕΡΟΣ - ΚΕΙΜΕΝΟ.....	122
B. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ	124
B1. ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ.....	124
 ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ	127
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	143